16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

VALSTS PREZIDENTS Dr. KĀRLIS ULMANIS

1938. GADS

11. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: Ed. Krauca uzņēmums — **Valsts Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis.**

ŽURNALS «AIZSARGS» IZNĀK IK MĒNEŠA 15. DIENĀ

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štabs, «Žurnals Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

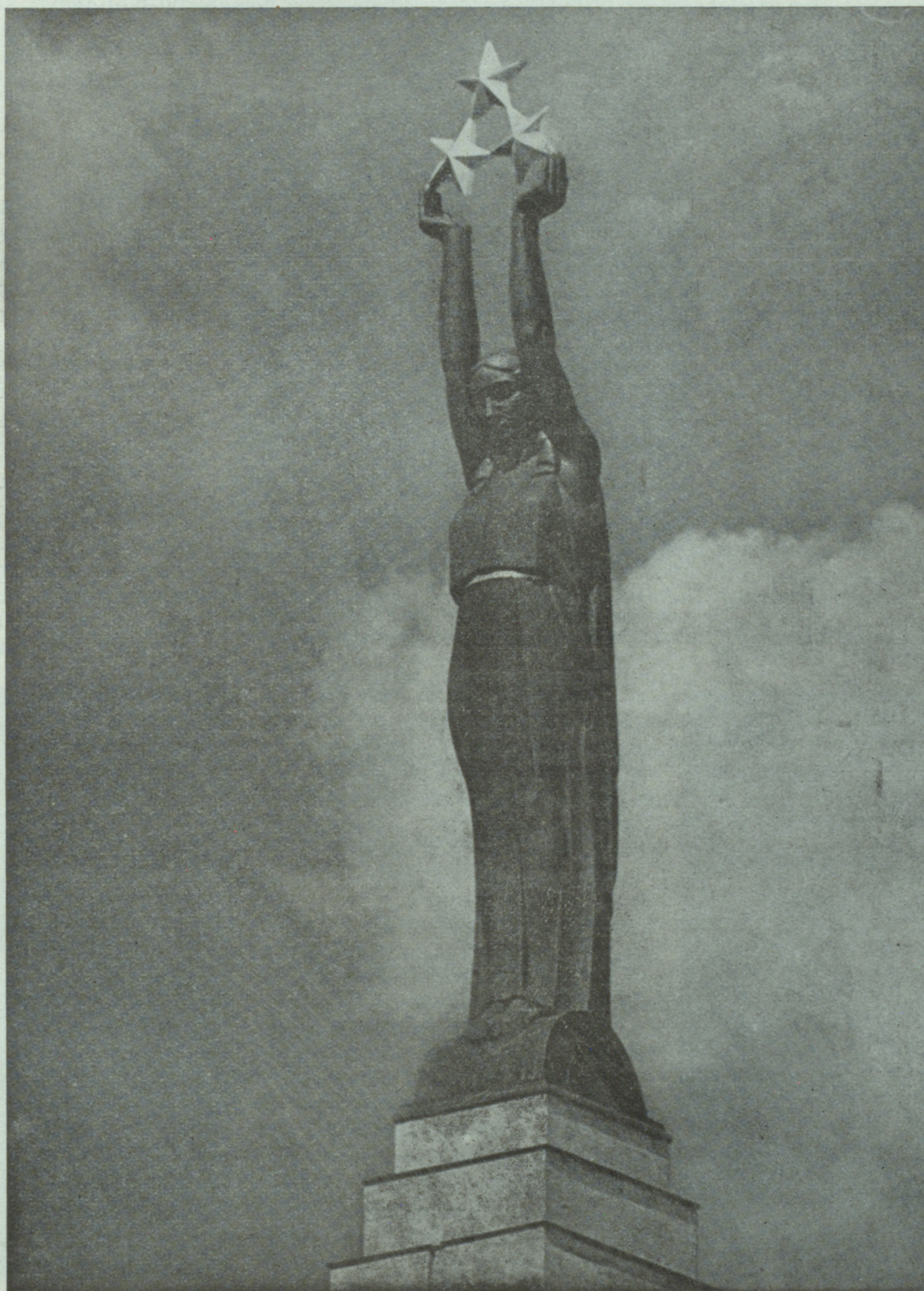
AIZSARGS

11. (185.)
BURTNĪCA
15. NOVEMBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTURAI

Atdosim savai tautai un valstij visus spēkus, tad reiz pasaule brīnīsies, ko latviešu tauta var un spēj!

Kārlis Ulmanis.

Mūsu neatkarības simbols — Brīvības piemineklis.

Aizsargu komandieri, aizsardzes, aizsargi!

Valsts 20 gadu pastāvēšanas gadijumā saņemiet manus labākos novēlējumus reizē ar pateicību par darbu, kuru aizsargu organizacijas locekļi ir veikuši, sargājot mieru un kārtību valstī, kā arī veicinot un nostiprinot nacionalo apziņu kā savā organizacijā, tā arī ārpus tās.

Es vēlētos, lai arī turpmāk aizsargu saime, savu pienākumu pildīdama, ir tā, kas palīdz Latvijas valstij mierā attīstīties un augt tanī virzienā, kur to ved tautas Vadonis un aizsargu organizacijas augstākais pavēlnieks Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis.

A. Bērziņš,
Sabiedrisko lietu ministrs

Komandieri, aizsargi, aizsardzes, aizsargu sportisti!

Drūmas bija mūsu valsts pirmās dienas, bet gaiša prieka pilns ir laiks, kad svinam Latvijas neatkarības 20 gadus. Brīvības cīņu laukos liktie Latvijas pamati tagad nostiprināti ar tautas vienprātību, un stiprāka kā jebkad ir visu latviešu uzticība savam Vadonim. Tāpēc šā gada 18. novembris mums visiem ir patiesa prieka un gaviļu diena.

Apsveicu Latvijas neatkarības 20. gada svētkos aizsargu komandierus, aizsargus, aizsardzes un sportistus un izsaku pateicību par pašaizliedzību, ar kādu aizsargu saime pildijusi savus pienākumus aizsargu organizacijā.

Arī turpmākie gadu desmiti no aizsargiem un aizsardzēm prasīs ne mazāku uzupurēšanos. Militarais un sabiedriskais darbs, ko aizsargu organizacijas dalībnieki labprātīgi uzņēmušies, tāpat labprātīgi un vēl ciešākā disciplīnā būs jāveic arī uz priekšu. Tāpēc novēlu aizsargu saimei lielajā svētku dienā smelties jaunus spēkus, lai dziļā uzticībā vēl dedzīgāki un neatlaidīgāki kalpotu mūsu augstākam Vadonim Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim, par svētību Latvijai.

Pulkvedis K. Prauls,
Aizsargu priekšnieks.

J. Auškāps,
Izglītības ministrs

Nebeigsim meklēt un celt

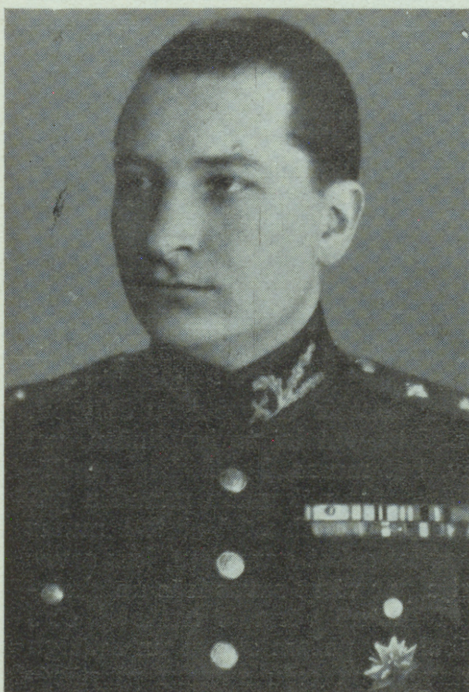
Kad Latvijas dzimšanas dienā pacilātu jūtu vilnis veļas pāri sirdīm un zemei, tad liekas, ka tumšais, drūmais gada laiks dabā it kā pretrunā latviešu tautas pavasarim. Gribētos, lai šī diena būtu saulaina pavasara, ne pelēka rudens diena. Un tomēr ir labi, ka šo prieka un gaviļu dienu nākas svinēt rudenī: tā mēs nekad neaizmirsīsim, ka Latvija dzimusi savas vēstures tumšākā naktī, līdzīgi tam, kā kristīgās pasaules lielākais notikums — Kristus dzimšana iekrīt ziemas garākā naktī un cilvēces dvēseles lielākā tukšuma un jaunas gaismas ilgu brīdī. Toreiz arī visur vēl žvadzēja visvarenās Romas ieroči, visu apžilbināja tās ārējais spožums, bet dziļi skatītājas acis jau vēroja moraliskā spēka izsīkumu un nākamā sabrukuma zīmes. Arī īsi pirms Latvijas augšāmcelšanās šķita, ka nedaudzas imperijas izšķir un vienmēr izšķirs visu tautu likteņus, bet citu tautu kalpināšanā tās nesa sava sabrukuma cēloņus. Lielā katastrofa tos atsedza un parādīja, kādā strupceļā nonākusi Eiropa. Katastrofai gan sekoja šķietama pasaules sadalīšana uzvarētos un uzvarētājos, bet īstenībā visi bija zaudētāji. Pazaudēts un līdz šim nav atrasts ceļš uz ilgstošu mieru un labklājību. Vieni mēģināja klausīt atziņai, kas asins upēm un nepārredzamiem krustu laukiem ierakstīta XX gadu simta vēsturē, ka ieroči vairs nevar uzminēt lielās cilvēces mīklas, bet atdūrušies uz to pretestību, kas vienmēr vēl pār visu vairāk tic dūrei. Bet ja iet šo ceļu, kas izrādijies maldu ceļš, tad īstais nav atrasts.

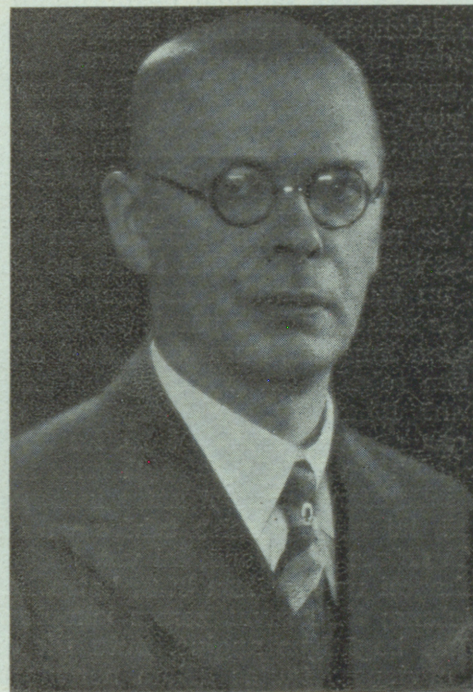
Ministru Prezidenta biedrs un kara ministrs ģenerālis Jānis Balodis.

Tuvāk pareizam ceļam šķiet esam ne pasaules «lielie», bet gan tā saucamās mazās tautas un valstis. No Eiropas ziemeļiem gar Baltijas jūru vijas kā pērļu virkne zemju rinda, kuru saimniekiem nav nekādas skaudības par citu varenību un bagātību, kam nav ne mazāko ekspansijas tieksmju, kas neviena negrib izmantot, kas nežvadzina ieročiem, bet kuras aizskārt no ārpuses būtu visai bīstami un kuras svešu zemju ceļinieki vienmēr biežāk sauc par laimīgām salām bangojošā tautu okeanā. Par laimīgu zemi atkārtoti nosauc arī mūsu Latviju vērotāji, kam nav nekāda iemesla runāt citādi, nekā tie domā. Kāds brīnums tad noticis, ka zeme bez sevišķām bagātībām, kuru mēs pirms 20 gadiem saņēmām atpakaļ izpostītu un tukšu, sasniegusi tādu uzplaukumu? Kā apburtā princese atmodusies latviešu tauta, tās radītājs gars.

Latvietis viensētnieks, gadu simteņiem rūdīts, iemācijies ticēt tikai saviem spēkiem, pieradis viens pats pārvarēt visas grūtības, paša spēkiem līst līdumu un celt māju, vienmēr no jauna pacelties no desmitām reižu karos izpostītās mājas drupām. Un kad pirms 20 ga-

Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš.

Iekšlietu ministrs Vilis Gulbis.

Ārlietu ministrs Vilhelms Munters.

Finansu ministrs Alfrēds Valdmanis.

Izglītības ministrs prof. Jūlijs Auškāps.

diem pienāca lielais saules lēkts un pirmie brīvības saules stari apspīdēja tikai dūmus, kas cēlās augšup no izpostītās zemes gruvešiem, tad nebija dzirdamas ne žēlabas, ne nopūtas, ne palīgā saucieni. Dzirdami bija tikai cirvja un vesera klaudzieni: latvietis cēla jaunu māju, cēla to viens pats, cēla to tikai pats sev, cēla to šoreiz ne jaunai izpostīšanai, bet mūžīgai pastāvēšanai.

Šī ticība savam spēkam ir lielākā nacijas bagātība, kamēr tā dzīvot spējīga. No tās dzima lielā Latvijas patstāvības doma, kuras pareizību apliecinājuši 20 lielu grūtību, darba un spīdošu panākumu gadi. Tā lika saujiņai neapbruņotu varoņu uzvarēt nesalīdzinamu pretinieka pārspēku. Un šī visu jautājumu atrisinājuma meklēšana tikai sevī, savā tautā un savā zemē ir «laimīgās salas» noslēpums. Tā ir vienīgais pareizais ceļš, kāds mums pašreiz saredzams, un kāds visām valstīm būtu ejams. Atņemt otrai tautai tīrumus, ogļu raktuves un naftas laukus nav ilgstoša grūtību novēršana, bet gan to vairošana ar neizbēgamām katastrofām nākotnē. Vilinātājas bagātības būs ātri izsmeltas un zeme piepildīta, un tad jāmeklē jauna izeja. Tā atrodama tikai savas zemes ražības pacelšanā līdz augstākam iespējamam līmenim, kuram, zinātnei augot, mēs vēl nezinam robežu; savas zemes sīkā izmeklēšanā un pazīšanā, lai zinātu, ko tā vispār var dot; nemitīgā pētīšana un meklēšanā, kā to, ko dod zeme, pārvērst vislielākās vērtībās; taupīgā zemes augļu un bagātību izlietošanā; pilnīgā katra zemes stūrīša izmantošanā, lai nebūtu vairs tukšas vai nederīgas zemes; tādā dzīves kārtošanā, lai visi tautas spēki darbotos saskaņoti un novērsta būtu katra lieka enerģijas izšķiešana; tādā savas zemes izkopšanā, lai tā, dodot mums bagātīgus augļus, būtu tik daiļa un krāšņa, ka nevienam tautas dēlam nerastos vēlēšanās citur meklēt labāku. Tādā tautas audzināšanā, lai tā savu dzīves prasību pirmajā vietā liktu nevis lielus materialos labumus, bet gara kulturas vērtības, kuru uzplaukumam nevajaga neaptveramu zemes platību, bet tikai nacijas radītāja spēka. Tādā valsts iekārtā, kas veicina šī spēka izpaušanos un pilnīgu uzplaukumu. Tādos dzīves apstākļos, kur vaļa dota dzīves priekam, kā priekšā atkāpjas dzīves grūtības.

Šo ceļu 20 gadus iedami, esam sasnieguši savu labklājību. Tas ir meklēšanas un celšanas ceļš. Meklētāji bija arī mūsu pirmās valsts iekārtas autori, tikai viņiem nebija lemts īsto ceļu atrast. Vieni no tiem domāja uzcelt jaunu pasauli, atdodot to visu zemju vienai šķirai un iznīcinot visas citas, otri vērā ņēma tikai ļaužu skaitu, bet ne atsevišķā cilvēka vērtību. Tie bija maldu ceļi, bet varbūt tie mums bija jāizstaigā, lai atrastu pareizo. Atrast īsto ceļu bija lemts vīram, kas stāvēja pie Latvijas šūpuļa, 15. maija autoram. Tas ir tautas vienības, visu tautas labuma meklēšanas ceļš. Latvijas celšanas darbs, kas sākās pirms 20 gadiem, pēc 1934. gada 15. maija kļuvis straujš un neapturams, jo dzīves veidošanas pamatā atkal nolikta neaptumšota ticība latviešu tautai un latviešu zemei.

Varētu kāds vaicāt, vai tad mums vienmēr būs jāmeklē un jāceļ, vai mēs nekad nedabūsim mierīgi dzīvi baudīt? Pēc atbildes aiziesim domās uz to vietu, kas latviešu zemē vissvētākā — uz Brāļu kapiem. Kam atdeva tur dusošie varoņi savu dzīvību: vai tam, lai dzīvi baudītu, vai lai to iznīcinātu, vai lai to celtu? Ne sev, bet mums, kas šodien gavilējam, un visām nebeidzamām nākamām paaudžu paaudzēm atdeva viņi savu dzīvību. Vai tad mums vairs nebūs spēka mazliet sekot varoņiem, kas savas tautas nākotni padarija par visas savas īsās un skaistās dzīves jēgu? Nākotnē vērstais skats ir otrs spēks, kas līdzās ticībai sev pašam stipru un mūžīgu dara tautu, jo sagatavodama ceļu saviem pēcnācējiem, tauta ņem dalību nākamo paaudžu dzīvē un ieiet nemirstībā. Kā ģimenes dzīvē esam laimīgi,

ja veselus un dzīvot spējīgus redzam savus bērnus, ja varam tiem sagādāt prieku un nodrošināt viņu nākotni, tā domas un rūpes par tautas nākotni ir tautas stipruma un veselības zīme. Tāpēc arī redzam, ka mūsu ilgu un centienu paudējs un piepildītājs, mūsu Vadonis un Valsts Prezidents nepagurst saukt visus pilsoņus tautas nākotnes celšanas darbā.

Ceļa sagatavošana nākotnei ir tautas dzīvā spēka vairošana, lai tā piepildītu visu zemi un stipra būtu briesmās. Tā ir zemes izkopšana, lai varētu uzturēt lielo pēcnācēju skaitu. Tā ir karsta vēlēšanās, lai daiļuma un varenības pilna būtu mūsu bērnu bērnu dzīve. Tā ir cenšanās atstāt mūsu pēcnācējiem stiprus namus, skaistas sētas, labus ceļus, varenas sabiedriskās celtnes, bagātas pilsētas, ziedošu rūpniecību. Tā ir garīgo vērtību uzkrāšana nākamām paaudzēm, kas pastāvēs, ja briesmas no ārienes kādreiz postītu akmeni un dzelzi.

Pirms 20 gadiem, lielajā vēstures lūzuma brīdī, latviešiem bija jāsāk atkal pašiem veidot sava dzīve. Šinī brīdī par tautu sadzīves pamata akmeni tika nolikta taisnība fiziskā pārspēka vietā. No šī brīža sākot, tautu likteņu Lēmējs aicinājis ņemt dalību cilvēces misijas piepildīšanā arī tās tautas, kam nav lielas fiziskās varas, bet kas stipras garā. Jaunās valstis — pirmie šā tautu pavasara ziedi. Varbūt mums vēl draud pavasara vētras un salnas, bet tie pārbaudijumi, ko izturējusi mūsu tauta, tik lieli, ka lielākus nekāds ļauns cilvēces ģenijs neizdomās. Tas mums dod drošu paļāvību, ka mūsu uzceltais nu vairs nezudīs, bet pastāvēs.

Bet vai mēs varam pastāvēt arī taisnības priekšā? Vai esam cienīgi paturēt par savu šo skaisto zemi pie jūras? Vēsture liecina, ka imperijas un karaļvalstis šeit sabrukušas, daudzu tautu karapulki ir nākuši un gājuši, bet palicis ir tikai latvietis, kura sviedru un asiņu smaga kļuvusi šī zeme. Kam būtu tiesība mums to atņemt?

Kāds spēks varēja noturēt latvieti uz šīs zemes? Fiziskais spēks tas nebija, miesa tā nebija. Tas varēja būt tikai neuzvaramais tautas gars un tautas tikumiskās priekšrocības, salīdzinot ar caurbraucējiem un garāmgājējiem. Svešu, mums nepieņemamu kulturu nomākts, sevī ieslēdzies, šis gars varēja līdz šim parādīties uz āriene tikai nedaudzos darbības veidos, kas atstāj paliekamas mantas, jo visu aprija kulturas nesēju nemitīgie kari. Nu pienācis mūsu laiks. Brīva ir tauta, brīvs tās gars.

Redzamais gara izpaudums ir atziņu meklēšana, dzīves veidošana uz vienmēr lielāku pilnību, tā iemiesošanās paliekamās vērtībās un celtnēs. Mēs dzīvosim, kamēr mēs nebeigsim meklēt un celt!

Arturs Kroders

1918. — 1938.

Šķiet veselu paaudžu mūžu ilgi ir divdesmit gadi, kopš Latvija pastāv kā neatkarīga valsts: tik lielas pārmaiņas notikušas mūsu tautas dzīvē, to skārdamas līdz pašiem dziļumiem. Un tomēr — tikai viena paaudze šiem liktenīgiem notikumiem ir atdevusi savas dzīvības, savu garu, savu jaunību un veselību. Laimīgi nelaimīgā paaudze! Bet vēl viņas pienākumu rinda nav galā. Un viens no viņas lielākiem pienākumiem ir — tagad augošai un visām nākošām paaudzēm atstāt patiesību par valsts radīšanu un veidošanu viņas pastāvēšanas pirmajā laikā. Ir svarīgi zināt faktus, kas panākts aizgājušos div-

Satiksmes ministrs Bernhards Einbergs.

Tautas labklājības ministrs Jānis Volonts.

Tieslietu ministrs Hermanis Apsītis.

Zemkopības ministrs Jānis Birznieks.

Izglītības ministra biedrs Jāzeps Čamanis.

Valsts kontrolieris Jānis Kaminskis.

desmit gados. Bet vēl svarīgāk ir izprast tos moralos un intelektualos spēkus, kas deva iespēju Latviju radīt; zināt, kādēļ Latvijas izbūves darbs pēc pirmiem sešpadsmit gadiem kļuva neiespējams un saprast tos faktorus, kuri tagad Latviju ceļ vēl nepieredzētā labklājībā un garīgā spēkā. To zinādamas tagad augošā un visas nākošās paaudzes sapratīs, kāds viņu pienākums tautas liktenīgos brīžos, ar kādiem spēkiem un kurp virzami tautas likteņi ar pašas tautas aktivu gribu un pārliecību, kas nedrīkst ierūsēt arī tautas dzīves visbaigākos, vistumšākos laikos. Vismaz allaž nomodā jābūt krietnāko, darbīgāko, nacionali sirdsapzinīgāko pulkam, jo citādi tautas dzīvība ir apdraudēta.

Šo atziņu mums ar nesatricinamu pārliecību māca Latvijas valsts dibināšanas cīņu laiks pirms divdesmit gadiem.

Kāda tad toreiz bija latviešu tautas politiskā situacija un kāds viņas gara stāvoklis? Pasaules karā mēs piedalījāmies kā Krievijas cara valsts sastāvdaļa; tādā pašā stāvoklī piedzīvojām Krievijas 1917. gada revoluciju, kura mums kā nacijai nedeva nekā, jo viens no revolucionarās valdības redzamākiem politiķiem (ārlietu ministrs P. Miļukovs) mūsu autonomijas prasību noraidija ar tādu argumentu, ka tad arī samojediem vajadzēšot dot autonomiju, ja tādu prasot latvieši. Bet karš izpostija mūsu zemi, aizdzina svešumā simtus tūkstošus latviešu, atņēma vairākiem desmittūkstošiem viszaļoksnējāko latviešu dzīvības. Un revolucija turpināja, ko bija sācis karš. Neviens statistiķis nevar aprēķināt, cik ārkārtīgi lielas vērtības latviešiem bija jāzaudē karā un arī revolucijā. Bez tam revolucija aizrāva no mūsu zemes tos apbruņotos latviešus, kas cīnijās latviešu strēlnieku pulkos.

Tas viss tautu bija bezgala nogurdinājis. Un attiecības pret revolucionaro Krieviju bija tīri mechaniskas: neviens nekādu pārdomātu attiecību nemeklēja, ne arī centās orientēties krievu politisko partiju un strāvu varas cīņās.

Pa to laiku jau Krievija karu bija zaudējusi un visa mūsu zeme nāca vācu okupacijas varā. Tas bija jauns slogs un jauns pārbaudijums nogurušai, izmocītai tautai. Arī politiskā situacija nu kļuva vēl sarežģītāka.

Formali gan Krievija ar Brestļitovskas miera līgumu lielāko daļu Latvijas bija atdevusi Vācijai, tā tad no Krievijas mēs bijām vaļā, atskaitot Latgali, kurai gan vēl palika iespēja par savu likteni lemt uz tā tautu pašnoteikšanās principa pamata, ko Krievija nosacija par tiesisku normu Krieviju apdzīvojošām tautām. Un savukārt Vācija bija radijusi formali neatkarīgu Baltijas valsti (ar Latviju un Igauniju šīs valsts sastāvā). Tā tad tā jau bija mūsu iekšējā lieta, kā turpmāk veidot savu dzīvi. Taču faktiskā vara mūsu zemē piederēja vācu okupacijas iestādēm un karaspēka vadībai. Un Versaļas miera līgums karu zaudējušai Vācijai uzlika pienākumu sargāt Baltijas zemes pret komunisma iebrukumu.

Tādā politiskā situacijā mūsu nogurušo tautu un izpostīto zemi ieraudzija tā lielā atmoda, ko iezvanija 18. novembris.

Jo par spīti izlaupītai zemei, par spīti ārkārtīgam tautas nogurumam, vienaldzībai, neziņai un par spīti svešas varas valdībai mūsu zemē, tomēr nomodā bija aktivais latviešu nacionalās idejas cīnītāju pulks. Gan nebija tas liels, jo tautas vairums bija aizrāvies līdzi revolucijas sludinātiem pasaules pārburšanas lozungiem, kuriem pretoties nespēja latviešu maz skolotais politiskais prāts. Tomēr šis aktivo latviešu pulks pacēla latviešu tiesību karogu un prasija šo tiesību piepildīšanu, kaut skaidrība par mūsu nacionaliem mērķiem nebija liela. Šī skaidrība auga uz sen iecerēto nacionalās brīvības ideju pamata un apsverot notikušās pārmaiņas starptautiskās attiecībās. Un šī skaidrība pieteica karu

tam tautas apskurbumam, apmātībai, ko atnesa revolucija.

Radās aktivo latviešu centri: Latviešu nacionalā padome (nodibināta Valkā 1917. gada oktobrī), Latvju Kareivju nacionalā savienība un vācu okupētā Rīgā darbojās Demokratiskais bloks tagadējā Valsts Prezidenta K. Ulmaņa vadībā. Tādi centri bija arī tajā laikā iznākošās avīzes un žurnali: «Līdums», «Laika Vēstis», «Jaunā Latvija».

Ar nesalaužamu ticību šis aktivo pulks cīnījās par mūsu nacionalo tiesību uzvaru, kaut apkārt bija apstākļi, kas, šķiet, nedeva nekāda pamata ne tādai ticībai, ne nacionalo tiesību cīņas izredzēm uz kādiem panākumiem. Bet cīņās nobrieda kāda brīnišķīga, liela miera un pārliecības pilna paļāvība, ka iesāktās cīņas nenovēršami beigsies ar uzvaru. Jo tiešām, bija vajadzīga dziļāka ticība un liesmaina sajūsma, ko vada normali dzīvojošam cilvēkam neizprotama un neaizsniedzama griba, lai domātu izsludināt Latviju par neatkarīgu valsti tad, kad nebija ne savu bruņotu karavīru, ne netraucēti strādājošas tirdzniecības un rūpniecības, ne naudas, ne pārtikas izpostītā zemē. Ne arī skaidrības cilvēku prātos. Paldies Dievam, ka mums bija tāds ticīgo pulks, kam bija griba, drosme, apņēmība un pārliecība par labvēlīgu cīņas iznākumu.

Ne bez grūtībām un arī ne tik vienprātīgi, kā gribētos cerēt, uz ātru roku sadibinātās politiskās partijas nu radija pirmo pārstāvniecības iestādi — Latvijas Tautas padomi, kas nolēma 18. novembrī proklamēt Latvijas neatkarību.

Tā bija liktenīga pagrieziena diena latviešu tautas vēsturē: no atkarības un nebrīvības sava latviešu valsts. Auseķļa, Pumpura un Kronvalda sapņu piepildijums.

Saprotams, ka neatkarības pasludināšanas akts un ārkārtīgi lielā atbildība, ko tas uzlika latviešu tautas vadībai, joprojām palika tikai nedaudzu interese un daļa. Jo pārāk liels bija šis notikums un pārāk sarežģīti politiskie apstākļi, lai tautas vairums tūdaļ izprastu jauno stāvokli. Vēl ilgi viņš to neizprata. Bet apzinīgais priekšpulks un tā vadītāji to labi zināja. Un kad Latvijas pirmais Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis ņēma vārdu svinīgajā valsts proklamēšanas brīdī, vēstīdams, ka Latvija būs taisnības valsts, kurā nedrīkst būt vietas ne apspiešanai, ne netaisnībai, tad tā bija tikai ideja par nākošo Latviju, kas jāpārvērš par faktu, pārvarot neskaitami daudz šķēršļu un pretešķību. Bet skaidra un liela ir Prezidenta ticība. Viņš jau skata konkreto, latviešu rokām celto Latviju: «Ja strādāsim ciešākā kopībā, tad nav šaubu, ka rosīgs darbs aizvedīs pie mērķa. Uzplauks atkal lauksaimniecība, mūsu rūpniecība un tirdzniecība. Atjaunosies dzīve visā mūsu dzimtenē un pārspēs visu, kas līdz šim mums bijis.»

Tikai drošsirdīgāko patriotu namu logos plīvoja jaunās valsts karogi. To bija maz, pārāk maz. Un 18. novembra akta darinātāji palika vieni uz politisko vētru svaidīta kuģa, cieši rokās turot kuģa stūri un to vadot pretim gaišās rītdienas krastam.

Tikai daži simti bija šo gaišās rītdienas karotāju. Tie paši vāji apbruņoti un vāji apgādāti un vēl ar

Latvijas Pagaidu valdība ar pirmo Ministru Prezidentu Kārli Ulmani vidū.

piedraudējumu sodīt par ieroču turēšanu. Kad 15. novembrī sanāca Latvju Kareivju nacionalās savienības sasauktā karavīru sapulce, tad varēja skaitīt ap 500—600 brīvprātīgo, kas jau bija apzinīgs cīnītāju kadrs. Šajā pašā sanāksmē atskanēja aicinājums latviešu jaunatnei iestāties nacionalā karaspēka vienībās. Atsaucās studenti un iesāka militarās apmācības Rīgas Latviešu biedrībā, kur dzima studentu rota. No šiem pirmiem brīvprātīgiem izauga vēsturiskais pulkveža Kalpaka bataljons. Protams, šis spēks bija pārāk mazs, lai viens spētu izturēt kaujas ar mūsu zemē iebrūkošo ienaidnieku. Vācu karaspēka vadībai, kurai, saskaņā ar Versaļas noteikumiem, bija jāuzņemas cīņa ar iebrūkošo sarkano armiju, bija citādi politiski nolūki: izmantot šo atstāšanu Baltijā, te nostiprināties, panākt šiem nolūkiem labvēlīgu zemes politisko vadību, tad atjaunot okupacijas laikā iesāktās Baltijas monarchistes izveidošanu, ar vācu karaspēku gāzt Krievijā lieliniecismu un kopā ar sev draudzīgo Krieviju radīt pretsparu karā uzvarējušām Eiropas lielvalstīm — Anglijai, Francijai, Italijai. Lai to panāktu, vispirms vajadzēja aizkavēt latviešu bruņošanos un karaspēka augšanu un neļaut nostiprināties Ulmaņa valdībai. Šie nolūki mūsu stāvokli darija sevišķi grūtu, jo visa faktiskā vara zemē vēl bija vācu okupacijas iestāžu rokās. Lai pasaulei pierādītu, ka latvieši nespēj savu zemi aizsargāt, ne arī valsti nostiprināt, vācu vadība bija nodomājusi uzbrūkošai sarkanai armijai nepretoties, atkāpties uz Kurzemi un tur radīt organizēšanās bazi pretuzbrukumam ar vācu spēkiem.

Tā kā Vācijā un Krievijā bija revolucionari-socialistiskas valdības, tad arī mūsu radikalās un socialistiskās grupas sāka spriest un sludināt, ka kara darbībai mēs nedrīkstam gatavoties un viss jāpanāk draudzīgas vienošanās ceļā. Tas latviešu nacionalo tiesību karotāju darbu vēl jo vairāk sarežģija un apgrūtināja. Taču latviešu patriotiem bija skaidrs mūsu tautas liktenis: mēs būsim neatkarīgi un brīvi, ja šo brīvību kaujās iegūsim. Tā tad izturēt, paciest, krāt spēkus, līdz pienāks taisnības piepildīšanās diena. Vēl jāuzņemas pārbaudijumu ceļš.

Apsvērusi visus apstākļus un vērodama notikumu loģiku, Latvijas jaunā valdība nolēma Rīgu atstāt un pārcelties uz Jelgavu, cieši apņemdamās palikt līdz pēdējai iespējai latviešu zemē. Valdība Rīgu atstāja 1919. gada 2. janvarī; viņai līdzi brauca nedaudzi jaunās valdības ierēdņi un sevišķiem uzdevumiem saistīti inteliģences darbinieki. Pirmie brīvprātīgie karavīri, pārspēka mākti, atstāja Rīgu 3. janvarī agri no rīta, atkāpdamies Kurzemes virzienā. Bet valdība atstāja arī Jelgavu un 6. janvara vakarā iebrauca Liepājā. Karavīri ar kaujām atkāpās arī Liepājas virzienā, līdz Ventai.

Liepājā neziņa un neticība vēl lielāka, kā Rīgā. Kopš 1915. gada atrazdamies vācu okupacijas varā, kurzemnieks ienīda šo atkarību. Nespēja viņš arī saprast, kas tā par Latvijas valdību, kas nāk kopā ar vācu karaspēku un iestādēm. Šī negribētā sabiedrība ar vācu okupacijas varu vispāri tautas plašākām aprindām bija grūti izprotams attiecību komplekss, un tādēļ kurzemnieks Ulmaņa valdību saprata kā to pašu vācu valdību, kas viņu kopš 1915. gada nomākusi. Noskaidrot faktisko stāvokli un pārliecināt ļaudis, ka esam panākuši paši savu valsti, kuru vada mūsu pašu valdība, nebija dažās dienās veicams uzdevums.

Arī atkarība no vācu iestādēm Liepājā bija sajūtama daudz vairāk, kā Rīgā. Nebija pārtikas, nebij naudas, karavīru skaita papildināšanu visādi aizkavēja okupacijas iestādes, liedzot mobilizacijas, nedodot apbruņojumu u. t. t. Atkal atlika tikai viens īsts draugs un sabiedrotais: neatlaidības pilna ticība un paļāvība savai taisnai lietai:

«Šai naktī drausmīgā un postā,
Kad tautai uzticīgs tik rets,
Še, latvju zemes pēd'jā ostā
Vēl gaisā viņas flagu redz.

Jums, uzticīgie, spars ir bura,
Un pēd'jo cīnītāju prieks.
Aiz jums kauc putojoša jūra,
Bet priekšā nakts un ienaidnieks.»

Tā dzejnieks Ed. Virza ļoti spilgti un saskatami tēlo to laiku Liepājā rakstītā dzejolī.

Lai drausmīga bija nakts un apkārt rēgojās posts, bet atkāpšanās ceļa vairs nebija, jo pirmie cīnītāji jau garā skatija gaišo rītdienas krastu.

Un Ministru Prezidents Ulmanis sasauca plašāku apspriedi, kuras rezultatā valdība nolēma 8. janvarī sūtīt uz ārzemēm steidzamu delegaciju ar uzdevumu meklēt pārtiku, naudu, apbruņojumu un palīdzību ar karaspēku. Protams, ka tik svarīgu lietu kārtošanā daudzmaz kādi panākumi varēja būt tikai pašam Ministru Prezidentam. Un viņš, kopā ar diviem ministriem, devās pie mūsu kaimiņiem — igauņiem un lietuvjiem un pie Eiropas lielvalstīm. Un tiešām, jau pēc mēneša, 9. februarī, saņēmām no angļiem pirmo sūtijumu — 50 patšauteņu un 5.000 šauteņu ar patronām. Bija dabūta arī nauda — 5 miljoni vācu marku (no Lietuvas valdības). Pienāca arī maize. Un ar igauņiem bija panākta vienošanās par karaspēka radīšanu Latvijas ziemeļos. Sāka strādāt jaunās valsts aparats. Valdība tūdaļ sāka domāt arī par iedzīvotāju apgādi, jo zeme bija tukša, rūpniecība un tirdzniecība pārtraukta, arī lauku saimniecībās strādāja tikai pa daļai. Kā lai nodrošina iedzīvotāju eksistenci? Un valdība sāka domāt par cilvēku nometināšanu uz zemes. 1919. gada 1. martā tiek publicēts «rīkojums par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi», nodibinot valsts zemes fondu, ieskaitot fondā valsts muižas, zemnieku agrarbankai piederošās muižas, valstij piederošās mežu zemes. Visu muižu zemes fondā varēja ieskaitīt tikai vēlāk, kad Satversmes sapulce 1920. gada 16. septembrī pieņēma agrarās reformas likumu. Bet jau 1919. gadā tika likts nākošais Latvijas socialais pamats — zeme, kas reizē kļuva par konkretu saturu domām par Latviju, kādas domāja karavīri frontē un visa tauta, cik viņas domas jau bija sietas pie jaunās mūsu valsts.

Tā valdība ar lielām rūpēm domāja un gādāja par tautas eksistences nodrošināšanu un par jaunās valsts aizsardzības spēka radīšanu. Līdztekus valdības darbam gāja arī dedzīgs propagandas darbs tautas pārliecināšanai par to, lai kopīgā darbā celtu jauno dzīvi. Propagandas darbu veica paši karavīri un līdzi valdībai uz Liepāju aizbraukušā literarās inteliģences visai nelielā saujiņa.

Un tautas vienaldzības ledus pamazām atkusa. Vienmēr lielāks kļuva latviešu valdībai uzticīgo pulks. Sevišķi strauji tautas simpatijas sāka svērties uz Ulmaņa valdības pusi pēc tam, kad 1919. g. 18. februarī atklājās dažu bijušo muižnieku (Heinricha fon Strika u. c.) sazvērestības mēģinājums pret jauno valdību. Nu ļaudis skaidri saredzēja starpību starp Ulmaņa valdību un okupacijas karaspēka vadību. Tautas domas strauji pagriezās uz valdības aktivas atbalstīšanas pusi un sākās dzīva, enerģiska, panākumus nesoša darbība. Šī tautas atmošanās labvēlīgi ietekmēja arī karavīru stāvokli frontē, un var droši sacīt, ka 3. martā ģeneraluzbrukums varēja sākties tikai šādā augšup kāpjošā, pacilātā un radīt gribošā tautas gara stāvoklī. Kaujas laukos norisinājās panākumiem vaiņagotas cīņas. Rīgas atpakaļ iekarošana bija sagaidama jau marta mēnesī. Diemžēl šo labo cerību izjauca jauns sazvērestības mēģinājums pret Ulmaņa valdību, kas šoreiz izdevās, jo fronte tad jau bija tālu no Liepājas un gandrīz visas latviešu apbruņotās daļas atradās pozicijās, tā kā valdība īstenībā bija neaizsargāta. Bet 16. apriļa sazvērestība ienesa pilnīgu skaidrību mūsu valsts politisko spēku attiecībās. Kad tad vēl šīs sazvērestības ļaudis negāja vis uz fronti pret lieliniekiem, bet pavirzijās uz Latvijas ziemeļiem, tad kļuva skaidrs, kāds liktenis nolemts mums un igauņu tautai. Bet tas arī atraisija tautas spēkus un latvieši kopā ar igauņiem deva savu atbildi šiem jauno valstu apdraudētājiem. Līdz ar to bija arī dots iznīcinošs trieciens visai slepenai sazvērestību politikai un mūsu, tāpat, kā igauņu valdība varēja mierīgi stāties valsts uzcelšanas darbā. Mūsu valdība pie skaidra darba tika vienīgi pēc 8. jūlija, kad Rīgā iebrauca Ministru Prezidents Ulmanis ar citiem valdības locekļiem. Nu viņa patiesi bija vienīgā valdniece mūsu zemē, atskaitot vēl neatbrīvotos apgabalus.

Valdība varēja sākt valsts neatkarības nostiprināšanu. Cik spēdama, viņa to arī darija. Vispirms iesāka agrarās reformas un skolu atjaunošanas darbus, tāpat sākās rosība tirdzniecībā, ceļu izbūvē, kulturā.

Bet drīzi vien valdībai bija jāpārliecinas, ka ejam nepareizu ceļu. Visi valdības nodomi un viss viņas darbs atdūrās uz partiju pretošanos. Jo nu, kad visas grūtības bija aiz muguras un valsts sāka arvien vairāk nostiprināties, nu partiju vīri, kuri visu cīņu laiku bija klusi nodzīvojuši valdības aizvējā, iznāca klajumā un ņēma varu savās rokās. Pie tam nebija neviena objektiva novērtējuma par katras partijas svaru un nozīmi, jo Tautas padomi, radot partijas dibinājās tīri mākslīgā ceļā: pa divi-trīs vīri pieteica partiju un dabuja pārstāvību Tautas padomē un arī valdībā. Tāpat nenormali liela vieta Latvijā kā lauksaimniecības zemē, bija dota internacionalām socialistiskām partijām. Kamēr visgrūtākajās dienās strādāja valdība viena, tik ilgi šim partiju sadalijumam nebija lielas realas nozīmes, bet tagad, kad sākās normalāks laiks, tagad partiju negatīvā loma kļuva redzama ar katru dienu vairāk. Arī Latvijas satversmi partijas radija tādu,

Latvijas Pagaidu valdības atgriešanās Rīgā 1919. gada 8. julijā.

ka faktiski viņa rokās atradās varas pilnība, un satversmes noteikums, ka suverenā vara pieder Latvijas tautai, vienmēr vairāk pārvērtās par tukšiem vārdiem bez kāda satura, jo šī vara piederēja partiju centralām komitejām un, vēl ļaunāk, šo komiteju darbību noteicošām privatu personu grupām. Visļaunākais bija tas, ka partiju valdīšanas laikā pilnīgi neiespējama bija latviešu nacionalās politikas programas piepildīšana, jo varas aparats bija uzbūvēts tā, ka Latvijā, pēc visiem valststiesiskiem nosacijumiem un pazīmēm, tīri nacionalā valstī, kur latviešu ir 75 proc. no visiem zemes iedzīvotājiem, latviešu grupām nebija iespējams radīt vairākumu, — pretnacionalās socialistiskās partijas kopā ar citu tautību grupām vienmēr turēja likumdošanas un varas atslēgas savās rokās: dažas iztrūkstošās balsis vienmēr varēja dabūt no tā saucamām vieninieku grupām, kuras arvien bija runājamas un labprāt nelikās zinis gar latviešu nacionalām interesēm, kuras taču tika kompensētas ar ministru vietām vai citiem visai jūtamiem labumiem. Acīmredzot šim partiju laikam bija likteņa lemts būt par latviešu politisko skolu, kādas mums agrāk nebija, lai mēs atrastu pareizo ceļu latviešu nacionalo interešu piepildīšanai Latvijas valstī, lai mēs varētu radīt satversmi, kas organiski izaugusi no mūsu tautas dzīves apstākļiem. Pārs pirmie gadi pagāja brīvības cīņu ietekmē un

Atbrīvošanas cīņu virspavēlnieks ģeneralis Jānis Balodis diviziju komandieru un Kurzemes divizijas virsnieku vidū.

valdībai izdevās ievadīt plašākus darbus saimniecībā, kulturā, socialpolitikā, bet tad arvien vairāk virspusē izpeldēja partiju egoisms un valsts izbūves darbs stāvēja pilnīgi uz vietas, sevišķi, ja par to runājam no mērķtiecīga darba latviešu nacionalās politikas programas piepildīšanai. Un jau apmēram 1925. gadā sāk atskanēt latviešu politiski domājošās inteliģences pirmie brīdinājumi, līdz 1925. gada 2. martā jau kāda raksta autors iesaucas: «Kur palicis tas idealisms, tas ticības spēks, tā etiskā varonība, atsacīšanās? Kur palikusi mērķu skaidrība un nesalaužamā griba uz šiem mērķiem? Kā skaidiena mūsu dzīve piesviesta pilna sīku personīgu iedomību, uzpūtības, iedzīvošanās, izmantojot tautas dāvāto uzticību.» Un kāpinot šīs skumjās un rūgtās domas, tas pats autors tā paša 1925. gada 29. junijā jau skaidri saka: «Vadonis, vadonība, tā ir jauna problema, jo vadonis faktiski virza tautas likteņus. Pasaules karš un revolucijas to visskaidrāk pierādija.» Un vadonības idejā raksta autors jau 1925. gadā redz mūsu vienīgo drošo izeju. Jaunās satversmes ideja bija dzimusi un tautā mesta. Partiju režims izvirta arvien vairāk, un kad uznāca pasaules saimniecības krize, smagi skārdama arī mūsu zemi, tad uz partiju egoisma dibinātā valsts vara nespēja pārvarēt grūtības, kas piemeklēja tautu un valsti, jo tādam lielam uzdevumam bija nepieciešamas citādas metodes, citāda skatīšanās uz varu, to saprotot nevis kā mērķi, bet kā līdzekli nacijas dzīves celšanai. Nespējīga pacelties līdz valsts un tautas dzīves vadības atbildībai un iestigusi neatbildīgā, tukšā deklamacijā, partiju sistema varu bija jau faktiski zaudējusi un uz to glūnēja moraliski un politiski bīstamu piedzīvojumu meklētāju grupas.

Tādēļ bija jānāk godīgu roku izdarītām pārmaiņām, vai arī mums bija jāiet bojā. Un atnāca 1934. gada 15. maija vēsturiskā un mūsu tautu atsvabinošā nakts, kas atveda Latviju, par kādu sapņoja 1918. g. 18. novembra radītāji un viņu karavīri un līdzgaitnieki. Parlamentarisms ar viņa partiju politiku bija sabrucis, kļūdams absoluti nespējīgs valsts un nacijas vadības uzdevumu veikšanai. Internacionalo socialistu un sveštautiešu grupu varas bloka vietā 15. maijs radija skaidru latviešu nacionalu varu; uz šķiru pretešķību principa radīto partiju vietā tika pasludināta tautas vienības ideja, kas var atraisīt visus tautas spēkus jaunai savas dzīves radīšanai: izlaidības un izrunāšanās vietā stājās atbildība un nacionala disciplina; dzīves celšanas pilnīgas apstāšanās vietā nāca vesels celtniecības laiks, kas pāris gados paveicis tik daudz, ka to agrāk mēs būtu saukuši par skaistiem sapņiem, nevis par reali iespējamu lietu.

Un dzīves celšana nenotiek uz kādiem izteoretizētiem pamatiem, bet saskaņā ar pašas realās dzīves likumību.

Vispirms tika pabeigts agrarās reformas darbs, kurš arī jau bija partiju laikā sacēlis tikdaudz nemiera, pat brīvības cīņu dalībniekus (arī Lāčplēša kara ordeņa kavalierus starp tiem) atstājot bez zemes, bet pa divi un trīs reizes zemi piešķirot dažiem partiju lutekļiem. Nu agrarās reformas darbs ir līdz galam nobeigts un rāda savu vēsturiski svarīgo saturu kā nacionalā, tā sociali-saimnieciskā ziņā. Nacionali latviešu tauta piedzīvoja taisnību un ganda-

Rīga pēc bermontiešu padzīšanas.

rijumu un iespēju latviešu tautu joprojām saistīt pie zemes — mūsu glabātājas un sargātājas cauri ilgajiem atkarības gadsimtiem. Saimnieciski agrarā reforma deva eksistenci daudziem tūkstošiem cilvēku. Bet sevišķi svarīga ir agrarās reformas nozīme socialā ziņā, jo kas būtu noticis, kad, karam beidzoties, no kaujas laukiem mājās pārnāktu desmiti tūkstoši karavīru zemē, kur nebija ne rūpniecības, ne tirdzniecības un kas bija izlaupīta un izpostīta? Šo cilvēku apdraudētā eksistence būtu radijusi veselu katastrofu, kuru novērsa agrarā reforma, novietodama šos cilvēkus uz zemes.

Sausie skaitļi, kuru šķietami garlaicīgā valoda runā tik dzīvi un līdz pašiem dziļumiem aizkustina mūsu domāšanu, šie skaitļi mums visai uzskatami rādīs agrarās reformas paveikto milzu darbu. Pēc statistiskās pārvaldes ziņām, fonda zemes piešķirtas šādām grupām visā Latvijā: piegriezumi sīksaimniecībām un sādžām 53.502; bij. rentes māju ilggadīgiem lietotājiem — 11.377; ilggadīgiem zemes lietotājiem — 11.414; Latvijas pilsoņiem bezzemniekiem — 53.661; zemes gabali bez noteiktām kategorijām — 6.628. Tā tad, nerēķinot zemes gabalus, kas piešķirti valdības, pašvaldību un sabiedriskām iestādēm (8.815), rūpniecības, tirdzniecības u. tml. īpašumiem (46.884) un nerēķinot arī daļu piegriezumus, kuri dažkārt bijuši it prāvi, tad tiešiem zemes apstrādātājiem zeme piešķirta 83.000 saimniecībām, kas dod eksistenci vismaz 250.000 Latvijas pilsoņiem, gandrīz vienīgi latviešiem, ja rēķina tikai 3 cilvēkus vienā ģimenē. Arī Latgales sādžu izdalīšanās viensētās no tautas eksistences un lauksaimniecības kulturas viedokļa nozīmē Latgales zemnieku stāvokļa ievērojamu uzlabošanu.

Tālāk jāmin mūsu tautas saimniecības pilnīga pārkārtošana. Visus pirmos 16 valsts pastāvēšanas gadus valsts un tautas saimniecību organizēja pēc principa, ka mēs esam tirdzniecības un rūpniecības valsts, jo arī šajā ziņā sapratās sveštautiešu grupas ar socialistiem, kuri teoretiski dibinājās uz tā saukto rūpniecības proletariatu. Un sākās nedabīga rūpniecības forsēšana. Tas prasija ļoti lielus valsts līdzekļus, kuru atpakaļ dabūšana bija pilnīgi neiespējama un kas nedeva pozitivu iznākumu arī jautājumā par Latvijas nākošās saimniecības iekārtas uzbūvi. Tā tad šie milzu līdzekļi bija zemē nomesti. Bet tādai politikai bija arī vēl cita negativa puse. Rūpniecību un tirdzniecību forsējot un visādi atbalstot, tajā pašā laikā lauksaimniecība bija pavisam

Latvijas brīvības cīnītāji frontē.

Arī pēc Latvijas atbrīvošanas mūsu armija turpināja augt un veidoties. Kāda no armijas parādēm valsts neatkarības pirmajos gados. Parādi pieņem Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis.

aizmirsta. Tik tālu aizmirsta, ka nemaz nedrīkstēja pacelt jautājumu par to, ka Latvija pārtikas ziņā jāapgādā ar mūsu pašu zemes ražojumiem. Šī saimnieciskā politika beidzās ar to, ka par miljoniem latu ievedām labību, cukuru, gaļu, olas u. c. nepieciešamā uztura priekšmetus. Un lauksaimniekam nebija kur savus ražojumus likt. Bet katrā ziņā neprātīgā saimniecības politika iedzina ne vienu vien naglu parlamentarisma zārkā. Šo partiju politikas kļūdu labojot, vispirms visa saimniecība tika pieskaņota mūsu zemes dabīgām dotībām un tika pārtraukta nedabīgā rūpniecības forsēšana, atbalstot un izveidojot tikai tās rūpniecības nozares, kas strādā vietējām vajadzībām, kurām, tā sakot, mūsu zemē ir dabīgs pamats. Un nekavējoties tika revidēta valsts vadības izturēšanās pret lauksaimniecību. Paceļot lauksaimnieka pirktspējas, tūdaļ zemes iedzīvotāju vairums kā preču pircējs radija dzīvību saimniecībā, un sekas bija rosība tirdzniecībā, rūpniecībā, pat amatniecība atplauka un tagad iet pretim atdzimšanai pavisam jaunā formā. Bet jaunā, latviskā valdība gāja vēl ievērojamu soli tālāk, par ko partiju laikos nemaz nebija iespējams domāt, un kas tagad šķiet tik saprotams, it kā citāda forma šajā ziņā nemaz nebūtu domājama. Lieta attiecas uz jaunajiem saimnieciskiem uzņēmumiem, kurus akciju sabiedrību veidā radija nacionalā valdība. Pavisam tagad šo jauno akciju sabiedrību ir ap 30 un viņām ir ievērojams kapitals — 50 miljoni latu. Viņas ietilpst kopīgā nacionalā programā kā svarīga sastāvdaļa. Vispirms viņas tīri finansialā ziņā padarija strādāšanu vieglu, jo visas tās sāka darbu nevis ar vekseļiem u. c. kreditiem, kā agrāk bija jāsāk latviešu uzņēmumiem, bet ar skaidru kapitalu. Taču svarīgākā šo uzņēmumu nozīme meklējama viņu nacionalpolitiskā misijā: ievest latvieti rūpniecībā un tirdzniecībā, šajās nozarēs, kur tautas bagātība visātrāk un visstraujāk uzkrājas un vairojas. Bez valsts un nacijas vadības atbalsta tas nebija iespējams, un par tādu atbalstu nevarēja ne domāt partiju un šķiru egoisma laikā, kad nacijas intereses nevadija tikpat kā nevienu politisku akciju. Ja 1918. gada 18. novembrī Latvijas pirmais Ministru Prezidents K. Ulmanis teica, ka Latvija būs taisnības valsts, tad 1934. gada 15. maija Latvijas Prezidents K. Ulmanis piepildija šo vēstijumu, deva tam saturu, šajā gadijumā saimnieciskā dzīvē. Ja tad vēl pievienojam pārveidoto, uz drošiem pamatiem nostādīto kopdarbības sistemu, tad varam sacīt, ka tagad visa saimnieciskā dzīvē ir apvienota saskaņotā un uz zinamu nacionali - politisku mērķi virzītā sistemā, radot latviešu saimniecisko patstāvību.

Līdztekus taisnības piepildijumam saimniecībā, top piepildīta taisnība arī pret strādājošām tautas grupām, nodrošinot viņu darba tiesības un cilvēka cieņai atbilstošus strādāšanas apstākļus. Kā pilsētās, tā arī uz laukiem. Pretēji partiju laiku demagoģiskai aģitacijai un solijumiem, tagad tiek būvēta konkreta, Latvijas apstākļos iespējamā socialās politikas ēka, kurā saskaņoti ietvertas visas mūsu zemi apdzīvojošās sabiedriskās grupas.

Vai kulturā bija pat iedomājami tādi instituti, kādi radīti tagad, nacionalās varas laikā? Vēstures pētīšanas instituts, dabas bagātību pētīšanas instituts, celtniecības fonds, Tēvzemes balva, zinātniskās pētniecības fonds pie universitates, prof. Dr. A. Tenteļa senvēstures pētīšanas fonds u. t. t. Visu šo institutu darbība ļauta viņu pašu uzstādītiem no-

sacījumiem un nevienam nezinātājam nav nekādas iespējas traucēt svarīgo darbu, kā tas, diemžēl, bija iespējams partiju laikos, kad ikviens deputats uzdrošinājās jaukties, kur vien viņam patika, kaut nebūtu viņam ne izglītības, ne sajēgas par attiecīgo iestādījumu darba nozīmi. Kulturas vērtību radītājs ir kļuvis suverenāks savā darbā.

Sevišķi apdraudēta partiju laikos bija skola, jo audzināšanu visas partijas gribēja pārvērst par savu uzskatu propagandu, tādā nolūkā cenšoties skolotāju kadrus sastādīt pēc partiju iezīmēm, nebūt neraugoties uz skolotāju pedagoģiskām spējām. Tagad skola atdota vienīgi pati sevim, lai viņa brīvi var kalpot latviešu tautas intelektualo un moralo spēju celšanai iespējami aizsniedzamā augstumā. Ja jau 1920.—1921. gadā Latvijā bija 1.584 tautskolas ar 153.883 skolēniem un 3.900 skolotājiem (tagad attiecīgie skaitļi daudz lielāki: 1.929 skolas ar 231.591 skolēnu un 9.137 skolotājiem), tad sapratīsim. cik ļoti svarīgs faktors tautas audzināšanā ir skola un skolotāji un kādu postu šajā ziņā varēja nodarīt partiju egoisms.

Jaunā dzīve un jaunie apstākļi prasa arī attiecīgu valsts vadības formu, kura top, organiski izaugdama no dzīvās dzīves vajadzībām, bet ne teoretiski konstruēta pēc aizgūtiem svešiem paraugiem. Jaunā forma veidojas uz tāda pamata, ka valsts vadībai jānodrošina rīcības un strādāšanas brīvība, lai viņa ir atkarīga nevis no simts privatu interešu neaprēķinamiem izpaudumiem, bet tikai no savas sirdsapziņas un atbildības tautas priekšā; valsts vadībai jāatrodas pastāvīgā dzīvā saskaņā ar visu tautas dzīvi, lai tautas vajadzības, viņas domas un sapņus, viņas dzīvās intereses ieaustu saskaņotā likumdošanas, valsts vadības un administrativo iestāžu praktiskā darbā. Un idejiskais pamats jaunās valsts celšanai lai ir vienota nacija, vienota tauta, kas kopīgā, solidarā darbā paceļas arvien augstāk un augstāk garīgā spēkā un saimnieciskā labklājībā, līdztekus stiprus darot valsts aizsardzības spēkus, kas liktenīgos brīžos allaž spēs aizsargāt tautu un valsti.

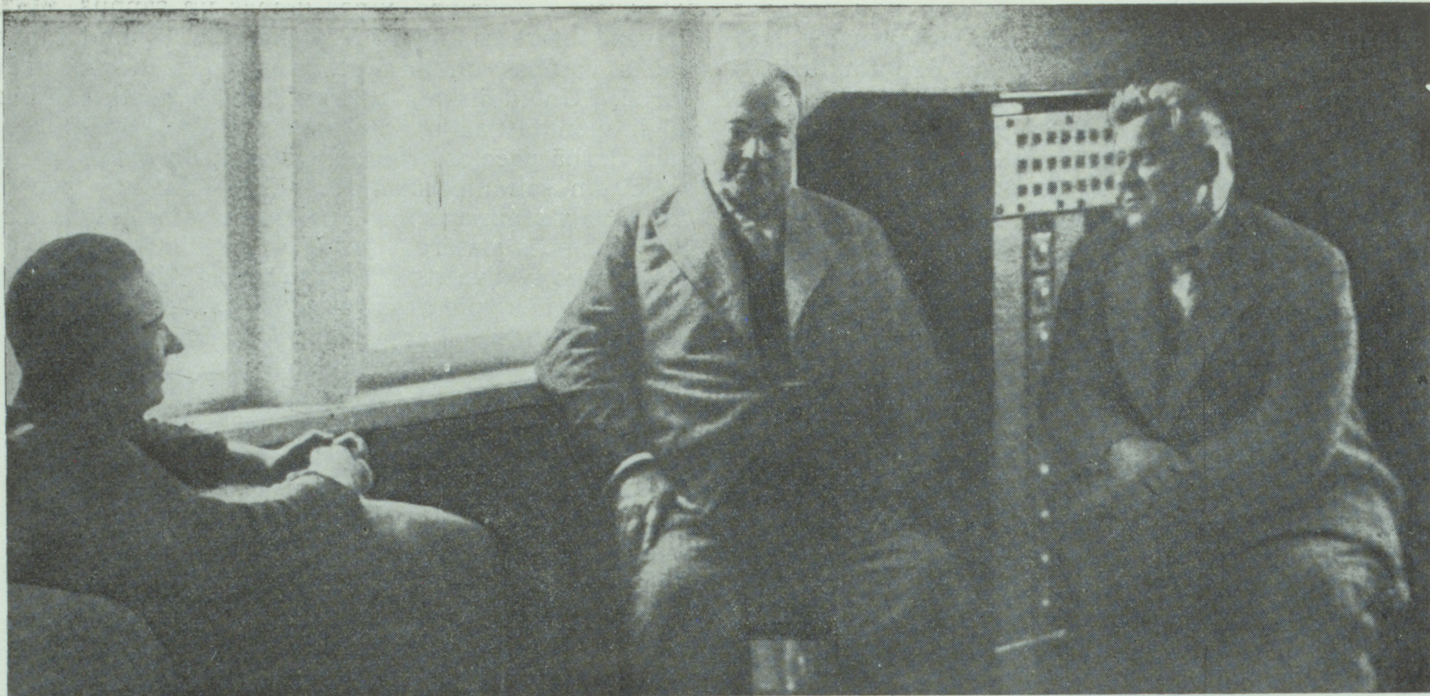
Izsekojuši valsts 20 gadu attīstības tendences, nu varam nākt pie skaidra slēdziena. Valsts nodibināšana kļuva iespējama tādēļ, ka latviešu tautā bija ticīgo pulks, kas bija pārliecināts par uzvaru iesāktā cīņā. Idealisma pilna griba, gaiša ticība, atsacīšanās no personīgā labuma vai, pareizāk sakot, nedomāšana par to, neatlaidība un dedzīga atdošanās uzticētiem pienākumiem, tos veicot ar visu savu garīgo un moralo spēju atraisīšanu, — ar tādām īpašībām cīņās un darbā izgāja pirmie cīnītāji ar Prezidentu Kārli Ulmani un karavadoni ģenerali Jāni Balodi priekšgalā, cīņu laikā tautas brīvībai atdodot dārgu upuri — pirmo karavīru vadoni pulkvedi Oskaru Kalpaku.

Un panākumus cīņās visiem deva sapņi par nākošo Latviju, kuru visi cerēja ieraudzīt kā latviešu valdītu zemi, kur ar mūsu pašu spējām un spēku bagāta top mūsu nacionalā kultura un labklājība aug ikvienā latvieša mājā, ikvienā ģimenē.

Ar tautas vienības ideju pamatā, saskaņotā un vienprātīgā darbā pirmie cīnītāji guva panākumus cīņās un valsts darbam viņi ticēja arī par nākotni domājot. Tādēļ jo sāpīgāka bija Latvijas aizvirzī-

Miera un kārtības uzturēšanai laukos izveidojās aizsargu organizacija. Aizsargu parāde Kuldīgā.

Tautas vienprātību un autoritaru, latvisku valsts varu Latvijai nesa 1934. gada 15. maija pārvērtības. Uzņēmumā — Tautas Vadonis Kārlis Ulmanis, Kara ministrs ģeneralis Jānis Balodis un Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš valdības namā pēc vēsturisko notikumu nakts.

šana prom no šī ceļa, ko izdarija partiju ļaudis un kas tūdaļ kļuva redzama kā liela nesekmība valsts celšanā, pie kam labai daļai partiju un grupu šī Latvijas valsts celšana nebūt nebija mērķis. Bet patiess prieks pielēja sirdis 1934. gada 16. maija rītā, kas pavēstija Latvijas nākošo ceļu tādu, kādu sapņoja 1918. gada pirmie cīnītāji un valsts cēlēji.

Jo 15. maijs piepildija to, ko cerēja 18. novembris. Šīs abas dienas nav šķiramas viena no otras, tās abas savā saturā ir viens. 18. novembris pasludināja valsti un 18. novembra valdība to piepildija. 15. maijs deva to vienīgo saturu Latvijas valstij, kādu domāja ikviens valsts idejas karotājs. No aizgājušiem 20 gadiem tikai 4 ir latviskās Latvijas celšanas gadi un pirmie 2 ir cīņu gadi par pašu valsts pastāvēšanu. Atlikušie 14 ir mūsu tautas pārbaudijumu un politiskās skolas gadi, jo līdz tam mēs kā tauta bijām politiski pārāk maz skoloti. Ja katram zēnam, līdz viņš par patstāvīga darba spējīgu vīru kļūst, ir vajadzīgi tepat 15—16 gadi, beidzot pamatskolu, ģimnaziju un universitati, tad 14 gadi tautas politiskai skolai nav ilgs laiks, un nav mums šie gadi jānožēlo, jo tie mums deva vērtīgas atziņas visam mūžam, tie mums deva svētīgo un radošo tautas vienprātības ideju un tautas vienprātību kā šīs idejas uzvaras rezultatu. Bet vienprātībā arī mazas lietas plaukst, saka latīņi. Un savas dzīves uzplaukšanu mēs redzam ik sīkā stūrītī, visaizmirstākās un attālākās mūsu zemes malās.

18. novembra un 15. maija vienība jau kļuvusi par mūsu politiskās domāšanas pamatu. Uz šī pamata lai aug latviešu tautas un viņas nākošo paaudžu spēks, ticība un griba vienmēr mūsu tautas liktenīgos brīžos būt tādiem, kādi bija 18. novembra radītāji, un Latvijai mūžam dot saturu, kādu viņai dod 15. maijs.

Aizsargi sadedzina sarkanos karogus.

A. Grīns

Latvijas neatkarības ideja laiku ritējumā

Divi pilni gadu desmiti tagad iegulst neatkarīgās Latvijas mūžā, bet daudz vecāka ir mūsu neatkarības ideja un cīņa par tās piepildīšanu. Domai par vienu latviešu valsti pirmsākums aizsniedzas senvēstures gadusimteņos, līdz mums vārdā nezinamiem senču ķēniņiem, kuri rietumos karoja niknus karus ar skandinavu tautām, bet austrumos prata pulcināt kopā daudzu novadu ļaudis, lai kriviču viļņa aizturēšanai tur celtu varenos Austrumlatgales pilskalnus.

Tas politiskais stāvoklis, kādā vācu iebrucēji atrod mūsu senču ciltis, liecina par zinamu liktenīgas saskaldīšanas procesu, kura sākumā vajadzēja pastāvēt vienotām senču cilšu valstīm; kāpēc šī skaldīšanās sākusies — vai senķēniņu dēliem dalot savā starpā tēvu valstis, vai citas vainas dēļ, — mēs nezinam. Un tomēr, vēl priekš 135 gadiem Vidzemes latviešu starpā bijuši ļaudis, kuri zinājuši stāstīt citiem, ka viņu senči reiz bijuši brīvi un viss te reiz piederējis tikai viņiem, pirms nebijis vācu paņemts seno latvju ķēniņu mantojums.

Šīs teikas mēs vairs nezinam, bet par tām, lai gan tendenciozi, nesakarīgi un īsi, ieminas Kauguru dumpja izmeklēšanas dokumenti.

Tikpat veca ir arī doma par latviešu vienību. Nekas, ne kaimiņtautu chronikas un teikas, nedz mūsu pašu archeologu pētijumi sentēvu kapenēs un senču cilšu pilskalnos, — it nekas nenorāda uz kariem šo cilšu un viņu valstu starpā līdz pat 13. gadusimtenim. Visi stiprākie kuršu pilskalni rodami tais viņu zemes apgabalos, kam draud briesmas no jūras puses, no rietumiem; latgaļu pilskalnu divkārtējais loks pagriezts pret rītu pusi, bet zemgaliešu piļu rinda vēršas pret dienvidiem. Brāļu kari 13. g. s. senlatviešu starpā sākās tikai svešinieku uzspiesti; pēc tam, kad dažas senču valstis, dažādu apstākļu ietekmētas un dažādu iemeslu skubinātas, jau bija noslēgušas ar vācu ienācējiem savienības līgumus, kurus pretējā puse vēlāk, sev izdevīgā brīdī, atmainija ar padošanās līgumiem.

Senču vienības apziņu, kas jau pastāvējusi ļoti vecos laikos, vēstures ratu riteņi gan iespiež 13. g. s. kauju lauku asiņainos dubļos, veldamies pāri sentēvu valstīm un viņu ķēniņu pilsētām. Šo apziņu lūko galīgi nomākt arī nākamie gadusimteņi, ar visiem to daudzajiem mestru un virsbīskapu, poļu un zviedru, zviedru un krievu kariem, tak pagalam iznīdēta tā nekad nav bijusi. Citādi viņa nespētu tik ātri un tik stichejiski uzliesmot, kad pēdīgi pienāca (priekš nepilna gadsimta) tādi laiki, kad šo vienības domu varēja jau atklāti paust viņpus un šaipus Daugavas.

Latviešu vienības doma un latviešu valsts doma, — ko viņas dod, ja lūkojam tās savilkt vienā? Iz-

15. maijā.

gaidu zvaigznēm spožāk iedegties pie Tēvuzemes debesīm.

Tādi vīri ir bijuši arī mūsu ārējās atkarības laiku vēsturē. Dziļāk ieskatoties un salīdzinot dažus agrākos gadsimteņus ar tagadni, mēs varam atrast starp tiem zinamas iekšējas radniecības pazīmes, kuras vieno jaunos un vecos tautas mūžus.

Šādu pazīmju dažiem laikmetiem visai daudz; tik daudz, ka viens otrs sens gadsimts sāk izskatīties pēc tagadējo laiku tiešā priekšteča.

Gara acīm aptverdami Latvijas vēsturē tikai pēdējos trīssimts gadus, mēs viņos redzam trīs patiesi lielas personības, kas uzspiedušas sava laika sejai savus garīgos vaibstus. Šīs lielās personības mūsu tautas pēdējo divpadsmit paaudžu gājumā ir: 1) Kurzemes un Zemgales lielkungs Jēkabs, 2) tā sauktā pirmā atmodas laikmeta darbinieki, ar vadoni Krišjāni Valdemāru priekšgalā un 3) latviskās Latvijas cēlējs Kārlis Ulmanis. Šie trīs ir — pa daļai vai pilnīgi — izpratuši sava laika latviešu paaudžu dziļākās domas, sevī uzņemdami tautas dvēselē briedušās idejas, pusapzinīgi vai skaidri rādot arī ceļus, kuri šo mērķu sasniegšanai ejami.

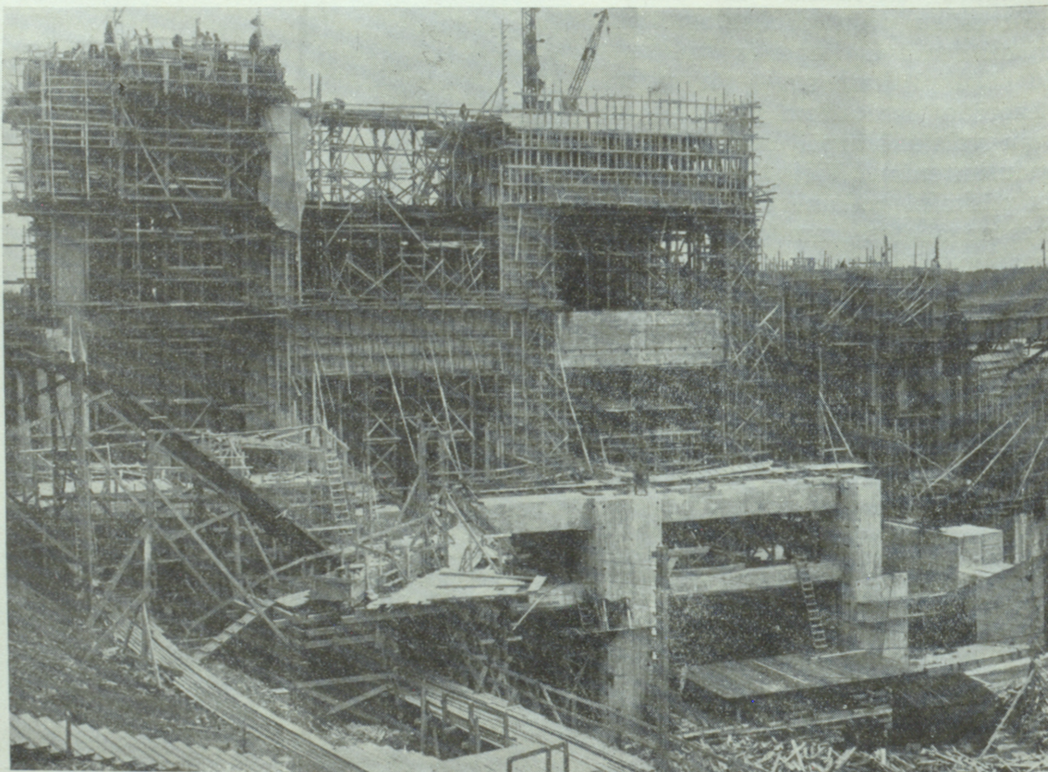
Latvijā ievadīts jauns rosmes, celtniecības un uzplaukuma laikmets. Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis gulda pamatakmeni kādai no daudzajām jaunceltnēm.

nākums, abu šo nacionalo domu kopīgā meita ir — vienotās latviskās Latvijas ideja.

Tā ideja, ko redzam realizējamies mūsu dienās. Ideja, kas ietver sevī un izteic abas divas pirmās, no viņām dzimusi un abas pāraugusi. Brīvās Latvijas varenuma un mūžīguma ideja.

Ceļš, pa kuru gājušas agrākās latviešu paaudzes, acīs turēdamas šīs divas ceļa rādītāja zvaigznes, ir bijis ērkšķains un gaužam garš, jo sniedzas cauri vairāk kā sešiem gadu simteņiem. Tas bijis vilšanās un gaidu laiks; cerību iedegšanās un cerību sabrukšanas posmi sekojuši cits citam, mīdamies ar paguruma brīžiem, kad daudzi jau sākuši skatīties uz šīm abām zvaigznēm kā purva maldugunīm, kas naktīs bīstamas, jo vilina nost ceļinieku no līkumainas un šauras, bet tanī ziņā drošas tekas, ka pa to ejot, cilvēks tik drīz gan nāvē neaiziet.

Tad atkal iestājas mūsu tautas vēstures gājumā rāmāki laiki, un līdz ar tiem vienai vai otrai no abām tautas likteņceļa rādītājām zvaigznēm top spožāks mirdzējums. Nāk citi apstākļi un ceļas mērķos un darbos lieli vīri, kuros tiecas saskatīt vadoņus, kas liek vienai vai otrai no abām cerību un

Top grandiozā Ķeguma spēkstacija.

Katrs savu mūža ceļu staigādams, tie visi trīs patstāvīgi nākuši pie atziņas, ka neliela tauta (resp. valsts) var tikt uz augšu vienīgi un tikai ar neatlaidīgu darbu. Visi trīs nelokami tic, ka darba sekmēm un to dotiem sasniegumiem nekur nav spraustas tādas robežas, ka strādāt prieks un pūlēšanās griba nejaudātu tikt tām pāri. Tā ir pēc būtības jau reliģiozitatei tuva fanatiska ticēšana darba brīnumdarītājai varai, ticība darba nestai un dotai svētībai. Šo savu visās nestundās nešaubīgo ticību darba varenībai tie apliecina paši, strādādami visu savu mūžu bez atpūtas un gala, un tikko vienu darbu beiguši, jau ar visu garu un abām rokām tie tiecas pēc cita.

Lielkungs Jēkabs, šis merkantilās politikas ģenijs un Kārlim Ulmanim garā, varbūt, vistuvākais vīrs no mūsu zemes pagātnes, arī bija iecerējis padarīt savu valsti par ziedošāko starp Ziemeļeiropas zemēm. Arī viņa laikā iesāka mūsu Tēvzemē kūpēt daudzu jaunu rūpnīcu skursteņi, un Latvijas lauku un pilsētu ražojumi iemantoja labu slavu tuvās un tālās pasaules malās. Tīkodams paplašināt savas hercogistes robežas, Jēkabs bija neapzinīgi pienācis pavisam tuvu apvienotās Latvijas idejai; tak tās realizēšanai, — iespējamai jau 17. gadu simtenī, — Jelgavas lielkungam trūka vienīgi idealismā smeļamās aizrautīgās ticēšanas lielai tautas domai, un sev kā šīs domas izvedējam. Jēkaba saimniecisko sekmju un politisko neveiksmju iemesls bija viņa ģenialitates vienpusība, pārmērīgi lielā ticēšana zelta varai un starptautisku nolīgumu mūžīgumam. Viņš bija gan izpratis mūsu zemes ģeopolitisko stāvokli Eiropas rietumu un rītu vārtos, bet nespēja pilnīgi izprast tam pēc asinīm svešās latviešu tautas dvēseli un atsaukties uz tās sen cerētā vadoņa - vienotāja gaidām.

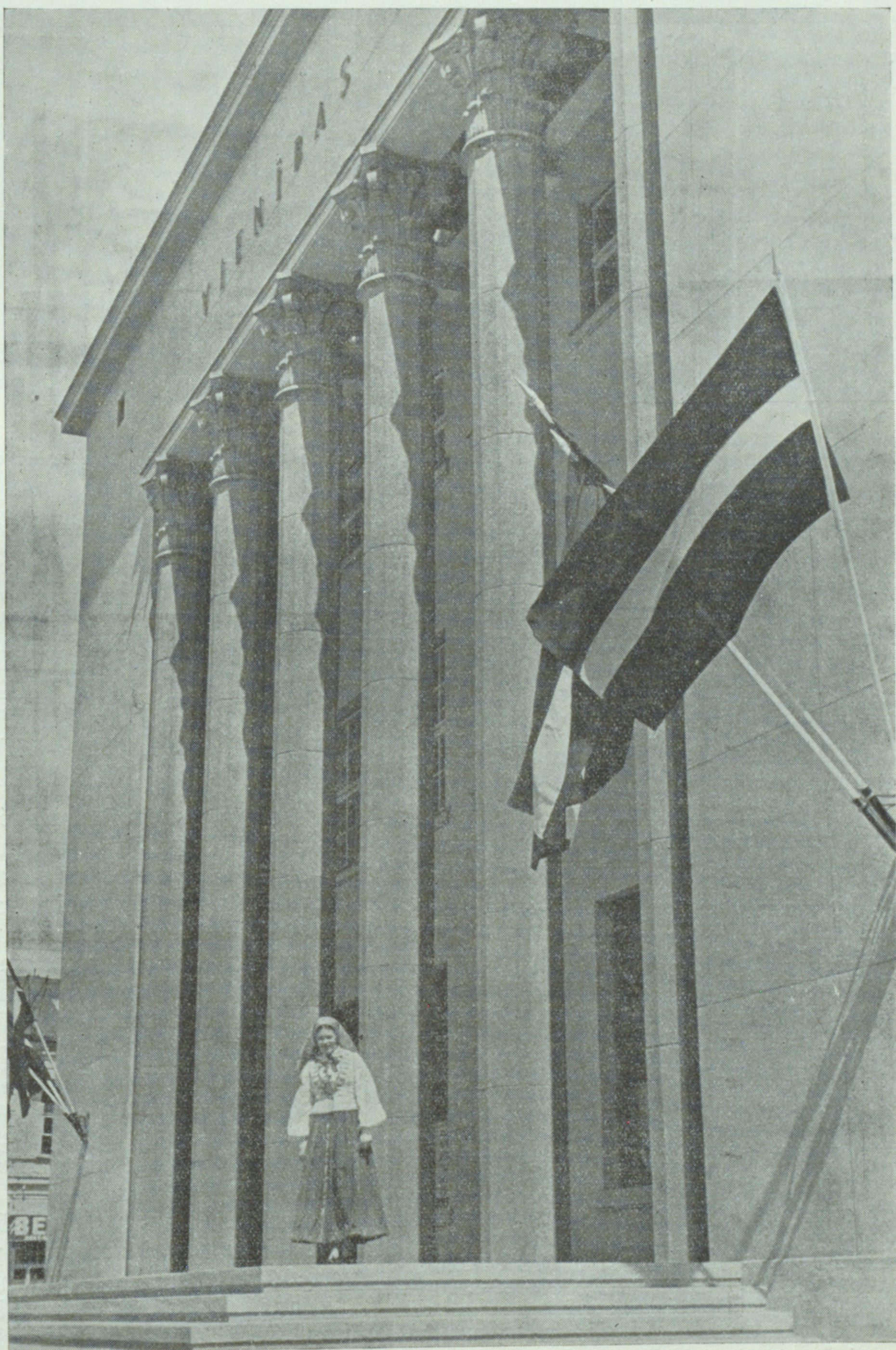
Laikus iegādājies mazu, bet stipru armiju un kļuvis 1658./60. gadu karos neatkarīgs, Jēkabs būtu spējis izdevīgā mirklī Vidzemi ņemt, nevis lūgt.

Vairāk tālredzības īstā laikā, vairāk piekābības no Zviedrijas puses, un — jau 17. gadu simtenī varēja izveidoties zem Ketleru dinastijas vienota Kurzemes - Zemgales - Vidzemes valsts. Starptautiskās politikas gājumā bija brīdis, kad tas tiešām bija iespējama lieta.

Kas tai vēl trūktu? Latgale, un — Latvijas valsts robežas jau tad būtu nospraustas visās četrās debesu pusēs.

Tas nenotika, lai gan varēja notikt. Un tāpēc vajadzēja paiet 260 gadiem, līdz radās atkal izdevīgi apstākļi latviešu tautas vienības senās domas realizēšanai.

Valdemāra veidotais plans par vācu priekšrocību cietokšņa sagraušanu ar krievu slavofiļu palīdzību, bija pārdrošs, kaut gan izdomā vilinošs. Rupji sakot, tas bija mēģinājums ar krievu lāci izdzīt vācu privileģiju velnu no latviešu rijas. Varbūt, šis plans pa daļai būtu attaisnojis sava autora cerības un apsvērumus, ja lielā stratega un diplomata aprēķinus liktenīgi nesajauktu sīko taktiķu centīguma pārmērības. Publicistu un mazo vadoņu ievadītā Krievijas lietu cildināšana, to stereotipiska stādīšana par paraugu mūsu zemes nākamajai iekārtai, — viss tas

Staltais Vienības nams Daugavpilī.

Latviešu tauta svētkos uzgavilē savam Vadonim un valdībai.

uz laiku iemidzināja tautas pašaizsardzības instinktu, mazināja gadsimtiem veco latvieša zemapziņas sajūtu, kas lika tam skatīties uz visu krievisko kā latvietībai svešu. Vienīgi tikai krieviem domātos Valdemāra diplomatiskos rakstus un lozungus viņa sekotāji, daudzie sīkie taktiķi latviešu pusē un sabiedrībā pauda un sludināja kā sava vadoņa neliekuļotu pārliecību un latviešu nacionalās strateģijas augstāko gudrību. Visļaunākais bija tas, ka tauta uzņēma to visu ar dziļu ticību.

Šī liktenīgā ticība bija tik liela, ka viņas sekotāju tuvredzība palika pie daudziem latviešiem spēkā pat skolu pārkrievošanas sākumā. Ko šis jaunais gars, «krievu gars» nesa mūsu tautai, ar ko tas draudēja, to tautas vairums tobrīd nesaprata, bet toreizējais tautas vadonis ne rakstos, ne runās nevarēja klaji pateikt, kas tam uz sirds. Tā radās simti naivu jūsmotāju, kas priecājās par krievu valodas jauno lomu Latvijas skolās, jo — nu dēliem būšot vieglāk dienēt krievu zaldatos, paskoloti latvieši varēšot tikt Krievijā labās vietās u. t. t.

Neko citu Valdemārs savā mūžā tā nav mīlējis kā latviešu tautu un jūras izplatījumu. Neko viņš tik svelmaini nav nīdis kā Baltijas vācu dižciltīgos kungus un viņu privileģiju pergamentu vīstokļus. No visas sirds gribēdams pēc iespējas ātri pieredzēt izaugam savas tautas dzīvības koku lielu, varenu un stipru, Valdemārs pūlējās šo koku vilkt uz augšu aiz tā galotnes — inteliģences, un pilsonības, šiem latviešu tautas koka zariem. Pats dzīvības koka stumbrs no tā daudz garāks netika, bet vienai otrai saknei, resp. zemnieku dzimtai, tanī pašā laikā stāvot un paliekot eksistences cīņā vienai, pārtrūka sakari ar tautas zemi, izgaisa zem kājām Tēvzeme.

Valdemāra mūža darbu noveda strupceļā viņa pārgalvīgā strateģija un Jēkaba materialismam līdzīgā ticēšana laicīgas mantas visvarenībai. Meklēdams pie krievu nacionalistiem sabiedrotos cīņai pret vāciešiem, Valdemārs ielaidās par daudz riskantā spēlē un to pazaudēja. Kad šķiras mūsu tautas likteņceļi, tad kaitīgs katrs kompromiss, jo tas nozīmē noziegšanos pret jau senās Zemgales ķēniņu uzstādīto un jaunlaikos Ulmaņa atkal atrasto vienīgi pareizo mūsu nacionalo devizi, mūsu mūžīgo credo: ne ar vāciešiem, ne krieviem, bet latvieši paši par sevi! Krievi nestājās pie Baltijas vāciskās autonomijas sagraušanas latviešu un igauņu skaisto acu dēļ, un Valdemāra un tā laika biedru ticēšana krievu taisnībai bija liktenīgi naiva.

Laicīgās mantas pārmērīgā slavināšana no Valdemāra puses bija liktenīga vienpusība, jo lika vairumam tā sekotāju sākt uzskatīt mantas iegūšanu par pašu galveno. Tā nenoveda pie idealista Kronvalda un gaišredzīgā Auseķļa cerētā mūsu kulturas plaukuma, bet beidzās ar sīko pseidovadoņu vāciskajām «kinderštūbēm», un — vislabākā gadijumā — ar jūsmošanu par tautas lietām tikai alus vakaros.

Arī Ulmanis sāka savas tautas darbinieka gaitas galvenā kārtā kā saimniecisku jauninājumu un jaunu materialās labklājības ceļu rādītājs zemniekiem. Tak visiem viņa darbiem un pasākumiem vienmēr gājuši līdzi karstākā, visai tautai veltīta mīlestība,

jo šis vīrs ir bijis un palicis ar ģeniala praktiķa galvu un dedzīga idealista dvēseli.

Īsā rakstā nav izsmeļamas lielas personības zīmīgākās īpatnības, bet mums tomēr liekas, ka tieši te, nupat minētajā Prezidenta personības harmoniskā divpusībā slēpjas viņa aizraujošā spēka un visus šķēršļus noveicošo panākumu noslēpums.

Viņā ir reizē apvienotas šķietami galīgi pretējas lietas, materialista vēsais prāts un idealista sirdsdedze. Savus planus iecerot, viņš ir entuziasts un tautai ejamo ceļu gaišreģis, garā rada Kronvaldam un Auseklim, bet veic savu planu izvešanu ar praktiska un rūdīta prāta doto auksto skaidrību un visu savu lielo gribas spēku, kura dinamikas avots ir Prezidenta fanatiskā, reliģiozitatei līdzīgā ticēšana latviešu tautai un latviešu zemei.

Tieši tāpēc viņam, un nevienam citam, bija lemts piepildīt mūsu tautas senos un jaunos sapņojumus. Un nevien tautu apvienot un darīt brīvu tautas Tēvzemi, bet atraisīt visus latviešu gara un gribas spēkus, tā radot četrdesmit piecus gadsimtus garajā mūsu vēsturē visspožāko laikmetu, kas mūžos taps daudzināts kā latviskās Latvijas uzcēlēja laiks.

Stipras varas turētājiem nereti atgadas tā nelaime, ka viņi pazaudē ciešāku sakaru ar tautu, pašiem nemanot sākdami vērot cilvēkus un visu lietu gājumu tikai ar nedaudzu tuvas uzticības cilvēku acīm, tā pamazām palikdami vientulīgi savas varas augstumos. Vēsturē tā ir diezgan bieži vērojama absolutu monarchu un diktatoru traģedija.

Paldies Dievam, pie mums nekas tamlīdzīgs nekad nevar gadīties, jo mums nemaz nav diktaturas šī jēdziena parastajā nozīmē. Mūsu zemes balss aicināts, valsts varas nastu uzņēmies nest vīrs, kura līdzšinējā un visa tagadējā darbošanās līdzīgi veltīta visai tautai. Daudzus gadus darbodamies ar visiem slāņiem visciešākajā saskarā, viņš pazīst visus Latvijas lauku novadus, un mūsu zemē nav tik mazas pilsētas vai miestiņa, ka Prezidents viņā nebūtu ne reizes spēris kāju. Tāpat nav neviena pagasta, no kura iedzīvotājiem tas personīgi nepazītu pāris desmit, un nevien tikai vārda pēc, bet ar visām viņu spējām un kā labajām, tā arī negativajām pusēm.

Tikpat sīki viņš pazīst visu resoru darbības gājumu un visu svarīgāko likumprojektu radīšanas gaitu. Un ar vislielāko rūpību seko tai.

Uzņemdamies autoritarās varas smagumu, Prezidents likvidējis absoluti visas partijas, un tam tagad vienādi tuvi visu šķiru ļaudis, pilsētnieki un laucinieki, zemnieki un strādnieki, kas tagad kļuvuši vaļā no saviem nesenajiem marksistu vadātājiem un bauda tādu valsts varas aizsardzību, par kādu tie nav varējuši sapņot, arī valdot kādreizējām kreisajām veco laiku valdībām.

Prezidentam tuva arīdzan inteliģence, šī īpatnējā tautas daļa, kas pati par sevi gan, varbūt, nav sevišķi prasīga vai uzstājīga, bet svarīga it visām iekārtām ar to, ka viņa, līdzīgi mikrofonam, uztver visas no visiem citiem tautas slāņiem sadzirdētās

Mūsu galvaspilsēta valsts svētku rotā.

balsis, un veido no tām tā saukto sabiedrības domu, kurai otrs vārds ir tautas balss.

Prezidents ir arī liels mākslu draugs, pats savā ziņā piederēdams daudzpusīgajai to kalpotāju saimei, pats būdams viens no mākslinieku pulka, jo tas lieliski pārvalda vienu no visgrūtākajām mākslām, valsts lietu pareizas vadīšanas mākslu.

Sākot no 15. maija, mēs varam visā Prezidenta darbībā saskatīt divus planveidīgi un tālredzīgi veidotus gājienus, kas patiesībā iet cieši līdztekus, tiecas uz vienu un to pašu mērķi, jo ir vienas un tās pašas gribas izpaudums.

Pirmais gājiens rāda sistematisku un neatlaidīgu cīņu par latviešu tautas saimniecisko neatkarību, par valdošās un vadošās vietas ierādīšanu latviešiem nevien lauksaimniecībā, bet arī visās citās tautsaimniecības sferās. Šī mērķa sasniegšanai dibināti, ar Prezidenta gādību un atbalstu, visi tie daudzie, jaunie un lielie saimnieciskie uzņēmumi, kas aptver veselas plašas saimnieciskās dzīves nozares. Tur, kur līdz šim valdijis mums svešs kapitals un sveši ļaudis, tur tagad visa noteikšana un vara sāk piederēt latviešiem. Pēc ārējās atbrīvošanās politiskā ziņā, nu beidzot, lai arī pēc visai ilgiem gadiem, ir pienācis mūsu saimnieciskās atbrīvošanas laikmets, mūsu materialās atkarības nokratīšanas cīņu galīgs noslēgums. Ar šo noslēgumu ir ciešs un saskanīgs sakars arī Ķeguma spēkstacijas uzbūvei, kas mūs lielā mērā atbrīvos no akmeņogļu importa, un jau iecerētai bruņošanās rūpniecībai, kas padarīs mūs neatkarīgus no kara industrijas zemēm un kara laikā viegli apdraudamiem sakariem ar tām.

Kad visi šais sferās iecerētie Prezidenta nodomi un plani būs kļuvuši par dzīves tiešamību, — tad mēs varēsim patiesi ar pilnām tiesībām runāt, ka latvieši ir kungi savā pašu zemē, kungi arī par viņas tirdzniecību un rūpniecību, un bauda visus tos labumus un augļus, kuru baudīšana ir katras neatkarīgas tautas pirmdzimtības tiesības viņas suverenajā valstī, viņas brīvajā Tēvzemē.

Tak ko gan līdz materialā neatkarība pati par sevi, ja trūkst garīgās neatkarības? Un lūk, tās sasniegšanai domāts Prezidenta darbu otrais, pirmajam līdztekus cieši ejošais gājums, latviešu garīgās neatkarības veidošanas ceļš. Jau agrāk iegūtās ārpolitiskās un tikai tagad galīgi izcīnamās saimnieciskās atbrīvošanās cīņām loģiski pieslēdzas Prezidenta ievadītais karagājiens pret visu nelatvisko, kas atkarības gadsimtos vai brāļu naida tvana gados pielipis tautas dvēselei, izķēmodams latviešu sirds un gara cēlo skaidrību. Latvietim jāatgūst viņa īstā seja, meklējot tās atspulgu brīvās Senlatvijas vizijās un mūsu jaunās republikas cīņu laukos, sadarbības gara audzināšanā un darba priekā, kas mūsu tautu glābis vistumšākajos pagātnes gadu simteņos. Un Prezidents, ar tā pārcilvēcīgo enerģiju būdams par paraugu tautai it visos darbošanās laukos, dara visu, lai katrs godīgs darbs, ar patiesu labpatiku un prieku strādāts, tiktu visaugstākajā godā celts. Un iesakņotos apziņa, ka ikviens tautas loceklis, kas no sirds un ar visiem miesas un gara spēkiem pūlējas, dara nevien savu darbu, bet visas valsts darbu, tā godam līdzdarbodamies pie tautas labuma un spēku vairošanas.

Mūsu tautu radijis visu zemes lietu Radītājs, bet šo zemi, kas tagad mūsu mantojums, senlatviešu ciltis ņēmušas sev pašas, ar kaujas šķēpiem te ienākdamas iekšā priekš daudziem senseniem gadu simteņiem. Un dibinājušas te savas brīvās ķēniņvalstis, cēlušas mūsu zemes pirmās pilsētas. Tak visā vēstures gadsimtu gājumā, līdz 20. gadu simtam un Kārlim Ulmanim mēs nezinam vienotas latvju valsts, tāpat, kā nav bijis mērķtiecībā ilgāku laiku apvienotas tautas, pirmās atmodas pirmo sākumu atskaitot.

Divi pirmie Latvijas valsts jēdziena salikteņi, zeme un tauta, pastāv jau daudzus, daudzus mūžus. Bet tikai šajā gadu simtenī, Dieva un likteņa sūtīts, beidzot nāca vīrs, kas radija trūkstošo trešo salikteni, Latvijas valsts varu, ar to palikdams visu lietu Radītāja un senlatviešu cilšu darbu talcinieks.

Sen latviski ir mūsu zemes lauki. Nu arī viņas pilsētas, sentēvu roku uzceltas, kļūst beidzot mūsu, arī no tām ašā gaitā izzūd viss, kas svešs tautas garam. Un jaunas, staltas celtnes ceļas visās malās, lai redzam mēs paši un visi citi, ka latviska un patiesi daiļa nu top šī zeme, ka latvietis spēj radīt lielākas vērtības, un pie tam daudz īsākā laikā, nekā tie, kas par šo zemi reiz valdijuši gadu simteņus. Un ka tā latviešu Latvija, latviskā Latvija, ko tagad visi apvienotiem spēkiem ceļam, top skaistāka, cēlāka varenāka, nekā agrākā, atkarības laiku Latvija.

Drošākais tautas un valsts neatkarības sargs, blakus ierocim, ir tautas vienprātība, kurai var būt tikai viena izpausme — uzticība tautas Vadonim.

ALFRĒDS BĒRZIŅŠ,
Sabiedrisko lietu ministrs.

Pulkvedis R. Bebris

Pirms 20 gadiem un tagad

Ja mēs salīdzinam šo dienu ar 1918. gada rudeni, tad mums visiem prātā nāk tās posta ainas, ko pēc sevis kā mantojumu bija atstājis pasaules karš un ienaidnieka neatbildīgā saimniekošana. Mūsu zemi pasaules kara laikā pārstaigāja daudz sveša, mūsu tautai naidīgā karaspēka, gan no rietumiem, gan austrumiem.

Tāds bija likteņa lēmums, lai pasaules kara smagums gulstas tieši uz mūsu dzimtās zemes laukiem un pilsētām. Tāds laikam arī bija likteņa lēmums, lai latvju tauta savas neatkarības priekšvakarā zaudētu savu atbalstu un cerību — latviešu strēlniekus, kuri asiņoja svešos maldu ceļos.

Pasaules karš, tam sekojošā Krievijas revolucija Latviju sadalija un pakļāva divām naidīgām varām: lielākā daļā saimniekoja nežēlīgā vācu okupacijas vara, pārējā daļā valdija latvieša raksturam un garam svešais komunisms ar nežēlīgo teroru.

Cik savādi tas arī neizliktos, bet tieši šajā visdrūmākā tautas bezcerības laikā visskaļāk atskanēja sauciens pēc brīvības, sauciens par neatkarīgu Latvijas valsti. Liktenis lēma: pēc ilgiem svešniecības un neatlaidīgas cīņas gadiem Latvijai tiesība kļūt brīvai, neatkarīgai valstij, jo garos gadsimtus latvji kā tauta pastāvējuši. Šī vēsturiskā diena, kad latvju tauta atgūst savu politisko patstāvību, ir 1918. gada 18. novembris. Valsts pagaidu valdības priekšgalā stājas tautas Padomes izraudzītais zemniecības tā laika spilgtākais un populārākais vadonis, agronoms Kārlis Ulmanis.

Kā jau minēts, pašā sākumā Latvijas valsts un viņas valdības stāvoklis bija ļoti grūts. Zeme izpostīta, iedzīvotāji aizklīduši bēgļu gaitās, pa gariem kara gadiem miesīgi un garīgi novārguši, zemē bads un posts.

Valdībai pašā sākumā nebija varas, līdzekļu un darbinieku, un tomēr tik daudz neatliekamu uzdevumu, kuri steidzami jāveic. No tukšuma bij jārada valsts pārvaldes aparats, jāgādā pārtika pilsētām un pat laukiem, jāorganizē karaspēks valsts aizsardzībai. Visu to darīt pagaidu valdību kavēja vācu okupacijas vara, kura ar 1918. g. 11. novembra pamieru bija atstāta

Valsts svētkos pie Brīvības pieminekļa.

Mūsu artilerija

sajūsmas un gribas uz upuriem kā to prasija valsts jaunuzbūve tik sarežģītos un neparastos apstākļos. Latvijas pilsoņi, kuri bija atradušies zem daudz un dažādu valdnieku varas un ilgus gadsimtus pavadijuši svešo varu garīgā, saimnieciskā un politiskā aizbildniecībā, vēl nespēja tik ātri aptvert tautas neatkarības nozīmi šinī laikā, lai gan par to cīnijušās paaudzes. Daudzos vēl vieta bija šaubām un neticībai par pagaidu valdības darbu. Neraugoties uz šķēršļiem un ienaidniekiem, ārējiem un iekšējiem, Kārlis Ulmanis ar varonīgu drosmi un pārliecību, ar apbrīnojamu pašuzupurēšanos izveda valsti no purva saulainā brīvības ceļā. Toreiz nebija nevienas nozares, kurā nevajadzētu Prezidenta Kārļa Ulmaņa gala vārds. Vissarežģītākos jautājumus Prezidents izšķīra ar lielu ticību un atbildības apziņu un prieku. — Tāļāk godam minams atbrīvošanas cīņu virspavēlnieks ģeneralis Balodis, kura darbu Latvijas labā Prezidents Kārlis Ulmanis raksturo šādi:

«Ģenerāļa Jāņa Baloža vārds ir uz visiem laikiem cieši saistīts ar Latvijas atbrīvošanas cīņām, ar Latvijas patstāvību un pastāvēšanu.» —

Arī ģen. Balodis nešaubijās un ticēja latvju tautas uzvarai un varenai nākotnei savā zemē, tāpat kā ticēja tam Prezidents Kārlis Ulmanis. Abi viņi, savā ticībā Latvijai, izstrāvoja uz visiem arkārtīgu moralisku spēku, kas iesildija arī neticīgos un ar savu personību prata iedvest ticību Latvijai, ticību uzvarai.

Pagaidu valdībai, darbu uzsākot, drīzi vien kļuva skaidrs, ka bez sava karaspēka mēs nepastāvēsim, latviešu tautas ilgu piepildīšanās nebūs iespējama. Turklāt, valdībai kļuva skaidrs arī tas, ka valsts patstāvība būs vēl jāizcīna kara laukos. Tadēļ, neskatoties uz demokratijas idejām, kuras noliedza armiju demokratiskā valstī, un kuras jo neatlaidīgi izplatija Latvijas valsts naidnieki, pagaidu valdība pielika visas rūpes nacionalā karaspēka organizēšanā. Šai darbā valdībai talkā nāk latvju kareivju nacionalā savienība, kura ap sevi pulcina latviešu karavīrus un dibina pirmās aizsardzības vienības. Prezidenta Kārļa Ulmaņa aicināts, apsardzības ministra pienākumus uzņemas Jānis Zālītis. Pirmais viņa darbs — vispārējā plana izstrādāšana. Latvju kareivju nacionalā savienība līdz plana izstrādāšanai uzņēmās virsnieku un instruktoru pulcināšanu valsts aizsardzībai. Pieteicās brīvprātīgie no studentu, skolnieku un bijušo pasaules kara cīnītāju rindām. Netrūka brīvprātīgo arī no laukiem. Bet toreiz netrūka arī tādu, kas aicinājumam — aizstāvēt savu zemi un valsti — palika kurli. Daļa pil-

Latvijā, kamēr pagaidu valdība noorganizē savu valsts pārvaldību un valsts aizsardzībai karaspēku. Vācu okupacijas vara nekādi negribēja pildīt pamiera noteikumus un sašaurināties savā faktiskā varā likumīgai Latvijas varai iepretim. Tādēļ sākumā Latvijā pastāvēja itkā divvaldība: vācu okupacijas vara ar saviem komandantiem uz vietām, kuru rīcībā atradās vēl pietiekoši karaspēka, no vienas puses, no otrās Latvijas pagaidu valdība, kurai trūka faktiskās varas, lai vācus piespiestu izpildīt Sabiedroto valstu uzliktos pienākumus.

Vācu karaspēks, kuram pēc pamiera jāsargā Latvijas robežas, līdz tās pārņem Latvijas karaspēks, sāka atiet, atdodot otram Latvijas naidniekam — komunismam Latvijas laukus un pilsētas. Arī uz vietām, valsts iekšienē, komunisti sāk organizēties un, vācu vienaldzības atbalstīti, draudēt pagaidu valdībai un tās Prezidentam Kārlim Ulmanim. — Pagaidu valdībai nebija reala spēka aizkavēt valstij naidīgo elementu darbību mūsu zemē. Arī moraliska paguruma pārņemtā tauta neatsaucās uz pagaidu valdības daudzkārtīgiem aicinājumiem atbalstīt valsts jaunuzbūvi. Latvju brīvprātīgiem, kuri bija gatavi aktivi darboties Tēvzemes aizstāvēšanā un kārtības uzturēšanā uz vietām, vācu militarā pārvalde, pretēji dotiem solijumiem, neizsniedza ieročus. Tajā pat laikā vācu kareivji vietējiem komunistiem pārdeva ložmetējus un municiju. Uz valdības protestiem vācu okupacijas vara atrunājās ar revolucijas saindētā karaspēka sabrukumu un savu nespēku to novērst. Bija jāpaļaujas vairāk pašiem sev, pašu spēkiem, jo, neraugoties uz revolucionarās Vācijas un Krievijas atzinumiem par tautu pašnoteikšanās tiesībām, abas i nedomāja atteikties no valdīšanas un īpašnieka tiesībām mūsu zemē. Kaut arī Latvijas neatkarība, Latvijas valsts bija visas tautas lieta, tautas masās, kā jau teikts, trūka toreiz

soņu mazdūšīgi atstāja Latviju pavisam, lai nebūtu jāpilda goda pilnais pienākums. Bet bija arī tādi, kuri no svešuma nevarēja tikt uz Latviju to aizstāvēt, par to cīnīties. — Daudz vēlāk, kad Latvija no ienaidniekiem bija atbrīvota, daudz šo bēgļu atgriezās Latvijā. Kad briesmas bija garām, kad pienākums pret valsti viņus vairs netraucēja, tiem bija izdevīgi atgriesties Latvijā, izdevīgi nosēsties pie viena galda ar atbrīvošanas cīņu dalībniekiem un pieprasīt sev treknāko kumosu. —

Viss tas, kam pievienojās jo plaša un atklāta komunistu aģitacija tautā, ļoti kavēja nacionalā karaspēka organizēšanu. Ienaidnieks no austrumiem arvien tuvāk nāca Rīgai. Ar tiem brīvprātīgo spēkiem, kas bija pagaidu valdības rīcībā, sarkano pārspēku apturēt nevarēja. Arī Vācija saprata briesmas sev, jo pasaules revolucijas sludinātāji ar šo iebrukumu mūsu zemē cerēja izlauzt logu pasaules revolucijai uz rietumiem. Tas veicināja sarunas starp pagaidu valdību un vācu okupacijas varu par bruņotā spēka nodibināšanu pēc tautībām, kuru komandētu neitralas valsts komandieris. Palika tomēr vācietis. —

Neraugoties uz noslēgto līgumu, vāci to nepildija un latviešu brīvprātīgiem neizsniedza ne ieročus, nedz arī cita kara materiala, kaut gan viņiem to bija pārpilnībā. Aizejošais vācu karaspēks tos mīļāk atstāja kā trofejas komunistu karaspēkam ne kā jaunformētām latviešu nacionalām vienībām. Citādi tas bija ar vācu zemessargu vienībām, kas formējās no vietējo vācu tautības pilsoņiem. Tās vācu okupacijas vara apgādāja jo bagātīgi ar visu nepieciešamo. Tas bija jauns pierādijums tam, ka jāpaļaujas pašiem sev, pašu spēkiem. Jāsaka: daudzkārt vairāk brīvprātīgie panāca paļaudamies sev ieroču u. c. karamateriala iegādāšanā. — Okupacijas varas noziedzīgā rīcība, atstājot ieroču krājumus vietējiem komunistiem, nereti spieda pagaidu valdības brīvprātīgos ķerties pie ieroču u. c. karamateriala iegūšanas varas ceļā, lai tie tiešām nenonāktu komunistu rokās.

Ne labāk bija ar apģērbu un uzturu. Tādēļ arī komunistu aģitacijai, kas solija paradīzi zemes virsū, pie nenosvērtiem raksturiem bija panākumi. —

Pagaidu valdības aicinājumam uzticīga palika maza saujiņa karotāju. Šai karotāju saujiņai bija lemts kļūt par pamatu — veselīgu un nesatricinamu — mūsu tagadējai armijai. Šī brīvprātīgo cīnītāju vienība, kuru plkv. Kalpaks pie Lielauces rūdija pirmās atbrīvošanas cīņu kaujugunīs, kuru ģenerālis Balodis vadija tālākās kaujās un izaudzināja par varonīgu spēku, rādija visai pasaulei un gļēvuļiem, ka latvietis arī kailām rokām, trūcīgi ģērbies, neēdis — prot uzvarēt labi apgādātu un apbruņotu karaspēku. Šinī sakarā mūsu tautas Vadonis Kārlis Ulmanis saka: «Mēs esam reals spēks, mēs neesam vairs kaut kas, ar ko nevajag rēķināties, mēs neesam, par ko variet teikt, ka to no zemes vairs varētu noslaucīt. Mēs esam spēks, kas savu uzdevumu veic un savu pienākumu pildīs». —

Kaut arī neliela un trūcīgi apgādāta, latvju brīvprātīgo vienība no cīņas neatteicās un plkv. Kalpaka vadībā uzsāka nesaudzīgu cīņu ar visiem mūsu valsts ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem. No Ven-

Baterija izbrauc pozicijā.

tas sākās Latvijas atbrīvošana. Tā neapstājās, kamēr pēdējais ienaidnieka karavīrs nebija atstājis mūsu zemes robežas. Šaīs cīņās, kurās no maza cīnītāju pulciņa izauga armija, sevi kā izcilus vadoņus parādija šo cīņu virspavēlnieks un dvēsele ģen. Balodis, ģen. Berķis, ģen. Dankers u. d. c.

Mūsu armija, cīņu laukos augdama, izcīnija daudz varonīgu cīņu pie Ventas, Lielupes, Daugavas un Gaujas.

«Mūsu karavīri gāja cīņās ar pašaizliedzību, spēcināti no ticības un pārliecības, ka viņiem katram skaidrs un gaišs mērķis, ka viņi cīnas par taisnu un svētu lietu. Mums bija pārliecība un ticība pašiem uz saviem spēkiem, Tēvzemes mīlestība, cenšanās ziedot visu, visu, pat savu dzīvību par savas Tēvijas gaišāku un labāku nākotni ...

Mūsu armijas šautenēm, bruņām, šķēpiem un lodēm, kas lauza važas un rāva ķēdes, lai brīva būtu Latvija, īsto spēku deva griba un ticība, tik liela griba un ticība, ka skrandas pārvērtās apģērbā, ūdens un maize — ēdienā, arkli un āmuri ieročos», liecina tautas Vadonis Kārlis Ulmanis. —

Bet ne tikai cīņas kaujlaukos izšķīra mūsu valsts patstāvības likteni. Pagaidu valdībai bija jāuzņem cīņa arī ar varas tīkotājiem mūsu zemē — vācu muižniecību. Tā, pakļāvusi savam iespaidam vācu okupacijas varu, pielika visas pūles, lai iznīcinātu latviešu valsti. Tā pagaidu valdības iestādes Liepājā 1919. g. 18. februarī atklāj fon Strika sazvērestību. Tā paša gada 16. aprilī vācu muižnieki, grafa fon der Golca atbalstīti, gāž pagaidu valdību.

Minētie notikumi tautu atmodina no vienaldzības. Tauta sāk saprast pagaidu valdības nolūkus, kurus Prezidents Kārlis Ulmanis izteicis sekošiem dziļi patiesiem vārdiem: «Mums nav jāstāv citu ēnā un aiz citu muguras. Es esmu aicinājis un saucis, latviešiem teicis: celieties, lieciet muguras taisni, jo mēs esam pelnijuši to, ka mēs drīkstam staigāt atliektām mugurām. Nav tiesa, ka mēs būtu tauta, kurai nav ne uz ko atpakaļ skatīties: mums ir gari laika sprīži, kuri ir pilni varonības un pilni lielu darbu.»

1919. gada 22. maija uzbrukums Rīgai, lai to atbrīvotu no lieliniekiem, uzliek ģen. Baloža vadītai brigadei smagāko uzdevumu, ko Balodis veic un Rīgu sasniedz 23. maijā, kamēr paši vāci bez kaujām to sasniedz 22. maijā. 23. maija rītā, Daugavmalā, ģen. Baloža brigadi sagaida tauta, to sumināda un pavadīdama līdz kazarmēm. Tauta it labi saprata, ka vāci nav viņas atbrīvotāji, bet gan latvju kaujas vienības, kuras veica šais cīņās grūtāko. Tautas atbalsta vairs netrūka ne valdībai, nedz tās karaspēkam. Šis apstāklis un Cēsu kauju iznākums deva pamatu ģen. Balodim galīgi atkratīties no vācu militarās un saimnieciskās aizbildniecības. Daudz labvēlīgākos un neatkarīgākos apstākļos formējās un cīnijās Ziemeļlatvijas latviešu karaspēks. Ģen. Baloža brigadē, no Rīgas līdz Ventai un atpakaļ, virsnieki kā kareivji ar ieroci rokās cīnijās pret ienaidnieku. Plkv. Zemitana brigadē virsnieku bija daudzkārt mazāk un tie ieņēma virsnieku vietas. Ziedojumi karaspēka vajadzībām plkv. Zemitana brigadei ienāca daudz vairāk kā ģen. Baloža brigadei. Atbrīvotos Ziemeļlatvijas novados varēja izsludināt mobilizaciju, kamēr Kurzemē un Rīgā tā bija apgrūtināta vācu okupacijas varas aizlieguma dēļ. Tādēļ ģen. Baloža brigade formējās visvairāk no brīvprātīgiem.

Ziemeļlatvijas plkv. Zemitana brigadei bija uzticams sabiedrotais — Igaunija, kura grūtos brīžos nekavējās sniegt savu atbalstu, apzinādamās likteņu kopību ar Latviju. Kurzemē ģen. Balodim savs karaspēks bija jāsargā no vācu provokacijām un jāpaļaujas pašam sev, saviem spēkiem. — Uzvara Cēsu kaujās, kā teikts, atraisija ģen. Baloža karaspēku no svešās aizbildniecības un padotības, deva iespēju abām brigadēm apvienoties, deva iespēju Rīgā atgriezties pagaidu valdībai. Pēc Bermonta sakaušanas, Latgales atbrīvošanas un 11. augusta miera, Latvijas pagaidu valdība varēja uzsākt valsts jaunuzbūves darbu. Latvijas valsts pirmais Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis, Latvijas armijas dvēsele un virspavēlnieks ģeneralis Jānis Balodis ar gandarītu prieku varēja atskatīties uz veikto mūža darbu, cīņām un uzvarām, ar lielāku ticību skatīties nākotnē, jo tau-

Izlūks.

ta viņiem ticēja un uzticējās.

«Tā bija Dieva svētība mūsu latvju tautai», saka Prezidents Kārlis Ulmanis, atcerēdamies notikumus un cīņas 20 gadus atpakaļ, — «tie bija gan grūti un smagi pārbaudijumi, pat nepelnīti pārbaudijumi, bet galu galā svētība. Jo te mums tika uzstādīts jautājums, ne jau vārdos, nedz rakstos, bet cīņas laukā.

Mums bija jāatbild, vai mēs jau esam tauta, vai mūsu iekšējās saites un kopsakarība un mūsu vēsturiskās gaitas jau dabūjušas savu nostiprinājumu, jeb vai mēs esam tikai viena cilvēku kopiņa ar vienādu valodu.

Šīs cīņas mums deva izdevību šim pārbaudijumam cauri iet un to izturēt.

Eskadrons ceļā.

Šīs cīņas ar savām uzvarām deva mums visdārgāko, viscēlāko un visaugstāko, ko kāda tauta vispār var sasniegt. Šīs cīņas mums deva mūsu patstāvību un mūsu neatkarību — mūsu pašu valsti. Deva mums neatkarīgu pašu valsti — Latviju, un ne tikai vienai tautas daļai, kas apdzīvo Kurzemi, bet visai vienotai tautai visos Latvijas novados un apgabalos. Pēc smagām cīņām, kas prasija arī smagus, lielus upurus, pacēlās Latvija — mūsu atjaunotā valsts, Latvija, — Dieva sargātā, Latvija — Dieva svētīta.» —

Tā tas bija 20 gadu atpakaļ. **Lielā vienprātībā,** lielā sajūsmā un gatavībā upurēties, tauta, ģenialu vadoņu vadīta, izcīnija politisko patstāvību — Latvijas valsti. Uz drupām, kuras atstāja svešās varas un kari, sāka atjaunoties dzīve. Ieroči pārvērtās darba rīkos un latvietis laukos un pilsētās sāka iet savās darba gaitās, lai celtu Latvijas valsti, nostiprinātu tautas patstāvību. Bija tomēr tur ieviesies kāds netikums, kuru mājās pārnesa tie, kas brīvības cīņās nepiedalijās, bet cīņu laikos slapstijās no goda pilnā pienākuma. Tie pārnesa indi — latvieša garam svešo mācību par šķiru cīņām, šķiru naidu. Vienprātība bija zudusi, ticība Latvijai tāpat. Partiju savstarpējās ķildas un «andeles» neatturami veda tautu uz bezdibenu, pretī katastrofai.

Jau tad mēs dzirdam paceļamies Prezidenta Kārļa Ulmaņa balsi ar aicinājumu uz vienprātību, vienību. Latvijas lauksaimnieku sanāksmē, 1933. gada 2. novembrī, pieskaroties mūsu tautas un valsts jautājumiem, Prezidents Kārlis Ulmanis pravietiski saka: «Mēs nevaram atkratīties no domām, mēs jūtam, ka tas, kas tēlojās mūsu acu priekšā, mūsu cerībās un ilgās 1918. un 1919. gada cīņās, nav visumā sasniegts, nav piepildijies tā, kā to toreiz domājām. Un ja cīnītāji, kas toreiz atdeva dārgāko, ko vien var atdot par savu ticību, savu Tēvu zemi un tautu — savu dzīvību, ja tie tagad celtos un prasītu atbildību, mums grūti nāktos pastāvēt viņu priekšā.

Darīsim un gādāsim, lai mēs nebūtu kritušo brāļu cerības vīluši, bet gan darījuši visu, lai viņu, mums atstāto mantojumu izkoptu un izdaiļotu!

Padarīsim Latviju atkal latvisku, padarīsim to par latviešu zemi, kur latviskais visur izteicas, visu iespaido, visur manams: ikdienišķā dzīvē, skolā, baznīcā, mākslā, rakstniecībā, politikā, saimniecībā. Lai latvietis vispapriekšu top par latvieti iekšķīgi, garīgi, savā apziņā, spēkā, tad Latvija patiesi būs latviešiem.

1934. gada 15. maija naktī notiek straujš pagrieziens uz labu, jo Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis, sadarbībā ar kara ministru ģenerali Jāni Balodi, izbeidza partiju darbību valstī, tā glābdams tautu un valsti no katastrofas.

«15. maijs ievadija svarīgu posmu Latvijas neatkarības vēsturē,» — saka šo pārmaiņu izdarītājs Prezidents Kārlis Ulmanis. — «Šī diena apzīmē lielāko lūzumu latvju tautas gaitās kopš 1918. gada 18. novembra, kad tauta ieguva savu valsti. Šoreiz tauta ieguva pati sevi. Mēs atkal esam vienoti vienas zemes dēli un meitas. 15. maijs lika pamatu jaunai nākotnei, par kuras iespējamību daudzi šaubījās, bet kuras nepieciešamību visi atzina.

Dzīve kopš 1934. g. 15. maija nakts mums rāda, ka neviens, kas 15. maija idejai uzticējies un paklāvies tautas Vadoņa rīkojumiem, nav vīlies. Šodien skatam panākumus dzīves visās nozarēs, kas partiju valdīšanas laikā bija izpalicis. Mums ir lieli sasniegumi latviskās politikas, kulturas un saimnieciskās dzīves nozarēs, kas ir skaidrs liecinājums, vislabākais apliecinājums tam, ka vienprātība ceļ, naids posta.

Armija, ģenerāļa Jāņa Baloža vadībā, izveidojusies par nesatricināmu atbalstu valdībai un 15. maija sasniegumiem. Augusi spēkā un plašumā aizsargu organizacija, kura ar savu darbu un disciplīnu ieguvusi tautas uzticību. Augusi arī mazpulku organizacija, kura ar savu zemes mīlestību, atgriezusi zemei daudzus aizklīdūšus «laimes» meklētājus un saņem visas tautas nedalītu, sirsnīgu atbalstu. Šodien visu mūsu zemi atjauno celtniecības laikmets. Paceļas jaunas gaismas pilis — skolas un tautas nami, paceļas Ķegums, tiesu pils, finansu pils, kara muzejs u. d. c. celtnes, nozūd no zemes visas tās svešo varu paliekas, kurām nav vēsturiskas nozīmes un kas mūsu tautai un valstij godu nedarija. Jaunatne mūsu skolās mācas, ka Latvija ir skaistākā zeme, latvju tauta varonīgākā tauta pasaulē. Latviešu zemnieks ar lielu darba prieku un darba prasmi gūst labas ražas, mūsu rūpniecība un tirdzniecība kļūst arvien neatkarīgāka no ārzemju iespaida.

Tautas Vadonis Kārlis Ulmanis parādijis sevi ne tikai kā savas zemes ģenialu saimnieku, bet arī kā ģenialu starptautisko attiecību kārtotāju savas valsts labā. Viņam pateicoties, mēs esam šodien miera un labklājības sala, naida un agresiju bangojošā jūrā. Sapratīga un tālredzīga saimniekošana, īpaši pēdējos 4 gados, vedusi visu tautu kalnā, pretī labklājībai un laimei.

«Mēs esam tie, kas iet uz priekšu, kuru ceļš ved tikai uz priekšu.

Mūsu skats ir vērsts nākotnē, uz nākotnes darbiem, kas tiks strādāti jaunā garā, lai mēs visi prastu pārveidot savu domu gaitu, lai mēs visi pārbaudam sevi uz katra soļa, vai mūsu domās un rīcībā nav vēl atliekas no vakardienas. Un jo ātrāk tās izzudīs, jo ātrāk mēs tiksim pie sava mērķa — nodrošināt vienotu latvju tautu» — aicina mūs tautas Vadonis.

Šā aicinājuma stiprināti, droši iesim savā un valsts darbā. Latvija bija, Latvija ir un būs! —

Ārsts pulkv.-ltn. A. Bergs,
Aizs. štaba san. d. priekšnieks

Sanitarā dienesta organizacijas pamatprincipi kara laikā

(Beigas).

Sanitarā nogāde (evakuacija).

Vispārīgi nogāde izdara visa liekā un nolietotā, kā arī tā, kas pašam karaspēkam atkāpjoties, var noderēt ienaidniekam, savākšanu un nosūtīšanu no frontes uz aizmuguri. Sanitarās nogādes uzdevums savākt un nogādāt dienesta nespējīgos ievainotos, saindētos un slimos karavīrus no frontes uz aizmuguri un novietot viņus ārstniecības iestādēs atveseļošanai.

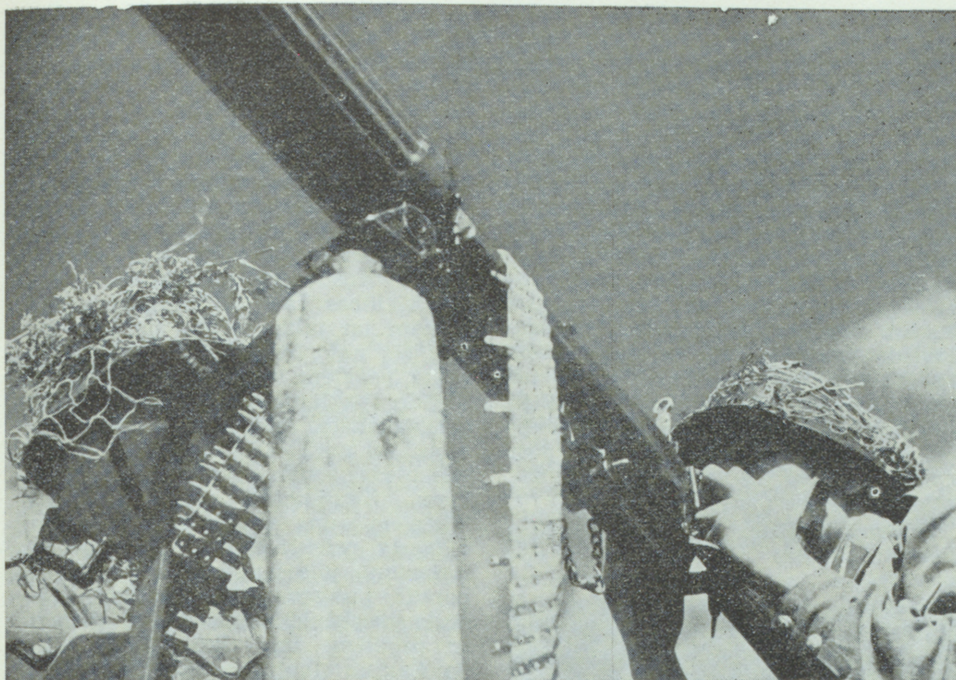
Kājnieks spēj pārvarēt visus šķēršļus.

Sanitaro nogādi izved pēc noteikta plana, lai ikviens cietušais karavīrs tiktu novietots viņa veselības stāvoklim atbilstošā ārstniecības iestādē, t. i. izdara nogādi pēc piederības. Nogāde pēc piederības balstas uz sanitarā dienesta organizaciju un nogādājamo šķirošanu kategorijās.

Katra veida cietušā nogādāšana, resp. transports, ir saistīts ar laika zaudēšanu, un nogādāšanas laikā cietušiem trūkst vajadzīgā miera un apkopšanas. Viss tas atstāj ļaunu iespaidu uz nogādājamā veselības stāvokli. Tādēļ cietušā transportam jābūt saudzīgam, tas izvedams vienā paņēmienā bez liekas apstāšanās, pārcilāšanas un kontrolēšanas, pēc iespējas īsā laikā. Uzstādīto prasību, lai grūti ievainotā vai saindētā transports neturpinātos nepārtraukti ilgāk par vienu stundu, kara laukā ne vienmēr varēs ievērot.

Nogāde sākas no frontes linijas. Ciktāl cietušais pats saviem spēkiem nav spējīgs atstāt kaujas lauku, to sākumā iznes uz cilvēku rokām un tad tālāk nogādā sanitarā transporta līdzekļiem. No paša kaujas lauka cietušos iznes sanitari — nesēji. Nepieciešams, lai katrai rotai būtu savi sanitari — nesēji, kuri atrastos arvien pie savas rotas karavīriem. Sanitari — nesēji, pastāvīgi darbodamies kopā ar savu rotu, pazīst savas rotas kaujas un apvidus apstākļus, un var arvien laikā ierasties tur, kur tas vajadzīgs. Bez tam ikviens cenšas pazīstamam briesmās vairāk palīdzēt, nekā pilnīgi svešam. Pasaules kara pieredze rādija, ka sanitaru — nesēju komandas krievu un vācu armijās, kuras bija domātas ievainoto uzlasīšanai pēc lielākām kaujām, vajadzīgā vietā arvien ieradās par vēlu.

Sanitaru - neseju darba rīks ir nestuves. Sarkanā Krusta internacionalā standartizacijas komiteja ir izstrādājusi un pieņēmusi noteikumus, kādām jābūt nestuvēm. Pirmā prasība ir, lai nestuves visās valstīs tiktu izgatavotas pēc vieniem noteiktiem samēriem. Tādā gadijumā visas nestuves iederēs visu sanitarā transporta līdzekļu ierīcēs, un ievainotos varēs pārvietot no viena sanitarā transporta līdzekļa otrā ar visām nestuvēm bez paša ievainotā pārcilāšanas. Otra prasība ir, lai kaujas

Ienaidniekam gaisā...

lauka nestuves tiktu pagatavotas no divām atsevišķām pilnīgi līdzīgām daļām. Viengabalainās nestuves ir smagas, neērtas nešanai un apgrūtina sanitaram kustību kaujas laukā. Saliekamās nestuves tukšā nesot, katrs sanitars nes tikai savu saliekamo nestuvju daļu, kas iztaisa pusi no nestuvju garuma un svara. Tāpēc nešana ir viegla un ērta un neapgrūtina sanitara kustības kaujas laukā. Bez tam, katra atsevišķa saliekamo nestuvju puse jākonstruē tā, lai to varētu izlietot kā tranšeju nestuvi šaurajās ejās un pagriezienos. Vajadzības gadījumā divi sanitari saliek savas pusnestuves kopā un tā iztaisa veselas nestuves. Nestuves kopā ar ievainoto un kaujas tērpu sver apm. 100 kg. Šis smagums jānes sanitariem-nesējiem kaujas laukā pār dažādiem šķēršļiem, kā grāvjiem, bedrēm, žogiem, turklāt bieži zem ienaidnieka uguns, kas liek sanitariem apstāties, gulties, slēpties, celties. Daudzreiz sanitariem jāstrādā gazu maskās un pretiperita tērpā. Viss tas prasa no sanitariem muskuļu spēku, izturību un izveicību. Tādēļ pie sanitaru izvēles jāraugas, lai tie būtu fiziski labi attīstīti, drošsirdīgi un pašaizliedzīgi. Katrai ievainoto un saindēto transportēšanai jābūt saudzīgai un ātrai. Katra nemākulīga un neveikla cietušā celšana un nešana, tāpat kā nemākulīga un neveikla pirmās mediciniskās palīdzības sniegšana padara ļaunāku cietušā stāvokli un pagarina transporta laiku. Tādā kārtā nokavē specialas medicinas palīdzības sniegšanu, resp. operaciju. Pasaules kara pieredze rādija, ka visvairāk upuru prasija sākuma transports no uguns linijas līdz priekšējiem, resp. bataljona pārsiešanas punktiem. Sanitariem-nesējiem vajadzīgās zināšanas nav lielas, bet lai viņu darbs būtu sekmīgs, nepieciešams viņus apmācīt. Ar vienreizēju apmācīšanu vien nepietiek, nepieciešami atkārtoti, sistematiski vingrinājumi. Šinī nolūkā dažās valstīs pastāv brīvprātīgo sanitaru komandas, kuru locekļi jau miera laikā, saskaņā ar kara resora norādījumiem mācas un sistematiski vingrinas kara sanitarā dienesta vajadzībām. Ievainoto nešanai uz nestuvēm vajadzīgi vismaz divi sanitari. Tomēr ievainoto nešanai uz nestuvēm no kaujas lauka diviem sanitariem ir grūta — viņi ātri nogurst. Tādēļ, ja nešanu izdara divi sanitari, un nešanas attālums ir lielāks par 0,5 km, tad ierīko maiņas vietas, kurās sanitari-nesēji mainas. Bet tā kā ar sanitariem-nesējiem nešanas laikā var atgadīties kāda klizma, kuras dēļ var nokavēties cietušā iznešana, tad tagadējā prasība ir, ka cietušos no kaujas lauka iznes četri sanitari, kuri pēc vajadzības mainas. Četri sanitari ar vienām nestuvēm sastāda pilnu sanitaru-nesēju komplektu. Trīs sanitari ar nestuvēm sastāda nepilnu sanitaru-nesēju komplektu, un divi sanitari ar nestuvēm — samazinātu — nesēju komplektu. Pilns nesēju komplekts ar ievainoto uz nestuvēm pa līdzenu apvidu var noiet stundā apm. 2 km, ar tukšām nestuvēm — 4—5 km stundā. Samazināta un nepilna sanitaru-nesēju komplekta kustības ātrums ar ievainoto uz nestuvēm, ir mazāks. Lai grūti ievainotos un saindētos saudzētu no liekas pārcilāšanas, viņus pēc iespējas atstāj uz tām pašām nestuvēm, kamēr nav nogādāti ārstniecības iestādē, kurā viņiem sniedz specialu medicinisku palīdzību. Tāda nogādāšana bez ievainoto pārcilāšanas jādara galvenām kārtām no kaujas lauka līdz priekšējiem ķirurģiskiem punktiem un divizijas lauku lazeretēm. Ievainoto pārnešana uz nestuvēm ar cilvēku spēku ir viens no saudzīgākiem transporta veidiem. Tomēr šāds transports ir lēns un nav ekonomisks. Tādēļ ievainoto iznešanu uz cilvēku rokām kara laukā pielieto tikai tur, kur kara darbība un

Uz priekšu.

apvidus apstākļi neatļauj citu sanitarā transporta līdzekļu izmantošanu. Sanitari-nesēji iznes cietušos no kaujas lauka un, tiklīdz apstākļi to atļauj, tūlīt novieto tos sanitarā transporta līdzekļos tālākam transportam.

Kara laikā kā sanitarā transporta līdzekļus galvenām kārtām izmanto sanitaros ratus un sanitaros automobiļus. Parasti lieto divjūgu un vienjūgu sanitaros ratus. Cietušiem sevišķi kaitīga pārāk liela sanitaro līdzekļu šūpošanās, tāpat arī kaitīgi īsi un asi grūdieni. Bez tam, ievainoto nogādāšanai no kara lauka uz aizmuguri vēl izmanto tukšos transporta līdzekļus, kuri iet no frontes uz aizmuguri, kā arī zemnieku ratus. Tādos gadijumos, kā to darija arī pasaules karā, lai pasargātu ievainotos no stipras kratīšanas, ar labiem panākumiem transporta līdzekļos pielieto salmu paklājus, uz kuriem novieto nestuves ar ievainotiem. Ievainoto tālākai pārvešanai uz aizmugures apgabala slimnīcām pielieto speciāli iekārtotus sanitaros vilcienus, kuģus un aeroplanus. Aeroplani noderīgi smagi ievainoto pārvešanai. Šis transporta veids ir sevišķi ātrs un saudzīgs.

Ievainoto, saindēto un slimo šķirošana.

Sekmīga ievainoto, saindēto un slimo karavīru nogādāšana un novietošana ārstniecības iestādēs pēc piederības pamatojas uz viņu šķirošanu kategorijās. Šķirošanu izdara ārsti pēc cietušā veselības stāvokļa izmeklēšanas. Karaspēka daļu ārsti vispirms noteic, vai cietušais karavīrs pēc medicīniskās palīdzības saņemšanas atstājams ierindā, vai viņam dodama uz dažām dienām atpūta, vai arī viņš nogādājams uz slimnīcu stacionarai ārstēšanai. Nogādājamo šķirošanu izdara saskaņā ar sanitarā dienesta organizaciju un bez tam tā pamatojas uz cietušā karavīra ievainojuma, saindējuma vai slimības stāvokļa, kā arī viņa transporta spējām. Apsverot karavīra veselības stāvokli, ņem vērā paredzamo ārstēšanas ilgumu un speciālas ārstēšanas steidzamību. Visus nogādājamos sadala ievainotos, saindētos un slimos. Slimos tālāk sadala lipīgos un nelipīgos. Ar lipīgām slimībām slimos un saindētos nodala no pārējiem katrus par sevi. Pēc transporta spējām nogādājamos sadala transporta spējīgos un transporta nespējīgos. Transporta spējīgos noteic, vai viņi spējīgi iet kājām, vai arī viņi nogādājami ar sanitarā transporta līdzekļiem sēdus vai guļus. Transporta spējīgos, kuriem nav vajadzīga speciala ārstēšana un paredzamais ārstēšanas ilgums nepārsniedz 4 nedēļas, novieto kara darbības apgabala slimnīcās — armijas lazaretēs, bet pārējos transporta spējīgos nosūta uz aizmugures apgabala slimnīcām. Pie transporta nespējīgiem pieskaita visus, kuri nepanes tūlītēju transportu: kuriem nepieciešama steidzama vai tūlītēja operacija, vai cita steidzama speciala ārstēšana, miers un apkopšana. Transporta nespējīgos novieto divizijas lauku lazaretēs, kamēr viņu stāvoklis atļauj tālāku transportēšanu uz aizmugures apgabala slimnīcām. Pārsiešanas punktos uz vietas atstāj tikai mirstošos. Tomēr ikviens, kuram kaut mazākā cerība uz dzīvības glābšanu, steidzami nosūtams uz divizijas lazareti. Sīkāku šķirošanu katra armija izdara citādi, piemērojot to savai sanitarai dienesta iekārtai. Pirmo nogādājamo šķirošanu izdara ārsti bataljona pārsiešanas punktos, noteic cietušā transporta spējas un kurp katrs no tiem nosūtams. Visiem nogādājamiem pēc veselības stāvokļa pārbaudes un pirmās palīdzības sniegšanas, izsniedz medicinisko kartiņu. Tādu medicinisko kartiņu izstrādājusi un pieņēmusi Ženevas konvencija. Vienas kartiņas puses ziņas standartizētas visu valstu armijām, bet otro pusi izpilda saskaņā ar katras armijas sanitarā dienesta norādījumiem.

Sanitarā apgāde. Armijas apgādes dienesti rūpējas par karaspēka apmierināšanu ar visu vajadzīgo dzīvei un kaujai. Apgāde ietver sevī iegādi un piegādi. Iegāde — materialo līdzekļu iegūšana armijas vajadzībām nacionalās apgādes, iepirkšanas, rekvizēšanas, konfiscēšanas, trofeju iegūšanas, pārsiešanas un izlabošanas ceļā. Sanitarā apgāde rūpējas par sanitarā dienesta iestāžu un personala apgādāšanu ar vajadzīgiem sanitariem materialiem līdzekļiem. Zemākie sanitarie dienesti parasti iegādi neizdara, bet gan tikai sanitaro materialo līdzekļu piegādi. Mūsu apstākļos armijas sanitarais dienests izdara apgādi pilnos apmēros, kā iegādi tā piegādi, kamēr pulku un diviziju sanitarais dienests pulkos un divizijās izdara tikai piegādi. Sanitarās apgādes dienestā darbojas farmaceiti.

Daļu no sanitariem materialiem līdzekļiem kara vajadzībām jau miera laikā sagatavo un uzglabā kā neaizskaramus mobilizacijas krājumus. Šie materialie līdzekļi domāti kara sākumam. Karam sākoties, vajadzīgos sanitaros materialos līdzekļus, tāpat kā pārējos kara materialus, ražo un sagatavo pastiprinātā veidā. Sanitaro materialo līdzekļu krājumus uzglabā sanitarās noliktavās. Katrai sanitarā dienesta iestādei ir sava materialo līdzekļu krājuma norma, kas paredzēta noteikumos un tabulās. Tādā kārtā sanitarām iestādēm nodrošina visus vajadzīgos materialos līdzekļus, neapgrūtinot tās ar nevajadzīgo un lieko. Tas sevišķi no svara mobilām lauku sanitarām iestādēm, lai neapgrūtinātu to kustību. Lauku sanitaro iestāžu materialo līdzekļu īpašībām jāpilda zinamas prasības. Tiem, jābūt pēc apmēra un svara ne pārāk lieliem, lietošanā vienkāršiem un parocīgiem, piemērotiem kara lauku apstākļiem, viegli pārnesamiem un izturīgiem pie nešanas un glabāšanas. Sanitaro līdzekļu iesaiņojumam jābūt izturīgam, ērti pārcilājamam un piemērotam novietošanai transporta līdzekļos. Iesaiņojuma un tanī ietilpstošo sanitaro līdzekļu kopējais svars nedrīkst pārsniegt 50 kg, lai viens cilvēks to varētu pārcilāt.

Dienesta vadība.

Katru sanitaro dienestu pārzina un vada dienesta priekšnieks-ārsts, pulkā — vecākais ārsts un divizijā — divizijas ārsts. Dienesta priekšnieks, pirms kara darbības sākšanās, papildina personalu saskaņā ar štatiem un materialos līdzekļus — saskaņā ar noteikumos un tabulās paredzētām normām. Sanitaram dienestam tāpat kā pārējiem dienestiem ir divas pakļautības. Pirmkārt: dienesta priekšnieks ir tieši pakļauts savas vienības komandierim. Otrkārt, savā speciālā nozarē viņš pakļauts nākošās augstākās vienības sanitarā dienesta priekšniekam un pilda pēdējā pavēles, ciktālu tās nav pretrunā ar tiešā priekšnieka pavēlēm. Ņemot vērā šādu divējādu pakļautību, sanitarā dienesta priekšniekam ziņojumi par savu darbību un materialo līdzekļu stāvokli jāiesniedz abiem minētiem priekšniekiem. Ziņojumiem arvien jābūt savlaicīgiem un noteiktiem. Sanitarā dienesta priekšniekam sava dienesta uzdevumu pildīšanā viss savlaicīgi jāparedz, jāsagatavo un jārealizē. Dienesta priekšnieks vada savu dienestu ar pavēlēm un rīkojumiem. Visas pavēles un rīkojumus attiecībā uz dienesta organizēšanu izdod attiecīgās vienības komandieris caur savu štabu. Dienesta uzdevuma techniskai izpildīšanai priekšnieks dod rīkojumus tieši sava dienesta organiem. Dienesta priekšnieks seko pavēļu un rīkojumu savlaicīgai un kārtīgai izpildīšanai. Kara laukā dienesta priekšnieks nodibina un arvien uztur sakarus ar vienības štabu, sanitaro priekšniecību un sava dienesta organiem. Pirms katras kaujas darbības sākšanās sanitarā dienesta priekšnieks ierodas savas vienības štabā un ziņo komandierim, resp. štaba priekšniekam par vienības sanitaro stāvokli. Uzklausa vienības komandiera, resp. štaba priekšnieka informaciju par vienības vispārējo stāvokli un paredzamo kara darbību, kā arī saņem pavēles, lai savlaicīgi varētu nokārtot sanitarā dienesta organizēšanu. Izdara stāvokļa apsvērumu un pieņem lēmumu, un pieteic to štaba priekšniekam. Ņemot vērā štaba priekšnieka norādījumus, izdara savā lēmumā vajadzīgos labojumus un grozijumus, pēc tam izstrādā un iesniedz štaba priekšniekam sanitarā dienesta pavēles projektu.

Lai izlemtu darbības veidu noteikta uzdevuma pildīšanai, dienesta priekšniekam jāapsver stāvoklis. Izdarot stāvokļa apsvērumu, analizē kara darbības apstākļus un tos novērtē dotā uzdevuma robežās. Vispirms noskaidro, kādu rīcību prasa uzdevums un kā tas izpildīšanā ierobežots vietas un laika ziņā. Analizējot apstākļus, apskata pašu stāvokli, ienaidnieka stāvokli, apvidu un laika apstākļus. Apsverot pašu stāvokli, ņem vērā: karavīru sanitaro stāvokli un rīcībā esošo personalu un materialos līdzekļus. Apsverot ienaidnieka stāvokli, ņem vērā, ko var sagaidīt no ienaidnieka gaisa un zemes spēkiem un kā no tiem izsargāties. Apsverot apvidus raksturu, ņem vērā, kurā vietā kādi dienesta organi novietojami un kādi ceļi lietojami sanitaram transportam, kā arī, kādi vietējie materialie līdzekļi izlietojami sanitarā dienesta vajadzībām.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums).

Karte 1:25000.

Minēto karti Aizsarga redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

1. uzdevums.

Izpildīšana:

Pēc uguns saņemšanas no Z. puses priekšgrupa ieplaka ceļa grāvī aizsegā. Priekšgrupas kom-ris ltn. A. turpat grāvī savā tuvumā (ilgi meklēties nav vaļas un iespējas) izrauga piemērotu vietu novērošanai, pēc kam ar binokli sāk meklēt Z. virzienā šaujošo ienaidnieku. Tas saskata atsevišķus ienaidnieka karavīrus Nogaļi 6 dārza malā, t. i. apmēram uz 800 m. Apskatoties atpakaļ, tas redz, ka priekšrotas kodola galva tuvojas Nogaļi 3.

Ltn. A. izdara stāvokļa apsvērumu:

Uzdevums:

Priekšgrupas uzdevums virzīties priekšrotas priekšā, sargāt to no tuvās kājnieku uguns un nodrošināt tās izvēršanos kaujai gājiena ceļa virzienā.

Tas uzliek par pienākumu, ja vien iespējams, turpināt kustību gājiena ceļa virzienā, lai noteiktā laikā sasniegtu st. Antonopole rajonu.

Pašu stāvoklis:

Nav šķēršļu, kas varētu kavēt nekavējoties stāties pie uzdevuma pildīšanas, t. i. virzīties tālāk. Uguns pabalsts pagaidām nav vajadzīgs.

Ienaidnieka stāvoklis:

Spriežot pēc uguns stipruma Nogaļos 6 neliela ienaidnieka patruļa, kura ar uguni var traucēt, bet ne apturēt priekšgrupas virzīšanos uz priekšu. Ienaidnieks var nodarīt zaudējumus arī sekojošam priekšrotas kodolam.

Apvidus:

Ceļa grāvis pilnīgi sedz no ienaidnieka uguns un atļauj turpināt kustību, lai kā pirmo mērķi sasniegtu augstumu ar atsevišķo egli, kur laba pozicija priekšgrupai ienaidnieka uzbrukuma gadījumā gājiena ceļa virzienā.

Pēc stāvokļa apsvēršanas ltn. A. pieņem sekojošu lēmumu:

Ziņot rotas kom-rim par uguni no Z. Pa ceļa grāvi turpināt kustību, lai pirmā kārtā sasniegtu augstumu ar atsevišķo egli (ap 500 m Z. R. no Nogaļi 2).

Pēc lēmuma pieņemšanas ltn. A. pavēl:

«Ziņojums pa sakaru ķēdīti rotas kom-rim:

Ienaidnieks no Nogaļi 6 apšauda gājiena ceļu!»

Pēc tam ltn. A. dod zīmi priekšējiem patruļniekiem turpināt kustību. Kad tie sāk iet, arī priekšgrupa virknē pa grāvi dodas uz priekšu.

Iztirzājums:

Saņemot uguni, pirmais, kas jādara, ir ātri mesties aizsegā vai vismazākais gulties, lai pasargātos no liekiem zaudējumiem. Turpretim pēkšņi sastopoties ar ienaidnieku un saņemot auguni no neliela attāluma, piemēram, 50 metriem, — negulties, bet mesties virsū ar durkli.

Pēc nogulšanās nekavējoties jānoskaidro, no kurienes tieši uguns nāk, jāapsver stāvoklis un jāpieņem lēmums, pēc kam var sākt darboties.

Mazu vienību komandieriem, apsverot stāvokli, tas jādara īsi un vienkārši. Kas labs divizijai, tas var nederēt vadam vai grupai, jo apjoms būs par plašu.

Mazo vienību komandieriem, apsverot stāvokli, bez sava uzdevuma analizes galvenā kārtā jāapskata apvidus un uguns iespējamības (ienaidnieka un mūsu). Tā tad trīs galvenie elementi: uzdevums, apvidus un uguns.

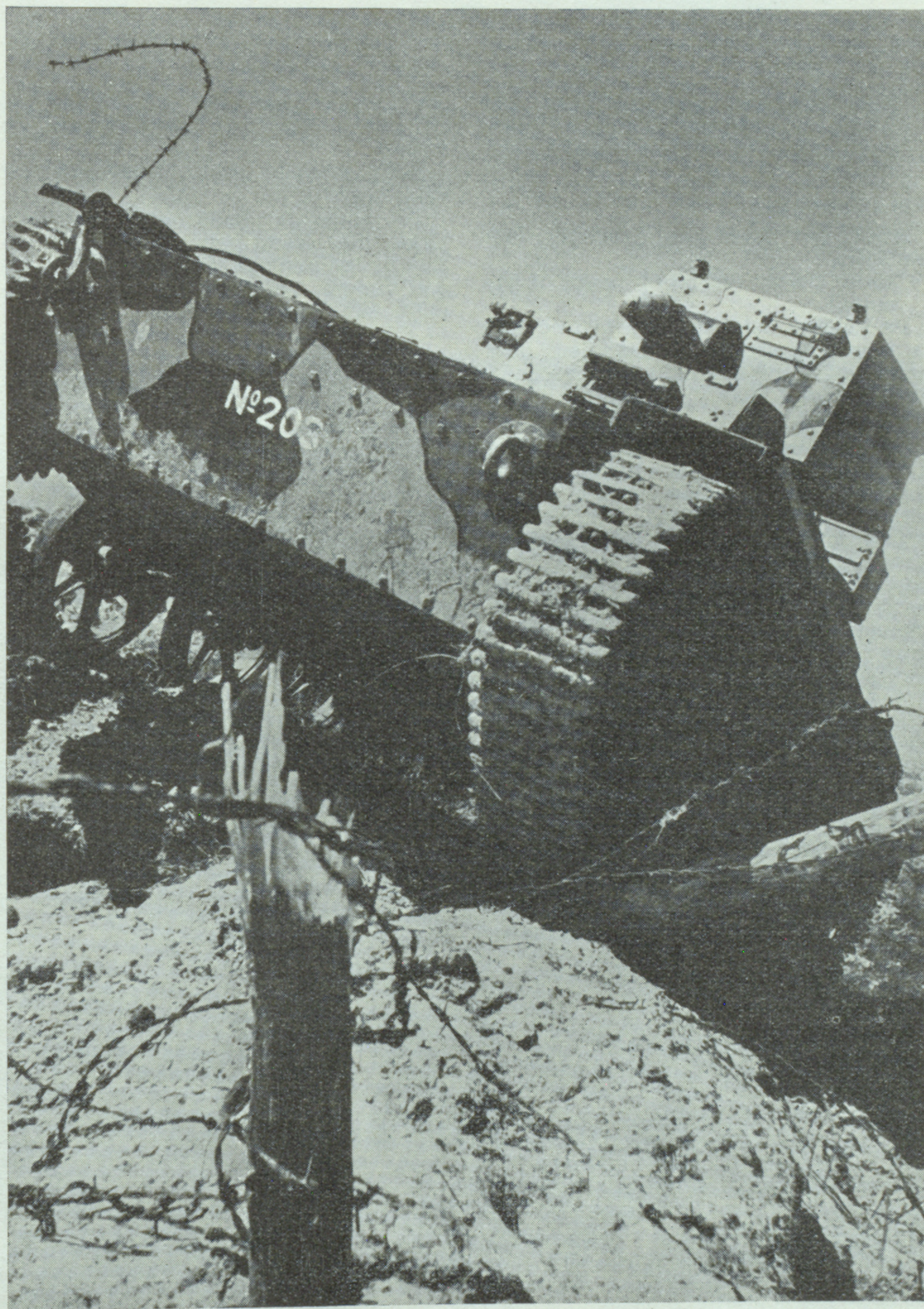
Minēto analizes piemēru nedrīkst uzskatīt par visur derīgu šablonu, jo domu gaita var būt arī citāda, ja tikai pakāpenība un sistema pareiza.

Apskatīsim stāvokļa apsvēruma galvenās prasības un sistemu, kādu to paredz mūsu K. L. R. un kura visā pilnībā piemērota lielām vienībām.

Stāvokļa apsvērums pastāv kara darbības apstākļu analizē un novērtējumā dotā uzdevuma robežās. Dotā uzdevuma robežās un ne vairāk, jo nedrīkst uzņemties lieku un nevajadzīgu darbu. Uzdevums norāda sasniedzamo mērķi. Komandieris nekad to nedrīkst izlaist no acīm. Visi apsvērumi jāizdara vadoties no dotā uzdevuma.

Apsverot stāvokli, jāanalizē un jānovērtē:

— uzdevums un

Tanks uzbrukumā.

— kara darbības apstākļi (pašu stāvoklis, ienaidnieka stāvoklis, apvidus, laika un meteoroloģiskie apstākļi).

U z d e v u m s.

Analizejot uzdevumu, jāapsver šādi jautājumi:

— kādu rīcību (darbību) prasa uzdevums?

Pa lielākai daļai darbība būs noteikta augstākās vienības komandiera dotā uzdevumā (uzbrukums, aizstāvēšanās, atkāpšanās u. t. t.).

Tomēr bieži vienā uzdevumā var ietilpt vairākas pakāpeniskas darbības, kuras izrietēs tikai pēc uzdevuma analizes. Piemēram, rotai uzdots ieņemt aizstāvēšanās poziciju uz linijas AB. Analizejot šo uzdevumu, mēs redzēsim, ka rotai minētās linijas sasniegšanai var nākties vispirms izdarīt gājienu; ja priekšā atrastos ienaidnieks, tad tas jāatspiež; tālāk sekos pozicijas ieņemšana, pēc tam noorganizēšana. Tā mēs redzam vairākas pakāpeniskas darbības, kādas prasa dotais uzdevums.

— Kāda ir mūsu loma augstākās vienības uzdevumā?

Var gadīties, ka mums dotā uzdevumā paredzētai darbībai notikumi jau aizsteigušies priekšā, bet mums pašiem nav iespējams sazināties ar mūsu priekšnieku jauna, apstākļiem atbilstoša uzdevuma saņemšanai. Tādos gadijumos, apsverot mūsu lomu augstākās vienības uzdevuma robežās, mēs drīkstam apstākļus pārdzīvojošo uzdevumu grozīt vai radīt pilnīgi jaunu, patreizējiem apstākļiem atbilstošu uzdevumu.

Saprotams, par atkāpšanos no dotā uzdevuma komandierim pilnā mērā jāatbild par savu darbību un to nedrīkst darīt bez dibināta iemesla.

Tā tad, ja pašu uzdevumam apstākļi aizsteigušies priekšā, vai arī rodas kādas neskaidrības, jādarbojas augstākās vienības uzdevuma robežās.

Lai varētu darboties pašierosmēti, mums jāzina nākošās augstākās vienības vispārīgais uzdevums un sava priekšnieka nolūks.

Pirms lemšanas, kā mēdz teikt, jāielien sava priekšnieka ādā, t. i. jāapskata viņa uzdevums un vajadzības, lai zinātu, ko tas varētu prasīt no mums.

Kāda sakarība mūsu uzdevumam ar kaimiņiem?

Te jāapskata sadarbība vietas un laika ziņā. Kādu pabalstu mēs saņemsim no kaimiņiem un kāds mums jādod viņiem. Jāapsver kā pašu, tā kaimiņu sānu nodrošināšana.

— Kā uzdevums ierobežots vietas un laika ziņā?

Vietas ziņā mums būs jāapskata dotā apvidus iecirkņa (joslas) platums un dziļums, pie kam jāsalīdzina ar mūsu rīcībā esošo spēku daudzumu. Tālāk par smagpunktu, t. i. kur jāsakopo mūsu spēki — uguns līdzekļi un dzīvais spēks. Apvidus iespaidos mūsu darbību un spēku sadalijumu.

Laika ziņā mums jāapsver, cik daudz mūsu rīcībā laika katras pakāpeniskās darbības izvešanai.

Rīcībā esošais laiks stipri iespaidos mūsu darbības veidu: ja laika daudz, visu var veikt nesteidzoties un pamatīgāki, nekā ja laika maz.

P a š u s t ā v o k l i s.

Te jāapskata vienības kaujas spējas (sastāvs un vērtība) kā arī dislokacija.

No sastāva viedokļa jānoskaidro, vai vienība pilnā sastāvā cilvēku, zirgu un apbruņojuma ziņā.

No vērtības viedokļa jānoskaidro vienības fiziskie un moralie spēki, kā arī apmācības pakāpe.

No dislokacijas viedokļa jāapskata, kad vienība pēc savas atrašanās vietas var stāties pie uzdevuma pildīšanas.

I e n a i d n i e k a s t ā v o k l i s.

Analizejot ienaidnieka stāvokli, jāapsver, kas viņš ir, ko viņš dara un ko mēs varam no viņa sagaidīt.

Lielāku vienību vajadzībām šī analize jāizdara samērā plaši, bet mazākām vienībām var to izdarīt vienkāršāki. Te jādod atbilde uz jautājumu: «kā ienaidnieks varētu traucēt mana uzdevuma pildīšanu?»

Jānovērtē ienaidnieka uguns un kustības iespējamības.

A p v i d u s.

Te jāapskata dotā apvidus militarās īpašības un jākonstatē par cik apvidus izdevīgs vai neizdevīgs mūsu uzdevuma pildīšanai.

Jāizmanto tās apvidus īpašības, kas sekmē mūsu uzdevuma pildīšanu, bet jānovērš tās apvidus īpašības, kas kavē mūsu uzdevuma pildīšanu.

Apvidus reljefs un sedze rada dažāda lieluma apvidus nodalijums. Jāizvēlas mūsu spēkiem atbilstoši apvidus nodalijumi.

L a i k a u n m e t e o r o l o ģ i s k i e a p s t ā k ļ i.

Apsverot laika (diennakts, gada laiki) un meteoroloģiskos apstākļus, jānoskaidro, kādā mērā tie sekmē vai kavē mūsu un arī ienaidnieka darbību.

Pozitivais jāizmanto mūsu labā, bet no negativā jāizvairas vai jānodrošinas.

L ē m u m s.

No uzdevuma un apstākļu apsvēruma izriet lēmums.

Komandiera lēmums izpauž viņa gribu un norāda sasniedzamo mērķi.

Lēmums sastāv no: manevra idejas, spēku sadalijuma un norādijumiem manevra izpildīšanai vispārīgos vilcienos.

Mazo vienību komandieru lēmumi īsāki un vienkāršāki.

Apskatot ltn. A. darbību pēc būtības, mēs redzam, ka tas ziņo rotas komandierim par uguni no Z., bet pats ar priekšgrupu pa grāvi dodas tālāk, lai sasniegtu augstumu ar atsevišķo egli. Te priekšgrupai lieliska pozicija priekšrotas nodrošināšanai gājiena ceļa virzienā. Pareizi, jo pēc uzdevuma un kara darbības apstākļu analizes cita darbība nav iespējama.

Būtu smaga kļūda, ja priekšgrupa pamestu gājiena ceļa virzienu un ietu uzbrukumā uz Nogaļi 6. Ar šādu darbību tā patvarīgi pārtrauktu sava uzdevuma pildīšanu — nodrošināt rotas kodolu gājiena ceļa virzienā.

Būtu arī nepareizi priekšgrupai palikt uz vietas, jo priekšrotas kodola nodrošināšanai gājiena ceļa virzienā pozicija uz augstuma ar atsevišķo egli ir daudz labāka par poziciju pie Nogaļi 2.

Pie augstuma ar atsevišķo egli priekšgrupa paliks uz vietas līdz rotas kodola pienākšanai uz apmēram 500 m, kas varēs notikt pēc ienaidnieka patruļas padzīšanas, par ko jāgādā pašam priekšrotas komandierim.

2. Uzdevums.

S t ā v o k l i s:

Plkst. 09.30 jātnieku priekšpatruļa (5 jātnieki) sasniedz augstumu ar atsevišķo egli (ap 500 m uz Z. R. no Nogaļi 2).

Priekšpatruļas komandieris kapr. A. dzird šāvienus no Z. A. Binoklī tas saskata vairākus ienaidnieka karavīrus pie Nogaļi 6, no kurienes tie ved uguni, kā domājams, pa priekšgrupu vai pat par priekšrotas kodolu.

Ko dara kapralis A.?

3. Uzdevums.

S t ā v o k l i s:

Plkst. 09.30 labās sānapsardzības patruļa 5 jātnieku sastāvā sasniedza Nogaļi 7.

Sānapsardzības patruļas komandieris kapralis B. dzird šāvienus no R.

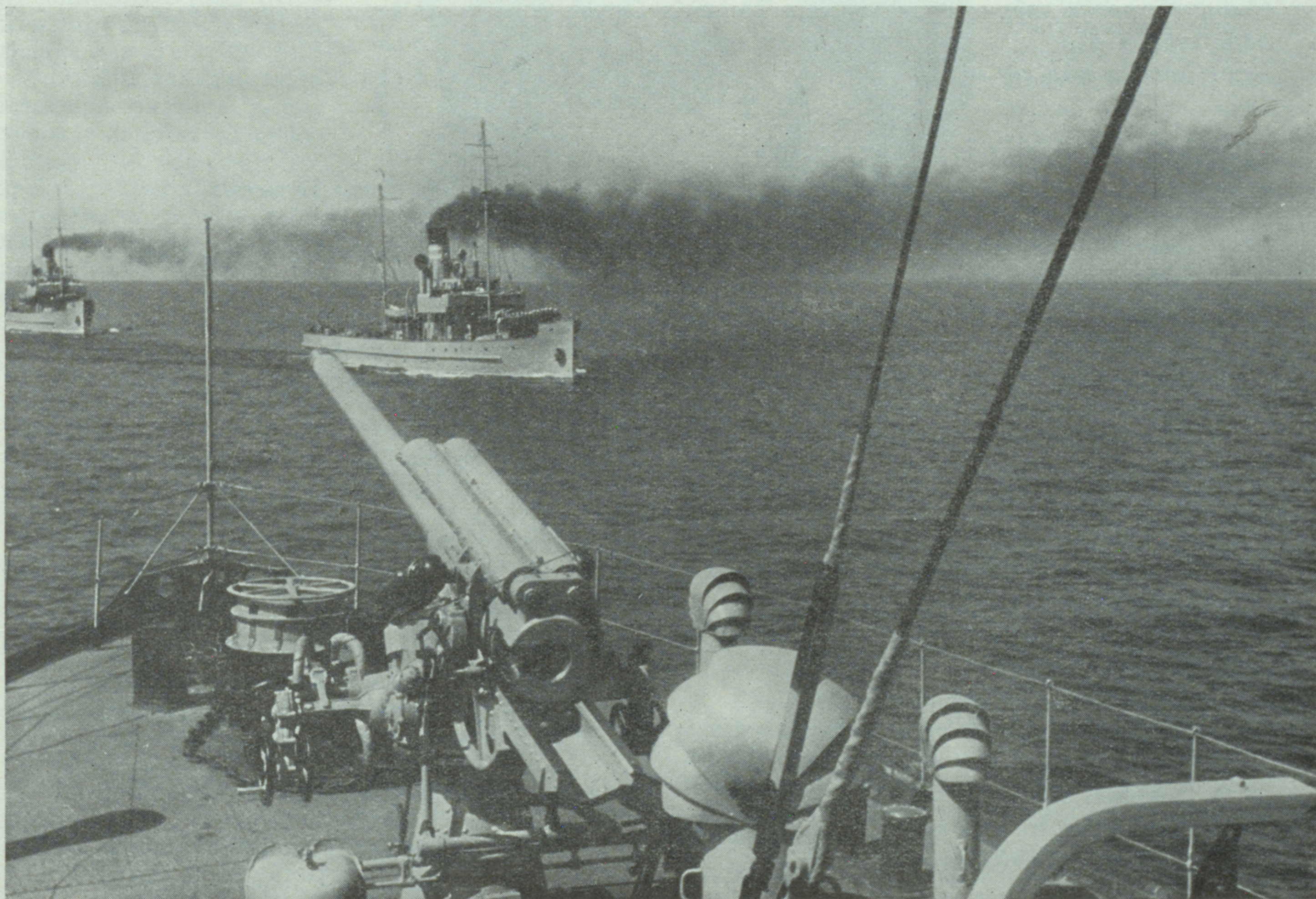
Binoklī tas saskata, ka mūsu priekšgrupa ieplok ceļa grāvī pie Nogaļi 2, bet šauts tiek no Nogaļi 6.

Ko dara kapralis B.?

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Kā franči vērtē vācu armiju. Franču ģen. A. Nisels jau ne vienreiz vien sniedzis visai interesantas ziņas par vācu armijas attīstības gaitu pēc vispārējās karaklausības ievešanas. Pēc viņa domām, vācu miera laika armija pašreiz sastādas no 49 kājnieku divizijām un 6—7 motomechanizētām vai vieglām divizijām. Bez tam esot paredzēta 2—4 jaunu jātnieku brigažu formēšana. (Šie dati attiecas uz laiku pirms Sudetijas pievienošanas. — Ref.) Tā tad diviziju kopskats ir apm. tāds pats kā 1914. g., bet tagad vadības ziņā tās tomēr esot daudz solidāk apvienotas augstākās vadības rokās. Armijas sagatavotības pakāpi stāda visai augstu, jo jaunkareivjus armija jau saņem samērā labi sagatavotus: 1) līdz 18 g. vecumam viņus apmāca «Hitlera jaunatnes» organizacijās, 2) pēc 18. dzīvības gada — «brūnā vai melnā» milicijā, 3) tieši pirms iesaukšanas, jaunatnei 6 mēneši jānokalpo darba dienestā, kur katru dienu dažu stundu laikā notiekot milit. sagatavošana. Arī specialisti, sākot ar 18. dzīvības gadu, tiekot visai solidi gatavoti dažādās specialās organizacijās. Pie visa tā obligatoriskā dienesta laika ilgums ir 2 gadi. Šī armija, kaut arī no pirmā acu uzmetiena visai draudoša, tomēr uzrādot vienu vājo pusi: tai trūkstot solidu kadru. To, pierādot jau tas vien, ka iesaukti dienestā visi vecās armijas virsnieki līdz 65 gadu vecumam. Armijai, kurā miera laikā skaitās 1.000.000 vīru, vajadzīgs vismaz 45.000 kadra virsnieku. Reichsvērā skaitijušies 4.000 virsnieki. Kopā ar vecās armijas virsniekiem, kuri iesaukti, virsnieku skaits pieaudzis uz 8.000. Pārejot uz vispārējo karaklausību, paaugstināti virsnieka pirmā dienesta pakāpē 8.000—10.000 reichsvēra instruktori, kuri pirms tam sagatavoti specialos kursos. Tā visumā 1934. g. varējis būt 16.000—18.000 virsnieku. Katru gadu, sākot ar 1935. g., no kara skolām izlaižot 4.000 jaunu virsnieku. Tas trijos gados varējis dot 12.000 virsnieku. Tā tad vācu armijas virsnieku pašreizējais skaits nekādi nevarot pārsniegt 30.000. Paiešot vēl vismaz 3—4 gadi, kamēr vācu armijā būšot pilns miera laika štata virsnieku sastāvs. Augstākais komandējošais personals caur paātrinātu paaugstināšanu varot būt nodrošināts. To pašu gandrīz varot teikt arī par jaunākiem virsniekiem, turpretim vienību (rotu, eskadronu, bateriju) komandieru trūkumu ne tik drīz izdošoties novērst. (La Fr. mil. 11—12 IX 38.).

Kā vērtē kājnieku lomu modernās kaujās. Šveices mil. periodika īsumā atreferē kāda franču ģenerala domu par kājnieku lomu spāņu cīņās. Franču ģeneralis vispirms brīdina nepārvērtēt vai arī nenovērtēt pārāk zemu jauno ieroču nozīmi spāņu cīņas laukos, jo tur darbība norisinoties plašās un nesakarīgās frontēs ar ierobežotu dzīvo spēku un samērā niecīgu materialo daļu. «Spāņu kara pieredzējums» bez kādas tālākas kritikas neieteic piemērot citiem apstākļiem, jo citu armiju sagatavotības pakāpe, sadarbība un disciplina vien jau varot solīt labākas izredzes uz panākumiem. Visumā franču ģeneralis nāk pie slēdziena, ka no spāņu cīņām tomēr iespējams šo to pozitivu secināt. Pirmais, ko viņš uzsver, ir kājnieku loma: viņi nepieciešami apvidus aizstāvēšanai. Bez kājniekiem dažkārt varot gan apvidu sagrābt, bet noturēt to neviens cits nespējot. Kājniekiem uzbrukumā cieši jāseko aiz tankiem, jo citādi tanku kustība uz priekšu var izlieties neveiksmē: tie viegli kļūst par laupijumu atsevišķiem prettanku lielgabaliem. Aviacija neesot spējīga ne padzīt kājniekus, kuri aizstāvas, nedz arī apturēt viņu uzbrukumu. To varot vienīgi kājnieki. Lidmašīnu apkarošana ar zenitieročiem stipri uzlabojusies; sevišķu uzmanību saistot vācu zenitieroču paraugi. Mechanizētās vienības Spānijā, niecīgās materialās daļas dēļ un aiz kājnieku trūkuma, kuri spēj tām sekot un ar tām sadarboties, plašākos mērogos nav izmantotas. (Schweiz. Monatschr. für Off. alb. Waff. 1938. — 9.).

Mūsu kara kuģi.

L I T E R A R Ā D A Ļ A

V. Plūdons

Novēlējums Vadonim

Ilgi vēl dzīvot!
Daudz, daudz vēl veikt!
Daudz zelta vārdu
Tautai vēl teikt!
Tautu vēl ilgi
Valdīt un vadīt!
Latviju dižu
Un mūžīgu radīt!
Dzīvot vēl ilgi!
Veikt daudz, vēl daudz!
Tauta lai trauktos,
Kurp balss Tava sauc! . . .

V. Plūdons

Vienības un darba dziesma

Vienoti,
Plecu pie pleca mēs gājām —
Zemi no naidnieka
Atbrīvojām.
Vienoti
Plecu pie pleca mēs slējām —
Zemi, kara postīto,
Atjaunot spējām.
Vienoti
Gribam ar' palikt mēs, —
Tad Latvija zaļos
Un pastāvēs!

Leonīds Breikšs

Topošās Latvijas lūgšana

Pāri laikiem lai mirdz,
Pāri laikiem lai zied
Mūsu Tēvzeme gaišā un svētā.
Dievs, Tu pavadi mūs —
Savu svētību dod
Katra latvieša mājā un sētā.

Mūsu tauta lai aug,
Mūsu tauta lai kļūst
Liela spēkā un godā un slavā,
Dodi, Varenais Dievs,
Lai var mūžīgi zelt
Mūsu Tēvija gaišumā Tavā.

Pāri laikiem lai mirdz,
Pāri laikiem lai zied
Mūsu Tēvzeme gaišā un svētā.
Dievs, Tu pavadi mūs —
Savu svētību dod
Katra latvieša mājā un sētā.

Brīvības cīnītāju uzvaras vēstijums

Ļaudis — jel dzirdiet!
Lielo vēsti jums nesam:
Ienaidnieks satriekts!
Mūsu pulki mirdz uzvaru slavā!
Ne mūs svešie vairs valda,
Ne mums svešie vairs pavēl:
Nokratīta nu reiz viņu vara!
Vidzeme — brīva!
Kurzeme — brīva!
Zemgale — brīva!
Latgale — līdzi tām — brīva!
Debesis — redziet!
Dzirdiet — sentēvu trūdi!
Piepildīts sapnis,
Kas dzīvoja latviešu sirdīs!
Sirmā audze, kas klausiji svešiem:
Pacel nu galvu!
Paskaties saulē —
Tā ir tavas brīvības saule!
Paskaties pilsētās, laukos —
Mūsu!
Viss tas atkal ir atgūts un — mūsu!
Mātes —
Sakiet to šūpulī bērniem!
Dēli —
Sakiet to tēviem, ko velēna glabā:
Mūsu šī zeme!
Šīs debesis — mūsu!
Brīvība — mūsu!
Aususi saulainā latviešu diena!

Uzticība Vadonim

15. maija liecinājums.

Nē — mūsu zeme neics bojā vairs:
Tu sauci sirdis — viņas pamodās,
Tu sauci latvjus — viņi dzirdēja
Un saprata, ka šajās dienās likts
Ir svaru kausos latvju tautas ceļš:
Vai gaismā vedīs tas, vai tumsā grims.
Ir varens tavu uzticīgo pulks —
Viņš nesaiaužams tavā priekšā stāv:
Lūk — karavīri, savos ieročos,
Lūk — aizsargi, lūk — darba ļaužu pulks,
Lūk — visi tie, kas zemei kalpot grib
Un sevi ziedot tautas nākotnei!

Jānis Klīdzējs

Tērauda līgums

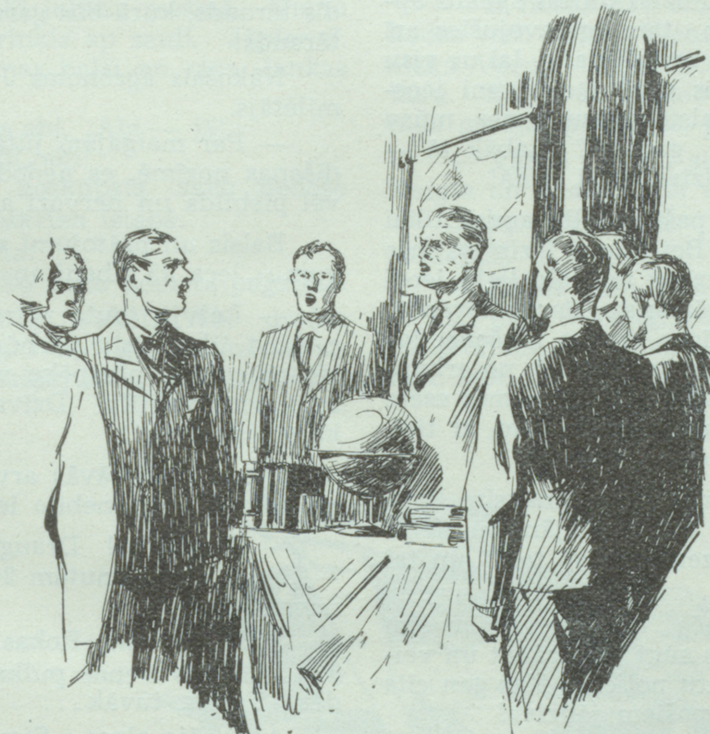
Stāsts.

1.

Studentu biedrībā tovakar bija daudz aizrautīgāks noskaņojums kā citos, parastos sanāksmju vakaros. Jauniešu balsis te šalca kā pavasara vētras satraukts mežs. Spieda viens otram rokas stiprāk nekā daždien, un delnām saskaujoties, viņi tovakar dzirdēja savu jauno, nesalauzto spēku sasiešanu un siržu skanēšanu jaunības trauksmainajā kopībā.

Visiem bija grūti novaldīties tovakar, bet Andrejs Eglinieks, nākošais architekts, nepavisam nevarēja nociesties neizkliedzis šā vai tā savu trauksmaino prieku:

— Kas ir īstā dzīve? Ticiet man, draugi — to es tā īstāk sāku izjust nākot te uz mūsu pili šovakar un domājot par to, par ko mums visiem te šovakar būs jādomā un jārunā. Dzīve nav sapnis! Velns lai parauj visus filozofus, kas tā saka! Dzīve ir kādreiz reali iespējamās nākotnes mīlēšana. Tā ir īsta dzīve, tādas dzīves dvēselē ir pildijums. Tāda dzīve ir atvars un tu viņā neesi skaida, bet vilnis. Es saku — vilnis! Bet tāda dzīve ir iespējama tikai tad, ja cilvēkos ir daiļums un spēks. Draugi, — daiļums un spēks! Ticiet man, es te nepozēju un netaisu retoriku, bet saku no sirds un pārliecības: daiļums un spēks!

Tā šo jauniešu balsis vēl nekad nebija skanējušas.

— Daiļums un spēks! — desmiti balsu kā atbalsis pār nemierīgiem ūdeņiem atgavilēja, jo visi ticēja tam jau sen, ko nupat šis architekts teica, jo visos bija viena un tā pati ticība — jaunības ticība, ko nekad nevarēja pārsegt kāda nejauša vēja sodrēji vai pelni. Jaunība spētu degt arī zem tiem.

Pa kaktiem skaļi diskutēja. Dažs ēda acīm avīzi. Kāds svilpoja romanci. Pāris pie kamina mētāja rokas un vilka pierē krunkas kā Eiropu dalīdami. Citā stūrī atkal dziedāja kādu dziesmu par to, ka pasaulei sirds vietā skārda bundža rūs!

— Lai rūs! Ieliksim labāka materiala! Platins dārgs, zelta nozags, svins mīksts ... Ek—kā! ķimiķi, Lazduleja, saki tu, kāda materiala sirdi pie pasaules mugurkaula izdevīgāki pieskrūvēt? Nu, ātrāk apliecini savu ticību — maz laika!

Lazduleja bija lēnas, mierīgas dabas. Viņš atrūca:

— Tērauda. Nerūsoša tērauda, brāl...

Citā stūrī atkal ņēmās:

— Mārup, tu šovakar izskaties, it kā tu savu dvēseli būtu iepūtis stratosferas balonā. Ha, ha — nudien, viņā šķiet iekritusi kāda daiļa mīlestības zvaigzne ar visiem zvaigžņu putekļiem...

— Mana dvēsele šovakar ir ielikta te, šinīs loksnēs, — Mārups teica nopietni un apklusa arī jokotāji, viņi atcerējās, ka arī viņu rokās ir tikpat smagas loksnes.

Tā visa telpa dunēja un šalca un pār jauniešu trauksmainiem pleciem lējās daudzu spuldžu gaisma, mīļi glāstīdama tos.

Nē, šovakar te šinī studentu biedrībā bija kas patiešām neparasts gaidams, kas neparasti jauns un nekad nebijis, ko septiņdesmit četru jauniešu domas nesa uz karstiem spārniem.

Trauksmains zvans. Brīdi klusums. Domīgie pīpmaņi sameta papirosu galus kaminā, daudzu roku sviesti nočaukstēja uz lasamgalda žurnali un laikraksti.

Steidzās sanāksmju zālē. Arī te no sienām un no lietām, no vienkāršiem rotājumiem runāja šī vakara trauksmainais gars. Aiz prezidija galda, pāri biedrības krāsām, bija pārsegts sarkan - balt - sarkanais valsts karogs. Tāds mierīgs, bet apmirdzēts un kvēlošs. Labā pusē no viņa Latvijas karte, bet pa kreisi Eiropas karte, uz prezidija galda globuss. Turpat uz galda bija vēstures, tautsaimniecības un dažādas statistikas grāmatas, turpat zaļu, zilu un sarkanu virsrakstu pilni, klusēja latviešu un dažādi ārzemju laikraksti, pēdējo dienu notikumus aizplūdinājuši laika dzelmēs.

Zināja visi, kāpēc viss tas te bija šovakar tā. Dvēselēs iekrita tāda svēta drebēšana, tāds kā drudzis. Varbūt tas nāca no pārliecīgas domu un izjūtu lauzīšanas noderīgos gabalos, varbūt arī no šīs neparastās sanāksmes īstā sākuma gaidīšanas.

— Dziesmas! Kādas spēcīgas dziesmas! — sauca kāds.

— Jā, dziesmas! — Sakustējās un nošalca visi.

Logu stikli spurdza līdzi, kad viņi sāka dziedāt. Aizrāvās visi un dziedāja ilgi, dziedāja par savu zemi līdz tās visiem tālumiem un par šīs zemes vienu svētu sauju, dziedāja par laiku straumju aizšalkšanu, par jaunības sirds ziedēšanu un par brišanu pār šo laiku straumēm.

Beidza. Satraukts piecēlās priekšsēdētājs Viktors Stepāns. Tāds gaidošs klusums — elpu varēja dzirdēt telpā.

— Draugi! Šovakar sveicinu jūs, tāpat kā jūs šai brīdī savā garā sveiciniet to, kam mēs te šovakar savas jaunās sirdis esam atnesuši. (Viņš paskatijās pulkstenī). Pašlaik ir pulkstens taisni 20. un šī stunda ir 1938. gada 17. novembrī. Mums visiem ir degošs prieks pēc dažām, kādu citu svētu stundu sagaidīt...

Visi sakustējās un visu acis vērsās liesmainajā karogā, it kā aiz tā viņi dzirdētu šo stundu nākam un runājam varenā balsī pār visu zemi.

Viktors Stepāns runāja tālāk:

— Šo svēto stundu gaidīdami, mēs te šovakar esam nākuši arī vēl kādu citu domu, kādas citas neparastas liecības pilni. Kā jūs ziniet, mēs gadu esam tam gatavojušies, esam tam gatavojušies pagātnē un tagadnē mūsu valsts, mūsu zemes, mūsu tautas politisko, saimniecisko un garīgo dzīvi un tās spēkus apsvērdami un pētīdami, esam tam gatavojušies arī starptautisko dzīvi vērodami un pētīdami, lai uz visu to pamatodamies šodien mēs varētu aptuveni iecerēt: kāda dzīve, kāda būs valsts, mūsu zemes, mūsu tautas dzīve pēc trīsdesmit gadiem? Labāk tā — kādai jābūt visai šīs zemes dzīvei 1968. gadā!

Šinī vietā, varbūt, mēs paši sev liekamies tikai tādi fantasti, jauni trakuļi. Bet mums jāzin un mēs to zinam, ka liela nākotne uzaug no lielu lietu iecerēšanas un no šo lietu pārvēršanas darba tēraudā. Tas nav tas pats, kas nevarīgos sapņos nīkšana, tas nav tas pats, kas mīlētājiem saulesrietā nosarkušo debesu skūpstīšana. Uz šo viziju debesīm mēs esam cēluši tērauda kāpnes ar skaitļu aprēķiniem, ar ticību mūsu zemes un tautas spēku krātuvēm.

Pēc trīsdesmit gadiem mēs visi sanāksim kopā un redzēsim, cik daudzas no mūsu vizijām būs ierakušas savus pamatus mūsu zemē, mūsu tautā un tai trīsdesmit gadu laikā.

Trīsdesmit gadus ilgi mēs nesīsim ticību šīm iecerēm. Tas viss mums liks augt un strādāt un veidot dzīvi tā, lai iecerētais būtu noticis. Kas gan cits dzīvos mūsu dzīvi? Mums pašiem jādzīvo!

Draugi, es vēlu jums un visai šai nākotnei, lai mēs pēc trīsdesmit gadiem te satiktos, lai aiz mums mūsu zemē būtu uzauguši mūsu darbu kalni, lai mēs tad redzētu šīs mūsu ieceres kā patiesu, taustamu un redzamu dzīvi pa mūsu zemi un mūsu tautas dvēseli staigājam.

Lūdzu, savāciet šīs mūsu nākotnes ieceres kopā. Izlasīsim visi tās un pagatavosim vienu kopēju dokumentu.

Draugi, neaizmirstiet to, ka trīsdesmit gadi nāks un staigās...

Kad Viktors Stepāns bija beidzis, viņa acīs gulēja asaras kā zvaigznes no dūmakainiem apvāršņiem. Tā trauksmaini mirdzēdamas kā pēc tāluma cīnīdamās.

Lielais pulks pirmoreiz tovakar klusēja. Šie liktenim neticētāji klusēja.

2.

— Ar to mēs noslēdzam tērauda līgumu ar pašu dzīvi, ar visiem spēkiem, ar Dievu un ar velnu. Tāpēc mēs šo ieceri — dokumentu nosauksim par «Tērauda līgumu».

Tā teica jaunais rakstnieks, filoloģijas students Edvarts Vārpa.

— Jā, par «Tērauda līgumu»! — atdunēja septiņdesmit trīs balsis.

Iecere bija sagatavota un visu parakstīta. Pārs lapaspuses bija atstātas dažādām piezīmēm.

— Lūdzu piezīmi par to, ka mēs pašlaik par maz vēl kaļamies tēraudā, par maz bruņojamies. Mūsu tauta nav nemaz tik nabaga, ka viņa nespētu vairāk — tā teica leitnants, inženierzinātņu students Aivars Bērzkalns, kas tovakar te bija vienīgais karavīra tērpā.

— Pareizi! Pareizi! Ilgus gadu desmitus, varbūt mūžīgi nekas pasaulē nebūs citādi — nebūs mūžīgā miera. Spēki un cīņas nav cilvēku izgudrotas. Tas viss stāv pāri viņiem. Vienmēr un mūžīgi valdīs tērauds, kurā būs gars un gars, kurā būs kausēts tērauds!

Nākošais agronoms Jānis Rāviņš bija tērauda mīlētājs.

— Par maigajām jūtām, dzīves celšanas un valdīšanas nozīmē, es nedodu ne santimu! — tā viņš vēl piebilda un nervozi aizdedza papirosu.

Balsis un prātojumi vīdamies ap šo «Tērauda līgumu» leca kā zibeņi ap augstu kalnu.

— Latvju tauta vairs nevergos nekad! Varam pielaist tikai tādu varbūtību, ka kāds uzbrucējs ar tēraudu masu pārspēku viņu iznīcinātu, tikai tad šo zemi viņš valdītu. Dzīva būdama, latvju tauta nekalpos svešiem!

Studenti aizrāvās arvien vairāk. Visu piezīmes tur nemaz vairs nebija iespējams pierakstīt.

— Uzmanību! Draugi, uzmanību! — sauca kāds. — Bez divām minutēm 24. Pēc divām minutēm 18. novembris.

Apklusa visi. Rokas mechaniski tvēra pulksteņus. Lielais sienas pulkstenis dauzija laiku sekundēs. Tuvāk, tuvāk...

Aizturēja elpas. Sienas pulkstenis sāka dungot. Viens, divi, trīs, četri... Divpadsmit!

Nemudināti un neatgādināti, bet spontani un no visu krūtīm reizē šalca «Dievs, svētī Latviju...»

Tā šo jauniešu balsis te nekad vēl nebija skanējušas. Tāds spēks un mīla.

Vēlēja viens otram laimes un dziedāja vēl. «Karogu istabā» ienesa jaunu «Karoga grāmatu». Divdesmito. Auduma vāki valsts krāsās. Šinī grāmatā par katru gadu bija atzīmēta biedrības darbība, dzīve un sasniegumi. Kā pēdējais tovakar bija ierakstīts «Tērauda līgums», ar atzīmi, ka tas glabāsies biedrības archivā un tiks atvērts 1968. gadā.

Ar šo «Tērauda līgumu» tovakar bija aizrāvušies par daudz. Runāja par to vēl un vēl. Prāti tvīka kā vētras uzpūsti ugunskuri.

— Ko tu vēlētos pēc šiem trīsdesmit gadiem, Vārpa?

— Pasaules slavu latviešu tautas gara kulturai. Mēs visi tā vēlamies un tā būs!

Elzdamas skrēja stundas un viņu jaunās mutes bija pilnas pasaulei vēl nepateiktu vārdu.

3.

Aizšalc laiku skrējiens. Ir jau 1968. gads. Smaržo rudens no mežiem, tīrumiem, dārziem un māju pagalmiem. Tuvumā un no tālumiem pār pakalniem viļņo gaisā mierīga dūkšana. Zem zilās pēcpusdienas debess tas rada svinīguma un spēka noskaņu.

Uz Stepānu mājas pusi no Ievu upes ielejas skrien divi jaunieši. Tie ir Stepānu Aina un Jānis.

— Vai tie ir baloži, kas tā dūc? — viņa skatas gaisā un vaicā, par «baložiem» viņa sauc lidmašinas.

— Tās ir kuļmašinas, Ainuc. Vai tu arvien vēl nevari izšķirt viņu skanēšanu? Tagad, rudenī, visi dūcina kuļmašinas.

— Izšķirt? Tiešām nevaru. Abas tāpat skaisti dūc. Visi tāpat dūc: tu... un...

Jānis apskauj Ainu.

— Smiesi? Es tevi tūlīt ielikšu mašinā. Vienu pašu! Tev jāaplaiž kāds riņķis ap sauli. Jāpierod. Tad varēsi atšķirt lidmašinas balsi no sava Jankas balss...

— Viena es — nē. Mēs abi. Abi — jā!

— Tu!... Ainuc... Abi, abi!

Tā viņš priecīgs dūc, noskūpsta savu ziedošo Ainuci un abi smiedami ieskrien istabā.

Stepānu vecāmāte stāsta:

— Nesen lidoja pasts. Šo paku nometa pagalmā.

Abiem jaunajiem patīk trakot. Abi drāžas grūstīdamies pie galda, cīnas un grib viens otram paku atņemt. Pārplēš iesaiņojumu. Pa grīdu šur un tur nokrīt vēstules, žurnali, avīzes un grāmatas. Salasa abi.

— O, londoniete arī atnākusi! — Jānis iesaucas, kādu Londonas avīzi atvērdams.

Aina tver vēstules. Jānis kāri lasa avīzi.

— Paskat, paskat! — sauc Jānis, — cik vareni mūsu vecais tur tiem angļiem lielas.

Tur ir kāds raksts par Latviju. Pašlaik Viktors Stepāns, Jāņa tēvs, ir Latvijas sūtnis Anglijā. Viņš ir arī vecs žurnalists un daudz raksta par savu tautu un valsti dažādos Londonas izdevumos.

— Tu saki — lielas? Tagad latviešiem ir arī ar ko lielīties! Tā es saku!

Gandrīz vai aizvainota atcērt Aina.

— Nu, saprotams. Es tikai jokoju, Ainuc.

— Mans tēvs pa Maskavu, es domāju, ne mazāk lielas. Jā, un zini ko?

Aizvakar, kad tu biji Daugavpilī, kādas minutes piecas runājāmies...

— Viļņufonā?

— Saprotams. Kādu dienu viņš grib runāt ar tevi. Zini ko vēl? Viņš vēlēja mums abiem laimes un teica, ka tas viņam patīkot, ka taisni mēs abi tā...

Jānis vēl ir pavisam jauns un to dzirdot viņš drusku notvīkst. To redz arī Aina, un viņai iemirdzas acis kā zvaigznes zilā rudens naktī.

— Tad vēl viņš stāstija, ka pēc pāris mēnešiem, 17. novembrī, braukšot šurpu. Studentu biedrībā vecajiem esot kāda sanākšana.

— Tā? Arī man tēvs rakstija, ka tai dienā izbraukšot no Londonas. Diezi', kas tur biedrībā viņiem tāds nolemts?

— Tu pats esi students un nekā nezini? Vai tad biedrībā nekas par to nav pārrunāts — par veco sagaidīšanu un sanākšanu?

— It nekas nav zinams, ne runāts. Tur laikam kādas veco lietas. Viendien gan bija atnācis rakstnieks Vārpa. Kaut ko prasija un stāstija tai sakarā. Es tuvāk nepainteresējos. Tad viņš visus mūs parāja, paārdijās, pasmīdināja un aizgāja.

— Vārpa ir jūsu studentu biedrībā? — tā pārsteigta un iepriecināta vaicā Aina.

— Jā. Vecbiedrs. Reizē ar tavu un manu tēvu studējuši.

— Kā es mīlu viņa balto galvu! — čukst Aina, — kad man ir smagi, es palasu viņa „Trauksmi» vai «Mīlētājus», un man tad atkal ir tik viegli un tā labi, labi...

Sveicinam! Laimīgu ceļu!

— Nujā, tad, laikam, par to sanākšanu ir tikai vecajiem zinams.

— Tā liekas gan. Savādi.

Šie abi trauksmainie jaunieši triec par šo un to. Aina ir vēl degošāka par Jāni. Viņa ir Aivara Bērzkalna meita, kurš tagad Baltijas savienības militarais pārstāvis Maskavā. Viņam tagad ir jau piecdesmit trīs, bet šis latviešu armijas pulkvedis, kas Maskavā runā sešu Baltijas savienības valstu militarā spēka vārdā, ir vēl pavisam jauneklīgs.

Abi viņi vēl apcērē šo un to. Pēc darba tīrumos un dārzos viņi šo priecīgo stundu sev var atļauties. Jaunības priecīgais gars kā mīlestības eņģelis, ar rudens saulē nosarkušiem spārniem, staigā pa viņu istabām.

Pie viļņufona iekvēlo divas sarkanas spuldzītes.

Jānis ieslēdz skaļruni un nosauc sarunu aparata numuru:

— Divi simti astoņi klausas.

— Vietējā saruna. Rēzekne, — tā vēstī kāda balss skaļrunī un savienojums dabūts.

— Vai Janka? — kāda priecīga bals no Rēzeknes vaicā.

— Es pats uzticīgi klausos.

— Prieks tavu balsi dzirdēt. Te Arumāns. Sveicinu. Kā tu dzīvo? Dzīvs un vesels? Jauki! Tad šovakar pat iekāp savos spārnos un atvizini savu dvēseli šurpu. Nupat no Rīgas ir pienākusi jaunākā filma — «Cilvēks raudāja». Tu taču zini — tas otrais latviešu romans, kas godalgots ar Nobeļa premiju. Filma pēc šī romana. Brīnišķīga — mākslinieciskā un idejiskā ziņā. Esmu pārliecināts, ka pēc nedēļas visa pasaule būs sajūsmā par to. Nu — būsi? Atbildi?

Klusums. Jānis pamet Ainai ar galvu. Tā piekrītoši pamāj.

— Labi. Būšu. Pēc pusstundas kāpšu mašinā.

— Tagad ir 16. Tā tad 17-os es gaidīšu mazā lidlaukā, — tā vēl nokliedz skaļrunis un spuldzītes izdziest.

— Tas ir mans labākais draugs, Arumāns. Kopā studējam. Būs gan pārsteigts, ka es nebūšu viens, bet mēs divi.

Viņi abi smej. Nepaiet pusstunda, viņi jau ir gatavi. Skrien uz mājas lidlauku. Mirdzošo putnu Jānis viens izvelk no nojumes. Tas ir samērā viegls, lai gan būvēts no cietākā, jaunatrastā metala — kramīna. Tas ir vieglāks par aluminiju, bet cietāks par visrūdītāko tēraudu. No piecdesmit metru attāluma šai lidmašinai nespēj ieurbt caurumu visspēcīgākās kara šautenes lode.

Motors ierūcas kā mājai pieradināts lācis un viņi uzlīgo gaisā. Augstāk, augstāk.

— Lūk, tur ir Daugavpils, — rāda Jānis.

Redzamība laba. Līdz Daugavpilij no Stepānu mājām ir divpadsmit kilometri. Viņi apriņķo gaisā vēl loku. Planē zemāk, tad pagriežas uz Rēzekni.

— Kas tur uz tās upes? — vaicā Aina, — vai tās nav dzirnavas?

— Nē. Spēkstacija. Te jau no katras nieka upeles, no katras krāces strāvo elektrība.

Savādi gan viss izskatas no lidojuma. Turpat tās divas pārlidotās spēkstacijas. Pelēks kubs. Betona plecus izpletusi pret debesīm, uz krāces sēž māja un sviež no sevis uz visām pusēm gaismu un spēku.

— Kas tur tie baltie torņi? — vaicā vēl Aina.

— Slavenā un teiksmainā Aglona.

Daudz un par visu ir jāstāsta Ainai, šo apkārtni viņa vēl nepazīst, vēl nesen, tikai dažus mēnešus kā dzīvo te. Viņas dzimtā sēta ir Zemgalē, pie Bauskas. Junijā bija viņu kāzas. Klusas un kautrīgas. Viņi abi vēl ir tik jauni: Jānim divdesmit divi, Ainai divdesmit. Abi nerātni tomēr. Tikai pēc kāzām abi paziņo tēviem un mātēm uz Londonu un Maskavu. Kas šo nerātnību tiem var liegt, jo viņi gandrīz tikpat veci paziņas kā viņu abu tēvi.

Nu viņi abi mīlot smej un lido. Sarkani un zili māju jumti kā rotājumi rudens zaļumā, zeltā un brūnganumā slīd zem viņiem.

Pamirdz zilās ezeru acis, baltie lielceļi kā pa zemes plašumu izstieptas lentas, viss aizslīd. Viņi traucas.

Gaisā tie nav vieni. Augstāk un zemāk, šurpu un turpu, priecīgi dūkdami aizslīd mirdzošie putni.

Kāds ir pavisam tuvu. Jānis signalizē ar krāsainām spuldzēm:

— Sveicinam!

Kaimiņš gaisā signalizē pretī:

— Sveicinam! Laimīgu ceļu!

Kas par to, ka viņi viens otru nepazīst. Jaunība priecājas. Visi viņas ceļu līdzgaitnieki ir viņas gara radinieki.

Kā zvaigzne Ainas un Jāņa lidmašina mirdzēdama pazūd saulainajā zilgmē. Tālāk, tālāk...

4.

Pasaules skrējumā maz ir kas mainijies: daudzas tautas zem bruņotā tērauda nastas un zem mūžīgā iznīcības drauda ar visu savu kādreiz kulturalo garu ir noslīdējušas truluma un atziņu bezjēdzībā. Tās dzīvo histeriskā iznīcības un nelaimju gaidīšanā. Citas tautas, kas dzīvo drusku saņš no šiem garatrīču centriem, zem kuriem guļ tērauds un sprāgstvielas, šīs tautas arī ir iekalušās aizsardzības tēraudā, bet viņu tēraudā dzīvo arī viņu jaunā dvēsele, kas mīl dzīvības sauli. Šīs tautas grib dzīvot un strādāt, grib priecāties, viņas negrib būt svešu vergi, bet arī savā dzīvē tās negrib būt tikai tērauda masu vergi.

Visu to redzot un apsverot, valstis ap Baltijas jūru ir jau sen noslēgušas militaras aizsardzības līgumu. Kopā ir Lietuva, Latvija, Igaunija, Somija, Zviedrija un Norveģija. Kopējo militaro spēku ģeneralštabs ir Stokholmā, kurā ir pārstāvis no katras šīs valsts bruņotiem spēkiem. Kopā šis spēks ir bruņota lielvalsts. Militarais pārstāvis pie citu zemju valdībām runā sešu valstu vārdā.

Dažus gadus atpakaļ, kaut negribēts, ir iznācis pirmais bruņotais konflikts šai Baltijas savienībai ar kādu valsti Lietuvas dēļ. Pirmo reizi te parādas kopējais varenais spēks.

Pirmā uzbrukumā tiek sagrautas dažas Lietuvas pilsētas. Bet Stokholmas kopējais štabs rīkojas. Pēc divu dienu cīņas no desmitām uzbrucējas pilsētām kūp tikai drupas.

Baltijas savienība visai pasaulei ziņo:

— Mēs esam laiduši darbā tikai daļu no saviem spēkiem. Mēs negribam nevienam uzbrukt, bet kas uzbruks mums, iznīcināsim bez žēlastības!

Pasaules prese trako:

— Baltijas savienībai vēl nekad nepiedzīvoti iznīcības ieroči! Baltijas savienībai ir 50.000 lidmašīnu. Citi raksta, ka 100.000, citi ka 200.000. Viņiem nav nepieciešamas parastās degvielas! Jauni atradumi!

Baltijas inženieri un ķimiķi strādā, bet Baltijas prese smaida un klusē.

Valstis, kuras neapmierinātas ar Baltijas pieaugušo spēku, savā presē vāras kā elles katlā:

— Latviešu inženieri izgudrojuši jaunu, viscietāko metalu pasaulē! Savās fabrikās viņi gatavo visšausmīgāko sprāgstvielu! Zviedri gādā savas rūdas. Baltija gatavo karu!

Baltijas prese raksta par jaunbūvētiem ceļiem, spēkstacijām, par trīskāršotām lauku ražām, par muziku un literaturu.

Viņa smaida un klusē, tikai pa laikam iekarojumu sapņotājiem atgādinādama:

— Mēs gribam mieru. Bet lai mūsu mieru nepārprot neviens. Ja kāds mums mēģinās uzbrukt, mēs laidīsim tādus ieročus un līdzekļus darbā, kādus šie uzbrucēji vēl nav piedzīvojuši.

Ar to ir aizskārts vareno lepnums. Viņi sūta šurpu spiegus. Bet šeit ir nepārspējama organizacija un tautu patriotisms. Spiegus ķer. Pirms tos nošauj, viņus uzņem filmā, paraksta to tautību un valsts piederību. Tad šīs filmas izsūta visām pasaules valstīm.

Aizvainoto valstu slepenie dienesti griež zobus. Kaut ko gatavo.

Baltijas ģeneralštabs aizliedz pilnīgi svešu valstu karakuģiem iebraukt Baltijas jūrā.

Dažu valstu prese atkal brēc:

— Baltija bremzē tirdzniecību. Viņas štabu vīreļi kļuvuši iedomīgi un rīkojas kā banditi!

Baltijas prese smīn:

— Tirdzniecību? Ak, jūsu labākās preces — karakuģi un lielgabali? Paldies! Tos mēs nepērkam, jo mums pašiem ir labāki.

Kādas valsts kara kungi domā:

— Tās mazās Baltijas tautiņas, ja viņas ilgāku laiku liek mierā, paliek par daudz mutīgas... Nu, redzēsim!

Un vairākas viņu karakuģu eskadras iebrauc Baltijas jūrā.

Stokholma brīdina:

— Ja divu stundu laikā jūs negriezīsieties atpakaļ, jūs piedzīvosiet visnepatīkamāko!

Svešais admiralis netic. Viņš neatrod par vajadzīgu pat atbildēt. Tas smej ar saviem virsniekiem:

— Šie mazie spēlē teatri. Lai izlaužas mūsu iznīcinātāju un zemūdeņu tērauda lokam cauri, tad redzēsim it labi, kurš aplaudēs pirmajam cēlienam.

Nepiedzīvotas šausmas! Ļoti precizā laikā, taisni pēc divām stundām, kad visā jūras ūdeņu plašumā nav tuvumā manams it nekas, nelūgtās eskadras uzlido gaisā un, ūdeņiem vāroties, pazūd dzelmē.

Par šo notikumu Baltijas prese neraksta ne vārda, par to zina tikai armiju štabi un tie, kas šos karakuģus vairs nesagaida savās ostās.

Arī viņi klusē, jo viņu štabā valda nepiedzīvots apjukums: vai tad tiešām Baltijas jūras valdonība būs jāatstāj šiem mazajiem, iedomīgajiem sešiem?

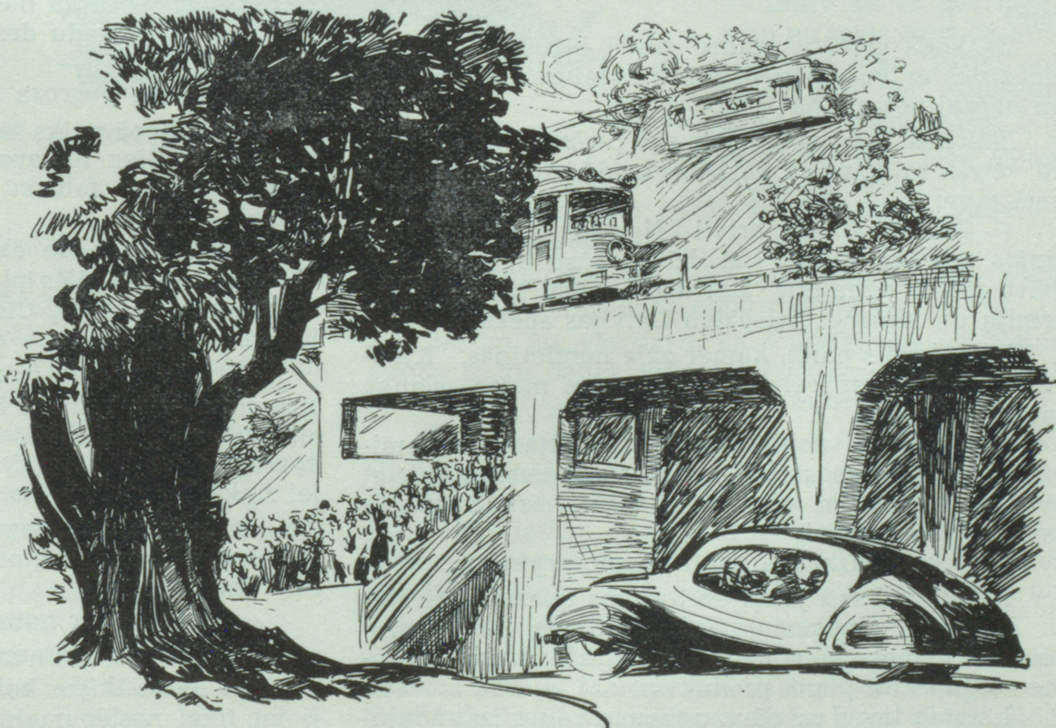
Jaunais ūdeņu ierocis savas spējas ir parādījis lieliski. Tā ir latviešu inženieru sprāgstviela un somu konstrukcija.

Somu kara inženieri pēc notikuma iebrauc Rīgā un ar latviešu ķimiķiem iedzer pa glāzei vīna.

5.

Zemes auglību un skaistumu slavēdams, septembris staigā pār zemi un ar dzīves prieku sveicina ļaužu sirdis. No rudens darbiem tie tagad ir jau brīvi un savās dvēselēs nu var iemest un meklēt visas tās gara daiļuma liesmas, pēc kurām katrs ir dedzis. Citam muzika, citam grāmatas, citam ceļojums, citam skolas.

Lielā Vadoņa akademijā, Jelgavā, profesors Krišjānis Mancāns lasa kādu lekciju. Nevien studentiem, bet visai tautai. Jelgavā ir sabraukuši daudz zemnieku no visām Latvijas malām, bet vēl daudz vairāk ir to, kas klausas mājās pie saviem skaļruņiem.

Jelgavā ir sabraukuši zemnieki no visām Latvijas malām.

«Mūsu tautas spēka un daiļuma augums» — tā visos izziņojumos profesors Mancāns ir nosaucis savu lekciju.

Viņš runā un katrs vārds miljonu sirdīs iekrīt kā jauns aizrautīgs vilnis.

— Drīzi mūsu valsts svinēs 50 gadu patstāvības, neatkarības, brīvības dienu. Tālu ceļu mēs esam aizgājuši savas dzīves atjaunošanā un celšanā. Par radīto mums prieks ir pašiem, par to priecājas vai arī skauž citas tautas. Jaunais gars mūsu tautā ir cēlis tautas spēkus un daiļumu. Šis ir tas celtnieciskais gars, kura gājiens sākās trīsdesmit četrus gadus atpakaļ. Tā sākumu vairums no jums vēl labi atceras. Šī sācēja, šī jaunā gara pavēļu devēja domas visos darbos šalc ap mums, un mēs, šo darbu nepārtraukti būvēdami uz augšu, ceļam mūsu tautas materialo un gara dzīvi tādā augstumā, par kādu nekad pat nesapņoja.

Turpmākos gados mēs varēsim veikt vēl vairāk, varēsim strādāt ar lielāku raženumu, jo mums ir lielāks spēks, jo mūsu ir vairāk! Ja trīs gadu desmitus atpakaļ mūsu valsts robežās dzīvoja nepilni divi miljoni, tad tagad latviešu tautu apzīmē skaitlis 3.200.000. Mēs pieaugam! Mēs neizmirsim! Mēs dzīvosim!

Šis jautājums, šis kādreiz mums draudošais, melnais jautājums, nu jau sen ir aizslīdējis garām.

Kādreiz agrāk valsts saimnieciskās intereses mums to prasija un to mēs darijām: mēs atrāvām darba rokas mūsu rūpniecībai, lai atdotu tās lauksaimniecībai.

Tagad tas mums rūpes nesagādā, jo mums kalpo mašinas, arī darba roku ir vairāk. Tāpat mūsu fabrikās strādā 400.000 cilvēku! Ja vajadzēs, strādās vēl vairāk! Ko mēs tur ražojam, par to lai pasaule neuztraucas! Par to pasaulei nav nekādas daļas! Mēs ražojam un ražosim visu, kas mūsu dzīvībai un spēkam vajadzīgs, un to mums neviens nekad neaizliegs! Nekad!

Mēs esam visi un visur brīvi, un tādi būsim mūžam!

Ja kāds gribētu mums ņemt brīvību, tad tas iepazīsies ar visiem tiem mūsu ražojumiem, kas ātri un vareni nes arī nāvi! . . .—

Tūkstoši, kas sastinguši sēž plašajā klausītavā, kā vētras rauti uzlec kājās, aplaudē un varenā kopkorī sauc:

— Mūžam būsim brīvi! Neviens svešs te neaicināts nespers kāju! Lai dzīvo mūsu ķimiķi! Lai dzīvo mūsu inženieri! Lai dzīvo mūsu lidoņi, mūsu armija un aizsargi, lai dzīvo Latvijas spēks!

Labs brīdis paiet, kamēr zāle nomierinas. Klausītāji pie radioaparatiem visās zemes malās slauka sajūsmas asaras.

Šo sanāksmi noklausas arī Latvijas kara ministrs. Lepns un spēka apziņā viņš pieceļas, pieiet pie sienas un acīm mirdzot vairākas reizes noglauda sava zobena rokturi.

Profesors Mancāns var beidzot turpināt:

Arī daudzi citi jautājumi mums teicami atrisināti. Piemēram, lauksaimniecības ražošana ir organizēta un plānota. Zemgale mums ražo maizi, Vidzeme — gaļas un piena produktus.

Latgale tagad ar dārzaugļiem un linu izstrādājumiem apgādā lielo daļu Baltijas savienības valstu. Kādreiz Latgale mums bija rūpju bērns — aizbrauciet Latgalē paciemoties tagad! Visos pakalnos mirdz jaunbūvētas, krāsotas mājas, sniegā tās mirdz kā puķes.

Gara sasniegumu laukā mēs pašlaik esam lielāka tauta par dažu lielo.

Paklausieties, ko pasaule saka par mūsu literaturu, par muziku, par dziesmām, par filmām . . . —

Profesors runā ilgi, ilgi, un visiem viņa vārdiem ir pierādijumi.

6.

Tie nav nekādi nieki, ko ķimijas profesors Mancāns ir teicis par izgudrojumiem, kas uzbrucēju dažās stundās var iznīcināt.

Visi zina un redz, ka katrā pagastā ir vismaz 40 lidmašinu, zina arī to, ka tās ražo «Pirmā virspavēlnieka» fabrika Rīgā, bet neviens no fabrikai nepiederīgiem tur nav bijis iekšā un nezina, kā un ko tur ražo vēl.

Šīs lidmašinas pagastos pieder privatām personām, bet tās pārdod tikai tādiem, kas bez lidošanas mākas ir beiguši arī gaisa iznīcinātāju kursus, jo šīs lidmašinas ir būvētas ar tādu aprēķinu, ka tās ir tikpat labas izpriecas braucienam kā karam. Katrā pagastā ir municijas noliktavas, un stundas laikā, pēc pavēles saņemšanas, šīs lidmašinas ir jau kara lidmašinas. Viņās tad jau iekārtots mazo gaisa torpedu ātršāvis. Tā iznīcības spēks ir graujošs.

Daudzi ziņkārīgie prāto un spriež:

— Cik tad īsti mums šo lidmašinu, kopā ar armiju ir? Vai taisnība tam, ko ārzemēs par mums raksta un runā?

Reiz prasa kādam virsniekam:

— Sakiet, lūdzu, cik mums šo lidmašinu ir? Kur mēs visam tam ņemama naudu?

— Neraizējaties, viņš smaidīdams saka, — mums viņu ir taisni tik, cik vajadzīgs, lai ienaidnieku katrā gadijumā sakautu. Kur ņemam naudu — par to arī nebēdājiet! Visa kā mēs ražojam un pārdodam trīskārši kā dažus gadu desmitus atpakaļ. Tā tad esiet droši un mierīgi. —

Ziņkārīgie pagroza galvas un aiziet.

Kādā dienā pulks šādu vīru sagudro: brauks ekskursijā uz Rīgu un apskatīs, ko tur dara «Pirmā virspavēlnieka» fabrikā jeb tautā iesauktā «Noslēpumainā kalvē».

Aizbrauc. Plašo ēku pelēkie korpusi guļ pie Ķīšezera, kādreizējās pļavās, kas bija četrstūrī starp Kokneses prospektu, Čiekurkalnu, Brīvības gatvi un Ķīšesera ūdeņiem.

Guļ šie pelēkie, piecstāvīgie māju milzeņi, kas aizņem vairākus simtus hektarus zemes platības. Zeme dreb ap viņiem. Ķīšezera līcī izrakti atvari, fabrikas dzesētavas, bet arī tām apkārt ir augsts mūris, lai ziņkārīgas un svešas acis te neko neredzētu.

Ekskursantus saņem laipni un izvadā pa nodaļu, kur ražo pļāvējus, sējmašinas, auto, traktorus un zemes smēlējus.

— Bet kas tur notiek tālāk? — viņi prasa.

To mēs paši nezinam, — saka nodaļas darbinieki.

Ejā uz tālākiem korpusiem stāv bruņoti kareivji un tikai noslēpumainās nodaļas strādnieku pase un cilvēka numurs un parole atbrīvo ceļu uz turieni.

— Cik strādnieku tur strādā?

— Tur tūkstoši nāk un tūkstoši aiziet, bet īsto viņu skaitu nezina neviens.

Patiešām, šai „Pirmā virspavēlnieka» fabrikā noslēpumainā daļā strādā tikai uzticamākie Tēvijas dēli un no viņiem par visiem noslēpumiem nedabū ne vārdu zināt ne tēvi, ne brāļi, ne sievas, ne līgavas.

Ap visiem «Pirmā virspavēlnieka» korpusiem ir apkārt dzelzs žogs, kurā ievadīta augstspraiguma strāva. Tai cauri, ne pāri nevar tikt nevien cilvēks, pat ne suns, ne kaķis.

— Kāpēc tāda uzmanība? — prasa ekskursanti.

— Kāpēc? Uzmanības nekad nav par daudz. Svešu valstu spiegi pat ar kaķi vai suni var ievilināt kādu lādiņu sprāgstvielu. Klausītāji pagroza galvas.

Var drusku dzirdēt, kā iekšā notiek izmēģinājumu šāvieni un spridzinājumi. Tur dūc un rūc.

Darbs noslēpumainajā kalvē neapstāj ne uz minuti. Dienā un naktī.

Tumst. Iedegas spuldžu tūkstoši apkārtnē.

No Ķīšezera ūdeņiem kāpj siltas miglas blāķi. Spuldžu gaisma nosarkst kā krāsots tvaiks.

Klusi fabrikas korpusos iebrauc vilciens un tikpat klusi tas aiziet.

Kā liets no cieta tērauda, kādā piektā stāva istabā sēž cilvēks. Mierīgi viņa rīkojumi skan viļņufonā un tā atbalsis klausas visi šā korpusa tūkstoši.

Šā cilvēka vārds ir Juris Lazduleja, tagad ķimijas inženieris un doktors, kādreiz nabadzīga laukstrādnieka dēls.

7.

Pavisam jauna un trauksmaina meitene ir šī Stepānu Aina. Viņas dvēseles trauki ir bagāti un pārpilni visādām izjūtām. Bieži tie pārplūst, tad vai nu tās ir asaras par vairāku pasaules tautu ciešanām zem tērauda nastas, vai arī trauksmains prieks kā vētra par savu zemi.

Noskatījusies Rēzeknē jauno filmu «Cilvēks raudāja», viņa izlasa arī romanu, pēc kura filma inscenēta, un lasīdama raud arī pati.

Kādu vakaru viņa kautrīgi saka savam jaunajam vīram:

— Es domāju, ka tev nebūs nekas pretī...

— Par ko tu domā, Ainuc?

— Man gribētos apciemot romana «Cilvēks raudāja» autoru, nevien viņu, bet visus mūsu nobelistus. Mums tak viņu jau ir veseli četri. Man gribētos visus viņus redzēt vaigā. Kādi gan ir tie, kas spēj dzīvot divkāršu dzīvi — savu, citu un visas pasaules?

— Lūdzu! Kāpēc ne! Mani tas tikai iepriecina, ka tevī ir tādas ilgas, tādas intereses...

Tiešām, ir par ko priecāties un ir ar ko lepoties: latviešiem ir jau četri Nobeļa premijas laureati. Divi literaturā, viens — agronomijā, viens — medicinā.

Būtu, noteikti būtu, arī ķimijā, bet šīs zinatnes atradumus nodot pasaules atklātībai latvieši atrod pagaidām par neizdevīgu. Tautas aizsardzības intereses prasa to visu vēl paturēt noslēpumā.

Pirmo premiju literaturā ir saņēmis Ilmars Bērziņš par kapitalromanu «Baltijas jūra», kurā tēlota Ziemeļeiropas kulturā augošie cilvēki.

Bruņodamies cilvēks iznīcina savu garu...

Edvarts Vārpa ir saņēmis šo pašu premiju par romanu «Cilvēks raudāja», kurā rādīta Vakareiropas kultura un tas, kā tā nosmok zem tērauda bezjēdzīgās nastas. Zem iznīcības mūžīgiem draudiem rakdamies zemē un bruņodamies, kulturas cilvēks iznīcina savu garu ar šī paša gara ražojumiem. Atpakaļ ceļa nav. Ir tikai tumsa un smagums. Dvēseli, kurā vēl ir cilvēka jūtas, šo dvēseli plosa neatvairams traģisms.

— Gaisma, kur palieci tu? Mīla, kur palieci tu?

Tā šis cilvēks vaidēdams sauc.

Un pats atbild:

— Es pats tevi iznīcinu. Es pats atriebjos tev — tāpēc ka tu par daudz man no sevis devi. Es zinu, cita ceļa man vairs nav. Es raudu, to zinādams. Kopā ar mani aiziet bojā mans Dievs. Viņš nespēj vairs atpestīt...

Šo romanu lasot raud visa pasaule — valstsvīri un vienkārši ļaudis.

— Eiropu var vēl glābt un veidot tikai viņas ziemeļi, — tā viņi saka nopūzdamies.

Bet ko tur var darīt, ka Vakareiropa un Viduseiropa ir un paliek tāda, ka Baltijas savienībai atliek no tās tikai sargāties un norobežoties.

Trešais nobelists ir agronoms Arvīds Pļavnieks. Viņš ir to nopelnijis par „Mākslīgo sauli». Agronoms un labs fiziķis būdams, ar īpašu plākšņu un prizmu palīdzību viņš no elektrības stariem ir ieguvis saules spēktru. Zem šiem stariem augi attīstas tikpat labi kā saules gaismā. Arī garajās ziemas naktīs viņš audzē vīnogas un zemenes.

Nobeļa premiju medicinā ir ieguvis medicinas doktors Jezups Mārups par darbu «Veselās asinis». Tas ir darbs par organisma cīņām pret visām slimībām. Veselas asinis ir cīnītājas pret visiem mikro-

biem. Viņš savā darbā zinātniski pierāda un parāda tos līdzekļus, kas asinis vienmēr var uzturēt možumā un cīņas spraigumā. Asiņu cīņas spraigums ir arī cilvēka gara dzīves noteicējs.

Taisni tad, kad Aina ciemojās pie Mārupa, radio pārraida latviešu dziesmas no Romas. Tās ir iedziedājis kāds koris un latvju pasaulslavenais tenors Laimons Vizma.

Kad Vizmas balsī izskan varenā «Es dzīves daiļas alku...», sirmais doktors Mārups izslauka no acīm asaras:

— Aina... Kad mēs reiz bijām tikpat jauni kā jūs ar savu Jāni, kad mēs kopā bijām studenti, tava un Jāņa tēvs, mēs sapņojām un alkām Latvijas spēka un slavas. Alkām un cīnijamies. Tas tagad sasniegts. Un mēs esam sirmi... Bet jūs... jūs ziediet. Jums jāgādā, lai visa iegūtā rastos vēl vairāk!

— Jā, jā!... — viņa čukst.

8.

Ekskursanti no «Pirmā virspavēlnieka» brauc tālāk, viņi grib apskatīt savu zemi visos stūros. Ir rudens, bet darbu drudzis nekur nestāj. Kustība un trauksme. Zanēdami slīd elektriskie vilcieni. No Ķeguma pa vara dzīslām plūst spēks, varens un radošs spēks uz visām zemes pusēm. Tas griež fabriku mašīnas, rauj vilcienus un žilbina visus savā gaismā.

Uz daudzām upju straumēm ir «Ķeguma mazdēli». Tie ir tikpat moži un sava lielā vectēva cienīgi.

Tālāk braukdami, ekskursanti apskata purvu susināšanas un aršanas darbus Kurzemē un Zemgalē. Šie darbi turpinas cauru ziemu. Vairāki traktori - racēji rok grāvjus kā upes, citi tūlīt ar. Bijušo purvu vietā rodas tūkstoši hektaru ziedošu lauku, kas ienes miljonus latu.

Pasaules prese par to raksta:

— Latvijā arī purvi zied.

Tas ir patiesība. Te zied arī purvi.

Ekskursantu pulkam piebiedrojas daudzi zemnieku auto, tad studenti no Lielā Vadoņa akademijas Jelgavā, un nu visi brauc uz Latgali skatīt to, kas radies bijušo lielo purvu vietā Abrenes apriņķī.

Tur tagad tūkstoši jaunu saimniecību. Valsts tām ir uzcēlusi ēkas. Tur jaunā zemnieku cilts nu saimnieko, pelnī un valstij atmaksā.

— Vai to kādreiz varēja pat sapņot? — asarām acīs čukst balts sirmgalvis. — Bija laiki, kad mums no labās, gatavās aramzemes nepietika maizes un — tagad! Ak, Dievs! Kādu spēku un varu tu esi devis cilvēkam!

Jā, latviešu cilvēks nu uzvar un veido dzīvi.

Pāri agrākiem purviem, kur reiz zaķis grima, tagad pāri slīd šoseja kā pilsētas iela un vasarā ap to zied pļavas, lini un kvieši...

Atpakaļ braucot ekskursanti iegriežas Rēzeknes linu fabrikās, kur strādā ap 20.000 cilvēku, jo neapstrādātus linus Latvija vairs neizved. Vilcienos, kuģos un lidmašīnās tie aizceļo tagad pasaulē kā labākie audumi...

Šīs linu fabrikas pieder zemnieku kooperativiem, kas sākuši plašākā mērā dibināties gadus divdesmit piecus atpakaļ, tā ap 1940. gadu.

Fabrikas dibinātāju vārdi ierakstīti zelta burtiem plāksnē pie galvenās ieejas fabrikas ēku korpusā.

Ekskursantus saņem pats direktors Andrejs Eglinieks.

Studenti apstāj viņu un nebeidz izprāšņāt. Viņš vadā visus pa mērcētavām, pa laboratorijām, pa krāsotavām un telpām, kur audumos tiek ieveidoti viskrāšņākie ornamenti.

Beidzot visi iegriežas gatavo izstrādājumu noliktavā. Kalni, kalni! Baltu, krāsainu un visādi mirdzošu audumu kalni. Tas apžilbina daudziem acis, sajauc aprēķinu un vērtību jēgu. Tāds daudzums, tāds milzums!

Kāds students nenociešas neiesaucies:

— Bet, direktora kungs! Tā taču ir bagātība!

— Saprotams... — direktors smaida.

— Vai drīkstam zināt — par cik jūs te gadā ražojiet?

— Vairāk kā astoņdesmit miljonu latu vērtībā. Ja augs tirgus, kā līdz šim, mēs celsim pāri par simtu...

— Simtu — miljonu — latu —?!

— Jā! Tas mums ir iespējams.

Apkārtstāvošie mirdzošām acīm klusē.

— Cik tūkstoši šais korpusos strādā?

— Nu, ziemā ap 40.000, vasarā puse no tā... Tad ir nepieciešami strādnieki laukiem. Pa ziemu te strādā liela daļa zemnieku — kooperativu biedru.

Direktors ieved vēl vienā atsevišķā noliktavas nodaļā. Tur apžilbst acis: tur plīvo tūkstoši un vēl tūkstoši jaunpagatavoto valsts karogu. Vareni, milzīgi karogi!

— Tā būs zemnieku dāvana pilsētām valsts 50 gadu svētkos, — tā direktors priecīgā balsī saka un aicina tālos viesus zemnieku kooperativa viesnīcā uz piena krūzi.

— Latgale tagad ir bagātāka par jūsu Zemgali, kungi. Neņemiet ļaunā.

Visi čalo. Prieks un sirsnība. Sirdis runā.

9.

Tālums pār apvāršņiem tāds savāds tovakar: debesis ir zaļā krāsā un viņās zied baltas zvaigžņu rozes. Tas viss, laikam, no zemes sniegu un tālo blāzmu atmirdzuma. Pār zemes vakaru tās pārklājas kā zaļš zīda lakats, pilns sudraba sarmas.

Zem gājēja soļiem gurkst tikko uzsnidzis sniegs, kā vaicādams: kur laime, kur laime, kur laime? Tīras domas zied gājēja dvēselē. Uzkāpis kalnā, viņš redz caur balti - zilo krēslu plašus tīrumus uz visām pusēm, redz simtu logos uguņu mirdzumus, tālu dzird skanam balsis. Viņš elpo dziļi tīro, vēso gaisu. Meklē savām sajūtām vārdus. Tos ir grūti šinī brīdī atrast. Tāds skurbuma prieks viļņo viņā. Vai tā ir mīla? Spēks? Brīvība? Daiļums? Dzīves atradums?

Viss, viss tas kopā gāžas pār viņu kā vilnis, kas ir liels kā kalns.

— Hai — jā! Ai, zeme! Ai, mana zeme!

Tā šis cilvēks sauc vakara klusumā, lai dzirdētu pats savu atbalsi.

Šis jaunietis ir Jānis Stepāns. Pie mājas vārtiem to sagaida viņa Aina.

— Ar ko tu runāji?

Viņa vaicā.

— Nezinu. Manī trako tāds spēks un prieks. Es piesaucu visu mūsu zemes spēku un daiļumu, es saucu savus sapņus, un saucu arī tevi, Ainuc...

— Mani?

— Jā, tevi. Ainuc, arī mēs savā mīlā nesam daļu no visa šā daiļuma un spēka.

— Tu — sauci mani? —

Un Aina apvij rokas Jāņa pleciem Viņi vēl ir tak tik jauni. .

— Rīt 18. novembris! ... — viņš saka.

— Jā! — viņa laimīga čukst, ieskrien otrā istabā, pavelk kādu saiti pie loga un cauri zilajai krēslai augstā mastā pā māju jumtiem uzvijas sarkanbalt-sarkanais karogs.

Uzgriež radio. Rīga līksmo nepārtraukti.

Meklē Kauņu, Tallinu, Helsinkus, Stokholmu, Oslo — visur raida latvju dziesmas, latvju muziku un latvju rakstnieku darbu tulkojumus.

— Rīt visās šais pilsētās plīvos Latvijas karogi, — saka Jānis.

— Lidosim rīt uz Rīgu? — vaicā Aina.

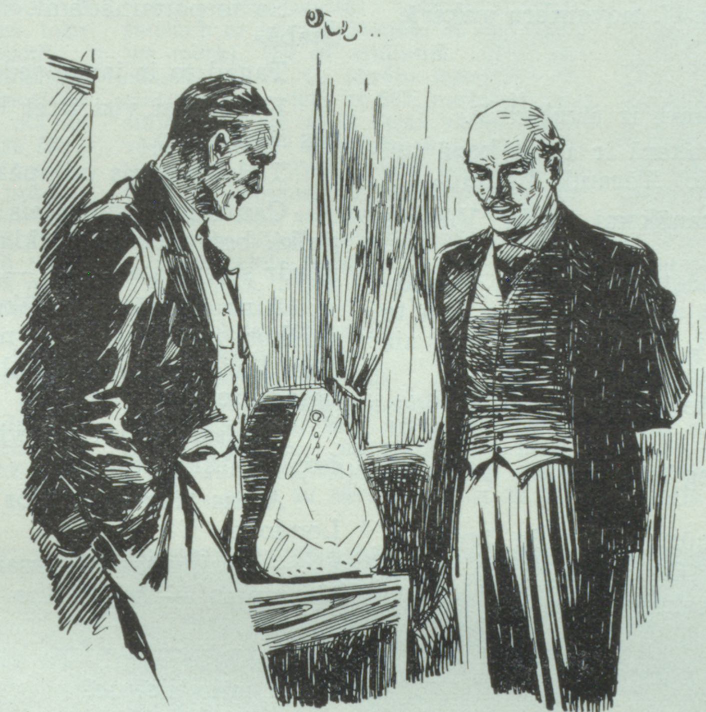
Jā, rīt agri.

Te pie viļņufona iekvēlo spuldzītes.

Jānis ieslēdz.

— Divi simti astoņi klausas.

— Vietējā saruna. Rīga.

— Te jūsu abu vecie no Rīgas —

Skaļrunis līksmi vaicā:

— Vai Ainucis un Janka abi istabā?

— Jā! Jā! — viņi viens pār otru sauc, jo abi pazīst balsis.

— Te jūsu abu vecie no Rīgas, — tā divas balsis, divas mīļas balsis smej no skaļruņa, — gaidam jūs, abus nerātņus, Rīgā. Vai šovakar variet?

— Jā, jā! — viņi abi atkliedz.

— Gaidam. Laimīgu ceļu!

Spuldzītes izdziest. Jānis skrien un izvelk lidmašinu.

Drīz viņi ir gaisā. No visām pusēm simti šādu putnu dūc gaisā. Prožektori no zemes apzīmē nakts ceļa joslu, lai lidmašinas gaisā nesadurtos. Tā mirdz un krāsainās gaismās kvēl debesis un zeme.

Pulkstenī paskatijies, Jānis saka:

— Mums jānolaižas.

— Kāpēc? — vaicā Aina.

— Bijām piemirsuši. Pašlaik Prezidents teic runu, šo piecdesmito valsts gadu aizvadot.

— Tad — jā gan! — ātri atsaka Aina.

Par tradiciju, par svētu pienākumu un sirds prieku visiem latviešiem ir jau kopš ilgiem gadiem tas, ka sava Prezidenta runu tauta noklausas pilnīgā mierā un svinīgumā, jo tad visi jūtas kā ticīgie dievkalpojumā. Kopš Latvijas atdzimšanas Prezidents ir tas, kas sevī vieno visas tautas dvēseli, visus spēkus, visu ticību un visu šo spēku valdīšanu un audzināšanu. Vecs vīrs un bērns Valsts Prezidenta vārdu izrunā ar vislielāko cieņu un svētumu.

Tuvumā viņi saskata kādas mājas lidlauku, apzīmētu ar četrām zaļām spuldzēm.

Jānis signalizē:

— Atļaujat?

Svešās mājas saimnieks signalizē:

— Mīļi sveicināti! Lūdzu!

Viegli šūpodamās lidmašina nolaižas. Svešie apsveicina viens otru valsts svētku priekšvakarā un jau šinī pat brīdī ir tuvi.

Nāk istabā un dzird Prezidentu:

— Mana tauta! Latvieši, tēvi un mātes, dēli un meitas! Mīļi sveicinu jūs visus šinī stundā. Vispirms aiziesim garā piecdesmit gadus atpakaļ, kad mūsu tēvu un vectēvu asinis kausēja sniegus cīņu laukos, pār kuriem pacēlās šis pats mūsu liesmainais karogs, mūsu brīvības zvaigznes, mūsu varenā tagadne un mūsu tālā nākotne un mūžība.

Tad aiziesim Brāļu kapos un ieskatīsimies Latvijas Mātes klusajā vaigā un acīs, kas, liekas, domā kādu nekad nebeidzamu domu...

Klusums. Prezidenta balsī ieskanas asaras. Viņš ir tērauda spēka cilvēks, ciets un uzvarošs, bet zem visām viņa bruņām tomēr ir īsta latvieša sirds.

Prezidents atkal turpina.

— Šinī brīdī mēs noliecam galvas tā vīra priekšā, kas mūsu tautas un valsts dzīvi pirmais ieslēdza augošu darbu trauksmē. Mēs nepagurdami ejam uz priekšu un ceļam tālāk cietu, nesalaužamu un neuzvaramu valsts ēku. Ar visiem spēkiem mēs turpinam mūsu Lielā Vadoņa sākto un ievadīto mūžīgās Latvijas celšanu.

Mana tauta! Esi droša visās vētrās! Es to jums šodien no jauna apliecinu, ka mums ir pietiekoši spēku, lai mēs kā tauta dzīvotu mūžīgi!

Ar prieku varu apliecināt — mēs augam! Mūsu ražotās vērtības ir ļoti lielas, valsts budžets pārsniedz pus miljarda latu.

Mūsu augošā valstī ir daudz gādāts par pilsoņu tiesībām un stāvokli.

Izglītību pie mums dabū visi tie, kam ir vairāk gara dāvanu, visi tie, kas mūsu nākotnei ar saviem spēkiem būs vērtīgākie.

Mūsu dzīves un darba devize ir: Spēku un daiļumu! No tās mēs vadamies.

Mūsu spēku pasaulē stiprina kopējais spēks — Baltijas savienība. Šinī brīdī es Latvijas tautas vārdā sveicinu mūsu dzīves un gara māsas, sveicinu lietuvju, igauņu, somu, zviedru un norveģu tautas, jo es zinu, ka viņu un mūsu karogi viņu pilsētās un laukos sveicina šinī brīdī Latviju... —

Kad pēc Prezidenta runas atskan «Dievs, svētī Latviju», to dzird 3.200.000 cilvēku. Himna skan arī piecu citu valstu radiofonos.

Gaismas karogi vijas pār pilsētām un laukiem, dun lielgabali, dūc tūkstoši lidmašinu...

Tas ir svētku ievadijums 17. novembra vakarā.

10.

Trīsdesmit gadi kā straumes ir aizplūduši.

Studentu biedrībā šinī vakarā ir atkal kopā tie, kas reiz parakstija fantastisko „Tērauda līgumu».

Tāpat kā toreiz, šo sanāksmi vada Viktors Stepāns.

Daudzi no septiņdesmit četriem līguma parakstītājiem ir jau zilajā mūžībā aizgājuši. Tie, kas te sanākuši, ir jau sirmi vīri. Gadu kalni guļ aiz viņiem.

— Draugi, ko runāsim šovakar?

Vaicā Stepāns.

Visi tādi klusi. Acis deg kā ugunīs, bet visi klusē.

— Varbūt uzmeklēsim mūsu «Tērauda līgumu»? — viņš vaicā vēl.

— Jā, to vajag, — kāds saka.

Palasa. Visi klausas.

— Augošā dzīve ir tālu pārspējusi mūsu fantazijas.

— Jā, tā ir.

Visos guļ neizsakams prieks par latvju zemes, tautas, gara un visu spēku augumu šajos trīsdesmit gados, tāpēc, laikam, neviens nespēj skaļi runāt.

Viņi skatas viens otrā, klausas balsīs un gara acīm redz visu tādu, kāds tas bija te vakarā pirms trīsdesmit gadiem.

Tur satraukts pie galda tad stāvēja Viktors Stepāns, viņam tad bija biezi, brūni mati, jā, pat to atceras, viņam bija ķiršbrūna kaklasaite... —

Tā velk atmiņu lentas Vārpa.

Uz krēsla pie kamina pīpoja Lazduleja, viņš bija mierīgs, bet slēptām ugunīm acīs. Tagad viņa pavēlēm klausa «Noslēpumainās kalves» pelēkie korpusi, varenie mašinu zobi un visas briesmīgās laboratorijas.

Avīzi lasija jaunais leitnants Bērzkalns. Tai vakarā viņam piezvanija pa tālruni kāda meitene. Vārpa paskatas uz sienu, kur kādreiz bija tālrunis. Tagad šādi tālruņi ir vairs tikai muzejā.

Ai, jaunība!

Mārups, Mancāns, Raits, Vīksna tad strīdējās par ko...

Jerupāns, Zīrumnieks, Teigurs, Upenieks... To vairs nava. Cik savādi! Viņu vairs te nava...

Trakuļu, fantastu, idealistu, jauniešu pulks te reiz bija.

Jā, ir arī tagad, bet tie jau ir citi...

— Draugi! Ko mēs tā klusam? Kādu dziesmu! Kādu dziesmu, ko mēs dziedajām tad...

Visi sakustas, uzliesmo. Dzied jauniešu dziesmas, slauka asaras un dzied un dzied.

Šie trīsdesmit gadi ir nesuši lielu dzīvi, lielu spēku zemei un tautai pasaules slavu, bet sirdis, kas to iecerējušas un cīnījušās par to, šīs sirdis šinī stundā grib uz mirkli atgriezties trauksmainā jaunības vilnī un vēlreiz dzert, dzert tā skaistumu.

Vēl degt reizi tā, kā toreiz!

Šo to pārrunādami, viņi ieiet biedrības «Karogu istabā».

Tagad to ir jau piecdesmit.

Kopā viņi visi iziet laukā un klausas lielās dzīves skanēšanu.

Tāds daiļums un spēks! — — —

Cauri galvaspilsētais aizsoļo Latvijas armijas pulki, bet debesis aizklāj lidmašinu spārni. Tās mirdz starmešos. — — —

Aina un Jānis, izlīksmojušies pa Rīgu spožajos svētkos, redzējušies un no sirds iztriekušies ar saviem tēviem, aizlido atkal uz klusajiem «Stepāniem», netālu no Daugavpils.

Pavisam jauni vēl viņi ir un tiem patīk būt te šur, te atkal citur.

Ainas tēvs drīz lidos uz Maskavu, Jāņa — uz Londonu.

— Vajag tos vēl izsaukt pie viļņufona un ielūgt pie mums, — saka Aina priecīgi, sārtās lūpas nolaizīdama.

— Brīnišķīgi! Tu vienmēr ko jauku izgudro, manu mīļo meituc!

Ar vienu roku viņš apskauj savu Ainu, ar otru ieslēdz vilņufonu un izsauc numuru Rīgā.

Abi vecie tiek sadabūti pie aparata. Turpat studentu biedrībā.

— Te Ainucis un Janka. Ļoti sirsnīgi un svinīgi mēs jūs, abas vecās ģimenes, ielūdzam te mūsu «Stepānos»....

Tā viņi abi draiskodami runā. Vecie apsola.

Abi jaunie par daudz ir aizņemti no savām sirdīm un sapņiem, kas visiem reiz jāizsapņo. Viņi piemirst izslēgt viļņufonu un skūpstas un čukst:

— Mans...

— Mana...

Vecie Rīgā stāv pie aparata, smaida, bet netraucē.

— Ainuc, ko tu vēlētos? — vaicā Jānis.

Aina nosarkst:

— Dēlu no tevis — tādu, kā tu... Un ko tu?

— Meiteni, tādu, kā tu...

Tad viņu abu vaigos un lūpās uzplaukst priecīgu, jaunu asiņu rozes. Šai brīdī abi trauksmainie jaunieši kaut ko domā par dzīvi un viņas lielceļiem.

Kapteinis J. Sāns,
aizsargu štaba apmāc. d. priekšnieks.

Aizsargu šaušanas sacīkstes 1938. gadā

Latvijas meistarsacīkstes šaušanā.

(Turpinājums.)

Šogad Latvijas šaušanas savienības rīkotās meistarsacīkstes notika 30. septembrī Ziepniekkalna šautuvē un 1. un 2. oktobrī Asaru šaujlaukumā. Tāpat, kā iepriekšējos gados, šajās sacīkstēs dzīvu dalību ņēma aizsargu organizacijas šāvēji.

30. septembrī Ziepniekkalna šautuvē notika sacensības ar mazkalibra ložu šautenēm un mālu baložu šaušanā.

Šaušanā ar mazkalibra ložu šautenēm 50 m attālumā stāvošā starptautiskā 10 dal. mērķī, trijos stāvokļos — stāvus 20 šāv., ceļos 20 šāv. un guļus 20 šāv., aizsargu šāvēju komanda šogad nebija veiksmīga. Kaut arī ar nelielu punktu starpību, tā tomēr ierindojās tikai trešā vietā. Pirmo vietu izcīnija R. P. O. S. K. komanda ar 2599 p., otrā vietā A. S. K. šāvēju komanda ar 2592 p. un trešā vietā L. A. O. šāvēju komanda ar 2586 p.

Jaunu Latvijas rekordu šajā sacensībā uzstādija L. A. O. šāvējs Andrejevs Nikolajs, šaujot stāvoklī guļus. No iespējamiem 200 punktiem viņš sašāva 200 un līdz ar to šis rekords paliek uz visiem laikiem, jo nākotnē vairs pārspēt to nav iespējams.

Otra sacensība Ziepniekkalna šautuvē 30. IX bija mālu baložu šaušanā. Šajā sacensībā aizsargu šāvēji piedalījās tikai individuali un izcīnija — pirmo vietu Blaus, otro — Benjamiņš.

1. oktobrī Asaru šaujlaukā notika sacensības ar kara šautenēm un automatiskām mazkalibra pistolēm.

Aizsargiem sevišķi veiksmīga bija šaušana ar kara šautenēm 10 dal. kaujas mērķī, 150 m attālumā. Šajā sacensībā L. A. O. šāvēju komanda izcīnija pirmo vietu ar 587 punktiem, atstājot tālu aiz sevis otrās vietas ieguvēju A. S. K. komandu, kas sasniedza tikai 487 p. Trešā vietā palika R. P. O. S. K. komanda ar 481 punktiem. Individuali šajā sacensībā L. A. O. šāvēji ieguva visas godalgojamās vietas:

1) Andrejevs, Nikolajs	L. A. O.	93 p.
2) Rusovs, Jānis	„	89 p.
3) Pinnis, Jūlijs	„	89 p.
4) Kārklis, Eduards	„	87 p.
5) Gertsons, Jānis	„	86 p.
6) Priedītis, Eduards	„	86 p.

Latvijas aizsargu organizacijas šāvējiem veiksmīga bija arī sacensība ar kara šautenēm starptautiskā mērķī 300 m attālumā, trijos stāvokļos: stāvus 20 šāv., ceļos 20 šāv. un guļus 20 šāv. Šajā sacensībā L. A. O. komanda izcīnija pirmo vietu ar 3072 p. Otrā vietā palika A. S. K. komanda ar 3046 p. un trešā vietā R. P. O. S. K. komanda ar 2840 p.

Individuali no pirmajām 6 vietām aizsargu organizacijas šāvēji izcīnija 3 vietas:

1) Ozoliņš, Jānis	R. P. O. S. K.	471 p.
2) Pinnis, Jūlijs	L. A. O.	466 p.
3) Pormalis, Artūrs	„	465 p.
4) Sams, H.	A. S. K.	465 p.
5) Cimdars, R.	„	464 p.
6) Lasis, Jēkabs	L. A. O.	460 p.

1. oktobrī vēl notika sacensība ar mazkalibra automatiskām pistolēm 6 augumu figuru mērķu grupā, 25 m attālumā. Iepriekšējos gados aizsargu organizacija šajā sacensībā nemaz nevarēja uzstādīt komandu, bet šogad stāvoklis bija manami uzlabojies un L. A. O. uzstādītā komanda ieguva tikai 114 soda punktus un līdz ar to ierindojās pirmā vietā. Otrā vietā palika A. S. K. komanda ar 124 soda punktiem, trešā vietā R. P. O. S. K. komanda ar 178 soda punktiem. Individuali no pirmām 6 vietām L. A. O. šāvēji izcīnija četras vietas:

Aizsargu augstākais vadītājs sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš pieņem aizsargu štaba vadības, pulku komandieru un viņu palīgu svinīgo solijumu.

1) Marve, kpt.-ltn.	A. S. K.	0 soda p.
2) Priedītis, E.	L. A. O.	8 „ „
3) Jansons, A.	A. S. K.	8 „ „
4) Benjamiņš, J.	L. A. O.	10 „ „
5) Butkus, Ž.	„	12 „ „
6) Bērziņš, J.	„	12 „ „

2. oktobrī notika sacensības ar mazkalibra šauteni parādītā mērķī, duelšaušana un ar mazkalibra pistoli 50 m attālumā.

Šaušanā ar mazkalibra šauteni parādītā mērķī 5 serijās, à 5 šāviņi, 50 m attālumā, šogad šāvēji uzrādija vājākus rezultatus, kā iepriekšējā gadā. L. A. O. komanda tāpat kā iepriekšējā gadā izcīnija otro vietu ar 1099 p. Pirmā vietā ierindojās A. S. K. komanda ar 1153 p. un trešā vietā R. P. D. S. K. komanda ar 1097 p.

Šogad pirmo reizi izpildītā duelšaušanas vingrinājumā aizsargu šāvēju komanda neuzrādija labus rezultatus un ar 1253 p. ierindojās trešā vietā.

Individuali no pirmām 6 godalgotām vietām L. A. O. šāvēji izcīnija 2 vietas:

1) Benjamiņš, J.	L. A. O.	278 p.
2) Laukmanis	A. S. K.	276 p.
3) Kļava	„	275 p.
4) Brenholms	R. P. D. S. K.	273 p.
5) Apsītis, E.	R. P. D. S. K.	267 p.
6) Karabanovs	L. A. O.	266 p.

Šaušanā ar mazkalibra pistoli 50 m attālumā notika tikai induviduālas sacensības un šeit L. A. O. šāvēji izcīnija 2 godalgotas vietas:

1) Pormalis, A.	L. A. O.	231 p.
2) Miguevičs, A.	A. S. K.	231 p.
3) Valters, R.	L. A. O.	231 p.
4) Brālītis, O.	R. S. K.	227 p.
5) Marve, kpt.-ltn.	A. S. K.	224 p.
6) Lapiņš, A.	R. P. D. S. K.	219 p.

Sacīkstes visu laiku risinājās ļoti spraigi un tās atzīstamas par labi izdevušamies. (Turpinājums sekos.)

CHRONIKA

* 3. novembrī Aizsargu namā notika pulku komandieru un viņu palīgu apspriede. To atklāja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls. Apspriedē ieradās arī sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, kas pieņēma aizsargu štāba atbildīgo vadītāju, pulku komandieru un viņu palīgu svinīgo solijumu. Ministrs savā uzrunā pasvītroja aizsargu saimes, kā visas tautas organizacijas, izcilo nozīmi autoritarās iekārtas un pilsoņu drošības stiprināšanā. Vadoņa autoritate ir tautas spēks, kuru ceļot, aizsargu saime nevien apbrīno, bet arī dievina to vīru, kas tik nešķirami saistīts ar Latvijas vārdu. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš deva aizsargu pulku vadītājiem savus norādijumus arī valsts 20 gadu svinību sagatavošanā. Tālāk apspriedē pārrunāja ziemas perioda darbus aizsargu vienībās, kā arī apsprieda aizsargu organizacijas 20 gadu svinības 1939. gada 20. martā. Šajā dienā vai arī viņas priekšvakarā svinības paredzētas vienībās, bet galvaspilsētā visi aizsargi un aizsardzes ieradīsies 1939. gada 17. un 18. junijā, kad notiks līdz šim vēl nepieredzēti plaša aizsargu, aizsardžu un sportistu pulcēšanās Rīgā. Paredzams, ka galvaspilsētā ieradīsies ap 30.000 aizsargu organizacijas dalībnieku un dalībnieču. Svinību dienās notiks Brāļu kapu apmeklējums, parāde, sporta svētki, aizsargu orķestru koncerts un brīvdabas uzvedums ar aizsargu koru piedalīšanos.

1. Talsu pulks.

* Štaba rotas aizsardžu pulciņš 2. oktobrī rīkoja savu gadskārtējo tirdziņu-bazaru. Bagātīgā mantu loterijā ar atzinību jāmin aizsardžu gaumīgi izstrādātie rokdarbi. Publikas interese par loteriju bija ļoti dzīva. Loteriju izpārdeva 1½ stundas laikā. Rosīgi darbojās arī pārējās tirdziņa novietnes. Tirdziņš-bazars deva prāvu atlikumu, ko izlietos aizsargu kulturaliem mērķiem un mītnes izdaiļošanai.

* Spāres nodaļa 2. oktobrī rīkoja sporta svētkus. Piedalijās Spāres, Stendes, Lībagu un Strazdes aizsargu sportisti.

* Cēres aizsargi un aizsardzes 9. oktobrī deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka kom. pal. Liepiņš. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs Zariņš. Noslēgumā notika 3. Jelgavas kājn. p. orķestra koncerts.

* 15. oktobrī Talsu sadraudzīgā b-bā pulka sporta pulciņu vadītāji pulcējās, lai sagatavotos 1939. g. aizsargu sporta svētkiem. Aizsargu štāba lektors Dekšenieks sanāksmes dalībniekus iepazīstināja ar sporta svētku programu un tanī ietilpstošiem obligatoriskiem sacīkšu vingrojumiem un tautas dejām.

* 22. un 23. oktobrī notika pulka kaujas mācības, kuras vadija pulka kom. pal. kapt. Liepiņš, armijas virsnieki un instruktori. Mācību norise bija interesanta un aizsargi tām sekoja uzmanīgi. Mācības noslēdzot, aizsargi sumināja Valsts Prezidentu, Kara ministru, armijas komandieri un armiju.

* 30. oktobrī Sabiles, Virbu un Valgales aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs Zariņš. Svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris Mauriņš. Sekoja Viļa Ļača lugas «Kristaps Kaugurs» izrāde, pulka režisora B. Šmita iestudējumā. Skatītāji, kuru šoreiz bija pārpilns nams, izrādi uzņēma ar lielu atsaucību.

* Gandrīz visas pulka nodaļas gatavo lugas «Tēvuzeme» izrādi Valsts 20 g. pastāvēšanas svētkiem. Lai atvieglotu un sekmētu lugas sagatavošanas darbus, pulka režisors B. Šmits ierodas nodaļās uz lugas dažiem mēģinājumiem.

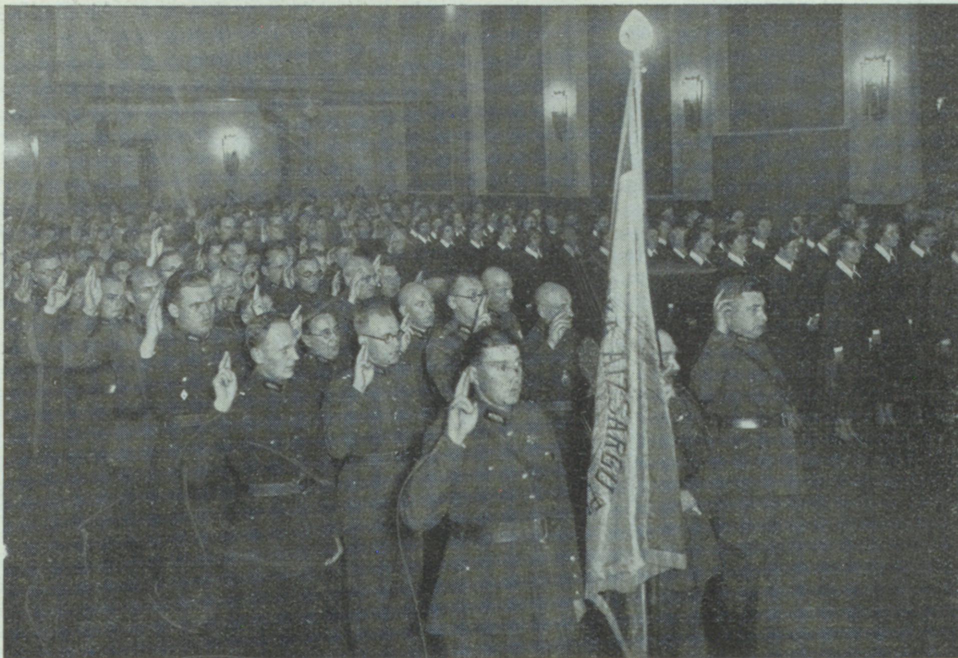
2. Ventspils pulks.

* 15. un 16. oktobrī Ventspilī notika pulka pirmās aizsardžu dienas. Neraugoties uz neizdevīgiem ceļa apstākļiem un lieliem attālumiem, savā sanāksmē bija ieradušās gandrīz visas pulka aizsardzes. Atklājot aizsardžu dienas, pulka komandieris J. Priede aicināja aizsardzes šajās dienās mantotos ierosinājumus pārnest mājās un izlietot savas un kaimiņu dzīves celšanai. Pulka komandiera uzrunai sekoja kopīgi nodziedāta valsts himna.

Aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula sveicienus nesa aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgani, norādot uz aizsardžu dienu nozīmi. Pilsētas pašvaldības apsveikumu nodeva pilsētas galva J. Dzenis, no garnizona sveicināja kara apriņķa priekšnieks pltn. A. Orniņš, no Latv. b-bas Fr. Oļukalns. Telegrafiski sanāksmi apsveica Tautas konservatorijas dir. A. Sīlis. Referatu ciklu ievadija E. Zīvertes-Kerles priekšlasijums par galda klāšanu ikdienā un svētkos, pēc kam aizsardžu dienu dalībnieces kopīgā gājienā devās uz baznīcu, kur notika svinīgs dievkalpojums. Liturģiju noturēja mācītājs A. Grosbachs, bet kanceles runu teica pulka mācītājs prāv. A. Jaunzemis. Dievkalpojuma svinīgumu pastiprināja kora un solistu N. Feizakas un M. Zinkeviča piemēroti priekšnesumi. Otrā sanāksmes diena sākās ar aizsargu štaba instruktores L. Torgani priekšlasijumu «Aizsargu organizacija un dzīve», kam sekoja Dr. L. Oše referats par lau-

Aizsargu – riteņbraucēju svinīgais solijums

Solijums pulka karoga priekšā.

ku sievietes higienu, un Dr. phil. J. Studenta referati. Referatu noslēgumā aizsargu štaba instruktore L. Torgani pateicās aizsardzēm par uzmanību un izteica vēlēšanos, lai aizsardžu dienas pulkā notiktu arī nākamos gados. Neskatoties uz to, ka tik plaša aizsardžu sanāksme Ventspilī notika pirmo reizi, tās organizēšanas darbs veikts ar krietnu gribu un labām sekmēm, par ko pienākas pateicība pulka vecākai aizsardzei L. Sīlis, tāpat lielus upurus saimnieciskā laukā nesušas visas štaba aizsardžu pulciņa aizsardzes ar savu priekšnieci M. Saliņu un palīdzi Danni.

* 29. oktobrī pulka štaba rotas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Latviešu biedrības zālē, kas bija krāšņi dekorēta, aizsargi un aizsardzes sagaidīja pulka kom. J. Priedi ar palīgu kapt. Bilmani. Svinīgo aktu ievadija māc. A. Grosbachs, pēc kam rotas un pulciņa solijumu pieņēma pulka komandieris, savā uzrunā aicinādams doto solijumu arī svēti pildīt. Pēc solijuma akta notika svētku sarīkojums, kas bija ļoti kupli apmeklēts. Koncerta daļā piedalījās čellists J. Ozoliņš, brīvmāksliniece H. Vanadziņa, B. Peinberga, L. Širmane un Latviešu biedrības vīru koris A. Grinberga vadībā.

* 30. oktobrī svinīgo solijumu deva Popes un Puzes nodaļas. Abās vietās svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris J. Priede, kuru pavadija adjutants A. Treiguts. Popes aizsargi un aizsardzes bija pulcējušies pagasta mājas zālē. Pēc garīgā akta, ko izpildija mācītājs V. Zēcens, solijumu parakstija ap 40 aizsargu un aizsardžu. Puzē svinības notika tautas namā «Blāzma». Aizsargu svinībās piedalijās mazpulki ar karogiem un pašvaldības amatpersonas amata nozīmēs. Pēc mācītāja O. Blumberga garīgā akta, 40 aizsargu un aizsardžu svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris J. Priede. Sekoja koncerts, ko izpildija dubultkvartets «Tēvija». Par jaunā laikmeta uzdevumiem runāja sabiedrisko lietu ministrijas lektors Alberings.

3. Ludzas pulks.

* 2. oktobrī Zilupes latviešu biedrībā Zilupes, Pasienes un Briģu nodaļas deva svinīgo solijumu, kuru pieņēma pulka k-ra pal. kapt.-ltn. Frišmanis. Vakarā notika koncerts ar mākslinieku piedalīšanos un loterija.

* 9. oktobrī Kārsavas aizsargu un aizsardžu svinīgo solijumu pieņēma pulka k-ris A. Kārkliņš. Vakarā notika Latgales teatra viesizrāde.

* 22. oktobrī Rundānes nod. svinīgo solijumu pieņēma pulka komandiera palīgs.

* 23. oktobrī Nirzas nod. svinīgo solijumu pieņēma pulka kom. palīgs. Solijuma diena bija savienota ar pagasta lauks. b-bas gada svētkiem. Visi nodaļas dalībnieki-ces, tāpat kā citās pulka nodaļās, ir lauksaimniecības biedrības biedri. Šīs pagasta lielās svētku dienas apmeklētājiem vērtīgus aizrādījumus deva LLK pārstāvji un centīgākiem biedriem izsniedza balvas par tīrību, spodrību un labas maizes cepšanu. Ciešas un priekšzīmīgas sadarbības nodibināšanai starp abām organizacijām jāpateicas aizs. nodaļas p-kam, pagasta vec. J. Šveidam un lauksaimn. b-bas pr-kam, aizs. A. Reiniekam. Vakarā notika koncerts ar mākslinieku piedalīšanos. Tai pašā dienā Nautrēnu aizsargu un aizsardžu svinīgo solijumu pieņēma bataljona k-ris R. Krūmiņš.

* 30. oktobrī Šķaunes nodaļas svinīgo solijumu pieņēma pulka k-ris. Pēc solijuma sekoja nodaļas kora patriotisku dziesmu koncerts un A. Grīna «Kalēja līgava» izrāde robežsargu jaunajā tautas namā.

5. Rīgas pulks.

* Par 9. rotas komandieri iecelts Gusts Tobis.

* 2. oktobrī Olaines nodaļas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu.

* 1. oktobrī pulka III bataljona un 3. riteņbraucēju rotas lauku mācības notika Skrīveru apkārtnē. Jau agrā rītā Jumpravas stacijas apkārtnē pulcējās aizsargu rotas. No šejienes tās, veicot zinamus taktiskus uzdevumus, virzijās uz Skrīveriem, kur izšķirošā «nakts kauja» risinājās Zaula upītes krastos. Mācības vadija pulka komandiera palīgs kapt. N. Ošiņš, kopā ar bataljona komandieri Stūri, armijas virsniekiem un instruktoriem un riteņbraucēju rotas komandieri Matuzeli. Aizsargu lauku mācības pārbaudija arī

Aizsardžu svinīgais solijums

pulka komandieris M. Treijs. Par mācību dalībnieku uzturu gādāja bataljona aizsardzes.

* 8. oktobrī, noslēdzot šīs vasaras lauku mācības, Līgatnes apkārtnē risinājās pulka II bataljona un 1. un 2. riteņbraucēju rotas «kaujas», ko vadija pulka komandiera palīgs kapt. N. Ošiņš. Kaut bija ļoti vējains un lietains laiks, tas aizsargus nemaz nekavēja pildīt kaujas uzdevumus. Aizsargu darbību vēroja arī pulka komandieris M. Treijs. Tikai vēlu naktī aizsargu rotas iesoļoja Siguldā, kur par mācību dalībnieku novietošanu un paēdināšanu rūpējās aizsardzes. — 9. oktobrī Siguldas izstādes laukumā notika bataljona parāde, kas bija kuplākā bataljona pastāvēšanas laikā. Ierodoties pulka komandierim M. Treijam, orķestris izpildija apsveikšanas maršu un parādes ziņojumu nodeva bataljona komandiera vietnieks Freimanis. Komandieris apstaigāja aizsargu un aizsardžu ierindu un sasveicinājās. Pēc garīgā akta, parādes dalībnieki — aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Pacēluši labo roku, viņi atkārtoja solijuma vārdus. Pieņēmis solijumu, pulka komandieris norādija, ka ne savs labums, bet nemitīga kalpošana valstij un tautai, mudina aizsargus būt disciplinētiem, labiem militaro lietu pratējiem un ceļa rādītājiem sabiedriskā dzīvē. Pēc valsts himnas parāde slavināja aizsargu organizacijas augstāko vadoni Valsts Prezidentu Kārli Ulmani, ministru prezidenta biedru kara ministru ģen. J. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu, valdību, armijas un aizsargu vadību. Tad brašā solī gar pulka vadītāju nosoļoja aizsargu rotas, aizsardzes, nobrauca riteņbraucēji, smagās mašinas un aizauļoja jātnieki. Vakarā ugunsdzēsēju namā notika teatra izrāde «Jaunā maiņa».

* 11. oktobrī Aizsargu namā, Rīgā, pirmajā rudens sanāksmē pulcējās Sakaru bataljona aizsargi. Bataljona komandieris J. Steps lūdza pulka komandiera palīgu kapt. N. Ošiņu pasniegt balvas bataljona labākiem šāvējiem. Rotu šaušanā ar kara šauteni ceļojošo sudraba kausu saņēma 5. rota, ar patšauteni — 6. rota. Individuali labākie sacensībās ar kara šauteni — V. Simsons (5. rota), ar automatisko pistoli — O. Šulcs (2. rota), ar patšauteni — K. Griķis (6. rota). Pulka komandiera palīgs pēc balvu pasniegšanas norādija, ka bataljonam jācenšas audzināt pulkam jaunus šāvējus, kas lai stātos veco vietā. Par Eiropas politisko, militaro un stratēģisko stāvokli runāja armijas štaba pulkv.-ltn. J. Upītis un 8. rotas vada komandieris rezervē A. Grīns.

* 22. oktobrī Sporta namā, Rīgā pulka komandieris M. Treijs atklāja sporta pulciņu vadītāju kursus, kuros piedalijās 80 Rīgas rotu un lauku nodaļu sporta pulciņu vadītāji un vadītājas. Kursus vadija pulka jaunais fiziskās audzināšanas instruktors Pubulis un instruktore Irma Grīnberga.

* 22. oktobrī traģiskā nāvē miris Majoru nodaļas priekšnieks Jānis Rubis. Viņš kopā ar dēlu Kārli laiviņā cēlies pāri Lielupei, un laiviņai apgāžoties braucēji noslīka. Tikai pēc ilgākas meklēšanas atrada noslīkušos. Nodaļas priekšnieku ar militaru godu guldija Dubultu kapos. Nelaiķis bija rosīgs sabiedrības darbinieks, reizē būdams arī Rīgas jūrmalas ugunsdzēsēju biedrības komandanta palīgs.

* 23. oktobrī aizsargu sarīkojumi notika vairākās nodaļās. Slokas nodaļas aizsargu un aizsardžu svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris M. Treijs. Pēc dievkalpojuma tirgus laukumā notika parāde, kuru komandēja nodaļas priekšnieks J. Kleinbergs. Svinības noslēdza koncerts. — Ikšķiles nodaļas svinīgo solijumu pieņēma I bataljona komandieris K. Vinters. Vakarā Kulturas biedrībā, nodaļas sarīkojumā dziedāja vīru koris H. Spechta vadībā. — Sējas aizsargu namā vietējās nodaļas aizsargi un aizsardzes parakstija svinīgo solijumu. Sekoja turienes jaukta kora koncerts. — Ķeču nodaļas svinīgā solijuma akts notika turienes Izglītības biedrības namā, kur bija rīkota arī R. Blaumaņa «Trīnes grēku» izrāde. Sarīkojumus bija rīkojušas arī Lēdurgas, Pļaviņu, un Tūjas nodaļas.

* 30. oktobrī sarīkojumi bija Inčukalna, Madlienas, Ogres un Salas nodaļām. Madlienas un Salas aizsargi un aizsardzes parakstija svinīgo solijumu un labākie šāvēji saņēma balvas.

* 31. oktobrī «Ziemeļblāzmā» notika Mangaļu nodaļas sarīkojums, apvienots ar svinīgā solijuma došanu. Solijumu pieņēma pulka komandieris M. Treijs un pasniedza balvas nodaļas veiksmīgākiem šāvējiem. Sekoja Dailes teatra Mazā ansambļa viesizrāde, uzvedot M. Zīverta «Partizani».

* Aizsargu nodaļas rosīgi gatavojas valsts 20. gadu pastāvēšanas svētku cienīgai atzīmēšanai, sadarbojoties ar pašvaldībām un citām organizacijām. Vairākās vietās notiks arī aizsargu parādes.

* 31. oktobrī Aizsargu namā, Rīgā, pulcējās pulka štāba aizsardžu pulciņa aizsardzes ar piekšnieci sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa kundzi, lai nodotu un parakstītu svinīgo solijumu. Aizsargu sanāksmē ieradās aizsargu organizacijas augstākais vadītājs sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula un pulka komandiera M. Treija pavadīts. Plīvojot sveču liesmām, mācītājs P. Klepers vadija garīgo aktu, atgādinādams aizsardžu saimei svinīgā brīža nozīmi un atbildību, kādu solijumu dodot uzņemas ikviena aizsardze. Sabiedrisko lietu ministrs nolasija aizsardžu svinīgā solijuma tekstu, kura vārdus, pacēlušas labo roku, atkārtoja svinīgās sanāksmes dalībnieces. Pieņemot aizsardžu solijumu, ministrs A. Bērziņš norādija uz aizsardžu pienākumiem mūsu garīgās un kulturali - sabiedriskās dzīves veidošanā un nostiprināšanā. «Solijums kalpot tautai, valstij un Vadonim», uzsvēra ministrs, «ir tā ciešā saite, kas vieno aizsargu un aizsardžu saimi līdz ar visiem tautas locekļiem paļāvībā un ticībā diženai un varenai Latvijai». Sanāksmi noslēdza pulka aizsargu un aizsardžu kora koncerts.

6. Aizputes pulks.

* 1. un 2. oktobrī Aizputē notika aizsardžu dienas, kas bija pulcējušas kuplu aizsardžu skaitu. — Aizsardžu dienas ar uzrunu atklāja pulka komandieris K. Tikmanis, pēc kam aizsardzes kopā ar goda viesiem nodziedāja valsts himnu. Aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula svecienus nodeva Aizsargu štaba aizsardžu instruktore L. Torgani. Apsveica Aizputes pilsētas galva J. Jirgensons, apriņķa lauku pašvaldību vecākais A. Sniķeris un kara apriņķa priekšnieks pltn. J. Bērziņš un 18. Daugavpils aizsargu pulka vec. aizsardze Dr. Sproģe. Abās dienās tika nolasīti vērtīgi referati. Dr. phil. J. Students runāja par bērnu audzināšanas grūtībām, kļūdām un svētību, aizsardžu instr. L. Torgani par aizsardžu dzīves jautājumiem, pulka tieslietu pārzinis V. Robežnieks par sievietes tiesisko stāvokli pēc jaunā civillikuma, pulka vēc ārsts Dr. A. Čakārnis par lipīgām slimībām un vietējā instruktore par mājturību.

Pirmās dienas pievakarē aizsardzes kopējā gājienā devās uz baznīcu, kur pulka mācītājs D. Eizengrauds noturēja dievkalpojumu. Svinīgo brīdi kuplināja aizsargu dubultkvartets, štaba darbveža Fr. Zvirgzda vadībā, un muzikas priekšnesumi. Pēc tam Aizputes Latviešu biedrības telpās notika vakariņas ar priekšnesumiem, kuros atjautībā, izdomā un kuplumā sacentās vairāki aizsardžu pulciņi un atsevišķas aizsardzes. Sanāksmi noslēdza pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis ar pateicību lektoriem un aizsardzēm.

* 8. un 9. oktobrī visā pulkā izveda lielās kaujas apmācības pa bataljoniem un riteņbraucēju rotai. Apmācības vadija armijas virsnieki. I btl. apmācības izveda pie Aizputes, II — Kalvenē un III — Alšvangā. Ar tām noslēdzās šāgada militaro apmācību posms. Tuvākais aizsargu darbs risinas gatavojoties valsts 20 g. pastāvēšanas svētkiem.

* 15. oktobrī Aizputē svinīgo solijumu deva pulka štabs, štāba rota un štaba aizsardžu pulciņš, ievadot svinības ar dievkalpojumu baznīcā, ko noturēja pulka mācītājs D. Eizengrauds. Svinīgo solijumu, krāšņi dekorētā pilsētas valdes zālē, pieņēma pulka komandieris K. Tikmanis, kam sekoja kopējs azaids Latviešu biedrības telpās.

* 16. oktobrī svinīgā solijuma akti notika Sakā, Alšvangā un Apriķos. Sakā, pēc dievkalpojuma vietējā baznīcā, svinīgo solijumu tautas namā deva Sakas nodaļa un Jūras rotas divi vadi. Solijumu pieņēma pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis. Pulka saimniecības priekšnieks A. Sniķeris nolasija referatu par latviešu rakstura īpašībām, kam sekoja M. Zīverta dramas «Tīreļpurvs» uzvedums. Sarīkojums izdevās teicami un bija pulcinājis daudz tautas. Alšvangā, pēc pulka prāvesta B. Didžgalvja vadītā dievkalpojuma, svinīgo solijumu pieņēma III btl. komandieris A. Zaure. Vakarā aizsargi biedrības «Klints» zālē uzveda V. Lāča lugu «Jaunā maiņa». — Apriķu nodaļas svinīgo solijumu pieņēma I btl. komandiera a. p. i. A. Muzikants. Pēc akta nodaļas priekšniekam un aizsargiem izsniedza piešķirtās goda zīmes.

* 22. oktobrī Kalvenes nodaļa rīkoja tradicionalo «kartupeļu vakaru», kas ar katru gadu plašāk izvēršas par īstiem darba noslēguma svētkiem un pulcina ap aizsargu saimi visu vietējo sabiedrību. Kalvenes nodaļa līdzekļu papildināšanai audzē kartupeļus, kas dod labus ienākumus. Vakaru kuplināja aizsargu un aizsardžu priekšnesumi. Pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis plašākā runā pakavējās pie darba svētības. Aizsardzes bija klājušas bagātīgus galdus. Kā viešņas vakarā ieradās Nīkrāces aizsardzes.

* 22. oktobrī Aizputē notika sporta pulciņu vadītāju kursi, kuros izņēma obligatoriskos vingrinājumus, tautiskās dejas un citus priekšnesumus vingrošanā, kas paredzēti nākamiem 1939. g. aizsargu svētkiem Rīgā. Kā lektors kursos darbojās 15. Liepājas aizs. pulka fiz. audz. instruktors J. Malovka.

* 23. oktobrī Rudbāržu nodaļa deva svinīgo solijumu, ko pieņēma 4. rotas komandieris A. Klabis. Pēc svinīgā akta notika nodaļas nodošana jaunieceltam priekšniekam, pagasta sekretaram A. Grīnbergam. Ilggadīgam līdzšinējam priekšniekam E. Birzniekam, kurš neveselības dēļ atlūdzies, pulka komandieris pavēlē izteicis pateicību par sekmīgu darbu.

* 23. oktobrī Aizputē notika gadskārtējās šaušanas sacīkstes starp 6. Aizputes un 15. Liepājas aizsargu pulku labāko šāvēju komandām. Sacīkstes vadija pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis. Uzvaru guva 6. Aizputes aizsargu pulka komanda ar 79 ld. 572 punktiem pret 76 ld. 491 p., izcīnot Aizputes amatnieku biedrības dāvāto ceļojošo kausu.

* Aizsargu štaba režisors V. Hermanis valsts 20 g. pastāvēšanas svētku svinībām sagatavo J. Grīna lugu «Tēvuzeme» Kazdangas un Kalvenes nodaļās, reizē iepazīstinot arī citus kursantus ar dramatisko mākslu.

7. Valkas pulks.

* 9. oktobrī, Valkā, tautas namā, notika vingrošanas, rotaļu un tautas deju kursi aizsargu sporta pulciņu vadītājiem. Apmācībās pulcējās ap 20 dalībnieku. Fiziskās audz. instruktore Grinberga praktiski iepazīstināja sporta pulciņu vadītājus ar 1939. g. lielo aizsargu svētku vingrošanas programu, kas būs ļoti plaša un interesanta. Kursanti noklausijās arī aizsargu štaba fiz. audz. instr. P. Poļa paskaidrojumus par svētku programu un norādijumus par veicamo darbu savās vienībās, lai lielie svētki tiešām izdotos visā pilnībā.

* Kārķu aizsargu namā svinīgo solijumu deva Kārķu pag. aizsardzes un aizsargi. Uz svinībām ieradās pulka kom. K. Briedis un viņa palīgs kapt. J. Krūmiņš. Pulka komandieris savā uzrunā norādija aizsargiem uz svinīgā solijuma nozīmi, pēc kam svinību dalībnieki nodziedāja valsts himnu un sirsnīgi sumināja Valsts Prezidentu Kārli Ulmani un valdību. Pie azaida galda Ērģemes māc. R. Priede nolasija referatu par laimes problemu.

* Omuļu nodaļa nodibinājusi jauktu kori, kura vadību uzņēmies skolas pārzinis A. Rikmanis. Korī pašlaik ap 30 dziedātāju.

* 30. oktobrī Smiltenes lauksaimniecības biedrības lielajā zālē svinīgo solijumu deva pilsētas un Smiltenes pagasta nodaļu aizsargi un aizsardzes. Solijumu pieņēma pulka kom. K. Briedis. Solijuma aktam sekoja Ziemeļlatvijas teatra izrāde «Mērnieku laiki».

* Valkā no 28. oktobra līdz 1. novembrim notika plaši teatra kursi nodaļu trupu vadītājiem un aktieriem. Tos atklājot, pulka komandiera palīgs kapt. J. Krūmiņš savā runā pasvītroja aizsargu teatra trupu lielo nozīmi lauku kulturalās dzīves celšanā. Pulka režisors F. Kļaviņš savos referatos sīki iepazīstināja kursu dalībniekus ar pašreizējo stāvokli pulka teatra dzīvē, norādot, kādi ceļi ejami, lai sasniegtu vēl lielākus panākumus. Kursu laikā iestudēja 3 lugas: 1) valsts 20 g. pastāvēšanas uzvedumu A. Grīna «Tēvuzeme», 2) Blaumaņa «Pazudušais dēls» un 3) Priedulājas «Zeme svētīs». Bez tam visu kursu laiku darbojās atsevišķa grimētāju grupa, kurā kursanti bez teoretiskām lekcijām ar lielu aizrautību vingrinājās dažādu tipu veidošanā. Tāpat kursu dalībnieki ar lielu interesi sekoja lekcijām par aktiera iekšējo un ārējo techniku, kam sekoja atjautīgi pašu kursantu tēlojumi. Kā lektori — režisori darbojās Sab. lietu min. rež. P. Lūcis, filmu rež. V. Lapenieks un bij. Nacionalā teatra rež. E. Feldmanis. Kursus apmeklēja 132 dalībnieki no visām pulka vienībām. Kursu noslēgumu uzrunā pulka komandieris K. Briedis izteicās ļoti atzinīgi par teatra trupu darbību un panākumiem nodaļās. Pulka komandieris aicināja kursos gūtās zināšanas ielikt nodaļu teatra trupu tālākā izveidošanā.

* Pulka teatra kursu laikā Valkā Strenču nodaļas teatra trupa uzveda Ieviņa 3 cēl. komediju «Māte un meitas», režisora A. Spriešļa vadībā. Jaunajā dekorativā ietērpā izrāde atstāja paliekošu iespaidu un guva skatītāju piekrišanu.

* 5. novembrī Valkas tautas namā pulcējās Lugažu aizsargi un aizsardzes uz svinīgā solijuma svētkiem. Svinībām greznotā sarīkojumu zālē garīgo aktu noturēja māc. O. Krauze. Aizsargus uzrunāja un svinīgo solijumu pieņēma pulka kom. palīgs kapt. Krūmiņš. Sapulcējušies sumināja Valsts Prezidentu un valdību. Svinības noslēdza Lugažu nodaļas teatra trupas uzvestais «Pazudušais dēls», ko bija iestudējis rež. Dārziņš.

8. Valmieras pulks.

* Aizsargu organizacijas augstākais vadītājs sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš 23. oktobrī ieradās Rūjienā, kur pulka 11. un 12. rotas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Pie goda vārtiem, kuros bija rakstīts: «Par Latviju», ministru sagaidija aizsargu

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, Zemkopības ministrs J. Birznieks un aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls ierodas pie Liepājas aizsargiem.

un aizsardžu ierinda ar pulka karogu priekšgalā. Skanot apsveikšanas maršam, ministrs, pulka komandiera J. Vērpeļa un 12. Ilūkstes aizsargu pulka komandiera K. Bērziņa pavadīts, sasveicinājās ar aizsargiem, aizsardzēm un jaunatni. Disciplinētā solī aizsargi un mazpulku dalībnieki nosoļoja gar organizacijas augstāko vadītāju. Sv. Bērtuļa baznīcā notika svinīgs dievkalpojums un tad turienes Viesīgā biedrībā rotu aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Ministrs, uzrunādams svinīgā brīža dalībniekus, norādija, ka svinīgā solijuma diena ir svarīga ikviena aizsarga un aizsardzes gaitās, jo šai dienā organizacijas locekļi apliecina savu uzticību pulka karogam, organizacijai un tās augstākajam vadonim — Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim. «Jūs, aizsargi un aizsardzes», teica ministrs — «savai organizacijai esat kalpojuši pēc labākās sirdsapziņas un gribat to darīt arī turpmāk, lai caur savu organizaciju kalpotu valstij un tautai. Jūs paši apzinaties, ka šinī kalpošanā ir nepieciešama stāja un uzticība mūsu dzīves organizētājam un vadītājam. 15. maijā aizsargi kopā ar citām mūsu bruņotām organizacijām nodibināja jaunu kārtību, kas daudz devusi valstij, un no šā brīža aizsargi ir cieši saauguši ar Valsts Prezidentu, jo bez viņa nav iedomājama uz priekšu iešana. Apņemoties klausīt viņa pavēlēm un rīkojumiem un sirdī ieslēdzot jēdzienu par uzticību, kas nav vienīgi ārējs apliecinājuma veids, bet gan cieša iekšēja apņemšanās kalpot idejai un uzstādītiem mērķiem un paklausīt tam, kas šos mērķus uzstādijis, mēs paši līdz ar to tuvojamies šiem mērķiem». Ministrs nolasija svinīgā solijuma tekstu, kuru, paceļot labo roku, atkārtoja abu rotu aizsargi un aizsardzes. Sekoja solijuma parakstīšana. Dotos solijumus ministrs apliecināja ar savu parakstu. Bataljona komandieris N. Priedītis uzrunā izteica, ka aizsargi un aizsardzes darbos rādīs doto solijumu. Svinības noslēdza 7. apkārtnes pagastu Pļaujas svētki un «Mērnieku laiki» izrāde.

Aizsargi meža dienās izdaiļo jaunsaimniecību.

* Iespaidīgi 2. oktobrī I bataljons ievadija rudens mācības. Ar orķestri priekšgalā bataljons devās uz 5 km attālo Kokmuižu. Pulka komandieris J. Vērpelis te aizsargiem teica uzrunu, kurā pakavējās pie aizsargu organizacijas izcilās nozīmes visā Latvijas pastāvēšanas laikā. Mācības noslēdzās ar dalībnieku parādi un kopējām vakariņām. Parādi pieņēma pulka komandiera palīgs kapt. N. Ozoliņš. Kokmuižas pilī — tagadējā Apsīšu Jēkaba pamatskolā — aizsargi bija pulcējušies pirmo reizi.

* Apsveicama ir aizsargu cieša sadarbība ar jaunajām lauksaimniecības biedrībām. Vienotība, kopdarbība nepieciešama — to sapratušas kā aizsargu nodaļas, tā lauksaimniecības biedrības. 16. oktobrī Aināžu nodaļa un turienes lauksaimniecības biedrība rīkoja pļaujas svētkus. Sarīkojumu ievadija dievkalpojums pulka mācītāja A. Miglas vadībā. Tam sekoja aizsargu-džu svinīgais solijums. To pulka kom. uzdevumā pieņēma 8. rotas komandieris A. Kalniņš. Sekoja ražas apskate, agronoma Pelša referats un priekšnesumi.

* 22. oktobrī svinīgais solijums notika arī Kokmuižā 4. rotas aizsargiem un aizsardzēm. Solijumu pieņēma pulka komandieris J. Vērpelis.

* Pulka sporta kluba ārkārtējā biedru sapulce notika 23. oktobrī. Tanī ievēlēja jauno sporta kluba valdi sekojošā sastāvā: kluba pr-ks inženiers J. Ratenieks, valdes locekļi R. Upatnieks un P. Štelcs, kasieris J. Gaumigs un biedrzinis A. Daugulis.

* 23. oktobrī Valmieras mednieku klubā notika pulka sporta pulciņu priekšnieku apspriede. Sanāksmē apsprieda aizsargu organizacijas 20 gadu sporta svētku programu 1939. gadā.

* 23. oktobrī Tūjas nodaļa rīkoja koncertu, ko izpildija sabiedrisko lietu ministrijas komandētie mākslinieki: dziedātāja Ludiņa, Kristaps Linde un pianists - akordeonists Dobrovoļskis. Sarīkojums apkārtnē bija radijis lielu interesi.

* 30. oktobrī Mazsalacā deva svinīgo solijumu 10. rota. To pieņēma pulka kom. palīgs kapt. Ozoliņš. Šai pašā dienā, sakarā ar 1. rotas svinīgā solijuma svētkiem, notika plašs sarīkojums Kauguros. Te bija pulcējušies visi Kauguru, Jaunvāles, Brenguļu un Valmieras pagastu nodaļu aizsargi un aizsardzes. Sarīkojumā bija ieradušies ap 400 apmeklētāju, starp tiem Kauguru garnizona virsnieku saime ar garnizona pr-ku pltn. Jaunsniķeri priekšgalā. Garīgo aktu vadija pulka kult. noz. vadītājs māc. E. Putniņš. Sekoja pulka komandiera J. Vērpeļa uzruna un svinīgā solijuma pieņemšana. Solijumu deva 160 dalībnieki. Kopējam aizsargu saimes azaidam sekoja Kauguru nodaļas teatra trupas uzvedums «Zvejnieka dēls». Režiju vadija sab. lietu min. vecākais režisors P. Lūcis. Izrāde bija ļoti labi sagata-

Aizsargi šaušanas apmācībās

vota. Radās pārliecība, ka pagastā, kur tik priekšzīmīga teatra trupa, var droši atteikties no profesionalo aktieru trupu aicināšanas.

* 31. oktobrī pulka komandiera palīgs kapt. N. Ozoliņš pieņēma svinīgo solijumu no Salacgrīvas un svētciema aizsargiem un aizsardzēm.

* 6. novembrī Valmieras latviešu biedrībā svinīgo solijumu deva pulka štaba rotas aizsargi un aizsardzes. Pēc garīgā akta, ko vadija pulka kult. noz. vadītājs māc. Ed. Putniņš, pulka kom. J. Vērpelis uzrunā norādija, ka aizsargiem sava darba daudzajās nozarēs tagad jāaug dziļumā un ceļama nodarbību kvalitate. Pēc svinīgā solijuma parakstīšanas, aizsargi saņēma piešķirtās balvas. Vakaru kuplināja Kauguru lauksaimniecības biedrības dubultkvartets.

9. Madonas pulks.

* 9. oktobrī Saikavas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Svinībās ieradās pulka komandiera palīgs A. Krevics. Garīgo aktu izpildija māc. Goba. Pulka komandiera palīgs uzrunāja aizsargus un aizsardzes, pieņēma svinīgo solijumu un pasniedza medaļu «Par centību» aizsargam Dumpem, kas aizsargu organizacijā sastāv 19 gadus. Pēc svinīgā solijuma sekoja koncerts, Rīgas mākslinieku izpildijumā. Sarīkojums bija apmeklēts ļoti labi.

* 9. oktobrī svinīgo solijumu deva Vietalvas un Odzienas aizsargi un aizsardzes. Svinībās ieradās pulka komandieris N. Jansbergs, kuru aizsargi un aizsardzes sagaidija ierindā pie Vietalvas biedrības nama. Pulka komandieris biedrības namā uzrunāja aizsargus un aizsardzes un pieņēma svinīgo solijumu. Garīgo aktu izpildija māc. J. Osis. Svinības kuplināja Vietalvas labdarības biedrības koris brīvmāksl. Gailīša vadībā. LLK b-bu nodaļas vadītājs agr. V. Bušs nolasija referatu «Kas darams lauku dzīves pacelšanā». Svētkus noslēdza teatra izrāde.

* Pulka rudens apmācības notika pa bataljoniem un tās sākās ar I btl. mācībām Madonā 1. un 2. oktobrī, bet noslēdzās ar II btl. mācībām — 22., 23. okt. Mārcienā. Šogad rudens apmācībās, visos bataljonos, aizsargi pulcējās kuplākā skaitā kā iepriekšējā gadā. Apmācības notika armijas virsnieku vadībā un pulka komandiera palīga Krevica uzraudzībā. Vairākās apmācību vietās ieradās arī pulka komandieris N. Jansbergs un iepazinās ar apmācību gaitu.

* Mazkalibra šautenīšu izdalīšana pulka nodaļu sporta pulciņiem ir radijusi lielu interesi sportistos. Jaunie šāvēji vasaras periodā ir cītīgi trenējušies un tagad rudenī vairāki pulciņi sarīkojuši jau sacīkstes, gan savā starpā, gan ar kaimiņu pulciņiem.

* 18. oktobrī Cesvaines un Grašu nodaļu aizsargiem tika dota trauksme, lai pārliecinātos, cik ātrā laikā aizsargi var salasīties pulcēšanās vietā un lai aizsargus iepazīstinātu ar praktiskiem darbiem pretgaisa aizsardzībā. Aizsargi trauksmes vietā ieradās ļoti labi, kā ātruma, tā skaitliskā ziņā. Apmācību vadija pulka gazu virsnieks Finartijs. Aizsargi tika iepazīstināti ar pretgaisa aizsardzību, aizdedzinošām bumbām, degbumbu saturu un dzēšanas paņēmieniem. Izveda praktisku apmācību ar gazēm, civilām gazmaskām un aizsargus iepazīstināja ar pretiperita tērpiem.

Šķēršļu pārvarēšana apmācībās.

* 22. oktobrī Virānes aizsardžu pulciņš atskatijās uz 10 gadu darbību. Svinībās ieradās pulka komandieris N. Jansbergs un I bataljona komandieris J. Everts. Garīgo aktu izpildija māc. Būmanis. Pārskatu par pulciņa 10 gadu darbību sniedza pulciņa priekšniece M. Plotniece. Pēc tam Virānes nodaļas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka komandieris. Pulka orķestris izpildija dažus muzikas gabalus un nodaļas aktieri izrādija A. Brigaderes viencēlienu «Čaukstenes». Sarīkojums bija labi apmeklēts.

* 23. oktobrī pulka štāba dramatiskais pulciņš rīkoja teatra sezonas atklāšanu Madonā, Aizsargu namā. Uzveda R. Blaumaņa joku lugu 4 cēlienos «No saldenās pudeles», papildinātu ar dziesmām un muziku. Lugu bija sagatavojis Aizsargu štāba režisors Oskars Ziemeļnieks. Režisors bija pielicis daudz pūļu lugas sagatavošanai un tā tika nospēlēta teicami. Pirms izrādes aizsargu komandieri, aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka komandieris N. Jansbergs, uzrunā aizrādīdams uz aizsargu nesavtīgā darba nozīmi valsts drošībā un kulturalā dzīvē.

* 30. oktobrī Kusas nodaļa rīkoja bazaru. Pēc bazara notika pulka štaba dramatiskā pulciņa viesizrāde ar R. Blaumaņa joku lugu «No saldenās pudeles». Svinīgo solijumu pieņēma pulka kom. pal. A. Krevics.

* 30. oktobrī Kārzdabas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka gazu virsnieks Finartijs. Garīgo aktu izpildija pulka mācītājs Vītols. Vakaru kuplināja ar kora dziesmām.

* 30. oktobrī svinīgo solijumu deva Lazdonas aizsargi un aizsardzes. To pieņēma pulka adjutants Ekhards. Vakaru kuplināja ar jaukta un vīru kora un solo dziesmām.

10. Cēsu pulks.

* Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis ar pavēli aizsargu organizacijai iecēlis par 10. Cēsu aizsargu pulka komandiera palīgu aizsargu organizacijai piekomandēto 4. Valmieras kājnieku pulka kapteini Kārli Apini.

* Pulka labāko šāvēju komanda 22. oktobrī, gadskārtējās šaušanas sacīkstēs, sacentās ar 8. Daugavpils kājnieku pulka izlases šāvējiem. Uzvarēja aizsargi ar 2127 punktiem, iegūstot uz vienu gadu ceļojošo balvu — sudraba kausu. Karavīri ar 2055 punktiem palika otrā vietā. Individuali labākos rezultatus sasniedza: ar šauteni — 1. v. serž. Štālmanis (302 pkti), 2. v. aizs. J. Leitis (267 p.) un 3. v. serž. Paucītis (257 p.); ar pistolēm — 1. v. aizs. J. Leitis (59 p.), 2. v. kapt.-ltn. Marve (57 p.) un 3. v. serž. Paucītis (52 p.). Kopsumā karavīru komanda sacensībā ar pistolēm ieguva 461 p., bet aizsargu komanda — 311 p. Uzvarētājiem 8. Daugavpils kājnieku pulka komandieris pasniedza vērtīgas balvas.

* Sākot ar 13. oktobri pulka štaba bataljona aizsardžu pulciņš atjaunojis savas vakarēšanas, kas notiek ceturtdienās, Cēsu aizsargu namā. Pirmo sanāksmi ar uzrunu ievadija cand. theol. M. Šmite. Pēc tam Cēsu pilsētas tautas konservatorijas direktors H. Pavasars runāja par komponistu J. Vītolu, viņa dzīvi un darbu. Sekoja muzikali priekšnesumi.

* 16. oktobrī notika šaušanas sacīkstes starp pulka sporta kluba biedriem un sporta pulciņu dalībniekiem. 1. vietu izcīnija Sarkanis (Priekuļu pulc.) ar 98 punktiem, 2. v. — A. Grīslis (sp. kluba) ar 95 p., 3. v. — Bāliņš (sp. kluba) ar 93 p. Sacīkstes vadija A. Grīslis.

11. Tukuma pulks.

* 16. oktobrī Ozolpilī notika Smārdes aizsargu svinīgais solijums. Svinības ievadija mācītājs Briedis, noturot dievkalpojumu. Pulka komandieris

Sanitaru apmācības.

E. Mauriņš, uzrunādams aizsargu saimi, norādija uz svinīgā solijuma nozīmi un aizsargu pienākumiem pret valsti un tautu. Pēc solijuma akta klātesošie sumināja tautas Vadoni Kārli Ulmani, valdību un aizsargu augstāko vadību. Sekoja teatra izrāde — P. Balodes «Daugavas kaija», Krūmiņa vadībā.

* Sakarā ar aizsargu lielajiem svētkiem nākošā gadā galvaspilsētā, Tukuma Viesīgā biedrībā pulcējās visu pulka sporta pulciņu vadītāji — veikt svētku priekšdarbus. Aizsargu štaba lektore instr. Grīnberga deva norādijumus vingrošanas un tautas deju sagatavošanai, bet aizsargu štaba fiziskās audzināšanas instr. Polis sniedza informaciju par svētku programu un jautājumiem, kas skar pulciņu gatavošanos šiem svētkiem.

* Irlavā notika pulka jātnieku un riteņbraucēju rotas kaujas apmācības, kuras vadija pulka k-ra palīgs kapt. E. Essers un armijas virsnieki kapt. Kopštāla vadībā. Mācībās ieradās arī veterinarā departamenta dir. Dr. R. Baķis un pulka vec. veter. ārsts M. Lonfelds, kuri apskatija zirgus. Neskatoties uz sliktiem laika apstākļiem, mācības izdevās teicami. Sanitaro dienestu vadija 2. eskadrona ārsts Dr. T. Vītols.

* 30. oktobrī Tumes pagasta namā notika pagasta aizsargu saimes svinīgā solijuma svētki. Garīgo aktu vadija mācītājs A. Briedis, bet svinīgo solijumu pieņēma bataljona komandieris E. Štelmachers.

* 30. oktobrī svinīgo solijumu deva Slampes aizsargi un aizsardzes. Pēc garīgā akta, ko vadija māc. R. Luksis, svinīgo solijumu pieņēma rotas kom. N. Antons. Vakars noslēdzās ar teatra izrādi «Studentes vasara», pašu aizsargu izpildijumā. Lugu iestudējusi O. Vītole.

12. Ilūkstes pulks.

* Pulka štaba rotas aizsargi un aizsardzes 16. oktobrī deva svinīgo solijumu. Valsts Grīvas pamatskolā aizsargus un aizsardzes uzrunāja rotas k-ris P. Dakša, norādot uz svinīgā solijuma nozīmi un aicinot arī uz priekšu strādāt Latvijai ar dedzības un pašaizliedzības pilnām sirdīm. Sekoja svinīgā solijuma teksta nolasīšana un parakstīšana.

13. Bauskas pulks.

* Valsts 20 g. jubilejas svētku rīkošanā Bauskā jo aktivu dalību ņem 13. Bauskas aizsargu pulks, nododams savas plašās telpas svētku sarīkojumu vajadzībām. Pulka dramatiskā trupa 18. nov. svinīgai izrādei sagatavojusi A. Grīna patriotisko uzvedumu «Tēvuzeme». Valsts svētku jubilejas akts, teatra izrāde un sekojošā svētku balle būs pieietami visiem pilsoņiem bez maksas. Rosīgi valsts svētku jubilejai gatavojas arī pulka nodaļas.

* Pagājušā mēnesī daudzās pulka nodaļās notika svinīgā solijuma akti, kurus ievadija ar dievkalpojumiem. 30. aktobrī Bauskā, krāšņi dekorētā aizsargu namā, svinīgo solijumu deva pulka štaba rota, Bauskas un Islicas nodaļas līdz ar šo vienību aizsardžu pulciņiem. Pulka komandieris A. Blanka aizsargu saimei teica uzrunu, atgādinādams svinīgā solijuma nozīmi un aicināja aizsargus un aizsardzes ar darbiem apliecināt Tēvzemes mīlestību un sekot savas organizacijas augstākam Vadonim — Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim.

* Stelpes aizsargu svinīgā solijuma došanas gadijumā pag. vecākais Ziemelis paziņoja, ka pag. pašvaldība aizsargu nodaļai ziedojusi 100 latu. Arī vietējā piensaimnieku sab. Stelpes nod. ziedojusi 50 ls, bet Vecmuižas nod. 30 ls. Paņemunes aizsargu un aizsardžu svinīgo solijumu pieņēma pulka kom. pal. Ed. Senka, pēc kam pulka dramatiskais ansamblis izrādija J. Sārta «Gredzenu». Bārbeles nodaļas solijumu pieņēma pulka kom. A. Blanka.

14. Kuldīgas pulks.

* Rudens lielās kaujas mācības pulks šoruden izveda pa bataljoniem: 1. un 2. oktobrī, Saldus rajonā, II bataljons ar riteņbraucēju rotu un daļu Jātnieku eskadrona, bet 15. un 16. oktobrī, Kuldīgas apkārtnē, I bataljons, piedaloties riteņbraucējiem, jātniekiem un Kuldīgas aizsargu eskadriļai. Reizē ar kaujas mācībām, pieskaņojoties mācību taktiskajam uzdevumam, notika arī sanitaru praktiskās lauku mācībās. Kaujas apmācības vadija abos bataljonos pulka komandiera palīgs kpt. Smiltens, piedaloties armijas virsniekiem un instruktoriem. Sanitaru mācības vadija pulka vecākais ārsts Dr. Spalviņš. Neraugoties uz lielā lietū izmirkušajiem laukiem, apmācības kā dienā, tā naktī noritēja sekmīgi un paredzētie uzdevumi tika izpildīti labi, par ko apmācību noslēgumā armijas virsnieki mācību dalībniekiem izteica atzinību.

* Pretalkohola dienas 8. un 9. oktobrī pulka vienības atzīmēja ar piedalīšanos vietējo pašvaldību rīkotos sarīkojumos un priekšlasijumos.

* 15. oktobrī 10 gadu pastāvēšanas svinības rīkoja štaba rotas Kuldīgas pilsētas aizsardžu pulciņš, uzvedot pirmo reizi Kuldīgā operu «Uguni». Sarīkojums bija labi apmeklēts un deva prāvu atlikumu.

* Pulkā ar oktobra mēnesi nodibināts plašs lektoru kadrs, kas sastādas no pulka saimes locekļiem — ārstiem, mācītājiem, skolotājiem, dažādiem citiem specialistiem un sabiedriskiem darbiniekiem.

15. Liepājas pulks.

* Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, zemkopības ministrs J. Birznieks un aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls 29. okt. ieradās pulka štaba bataljona, jūras diviziona, riteņbraucēju rotas un aviacijas eskadriļas svinīgā solijuma aktā Liepājas 15. maija namā. Pie ieejas ministrus un aizsargu priekšnieku sagaidija pulka kom. K. Tikmanis ar palīgu kpt. J. Bekmani un komandieriem. Viesiem krāšņus ziedus pasniedza pulka štāba aizsardžu pulciņa priekšniece A. Zīvarte. Garīgo aktu vadija prāvests Dr. V. Sanders. Pieņemot aizsargu svinīgo solijumu, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš uzsvēra, ka solijuma došana ir svinīga apņemšanās, kurā aizsargi vārdiem apliecina to uzticību, ko tie jau darbiem pierādijuši 1934. gada 15. maijā. «Uzticība ir vairāk kā rīkojumu izpildīšana, tā ir neatlaidīga sekošana un paļaušanās tam, kam šī uzticība solīta.» Aizsargi slavināja Valsts Prezidentu un valdību. Sarīkojumu noslēdza aizsardžu un aizsargu priekšnesumi.

* 17. oktobrī pulka štābā ieradās Lietuvas konzuls J. Javoraus̆kas un pasniedza pulka komandierim K. Tikmanim Lietuvas aizsargu ordeni. Pasniegšanas aktā klāt bija arī Ventspils apriņķa lauku pašvaldību vecākais J. Zelmanis, pulka k-ra palīgs kapt. J. Bekmanis un pulka adjutants N. Kronbergs.

* 18. oktobrī pulka štaba darbinieki un štaba pulciņa aizsardzes deva svinīgo solijumu. Solijumu pieņemt iera-

dās pulka komandiers K. Tikmanis, sava palīga kpt. Bekmaņa pavadībā. Pirms solijuma došanas akta dalībnieki pieminēja bojā gājušos pulka eskadriļas lidotājus V. Ozoliņu un E. Bekmani. Solijumu deva 120 aizsargi-dzes.

* Nīgrandas nodaļa rīkoja plašus sporta svētkus ar apkārtējo nodaļu piedalīšanos. Svētkus noslēdza ar brīvdabas izrādi, kuru sagatavoja Dailes un Jelgavas teatru aktieri. Svētkos bija ap 500 apmeklētāju.

* Krotes aizsargi un aizsardzes rīkoja ekskursiju, apmeklējot kalpakiešu cīņu vietas. Plkv. Kalpaka nāves vietā Airītēs nolika krāšņu vaiņagu un nodziedāja «Dusiet nu varoņi». Pēc tam sīki iepazinās ar Kalpaka muzeju. Pa ceļam apmeklēja vēl Rudbāržu pili, Māteru Jura pieminekli Kazdangā u. c.

* Kaletu nodaļa savā Aizsargu dārzā rīkoja gadskārtējos sporta svētkus. Programā bija riteņbraukšana, futbols, volejbols, skriešana u. c. Izrīkojums izdevās labi.

* Dunikas aizsardžu pulciņš šā gada kārtējām sanāksmēm pievieno literaturas lekcijas. Nodomāts izņemt visu latviešu literaturas vēsturi no pirmsākumiem līdz mūsu dienām. Vasarā pulciņa dalībnieces jau iepazinās ar literaturas visvēcākajiem laikiem, par ko referatus nolasija pulc. aizsardze stud. phil. A. Tamuža.

* 4. nov. Dunikas un Bārtas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Svētku dievkalpojumu noturēja Liepājas prāvests Sanders. Svētkus kuplināja vīru kora «Dziedonis» Liepājas nodaļa.

16. Jelgavas pulks.

* Svinīgo solijumu Latvijai un Vadonim kopīgi deva Bērzmuižas, Līvbērzes un Sīpeles nodaļas. Greznotā Bērzes draudzes dievnamā aizsargu un aizsardžu gājienu sagaidija orķestris un liels skaits dievlūdzēju. Dievkalpojumu vadija 2. rotas māc. J. Luksis. Pie brīvības cīnītāju pieminekļa aizsargus uzrunāja I bataljona komandieris Blūms. Novēlējumus vēl izteica pulka adjutants Beļavskis, 2. rotas komandieris A. Šteinbergs, pulka vec. aizsardze Ķullīte un pulka kulturalās daļas vadītājs Līkums. Aizsargi, aizsardzes un klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, kara ministru, sabiedrisko lietu ministru un valdību. Vakarā Bērzmuižas nod. rīkoja Lauksaimniecības b-bas namā Jelgavas teatra viesizrādi ar O. Kreišmaņa - Celma «Vecdambja teiku». Izrāde bija kupli apmeklēta.

* 9. oktobrī pamatskolas telpās svinīgo solijumu deva Garozas aizsargi un aizsardzes. Solijumu pieņēma pulka kom. palīgs kapt. P. Briedis.

* Dobeles aizsargi un aizsardzes, piesaistot arī skatuves mākslas mīļotājus ārpus nodaļas, izveidojuši labu teatra ansambli. Tas 9. oktobrī Dobeles pag. lauksaimniecības biedrības sarīkojumā, Dobeles latviešu biedrībā, deva V. Zonberga lugas «Kungs pie vārtiem» izrādi, kas bija rūpīgi sagatavota un izpelnijās skatītāju atzinību. Ar šo lugu Dobeles aizsargi viesojās arī Vilcē un paredzami izbraukumi uz citiem apkārtnes pagastiem.

* 19. oktobrī uz pirmo sanāksmi pēc vasaras pārtraukuma pulcējās Jelgavas aizsardzes ar pulciņa priekšnieci V. Bergmani priekšgalā. Sanāksmē ieradās arī pulka komandiera palīgs kapt. P. Briedis, pulka vecākā aizsardze L. Ķullīte, pulka kulturalās nozares vadītājs dir. K. Līkums un adjutants A. Beļavskis. Pēc apspriedes par pulciņa turpmāko darbību, aizsardzes pakavējās savstarpējās pārrunās pie tējas galda. Bija arī priekšnesumi, ko izpildija V. Krūmiņš, E. Muraška, E. Zellis un Ev. Vīķelis.

17. Rēzeknes pulks.

* Oktobra mēnesī pulka vienībās notika aizsardžu un aizsargu svinīgie solijumi: 2. okt. Bērzgales un Viļānu nodaļā, 9. oktobrī Rēznas un Dricēnu nodaļās, 16. oktobrī Makašēnu un Sakstagala nodaļās, 23. oktobrī Maltas, Ružinas, Silajāņu un Barkavas nodaļās, bet 30. oktobrī Gaigalavas un Andrupenes nodaļās. Pulka komandieris V. Zarans pieņēma svinīgo salijumu Viļānu, Rēznas, Makašēnu, Barkavas un Andrupenes nodaļās. Solijumus ievadija svinīgi dievkalpojumi, ko izpildija aizsargu un draudžu mācītāji. Solijumu devušos pēc pulka komandiera uzrunas apsveica Rēzeknes kara apriņķa priekšnieks p.-ltn. Līcis, politiskās pārvaldes Rēzeknes rajona priekšnieks Žigurs un citi.

* Andrupenes nodaļas svinīgais solijums notika vienā dienā ar lauksaimniecības biedrības atklāšanas svinībām, kurās ieradās apriņķa pašvaldību vecākais Kozul-Kaža, Rēzeknes rajona vecākais agronoms Čakšs, LLK pārstāvji un daudzi citi sabiedriski darbinieki. Tāpēc svinības izvērtās sevišķi grandiozas. Svinīgo solijumu Bērzgales, Dricēnu, Maltas, Ružinas, Sakstagala, Silajāņu un Gaigalavas nodaļās pieņēma pulka komandiera palīgs J. Samiņš. Pēc svinīgajiem dievkalpojumiem notika solijuma teksta parakstīšana. Pulka komandiera palīgs uzrunā apsveica solijumu devušos aizsargus un aizsardzes. Bez tam sveicienus nesa pulka vecākā aizsardze Zarāne un sabiedrības pārstāvji. Visu nodaļu svinīgos solijumos dzīvi piedalijās vietējā sabiedrība, kas izrāda lielu interesi par aizsargu un aizsardžu solijumiem. Jo kupli pagastu sabiedrība apmeklēja arī sarīkojumus, kas noslēdza solijumus, vēl ilgi kavēdamies kopā ar aizsargiem un aizsardzēm viņu lielajā dienā.

18. Daugavpils pulks.

* Pulkam Daugavpilī līdz šim nebija plašākas telpas, kur noturēt sanāksmes,

Aizsargi ķimiskā dienesta apmācībās.

apspriedes, priekšlasijumus, koru mēģinājumus u. t. t. Tagad šīs neērtības novērstas, jo pulks ieguvis Rīgas un Pulkv. Brieža ielu stūrī 2 stāvu mūra ēku, kur savu mītni iekārtos arī sakaru bataljons. Pašreiz vēl rosīgi tiek veikti mītnes iekšējie izbūves darbi, bet to nobeigšanai vajadzīgi visai prāvi līdzekļi. Namā būs iekārtotas glītas, atsevišķas telpas arī aizsardzēm.

* Indrā 9. oktobrī pulcējās pulka 7., 8. rotas un sakaru bataljona aizsargi un aizsardzes, lai piedalītos lauku apmācībās, noklausītos priekšlasijumus un dotu svinīgo solijumu. Par svinīgā solijuma izpildīšanas veidiem referēja aizsardze Lapsa, par pasivo gaisa aizsardzību komandieris Veidners. Pēcpusdienā vietējās valsts pamatskolas zālē sanāca kopā ap 500 aizsargu un aizsardžu. Sanāksmē ieradās pulka komandieris D. Silavs, viņa palīgs kapt. Lagzdiņš un pulka vecākā aizsardze Dr. Sproģe. Svētrunu teica Krāslavas ģimnazijas direktors Ancāns, bet uzrunu pulka komandieris D. Silavs. Svinīgam klusumam valdot, pie pulka karoga aizsargi un aizsardzes parakstija svinīgo solijumu. Apsveikumus nodeva pulka komandiera palīgs kapt. Lagzdiņš un pulka vecākā aizsardze Dr. Sproģe.

* 27. oktobrī Daugavpils pilsētas kluba telpās pulcējās pulka sakaru bataljona aizsargi un aizsardzes, kopā ar saviem komandieriem un priekšniecēm, lai atzīmētu sakaru bataljona 10 gadu pastāvēšanu, kas izpildas š. g. 30. oktobrī. Bataljona 10 gadu atceres sanāksmē ieradās arī pulka k-ris D. Silavs, pēc kam sanāksmi, pie kopējiem vakariņu galdiem, atklāja k-ris rez. kpt.-ltn. A. Inka. Sanāksmē piedalijās pāri par 200 dalībnieku, to skaitā pilsētas galva A. Švirksts, prāvests A. Rumpēteris, pulka kom. palīgs kapt. Lagzdiņš, II bataljona k-ris S. Pabērzs, pulka vec. aizsardze Dr. Sproģe u. c. Bataljona vēsturi nolasija bataljona pirmais komandieris zv. adv. J. Krūmiņš, nolasot arī vairākas pavēles un uzskaitot to aizsargu vārdus, kas ilgāk bataljonā nodienējuši vai ieguvuši atzinumus. Pēc tam ar runu pie klātesošiem griezās pulka k-ris D. Silavs. Viņš atcerējās tās grūtības, kādas 1928. gadā bija jāpārvar, pirms stāties pie sakaru bataljona pirmformējuma Daugavpilī. Pulka komandieris sirsnīgi pateicās par dienestu visiem aizsargiem, aizsardzēm un labvēļiem, kas palīdzējuši aizsargu lietai Daugavpilī. Klātesošie sirsnīgi sumināja Valsts Prezidentu, kara ministru, sabiedrisko lietu ministru un valdību.

19. Abrenes pulks.

* Abrenes aizsargu namā 8. un 9. oktobrī notika pulka 3. aizsardžu dienas. Sanāksmi, kurā piedalijās vairāk kā 250 aizsardzes, atklāja pulka k-ris G. Mežulis. No Rīgas Abrenē bija ieradusies aizsardžu instruktore L. Torgani, kura aizsardžu saimei nodeva aizsargu pr-ka plkv. K. Praula sveicienus. Pirmajā sanāksmes dienā aizsardžu instruktore un citi lektori deva aizsardzēm norādijumus organizacijas un sabiedriskā darba kārtošanā un izveidošanā. Pirmo darba dienu noslēdza aizsardžu rīkotais tējas vakars ar lūgto viesu piedalīšanos. Vakara programai aizsardzes bija gatavojušas priekšnesumus, kas guva piekrišanu un liecināja par aizsardžu panākumiem kulturalā darbā. Ievērību izpelnijās Baltinavas aizsardzes ar «Apdziedāšanās» uzvedumu. Tāpat jaukus uzvedumus izpildija Bērzpils, Viļakas, Rugāju, Balvu, Purvmalas un Linavas aizsardžu pulciņi. Priekšnesumu virkni noslēdza štaba aizsardžu pulciņa vingrojumu priekšnesumi. 9. oktobrī, aizsardžu sanāksmes turpinājumā, vairāki lektori aizsardžu saimi iepazīstināja ar daudziem praktiskas dabas jautājumiem un uzdevumiem — starp citu arī ar jauno Civillikumu. Notika arī kopēja aizsardžu slēgtās ierindas apmācība. Aizsardžu dienas noslēdza pulka teatra sezonas atklāšanas izrīkojums ar A. Grīna lugu «Kalēja līgava». Izrādi bija sagatavojis pulka režisors H. Streips.

* Pulka štaba pulciņa aizsardzes 27. oktobrī atvadijās no pulka vecākās aizsardzes Jākobsones, kura pārceļas uz Valkas apriņķi.

* Rugāju nodaļa nolēmusi dāvāt sava pagasta 6-klasīgai pamatskolai skolas karogu. Karoga metu ar devizi «Augsim darbam un Tēvijai» zīmējis mākslas akademijas audzēknis V. Zibenis. To pagatavojusi Valsts Liepājas mākslas amatniecības skola. Dāvana būs pirmais karogs, ko aizsargi dāvā skolai Abrenes apriņķī.

Dzelzceļu pulks.

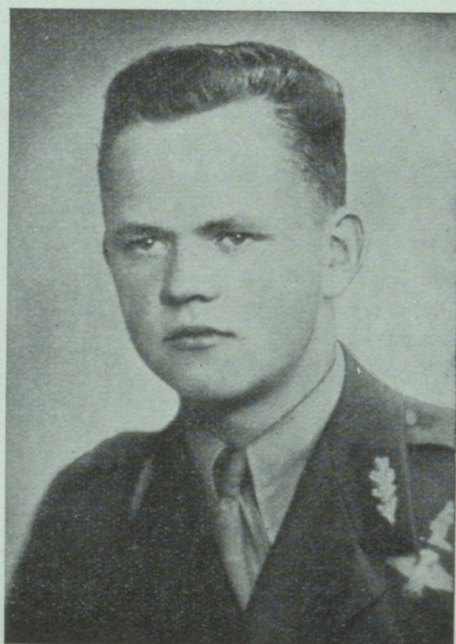
* Dzelzceļu aizsargu pulka dibinātājs un pirmā bataljona komandieris atv. kapt. L. k. o. k. Grieze, aiziedams pensijā, atstāj pulku. Pirmā bataljona komandēšanu uzņēmies armijas štaba bataljona kapt. Petrītis. Bataljona kom. Grieze par nopelniem apbalvots arī ar aizsargu Nopelnu krustu.

* Labi izdevies sarīkojums 8. oktobrī notika Jelgavas nodaļai Amatnieku biedrības zālē. Nodaļas priekšnieks V. Kronbergs runāja par pretalkohola kustību, pēc kam nodaļas dramatiskā kopa uzveda Ordono un Tomasa lugu «Ak, šie studenti» M. Skujiņas režijā. Apmeklēts bija labi. Ar šo pašu izrādi kopa viesojās Vadakstes lauksaimniecības biedrībā 16. oktobrī.

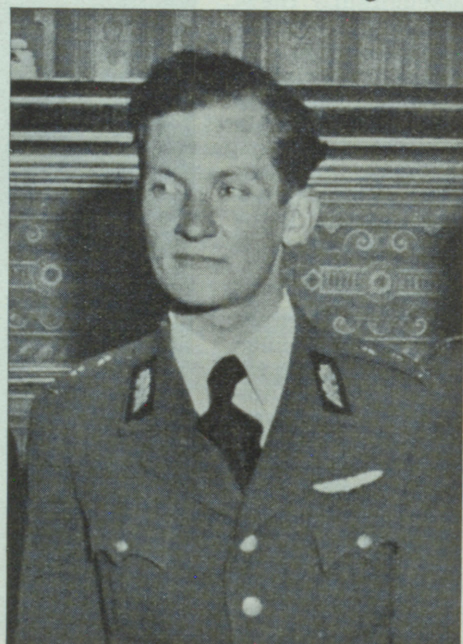
Aizsargu dienesta pienākumus pildot, lidotāju nāvē miruši:

Vada komandieris Vilnis Ozoliņš.

Vada seržants Edvins Bekmanis.

Nodaļas priekšnieks Toms Gailītis.

* 15. oktobrī sakaru rotas koncerts un balle notika Rīgā, Kongresa namā, piedaloties operdziedātājai Ernai Kukainei, pulka štaba rotas korim A. Auziņa vadībā un Valmieras kājnieku pulka orķestrim P. Bandera vadībā. Sarīkojums bija labi apmeklēts.

* 16. oktobrī Jelgavā 5. rotas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka saimniecības priekšnieks H. Bergs. Solijuma svinības bija apvienotas ar dievkalpojumu baznīcā. Svētrunu teica pulka māc. prof. V. Maldonis.

* Cēsu nodaļa pasākusi rīkot vērtīgas teatra izrādes. Tā 12. oktobrī, nodaļas aicināts, Cēsīs viesojās Nacionalais teatris ar Zelmas Lagerlefas lugu «Annemarija», kurā spēlēja Ludmila Špīlberģe, Milda Zīlava, Jānis Osis, Reinis Parņickis u. c. teatra labākie spēki. 22. oktobrī nodaļa rīkoja Dailes teatra mazā ansambļa viesizrādi. Uzveda M. Zīverta jauno lugu «Partizaņi», Emiļa Mača režijā.

* 23. oktobrī Rīgā, Armijas virsnieku klubā, Rīgas nodaļas aizsardžu pulciņš bija rīkojis pēcpusdienas tēju. Sarīkojumā ieradās arī pulka vadība. Par māksliniecisko programu bija gādājuši arī nodaļas aizsargi un aizsardzes, nodejojot vairākas tautas dejas, kas apmeklētājos guva piekrišanu. Vēl programu kuplināja dziedātāja Dišlere un brīvmākslinieks A. Madrēvics.

* 30. oktobrī Indras nodaļas sarīkojums notika turienes pamatskolā.

* Vasaras mācību noslēgums 30. oktobrī notika kopīgi Ventspils un Stendes nodaļām Mauru ciema rajonā un tās vadija 3. Jelgavas kājnieku pulka virsleitnants Bušmanis ar rotas komandieri Ievkalnu. Aizsargi savus uzdevumus veica un izpildija labi, parādot prasmi un centību. Aizsardzes bija sagatavojušas mācību dalībniekiem pusdienas.

Aizsargu aviacija.

* 15. oktobrī Liepājas apkārtnē lidmašinas katastrofā gāja bojā divi Liepājas aizsargu aviacijas eskadriļas lidotāji — vada komandieris Vilnis Ozoliņš un vada seržants Edvins Bekmanis. Lidojot Krotes pagasta robežās, lidmašina nenoskaidrotu iemeslu dēļ nogāzās. Piesteigušies iedzīvotāji izvilka no lidmašinas drupām abu lidotāju līķus. Vilnis Ozoliņš (dz. 1917. g. 13. aug.) bija viens no priekšzīmīgākiem Liepājas eskadriļas lidotājiem un bija nolidojis lielu stundu skaitu. Viņš sekmīgi piedalijās arī nesenajā apkārtlidojumā Latvijai. Edvins Bekmanis (dz. 1919. g. 4. janv.) tikai nesen bija uzņemts aizsargu aviacijā. Priekš iestāšanās aizsargu aviacijā, Bekmanis uzrādija labas sekmes kā planierists un nodarbojās arī ar lidmodeļu būvi. Abi bojā gājušie lidotāji tika apbēditi Rīgā, Meža kapos 20. oktobrī, piedaloties lielam apmeklētāju skaitam.

* Vairāki simti dievlūdzēju 2. nov. pulcējās Archibīskapa katedralē, lai atvadītos no lidotāja nāvē mirušā aizsargu lidotāja Toma Gailīša. Sēru dievkalpojumu vadīja armijas māc. P. Apkalns. Pie lidotāja šķirsta stāvēja aizsargu lidotāju goda sardze Sēru dievkalpojumā bija ieradušies armijas aviacijas priekšnieks pulkv. Baško, aizsargu štaba priekšnieku pulkv.-leitn. Ķikuli, aizsargu aviacijas priekšnieks J. Ērglis, aizsargu lidotāji, kara aviacijas virsnieki un instruktori, aerokluba pārstāvji un ļoti daudz citu pavadītāju. Tomu Gailīti guldija Meža kapos, aizsargu aviacijas nodalijumā. Pēdējos atvadvārdus un svētīšanu teica māc. P. Gailītis. Atskanēja lidotāju šauteņu trīskārtējais saluts un tad pār svaigo kapa kopu klājās rudens ziedu kalns.

Aizsargu lidmašinas Spilves aerodromā.

* 13. Bauskas aizsargu pulka aizsargs Šņore pēc ilgiem pētijumiem un mēģinājumiem konstruējis jauna veida izpletni-parašutu, kas, spriežot pēc izdarītās pārbaudes, lielā mērā nodrošinās izpletņa atvēršanos. Šņores izpletnis izgatavots no rūpīgi pārbaudīta materiala un iztur visspēcīgākos triecienus. Viņa izpletni sākumā izmēģināja, izmetot to no lidmašinas ar smilšu maisu. Kad noskaidrojās, ka izpletnis darbojas apmierinoši, aizsargu aviacijas 1. eskadr. komandieris B. Pētersons ar jaunkonstruēto izpletni 30. septembrī izlēca no KOD—2 lidmašinas sab. lietu ministra A. Bērziņa, zemkopības ministra J. Birznieka, finansu ministra A. Valdmaņa un daudzu skatītāju klātbūtnē, kas bija ieradušies uz VEF lidmašinu nodošanu aizsargu aviacijai. — Eskadr. kom. B. Pētersona lēciens izdevās labi un pēc nonākšanas zemē nolecējs tūliņ devās pie sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa ar ziņojumu. Ministrs sīki informējās par izpletņa konstrukciju un izteica savu prieku par latvju konstruktora centību.

* Uzsākot rudens sezonu, aizsargu aviacijas lidotāji izdarijuši vairākus vingrināšanās lidojumus un sākuši pildīt šaušanas programu, izvedot šaušanu gaisa mērķos. Šīnī nolūkā gaisā parasti paceļas divas lidmašinas. Pirmā, lidojot virs jūras pretī Vecāķiem, izlaiž garā stiepulē piesietu audekla piedurkni, ko lidotāju valodā sauc par «desu», resp. «desas vilkšanu». Tanī laikā «desas vilcējai» lidmašinai tuvojas otra lidmašina, uz kuras uzstādīta patšautene. Novērotājs atklāj uguni pa «desu». Kad visas lodes izšautas, abas lidmašinas atgriežas aerodromā. «Desa» tiek atkabināta no lidmašinas un nokrīt aerodromā. «Desu» apskata, saskaita trāpijumus, pārstrīpo tos ar ķimisku zīmuli, pēc kam to atkal piekabina jau gaidošai lidmašinai un tā no jauna paceļas. Viņai seko otra lidmašina ar nākošo lidotāju, kas atkal uzsāk uzbrukumu. Šādi šaušanas vingrinājumi pieradina lidotājus pie gaisa kaujas paņēmieniem, jo trāpīt mērķim ir visai grūti, ņemot vērā «piedurknes» resp. «desas» samērā nelielos apmēros. Tāpat aizsargu lidotāji, neraugoties uz nelabvēlīgu laiku — vēju un lietu, turpina vingrināties uz jauniegūtām VEF lidmašinām un trenējoties uz KOD lidmašinām figurlidojumos.

* Jaunbūvējamā aizsargu aviacijas angara mūra celtne jau nobeigta un patlaban tiek strādāts pie jumta dzelzs fermas montažas. Drīzā laikā jaunais, lielais angars varēs uzņemt savās plašajās telpās netikvien klātpienākušās dāvātās lidmašinas, bet arī daļu no aizsargu aviacijas darbnīcām.

* 20. oktobrī aizsargu aviacijas mītnē notika aizsargu aviacijas aizsardžu pulciņa pēcpusdienas tēja. Uz sarīkojumu ieradās pārstāves no kara aviacijas pulka virsnieku ģimenēm, kā arī no dažiem aizsardžu pulciņiem. Viesus sagaidija aizsargu aviac. aizsardžu pulciņa priekšniece Fr. Olava. Vakaru kuplināja pašu aizsardžu muzikalie priekšnesumi.

A. Francis

Degsme

Degsme. Dr. Kārļa Ulmaņa atziņas norādijumi, aicinājumi un vēlējumi. Sakārtojis Līgonis. Grāmatu apgādniecības A. Gulbis, Rīgā, izdevums. 1938. gadā, 516 lpp.

Šī grāmata, kas sākas ar Kronvalda Ata pravietojumu: «Un ticiet, kamēr tik latviešu tauta vēl dzemdēs un izaudzēs vienu krietnu, raženu tautas dēlu, tamēr šis viens cīnīsies, strādās un gādās līdz nāvei par savas tautas godu un labklājību», un beidzot ar Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa vārdiem: «Mēs celsim jauno Latviju, Latviju, kura gadu tūkstošiem ir bijusi mūsu zeme, kurā mūsu senči ieminuši mīļas takas. Mēs iesim pa šīm takām un veidosim savu valsti. Tā būs valsts, kurā latvju tauta varēs justies kā savās mājās, dzīvot, strādāt un cīnīties par savu labklājību un savu laimi», — ir tiešām viena vienīga sirds liesma, degšana tautai un Tēvzemei, tā pilnīgi attaisnodama virsrakstā likto dziļi nozīmīgo vārdu.

«Aizsargā» jau vairākkārt rakstīts par mūsu tautas Vadoņa dzīvi un darbiem, kas visā viņu nepārtrauktā secībā bijuši veltīti latviešu tautai, tās brīvības izcīņai, latviskās, saimnieciskās, sabiedriskās un garīgās kulturas nodibināšanai un valsts varenības celšanai. Savā laikā un darbā Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis daudz rakstijis un mācijis par to, kādiem cilvēkiem un ar kādiem līdzekļiem sasniedzami šie visas tautas kopējie uzdevumi un mērķi. Taču vēl arvien trūkst Prezidenta rakstu un runu pilnīga kopota izdevuma, kas darītu plašākām aprindām viegli pieejamu viņa lielo mācību par cilvēku, tautu un valsti.

Degsme, kurā ievietoti Valsts Prezidenta rakstu un runu īsi izvilkumi, kas īsā aforismā vai koncentrētā vēstijumā raksturīgi izteic viņa uzskatus, pārliecību un mācību, ir sava veida plaša rokas grāmata, kas pilnīgi iepazīstina ar Kārļa Ulmaņa dzīves un darba pamatiem.

Pirmajā nodaļā sakārtotājs devis vietu Kārļa Ulmaņa mācībai par dabu, zemi un zemnieku, strādnieku, darbu un dzīvi. Tā ir ļoti plaša un bagātām atziņām kupla nodaļa, viena no svarīgākajām grāmatā. Jo, lūk, šodien mēs jau nešaubīdamies zinam un ticam, ka «lauku mājas ir tautas šūpulis», bet nav jāaizmirst, ka tas ir teikts 1918. gadā, vai arī «zemnieka posts ir tautas posts» 1926. gadā, vai vēl «skaistākais ģerbonis pasaulē ir arkls tīrumā», teikts 1922. gadā, — laikā pirms lielajām pārvērtībām, kad valdošais uzskats pilsētām piedēvēja visu, bet laukiem nedeva nekādu nozīmību. No šis ilggadīgās mācības tad arī izaug turpmākā, par darbu, kā dzīves īsto piepildītāju un sastāvdaļu. Bez darba vispār nav nekādas dzīves, jo visur tur, kur nav kustības, cīņas, augšanas un uz priekšu iešanas, valda sastingums, garīga un miesīga nāve. Tāpēc arī «centīsimies ne tikai strādāt, bet mācīsimies savu darbu arī mīlēt» (1922. gadā). Darbs bez mīlestības neceļ ne savu darbu, ne arī sekmē mērķa piepildīšanos, kam tas domāts, tas nav augstvērtīgs un pilnīgs. Lai mūsu dzīve taptu pilnīgāka, mums jāiemīl mūsu sīkais ikdienas darbs, kas kļūst tik liels, ar cik lielu prasmi, pareizību un mīlestību to izdaram. Viņā arī slēpjas īstā dzīves jēga, kurai jāpiepilda katra cilvēka mūžs.

Turpmākā nodaļa vēsta par ģimeni, vecākiem un bērniem, Tēvu zemi, tautu un valsti, latviešiem, Latviju, brīvības cīņām un vēsturi. Šī ir ar tautības un latvietības mācības atziņām bagāta nodaļa, kas rāda to vienreizējo un īpatnēji latvisko, ka radīšana un paušana uzskatama par vienu no mūsu būtības aicinājumiem. Stipras ģimenes, kas uzaug tēva sētā dzīves neiedragātas, balstoties uz latviešu dzīves gudrības pilnās mājas audzināšanas, ir arī tautas stiprākais stūrakmens un valsts balsts. Viņas arī ieaudzina visīstāko dzimtenes un Tēvzemes mīlestību, kas ir augstākā mīlestība virs zemes.

Tālāk šajā nodaļā seko neaizmirstamā mācība par tautu un valsti, kas skaidrāka par daudzu profesoru valsts definicijām Atdzimšanas dziesmas izrādes vakarā, 1934. gadā šeit pievienoja jaunu ieskatu. «Tauta, — tā ir ideja par kopējām asinīm, par kopēju zemi, par kopējām parašām, par kopēju vēsturi, par kopēju godu. Un valsts — valsts ideja ir tautas pilngadības zīme un liecība, ka sajūta par kopējām saitēm ir palikusi jau tik stipra, ka viņa noved pie nojaustas un vēlāk arī pie apzinātas gribas uzturēt, nodrošināt, aizsargāt tautas kopsajūtu, padarīt to mūžīgu». Grūti iedomāties skaidrāku un aptverošāku jaunlaiku tautas, valsts stāvokļa un neatkarības definiciju. Tas arī jau pauž tālāko valsts nozīmi tautas dzīvē — visa latviskā izkopšanu un izveidošanu sadzīvē un kulturā, lai savu tautisko kopsajūtu varētu paturēt mūžīgi. No tās arī tālākā ceļā izaug doma par tautas sūtību, īpatnēji latviskā devumu citu tautu saimei, kas celtu visas cilvēces liktenus pretim pilnībai. Un tāpēc arī bija vajadzīga valsts nodibināšana, tautas un zemes atbrīvošana, lai tur varētu uzvarēt visās vietās latviskais, lai «Viss, kas reiz latvisks bijis, kļūst atkal latvisks».

Sakarā ar mācību par tautu un valsti, kā arī tautas sūtību, stāv arī jaunais uzskats par vēsturi. «Vēsture ir tā auglīgā zeme, kurā mums jālaiž savas saknes, ja gribam stipri būt, tāpat arī, lai varētu saprast un cienīt tagadni», vai arī «Domādami par pagātni, cienīdami pagātni, neaizmirsīsim domāt par nākotni, jo viena liela patiesība pasaulē ir un paliek, ka uzvar tikai tas, kas pagātni svētīdams domā par nākotni, jo nākotne ir spožāka par pagātni».

Tālāk ar šo sakarā stāv trešā nodaļa, kas vēsta par valdīšanu, valdību, likumiem, varu, vienību, vienprātību, kopdarbību, 15. maiju un viņa svētību, vadoni, vadonību, autoritaro režimu un piemineķļiem. Te izteiktas tās domas, no kurām Prezidents vadijies savā darbīgajā mūžā un kam jāpateicas par visas tautas sasniegumiem un uzplaukumu. Lūk, kā raksturota valdīšana: «Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība. Tikai darbs tautas un valsts labā un šī darba sekmes var nodrošināt joprojām tautas uzticību, un no tās smelt spēku un paļāvību tālākām gaitām». No tās izaug tālākā doma par vadonību un tautas Vadoni kā tautas gribas iemiesotāju, paudēju un pildītāju. «Kas ir Vadonis? Cilvēki vārdu — Vadonis — saprot tā, ka Vadonis uzklausa visu to, ko viņam teic viņa padomdevēji, un kad viņš visu to uzklausijis, tad viņš izlemj. Un viņa lēmumi tad saistoši visiem, arī tiem, kuri domā, ka viņu padoms nav ievērots. Jo sargs un Vadonis atbild vispirms un vispirmā kārtā. Ja nu reiz lēmums ir, tad, jāizbeidzas tālākai pretrunai, pretim runāšanai un pretim darīšanai». Atbildību var uzņemties par darbu tikai tad, ja tā paveikšanu nekavē nekādi blakus iemesli, un kad visi valsts pavalstnieki pilda apzinīgi savus pienākumus. Tā tad atbildība par savu darbu jānes arī katram pilsonim, vienlīdz ar viņa darba svarīgumu, un «katram jāzina, kas ir viņa pienākums», tāpat kā «darba darītājs ir atbildības nesējs».

Tautas Vadonis Kārlis Ulmanis augstu cēlis arī garīgās kulturas nozīmi tautas dzīvē. Par to runā tālākā nodaļa, kurā sakārtotājs ievietojis izteicienus un atziņas par grāmatu, skolu, skolotāju, audzināšanu, izglītību, jaunatni, mazpulku jaunatni, idealiem un nākotnes cilvēku. «Laba grāmata modina cilvēka gaišos spēkus» ir zīmīgs un šiem uzskatiem raksturīgs teiciens. Tāpat izsekojam arī tālākai domai, ka viss labais modina, veicina un attīsta cilvēka gaišos spēkus: laba priekšzīme, paraugs un idealisms. Blakus ģimenei kā audzinātājai, cilvēka dvēseles izdaiļotājas loma piekrīt skolai, sabiedrībai, grāmatai, presei un mākslai. Tālab tās augstu stādamas, bet arī pašām tām uzstādamas ļoti augstas prasības. Gars paliek visu šo dzīves veidotāju pamatā, «kultura un gars lai paliek pirmā vietā visā garajā ceļā uz latvisku varonību un skaistumu,» teikts 1934. gadā un atkārtots daudzkārt, lai šī svarīgā atziņa pieliptu visiem un nevienam nekad neaizmirstos.

Pēdējā lielā grāmatas nodaļa runā par cilvēku pašu, cilvēka iekšējiem spēkiem, gribu, stipriem, vājiem, lieliem un maziem raksturiem. Te izcelts rakstura stiprums un nepieciešamība būt stingram pret sevi lielu darbu pa-

nākšanai. Ar vājiem cilvēkiem nav veicami lieli darbi, tikai diži raksturi spējīgi sasniegt dižus mērķus.

Tālāk nāk norādījumi, kas ikvienam jāpilda savā darbā, lai visu kopīgais darbs sekmētos un ietu uz vienu mērķi. Šinī nodaļā tiek runāts par valsts nākotni, latviskas, daiļas un varenas valsts izveidošanu, kas balstas uz jau agrāk apskatītajām atziņām par atsevišķu cilvēku, tautu kā šādu cilvēku garīgu kopību un valsti kā līdzekli viņu kopību uzturēt un veicināt viņas savdabīgo un vienreizējo attīstību un garīgās kulturas devumu.

Grāmatas noslēgumā pievienotas Kārļa Ulmaņa tulkotās atziņas, kas pauž tos pašus ieskatus par cilvēku un tautu, kurus viņš savā dzīvē un darbā atskārtis un par labām atzinis, tā radot domas līdzgaitniekus citās zemēs un tautās.

Bez paša Prezidenta Kārļa Ulmaņa atziņām grāmatai pievienots heroiskais Ed. Virzas dzejojums «Likteņa nolikums» un vadošo valsts un sabiedrisko darbinieku, rakstnieku un publicistu domas un vērtējumi. Kā tie, tā arī šis apskats nespēj izsmelt to apbrīnojamo domu bagātību un daudzpusību, to atziņu dziļumu un plašumu, kuru radītājs un nesējs ir mūsu tautas lielais Vadonis, bet viņu nolūks bijis ierosināt lasītājiem pašiem saprast un spriest par to mācību, kas stāv mūsu tautas tapšanas, valsts nodibināšanas un mūžīgas pastāvēšanas pamatu pamatos.

Grāmatu apgādātājs izdevis ļoti grezni, ar daudziem attēliem un tā ir cienīga kļūt ne tikai par mūsu grāmatu plaukta, bet arī mūsu gudrības un mūsu sirds rotu.

Apskati un recenzijas

Jaunākais teatros.

Norveģu rakstnieka M. Bjernstjerna-Bjernsona «Bankrots», ko kādreiz jau rādija Rīgas latviešu biedrībā, bet tagad sniedz Nacionalais teatris, ir moralizējoša ģimenes luga par lieltirgotāju Tjeldi un viņa uzņēmuma katastrofu. Ar Tjeldes sabrukumu un atdzimšanu lugā pasvītrota savdabīga doma, ka krize atveseļo saimniecisko dzīvi, t. i. izbeidz neveselīgos uzņēmumus, lai celtu solidos. Ja rūpēs un melos, kam jāglābj un jāslēpj uzņēmuma sašķobītais stāvoklis, Tjelde nav varējis atlicināt laika savai ģimenei, tad tikai katastrofas brīdī un pēc tās lāga tirgotājs ierauga kā savas sievas, tā meitu un uzņēmuma prokurista īsto dabu. Lugas katrs cēliens rakstīts citā izjūtā. Arī režisoram Jurim Jurovskim vienīgi pa daļai izdevies izveidot saskaņotu viengabala izrādi. Lugas spēcīgākā vieta ir otrā cēlienā 3. aina, kurā rādīta Tjeldes pēdējā cīņa par savu īpašumu un pirmie brīži pēc maksātnespējas atzīšanas. Šajos dziļu pārdzīvojumu skatos lielisks ir Jānis Osis Tjeldes lomā, tāpat Ludmilas Špilberģes tēlotā Tjeldes kundze vispaliekamāk iezīmējas atmiņā no šās ainas. Kārlis Lagzdiņš teicami atveidoja raksturā komplicēto advokatu Berentu. Trešā cēlienā kā pati par sevi interesanta jāatzīmē Žaņa Katlapa (prokurists Sanness) un Mildas Zīlavas (Valburga) rotaļīgā divspēle, kas gan patīk un aizrauj, bet labi neiederas izrādē, jo skatītāja uztvere pirmos divos cēlienos ievirzīta citādi. Zīmīgākās lomas vēl dod — Irma Graudiņa (Signe), Jānis Lejiņš (leitnants Hamars) un Arturs Petrovskis (konsuls Linds).

27. oktobrī 25 gadu skatuves darbinieka jubileju svinēja Nacionalā teatra aktieris Reinis Parņickis. Savas aktiera gaitas Parņickis sācis 1913. gadā, Dubura kursu absolventu trupā. Plašākai publikai Parņickis kļūst pazīstams 1918. g. Valkā, sevišķi Ulda lomā Raiņa lugā «Pūt, vējiņi». 25. gadu laikā jubilars iestudējis ap 200 lomu, piedaloties vairāk kā 3500 izrādēs. Reinis Parņickis dzimis Zemgalē, kā virsnieks piedalijes atbrīvošanas cīņās un tagad 5. Rīgas aizsargu pulkā komandē rotu, kā arī darbojas vairākās citās organizacijās. Parņicka aktiera tēls vismīļāk radojas ar vīrišķīgiem, sirsnīgiem, prātīgiem raksturiem, labas sekmes gūdams arī jautrās lomās.

Tieši Reiņa Parņicka jubilejas izrādei Kārlis Zariņš uzrakstijis savu jauno lugu «Lielās sirdis», kurā jaunsaimnieks un aizsargu nodaļas priekšnieks Kroņkalns raksturā un uzskatos, liekas, ļoti tuvs paša jubilara personībai. Tāpēc izrādē Parņickis sniedza vienu no saviem labākiem tēlojumiem. Kārļa Zariņa jaunā luga, salīdzinājumā ar Blaumaņa vai Saulieša darbu pasauli, rāda lauku dzīves vadošā vietā nevis vairs veco tradiciju garā augušo zemnieku, bet gan inteliģentu pilsētas dzīves pazinēju, brīvības cīnītāju, kas zemi ne tikai mīl, bet prot to arī kopt un grūtībās tikt uz priekšu. Tāds ir Kroņkalns. Lauku dzīves šaurākos apstākļos grūti iedzīvoties Kroņkalna sievai Zelmai — pilsētniecei, ierēdnei. Konfliktu izraisa Zelmas uzzinājums, ka viņa atkal varētu iestāties agrākā darba vietā departamentā. Beidzot viņa arī aizbrauc uz pilsētu, taču atgriežas jau otrā dienā. Zelmas lomā patiesa pārdzīvojumā un krāsaina bija Ludmila Špilberģe. Saskanīgu, jauku aizsarga un pilsētnieces pāri deva Alfreds Videnieks un Irma Graudiņa. Nesamierinamo pilsētnieci Margo rādija Anta Klinte, bet veselu rindu interesantu laucinieku raksturu tēloja Ludviķis Šmits, Mirdza Šmitchene, Rūdolfs Baltaisvilks, Pēteris Cepurnieks u. c. Alfreda Amtmaņa-Briedīša režija laimīgi tika pāri lugas mazasinīgām vietām; daži Sviesta, Andža, Lības un Pētera «stiprumi» gan ne visus skatītājus smīdināja. Izrādei paredzamas sekmes. Lugu iespējams izrādīt arī uz lauku skatuvēm.

Zem nosaukuma «Vadonis Munte» latviešu lasītāji jau pazīst Kaizerlinga romanu par senprūšu brīvības cīņām. Dailes teatrī uzvestā šā paša nosaukuma traģedija nav Kaizerlinga romana dramatizējums, bet vācu autora Rolfa Lauknera patstāvīgs darbs, kas oriģinalā saucas «Pēdējais prūsis». Lugā rādīti patiesi vēsturiski notikumi un personas, un latviešu skatītāju luga sevišķi interesē tamdēļ, ka arī mūsu tauta 13. gadu simtenī veda ar ordeni līdzīgu cīņu par savu zemi, ticību, brīvību, Prūsijas iekarošana sākās jau 1230. gadā, bet traģedijas darbība noris pēc Durbes kaujas Kurzemē 1260. gadā. Šo kauju ordenis zaudē, un prūši domā, ka arī viņiem pienācis izdevīgs brīdis ienīsto svešnieku padzīšanai. Kad Lencenas soģis, saukts Mirabilis, savā pilī nodevīgi sadedzina uz dzīrēm aicinātos prūšu labiešus, ciltis saceļas un izrauga cīņai vadoņus: natangieši — Herku Munti, sambieši — Glandi, varmieši — Glapi, pogezāņi — Auktumu, bartieši — Divānu. Ciltis apvienojas karam, kura sākumā uzvaru gūst Muntes vadītie prūši. Bet ordenī no visas Eiropas ieplūst arvienu jauni karotāji, turpretī prūšu varonīgo cīnītāju pulks ar katru gadu dilst, līdz beidzot arī pats vadonis Munte, palicis gandrīs viens, spiests slēpties vientuļos mežos, kur to atrod un nogalina Kristburgas komtura ļaudis. Lugas notikumi sašķetināti ap Muntes sastapšanos ar jaunības draugu Hircalu, kas cīnas katolisko bruņinieku pusē. Skatītāju intriģē arī Muntes un Hircala māsas Marijas attiecības. Luga rakstīta spēcīgos, plašos vilcienos. Inscenējumā Jānis Muncis ielicis Dailes teatrim raksturīgos skatuviskos līdzekļus — aktieru tēlojumus, dekoracijas, kostimus, gaismojumus, muziku un dejas sakausēdams iespaidīgā kopveidojumā, kas aizrauj un suģestē. Artūra Filipsona tēlotais Munte ir simpatisks un varonīgs. Cienīgu viņa pretinieku Hircalu rāda Kārlis Veics. Pievilcīga savā traģismā ir Lilitas Bērziņas Marija. Izrādē nodarbināts gandrīz viss teatra personals. Lauknera varoņtraģedijas pirmo izrādi Dailes teatrī apmeklēja Valsts Prezidents K. Ulmanis.

P. Norvilis.

Pagājušais mēnesis Nacionalajā operā.

Jāņa Kalniņa jauno baletu uzvedums nenoliedzami bija izcilākais notikums Nacionalajā operā pagājušajā mēnesī. Abi baleti «Rudens» un «Lakstīgala un roze» ir vērtīgs ieguvums mūsu baleta literaturā un par viņu parādīšanos uz skatuves var tikai priecāties. Lai gan abi nākuši no viena autora spalvas, savā būtībā viņi tomēr stipri atšķiras viens no otra. «Rudens» ir viena vienīga rudenīga impresija bez kāda sevišķa satura, bez cenšanās atveidot kādu reālu notikumu. Sākumā klusa rudenīga noskaņa, ar dzeltējošām lapām, pēdējiem saules stariem un neizprotamām ilgām un skumjām cilvēku sirdīs. Tālāk dramatisks kāpinājums, ar lietus gāzēm, vētras trenktiem mākoņiem, lapu virpuļiem, vējā locītiem koku zariem, vārdu sakot īsta rudens simfonija. Noslēgumā atkal gaišāka noskaņa, kā ticības apliecinājums jaunam pavasarim, gaišākai labākai nākotnei. Šai darbā lieliski sapratušies komponists, horeografijas veidotājs un dekorators, radīdami ļoti viengabalainu uzvedumu, kurš atstāj dziļu un pārliecinošu iespaidu. Deju parastajā nozīmē šai baletā tikpat kā nava, tomēr horeografijā ir daudz spraigu un izteiksmīgu

momentu. Galvenās lomas tīrā technikā, dzīvi un saistoši veidoja Edite Feifere un Pauls Fibigs.

Otrajā baletā «Lakstīgala un roze» autors vairāk ļāvies klasiskā baleta šablonam; daudz viņā jauku deju, daudz ausij patīkamas muzikas, tomēr nava ne tās viengabalainības, ne drāmatiskā spēka kā pirmajā. Viss norit gludi un pieklājīgi un Oskara Uailda pasaka atveidota tikpat naivi un sentimentali, kā visos klasiskajos baletos. Arī šai baletā par galveno lomu tēlotājiem Editi Feiferi un Osvaldu Lēmani, kā arī par pārējiem izrādes dalībniekiem sakams tas labākais. Horeografiju abos baletos veidojis Osvalds Lēmanis, uzrādīdams daudz lietpratības un dzīvas fantazijas. P. Rožlapa dekoracijas un kostimu meti; dekoracijas sevišķi izdevušās pirmajam baletam. Izrādi saistoši un temperamentīgi vadija autors.

No vecajiem baletiem tai pašā vakarā vēl uzveda M. Ravela «Bolero», kura galvenajā lomā lieliski dejoja M. Griķe.

Divos dejuvakaros operā uzstājās arī plaši pazīstamā dejotāja Mīla Cīrule. Māksliniecei nenoliedzamas dāvanas un viens otrs viņas veidojums pelna nopietnu ievērību, tikai vājās technikas dēļ horeografija brīžiem ir diezgan vienpusīga un nevarīga. Lieliski kostimi.

No pagājušā mēneša pārstrādājumiem jāatzīmē «Bohemas» un «Ielejas» atkalparādīšanās uz mūsu skatuves.

Vienā koncertā operā dziedāja nēģeru dziedone Katrine Jarboro.

Vold. Upenieks.

A. Širmanes un E. Majora dziesmuvakars bija rīkots L. Konservatorijas zālē 1. novembrī. Abi mākslinieki pieskaitami rosīgākajiem mūsu jauno dziedoņu saimē, kas neapmierinas ar reiz gūtiem panākumiem, bet nenogurstošā darbā veido savu talantu, pretī arvien lielākai pilnībai, reizi pa reizei pārbaudot sasniegumus plašākas publikas priekšā. Ar patiesu prieku var konstatēt, ka darbs arī nes svētīgus augļus un ar katru jaunu uzstāšanos var atzīmēt arī jaunus panākumus; kā vokalā ziņā dziedājums klūst košāks un daiļskanīgāks, tā arī muzikālā ziņā dziļāks un saturā bagātāks.

A. Širmane savu balsi izkopusi jau līdz augstai pilnībai: visos posmos vienādi līdzena kantilena, spožas augšas, sonori plūstošs vidus un zemākais reģistrs ar siltu, patīkamu tembra nokrāsu. Neliekuļotas jūtas, dziļš, patiess pārdzīvojums, silta sirsnība ir pamats, uz kura māksliniece balsta dziesmu muzikalo veidojumu.

Daudzējādā ziņā pretstats viņai ir E. Majors; viņam vislabāki padodas ārēji efektīgās, bravurīgās dziesmas, kuras viņš arī prot celt priekšā ar īstu latvju bajārdēla mazliet vaļīgo draiskumu. Spožie, skalākie toņi viņam skan lieliski: liriskākajos posmos brīžiem mazliet apsīkst kantilena, kādēļ arī turpmāk viņiem būtu jāpiegriež vairāk vērības.

Programā divi autori: pirmajā daļā Voldemārs Upenieks, otrajā Jānis Norvilis. Lielāko daļu Upenieka dziesmu dziedāja Ārija Širmane, Norviļa — Elmars Majors. Pavadija Jānis Ķepītis. Koncerts apmeklēts bija labi un publika priekšnesumus uzņēma ļoti atsaucīgi. Mākslinieki saņēma arī daudz ziedu.

Vold. Upenieks.

Mūsu muzikas krustceļi.

Valsts neatkarības 20 gadi nav pagājuši bezdarbībā arī mūsu nacionalās muzikas druvā; arī te mēs varam uzrādīt sasniegumus, par kuriem varam tikai no sirds priecāties; bet ir arī šis tas tāds, ko mēs varētu vēlēties citādu.

Īsi pirms pasaules kara vēl tikko bija iezīmējies ceļš, pa kuru ejot mēs varējām cerēt reiz nokļūt pie savas nacionalas muzikas. Tas notika, kad Jurjānu Andrejs droši un atklāti bija pateicis, ka arī mums latviešiem var būt sava nacionala skaņumāksla, un Jāzeps Vītols bija cieši nostājies viņam blakus, lai mūsu nacionalās muzikas jaunceltnei liktu pirmos pamatakmeņus. Ir pats par sevi saprotams, ka pirmajos patstāvības gados mūsu vērība galvenā kārtā bija piegriezta tam, lai panāktu citus, lai aizpildītu robus mūsu kulturas ēkas sienās, lai radītu to, kas citiem jau bija, bet mums vēl trūka, un ar zinamu gandarijumu mēs tagad varam liecināt, ka tas ar uzviju arī panākts. Ja pirms neatkarīgās Latvijas dibināšanas, neskaitot dziesmusvētkus, arī mūsu pašu mājās mēs tikai retā koncerta programā varējām saskatīt pa kādam latvju autora vārdam, tad tagad visās muzikas nozarēs mēs jau varam uzrādīt darbus, daudzi no kuriem droši var nostāties blakus labākajiem sveštautu paraugiem. Bet vai tas jau ir nacionalas mākslas uzdevums, un vai līdz ar to mūsu nacionalās muzikas misija jau būtu piepildīta? Atbilde te var būt tikai viena — nepārprotams nē, jo nacinonala māksla vispasaules mērogā (es domāju, ka mēs taču negribēsim apmierināties ar šauru provincialismu vien) var būt nozīmīga tikai tad, ja viņa spēj sniegt ko jaunu, vēl nebijušu, nekur citur pasaulē neatrodamu. Ja mēs palūkosimies, cik tālu šai ziņā ir tikusi mūsu nacionālā muzika, tad rezultati būs diezgan negativi, jo spilgtākas nacionalas īpatnības trūkums ir pagaidām mūsu radošās muzikas vājākā puse. Lielākā daļa no mūsu jaunās skaņražu paaudzes ir baudijusi nopietnu un krietnu skolu, tikai maz starp viņiem ir noteikti nacionali orientētu mākslinieku. Šķiet, pārāk ilgi mūsu nacionalās muzikas koks ir audzis savvaļā, locīts un liekts no visiem vējiem, un lai gan viņš ir ticis rūpīgi kopts un laistīts, tomēr nava bijis gādīgu roku, kas viņu būtu veidojušas tīri latviskā garā. Daži no mūsu radošajiem muziķiem staigā pa krēslainajām romantisma ielejām, citi atkal bradā pa internacionalā modernisma muklājiem, bet maz ir tādu, kuri ir saskatījuši ceļu uz saulainām, latviskām tālēm. Ja mēs varētu runāt par kādu latvisku stilu dažu mūsu autoru kora un pa daļai solo dziesmās, un ļoti nedaudzos gadijumos arī plašākas formas darbos, tad tomēr līdz nacionalai latviskai skolai mums vēl tālu. Vai te nevīļus nerodas jautājums, vai mēs vispār muzikā esam spējīgi teikt ko tādu, ko citas tautas vēl nebūtu dzirdējušas, un ko viņas labprāt gribētu uzklausīt? Atbildi uz šo jautājumu mēs visdrīzāk atradīsim, ja pameklēsim, kādus ceļus ir gājuši citi, kuri muzikas attīstībai devuši tik daudz, kā itaļi, vāci, franči, krievi un t. t. Te nu mēs redzēsim, ka visu šo tautu nacionalās muzikas pamatā ir viņu folklora materiali, ka visi viņu lielie skaņraži ir smēlušies iedvesmi no tautas muzikas avotiem, un ļoti daudzi no viņiem tautas dziesmas un dejas ir pat izmantojuši kā temas savās kompozicijās. Vai mums gan būtu šādu materialu trūkums, ko likt mūsu nacionalās muzikas pamatā? Gluži otrādi, mums tautasdziesmu ir tik daudz, un viņas ir tik daiļas, kā reti kādai tautai pasaulē, tikai nezin kamdēļ mēs viņas līdz šim esam atstājuši stipri vien novārtā. Daudz, ja mēs viņas esam apstrādājuši kā kora un solo dziesmas, bet nopietnāku vērību viņām esam piegriezuši ļoti maz, sevišķi muzikali izglītojot mūsu jaunatni. Tikai tagad, pēc valsts divdesmit pastāvēšanas gadiem, Latvijas konservatorijā nodibināta latvju tautas muzikas katedra un cerēsim, ka tas būs pirmais solis jaunā virzienā, kādā turpmāk ies mūsu muzikas attīstība.

Pēdējos gados mēs dziļā godbijībā noliecam galvas panākumu priekšā, kādus ir sasniegusi vienota, mērķtiecīgi virzīta griba; lai šie panākumi būtu gaišākā ceļarādītāja zvaigzne arī mūsu nacionalajai muzikai. Tikai skaidri un gaiši apzinoties mērķi, tikai visus spēkus vienojot un koncentrējot zinamā virzienā, mēs ceļā nepagursim, un tautas no tuvienes un tālienes nāks apbrīnot latvju gara daiļumu un diženumu.

Vold. Upenieks.

«Aizsarga« redakcijai piesūtītas grāmatas.

Latvijas universitates izdevumi: Prof. Dr. N. G. Lebedinskis — Zooloģijas un salīdzinamās anatomijas pamati, īsa mācības grāmata augstākām mācības iestādēm un pašizglītībai, II daļa. Mugurkaulnieku salīdzinamā anatomija. 2. sējums ar 222 zīmējumiem. (Maksā Ls 5,—). Dr. ing. N. Rozenauers — Mechanismu kinematika, Latvijas universitates mācības grāmatu serija Nr. 6. (Iesieta maksā Ls 17,50). Prof. Dr. med. R. Adelheims un priv.-doc. Dr. med. Ed. Rencis — Ķimiskās kaujas vielas un aizsardzība pret tām, mācības grāmata studentiem un ārstiem, ar 7 attēliem. Latvijas universitates mācības grāmatu serija Nr. 8.

Dažādi izdevumi: Lauksaimnieka gada grāmata 1939. gadam, Doc. P. Kreišmaņa redakcijā; izdevusi Latvijas lauksaimniecības kamera. A. Grīns — Tēvuzeme, laikmetīga luga 3 ainās, Valtera un Rapas apgāds. Aleksandrs Cimze — Liesmojošie apvāršņi, romans, autora apgāds. Latvijas karte, mērogs 1:450.000. P. Mantnieka kartografijas instituta izdevums. Dr. A. Pekka, Neredzamā armija pasaules karā. (Slepenā kara aģentura), D. Zeltiņa izdevums. Latvijas kulturas statistika 1918.—1937. g., sastādijis V. Salnītis. Rediģējis M. Skujenieks, Valsts statistiskās pārvaldes izdevums.

Latvijas Pretalkohola biedrības izdevumi: A. Rudītis — Latvju dainu gudrais padomiņš, Grāmata jaunatnei un viņas audzinātājiem. J. Sviestiņš — Tautas pasakas un teikas. A. Ceimers — Labais dūms. Viktors Upeslācis — Sarunas ar cilvēkiem.

Pārdotava — rokas grāmata patērētāju biedrību darbiniekiem. Centralās savienības «Turība» izdevums. Cena Ls 4,50.

A. Kroders

Mēneša apskats

Latviešu grāmata.

Arvien vairāk tiek gādāts, lai grāmata, grāmatrūpniecība un tirdzniecība kļūtu par iespējami plašas sabiedrības pārrunu un pārdomu priekšmetu. Vairāk manifestacijas, grāmatas godināšanas raksturs ir līdz šim sarīkotām grāmatu dienām un nedēļām, kas nu jau, sakarā ar Valsts Prezidenta K. Ulmaņa draudzīgo aicinājumu, izvērtusies par plašu kulturas dienu, grāmatai pieslēdzot arī visas citas kulturas darba nozares. Patlaban notikušais grāmatnieku kongress jau sabiedrību pieved grāmatas tīri praktiskai pusei: iespiešanai, iesiešanai, izplatīšanai, cenai, ārējam izskatam u. t. t. Ja mums iznāk 71 laikraksts, 135 žurnali un gadā apm. 1300 grāmatas, tad tas uzliek svarīgus pienākumus nevien autoriem, bet tikpat lielā mērā arī izdevējiem, iespiedējiem un grāmatu izplatītājiem. Tādēļ var tikai apsveikt direktora Ansona sanāksmē ierosināto projektu, ka visi grāmatrūpniecības uzņēmumi jāapvieno vienā kopīgā biedrībā, kas ietilptu Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamerā. Tikai tādā veidā iespējams panākt grāmatnieku pašu lielāku disciplinu un apzinību, kā arī realizēt visus labos nodomus attiecībā uz grāmatu kvalitates uzlabošanu ārējā izskata u. c. ziņā. Dir. Ansons pat ierosina sodīt spiestuves, kas pavirši un neglīti iespiež grāmatas. Ļoti iepriecinoši, ka L. U. studentu padomes grāmatnīcas pārzinis Ķiploks uz datu pamata varēja konstatēt, ka grāmatu produkcijas ziņā mēs stāvam blakus vecām kulturas tautām. Tāpat visai augstu vērtējama pašu grāmatizdevēju rūpēšanās par labu grāmatu. Tā, piem., dir. J. Rapa uzsvēra, ka izdoto vērtīgo grāmatu skaits ir audzis. Un pašiem izdevējiem vajagot būt tādiem, kas spēj atvairīt kārdinājumu izdot gan labi ejošas, bet daudzkārt mazvērtīgas grāmatas. Tā paša iemesla dēļ ar vēlēšanos izskaust mazvērtīgo un daudzkārt kaitīgo grāmatu, vairāki sanāksmes dalībnieki izteicās, lai neļauj kioskiem tirgoties ar grāmatām, jo kiosku turētāji nav grāmatnieki un viņus grāmata interesē tikai no peļņas viedokļa, kādēļ pārdošanai tiek ņemtas plašās publikas gaumei piemērotās grāmatas, kādu vēl, diemžēl, ir diezgan daudz. Preses un biedrību departamenta direktors tūdaļ paskaidroja, ka nevērtīgo grāmatu izplatīšanu kioskos izbeigs. Tāpat atzīstams ierosinājums grāmatu izdošanas darbā vairāk pieaicināt māksliniekus, lai celtu grāmatas daiļumu. Sevišķi apsverams būtu Dundangas pārstāvja Galdiņa ierosinājums ievērojamāko, kapitalo grāmatu izplatīšanu organizēt pa rajoniem caur aģentiem vai kolportieriem. Pati šī ideja ir vērā ņemama, bet labāk un pareizāk būtu labo un vērtīgo grāmatu izplatīšanu organizēt uz sabiedriskiem pamatiem, radot īpašu iestādi vai organizaciju. Tas būtu liels un svarīgs atbalsts labai grāmatai. Cerēsim, ka visi šie ierosinājumi nokļūs attiecīgās kamerās un ka tos virzīs tālāk, pretim realizēšanai.

Tiesu reforma.

Nekur pilsonis nav tik jūtīgs, kā kad viņš cīnas par savām tiesībām un par savu taisnību. Tādēļ valstī, kur pilsoņu labklājība un labsajūta ir valsts vadības augstākais mērķis, taisni tiesām jābūt labi nostādītām, jo taisni pēc tiesu darbības pilsonis vispirms spriedīs, vai viņam tiek dota taisnība (savu netaisnību katrs diezgan labi un pareizi sajūt, kādēļ pelnīts sods nevienu neuztrauks) un vai šī taisnība viņam nākusi tik viegli, kā viņš to cerējis. Nekas pilsoņus tā neuztrauc, kā viņus interesējušo prāvu iztiesāšanas ieilgšana laika trūkuma vai citu iemeslu dēļ. Tādēļ ļoti apsveicams ir tieslietu ministra H. Apsīša paziņojums, ka tiesu darbības vienkāršošanas, racionalizacijas dēļ sākot ar nākošā gada 1. janvari domāts ievest apgabaltiesā kriminalās un arī civillietās vienpersonīga tiesneša institutu, kas dos iespēju turpmāk mazāk sarežģītas un mazāk svarīgas lietas iztiesāt tikai vienam tiesnesim, prokurora klātbūtnē. Ar to tiesnešu darbs būs ievērojami atvieglots, bet, galvenais, ar to būs panākta lietu daudz ātrāka iztiesāšana un pilsoņi daudz ātrāk tiks pie skaidrības savas taisnības meklēšanā. Tagadējā vispārējā procesā pēc lielākas skaidrības un vienkāršības tiesību sistēmā, kam tik ļoti ievērojamā mērā kalpo jaunais civillikums, saprotams, vienkāršākiem jātop arī pašiem tiesāšanas noteikumiem. Tam visam ir mērķis vieglāku darīt pilsoņu tiesisko stāvokli un arī viņa cilvēcīgo apziņu apmierināt un gandarīt.

Līdzīgi motivi vadījuši arī Kara ministru un kara tiesu, kas izstrādājusi plašus kara tiesas iekārtas papildinājumus. Līdz šim kara tiesa dibinājās uz vecās Krievijas kara tiesu likumiem resp. Kara likumu kopojuma XXIV grāmatu. Bet, kā paskaidro kara ministrs ģenerālis J. Balodis, «patlaban šai attīstības gaitā paguvusi izkristalizēties un stabilizēties jau tik noteikta prakse, ka bez sevišķām grūtībām un šaubām varam to ietvert oriģinalās, mūsu pašu likumdevēja sankcionētās tiesību normās». Jaunajā kara tiesu likumā gan nav nekā jauna, kas stipri atšķirtos no agrākā likuma, nav viņā arī nekādu radikalu jauninājumu, kas nebūtu praksē jau pārbaudīti no vēlamības viedokļa, taču jaunais likums būs saskaņots ar mūsu tautas dzīves ieradumiem, normām un ar mūsu raksturu, ar mūsu zemes tradicijām. Bez tam arī pašā uzbūvē kara tiesu iekārta vienkāršota. Uz to arī dibinas jaunā likuma nozīme. Un, tāpat, kā attiecībā uz pārējām tiesām, arī kara tiesas iekārtā turpmāk vairāk ievērotas pilsoņu intereses, piem, aizstāvju pielaišana arī pulku tiesās, kur tas līdz šim nebija iespējams. Augstākās piekritības pirmās instances tiesa turpmāk sauksies nevis par Kara tiesu, bet par Armijas tiesu, un otrā instance būs nevis Kara virstiesa, bet Armijas virstiesa, kādi nosaukumi radīti terminoloģijas skaidrības dēļ.

Rīga cels piemineklī Pumpuram.

Andreja Pumpura biedrība savā pēdējā sēdē nolēmusi celt Rīgā piemineklī Andrejam Pumpuram, kādu darbu nodomāts veikt trijos gados, aicinot talkā presi un visu sabiedrību. Vieta piemineklim arī izraudzīta piemērota: Daugavas malā, 11. novembra bulvarī, jo vispirms 11. novembris ir Lāčplēšu svētku diena un, otrkārt, bulvaris savu nosaukumu dabūja šajā vietā notikušo skaudro cīņu dēļ, Bermonta uzbrukuma laikā 1919. gadā. Piemineklī, pēc biedrības atzinuma, būtu izceļams Lāčplēša varoņa gars, kuru Pumpurs paudis tautā. Tikai pieminekļa darinātājam māksliniekam, tāpat Andr. Pumpura biedrībai, kura katrā ziņā sev atstās korekturas tiesības pieminekļa projektā, vajadzētu ņemt vērā arī to, ka Lāčplēsis Andreja Pumpura skatījumā (un arī vēlāk, kad mūsu tautas labākie dēli veica Lāčplēša darbus) nekad nav bijis tikai kaila spēka virs, bet allaž bijis dziļš un vērīgs savas tautas likteņu izpratējs un tautas brīvības idejas cinītājs. Jo kad Lāčplēsis ar jauno draugu Koknesi abi dodas uz Burtnieku pili, tad viņi tur nemācas kara mākslās vien:

«Lāčplēss un Koknesis Burtnieku pilī
mācijās krietni
Visās kareivju rīcībās, daudzās gudrības ziņās;
Arī burtnieku vecajos rakstus jaunekļi pašī
Tagad jau varēja lasīt; Lacplēss sevišķi kārīgs
Šķirstija tanīs. Viņam tur atvērās avoti dziļi,
Pauzdami cilvēka mūžu pasaulē.

Bez tam abi jaunekļi mācīdamies,
«Zināja runāt par augstajiem dievu
Likteņiem, cilvēku tikumiem, tautu un
varoņu teikām.»

Tā audzināts arī mūsu Lāčplēsis, brīvības cīnītājs un visu nākošo cīņu dalībnieki — karavīri, jo viņi māciti saprast, ka uzvarēs tā tauta, kur ikviens mazākais karavīrs būs garīgi stiprs un moraliski nesalaužams, kas nevien prot ar ieroci rīkoties, bet vienmēr un katrā gadijumā zinās pateikt, kādēļ viņam ierocis rokā, kāds mērķis šī ieroča lietošanai. Tāds skatījums Lāčplēša tēlu dara daudz bagātāku, daudz skaistāku un arī apburošāku.

Jo augstāk kulturā paceļas kāda tauta, jo dziļāk un skaidrāk visi viņas atsevišķie locekļi sajūt pateicību un atzinību tiem, kas devuši tautai brīvību, kas ir labklājības un kulturas augšanas drošais pamats: tikai kulturas cilvēks spēj saprast upura nozīmi un svē-

tību, tāpat, kā tikai kulturas cilvēks spēj saprast atsevišķo tautas gaišāko garu lomu tautas tiesību un brīvības cīņā. Tādēļ taisni pēdējos gados, kad latviešu nacionalā kultura rāda tik spīdošu augšanu, paceļas viens pēc otra gan monumentali, gan intimāki pieminekļi mūsu brīvības cīnītājiem un mūsu tautas gara bruņiniekiem. Ar to latviešu tauta pierāda savu garīgo nobriedumu un to, ka viņa aug arī pašapziņā un lepnumā.

Tāpat apsveicams Pumpura biedrības lēmums lūgt Izglītības ministriju skolās sarīkot Pumpura brīžus, kur skolotāji iepazīstinātu skolēnus ar Pumpura darbiem. Jo vēl šodien, un mūždien, latviešu ausij un sirdij brīnišķīgi daiļi skan Pumpura tēlainā, dzīvā valoda. To pašu varētu attiecināt arī uz Auseklī, Kronvaldu, Allunānu, lai nacionalās domas attīstība skolu beigušiem būtu tuva, jo tikai tad viņi īsti pareizi un skaidri spēs sekot Latvijas dzīves attīstībai un nacionalās Latvijas celšanai, paši organiski ieaugdami šajā celšanā. Arī prese varētu daudz, daudz vairāk vērības piegriezt nacionalās domāšanas un nacionalās audzināšanas jautājumiem, par kuriem, diemžēl, arvien vēl rakstīts un gādāts par maz kā grāmatniecībā, tā žurnalos un lakrakstos, tāpat arī Radiofonā.

Rīgas latviešu biedrības 70 gadi.

Kad latviešu nacionalā kustība bija panākusi pirmo žirgtāko asnu sadīgšanu, tad atmodas laika vīri atrada formu un iespēju, ka arī Rīgā, latviešu galvaspilsētā, radīt centru, kur varētu pulcēties, rūdīties garā un krāt spēkus. Ir grūti šajā īsā piezīmē pat izsacīt, cik ārkārtīgi lielu un svētīgu darbu paveica Rīgas latviešu biedrība gan tautas izglītības veicināšanā, gan dziesmu svētku sarīkošanā, grāmatu izdošanā, latviešu tautu interesējošo nacionalo jautājumu noskaidrošanā daudzos idejiskos cīniņos biedrības zinību komisijas vasaras sapulcēs u. t. t. Ilgus gadus Rīgas latviešu biedrība patiešām bija mūsu tautas kulturalais centrs, mūsu garīgā māmuļa, kā tauta viņu dēvēja. Bet tad uznāca smagu atplūdu laiks. Idealistiskais nacionalisms pamazām izzuda no biedrības un vadonību pārņēma biedrības iekšienē notikušajā svarīgā cīņā uzvarējušie tā saucamie saimniecības vīri, kuri vairs negribēja turpināt skaidro cīņu, aiz kuras stāvētu visa tauta, bet kuri sāka meklēt kompromisus kā ar vāciešiem, tā krieviem. Ja šāda kompromisu politika būtu domāta latviešu nacionalo sasniegumu vairošanai, tad nevarētu daudz strīdēties: viņi atzinuši kompromisa ceļu labāku un ir to un to panākuši latviešu labā. Bet nē! Nekādu panākumu šai politikai nebija. Ļoti skarbi, bet stingri un patiesīgi runājot, no šīs saimniecisko vīru kompromisu politikas izauga mūsu skala vācietība, jo kompromiss īstenībā nozīmēja padošanos, piekāpšanos, lai kā vienīgo kompensaciju saņemtu dažu atsevišķu cilvēku daudzmaz labākas situacijas saimniecībā vai administracijā. Bet šie labāk situētie taisni bija tie, kuri sāka arvien noteiktāk novērsties no savas tautas un turēties — kungu galā. Un tādēļ, kad uznāca jaunstrāvniecība ar marksismu pamatā, tad latviešu nacionalisms bija tik tālu zaudējis skaidrību, sparu un patstāvību centienu ziņā, ka jaunstrāvniecība visai viegli iekaroja savas pozicijas, faktiski aizņemdama tukšu vietu. Līdz nāca jauna latviešu inteliģences paaudze (bet, diemžēl, ārpus Rīgas latviešu biedrības), kas uzņēmās no jauna cīņu par latviešu nacionalismu un uzvarēja. Valsts nodibināšanās izlīdzināja plaisu starp šo jauno inteliģenci un Rīgas latviešu biedrību, un liela daļa šīs jaunās inteliģences tagad ir biedrības biedri. Bet arī valsts laikā biedrība būtu varējusi daudz vairāk darīt, nekā viņa darijusi, sevišķi kulturas laukā, varbūt arī socialās aizgādības laukā. Tagad Latviešu biedrība iekļaujas līdzīgi visām citām organizacijām nacionali vadošo spēku vienībā. Kur tautas pašdarbība tagad pavēstīta par darbības principu, mēs ceram, ka arī Rīgas latviešu biedrība iesāks kādus tālu iecerētus nacionalus darbus, kas ar laiku atkal kļūs tikpat vēsturiski, kā biedrības ilgie gadi viņas darbības sākumā. Tāds mūsu novēlējums biedrības septiņdesmit gadu svētkos.

Materialās un garīgās pasaules laimīgs apvienojums.

Ir jau daudzkārt pie mums sacīts, ka Latvija nevar nekādus panākumus gūt ne imperialistiskā ekspansijā uz citu tautu rēķina (ne arī tāda ekspansija saskan ar latviešu rakstura pamatīpašībām — ciešā turēšanās pie sava, un, tā tad, šādas īpašības respektēšana arī pie citiem), ne plašo industrijas tempu atraisīšanā, ražojot niķīgajam pasaules tirgum, bet ka mūsu pastāvēšanas un mūžības pretenzijas attaisnojums var būt meklējams vienīgi mūsu nacionalās kulturas vērtību radīšanā, mūsu zemes socialo attiecību jaunu formu veidošanā, saimniekošanas jaunu paņēmienu atrašanā, sevišķi lauksaimniecībā un amatniecībā. Vārdu sakot mēs savu attaisnojumu varam sameklēt tikai un vienīgi garīgas un socialisaimnieciskās kulturas vērtību jaunradīšanā. Un visas atzinīgās atsauksmes, ko par mūsu dzīvi izteikuši citu tautu ļaudis, taisni tur arī saredz mūsu pastāvēšanas nozīmību. — Patlaban atkal mums ir iespējams šajā vietā atzīmēt vienu tādu visai glaimojošu atsauksmi par mūsu dzīvi, pie kam tie nebūt nav tukši, pieklājības dēļ sacīti glaimi, jo šī atsauksme atsaucas vienīgi uz faktiem, ne arī šīs atsauksmes devējs bija kāds glaimotājs. Tas ir Šveices rakstnieku biedrības priekšsēdētājs Dr. Felikss Meslins, kurš Siguldā, Latvijas Preses biedrības Šveices viesiem par godu rīkotās pusdienās teica īsu runu, salīdzinādams Latviju ar savu tēvzemi — Šveici. Arī runu pabeidzis, viņš privatās sarunās vēl ilgi turpināja runā aizsākto jautājumu. Viņš sacīja, ka apskaužot Latviju mūsu lēto grāmatu dēļ, kuras maksājot daudz mazāk, nekā Šveicē. Apskaužot viņš mūs arī par to, ka te liriķi panākot, ka viņu dzejas tiek izdotas, pat līdz 2000 eksemplariem, jo Šveicē pašiem dzejniekiem bieži jāsamaksājot par dzeju grāmatas izdošanu. Viņš apskaužot mūs par to, ka mums izdoti 40 rakstnieku kopoti darbi un ka tādus darbus, kā 3 sējumus «Zeme, daba un tauta», varot izdot par 32 latiem. Viņš apskaužot mūs par to, ka mākslai un literaturai valsts paredzējusi pusotra miljona latu. Sevišķi iepriecinoši esot, ka te, Latvijā, zemei un grāmatai tiek piegriezta vienāda vērība, ko sevišķi pierādījis Valsts Prezidenta K. Ulmaņa draudzīgais aicinājums. Bet Prezidents aicinot arī stādīt augļu kokus. Tas liecinot, ka Latvijā panākts materialās un garīgās pasaules laimīgs apvienojums. Tādēļ viņš latviešiem novēl palikt tautai, kas ar kājām stingri stāv uz zemes, bet kas savu galvu lai ceļ augstu — gara pasaulē. Mēs varam tikai ar dziļu gandarijumu klausīties šādus novēlējumus un palikt uzticīgiem sāktam ceļam — kulturas un jaunu dzīves formu radīšanas ceļam.

Rūpes par invalidiem.

Socialās palīdzības darbs Latvijā, pēc daudziem kompetentiem atzinumiem, ir nostādīts ļoti labi un Latvija šajā ziņā iet Eiropas valstu galvgalā, kopā ar nedaudzām citām zemēm. Saprotams, ka tādā gadijumā kara invalidu atbalstīšanai jābūt vēl pilnīgākai, jo latviešu tauta, tāpat arī viņas vadība, vienmēr ir pratusi augstu cienīt tos upurus, ko invalidi nesuši Tēvzemes labā. Un tādēļ kara invalidu apgādības ziņā Latvija ir otrā vietā no visām valstīm, pirmā vietā atstājot tikai Franciju, kur invalidu apgādība vēl pilnīgāka. Tikai nav jāaizmirst, ka Francija ir viena no bagātākām lielvalstīm, kurai tā tad šis pienākums samērā daudz vieglāk veicams, kā mums. Un tomēr mēs esam Francijai līdzās. Tā ir augstākā uzslava Latvijas rūpēm par tiem, kas atdevuši savu veselību, lai mūsu Tēvzeme būtu brīva un neatkarīga. Pie kam valsts gādā nevien par brīvības cīņu invalidiem, bet tāpat arī par pasaules kara, krievu - japāņu un pat par krievu - turku kara invalidiem, pavisam apm. 8000 cilvēkiem, neskaitot ģimenes locekļus, ar kuriem kopā iznāk apgādājamo ap 24.000 cilvēku. Pavisam pabalstos un pensijās visiem invalidiem valsts izmaksā vairāk, nekā 3.200.000 latu. Tāpat no Kara invalidu palīdzības fonda astoņos gados izmaksāti pabalsti 1.460.000 latu — pabalsti dzīves apstākļu uzlabošanai, jaunsaimniekiem inventara iegādei, cīņās kritušo karavīru piederīgiem u. tml.

Ir ļoti svarīgi atzīmēt, ka paši invalidi šo plašo atbalstu arī atzīst, ko viņu pārstāvji apliecināja nesen notikušajā savienības nodaļu priekšnieku sanāksmē, kur viņi nolēma sevišķi svinīgi atzīmēt valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkus, ar to izsakot valstij pateicību par lielo atbalstu. Tas rāda, ka brīvības cīņās saaustās ciešās saites ar valsti nekad nesatrūks, bet kļūs jo stiprākas.

Bez šī tiešā atbalsta invalidi bauda vēl daudz citādu atbalstu: dažas priekšrocības darbu meklējot, zemes piešķiršanā, laikrakstu kioski vispirms tiek piešķirti invalidiem u. t. t. Invalidu savienība izvērtusies par plašu organizaciju, un viņas pašas uzņēmumi arī ir zinams atbalsts invalidiem.

Mūsu sportistu krietnie starptautiskie panākumi.

Ja Šveices rakstnieku biedrības priekšnieks Dr. Meslins par mūsu zemi liecina, ka te panākts materialās un garīgās pasaules laimīgs savienojums (skat. iepriekšējo piezīmi), tad to apstiprina arī mūsu sporta pasaule, kura rāda, ka panākta izlīdzināta saskaņa starp cilvēka gara pasauli un ķermenisko vingrību. Vairs nenotiek pār-

lieka sporta dievināšana uz gara pasaules rēķina, ne arī pārlieka nicināšana pret sportu kā jauniešu ķermeniskās vingrības atraisītāju un arī kā viņu vīrišķīgo sacensības un uzvaras tikumu audzinātāju. Ir panākta izlīdzinoša saskaņa. Un tas ir patiesi visvēlamākais stāvoklis no tautas harmoniskās attīstības viedokļa. Jo nav valdzinošs ne bālasinīgais, nevarīgais sapņotājs, kurš baidas kāju pie zemes pielikt (jo cilvēkam jādzīvo virs zemes, vai tas labi, vai ļauni — vienalga), ne arī vulgārais dūru varonis, pilnīgs ignorants kulturas un gara pasaules lietās. Visvaldzinošāks ir izlīdzinātais, normalais, nemākslotais, tīri cilvēcīgais jauneklis, par kādu jaunos ļaudis veido sports.

Ja sportā laba vadība, labi mērķi un tie kopā dod panākumus, tad jauniem ļaudīm nāk klāt vēl lielais prieks un gandarijums, ka viņi varējuši ko labu darīt, lai Latvijas vārds tiktu svešās zemēs labā nozīmē daudzināts.

Jo cik tālu daudzināja Latvijas vārdu, kad, piemēram, 1937. gada starptautiskā šacha turnirā Ķemeros ļoti nopietnā konkurencē ar pasaules slaveniem lielmeistariem (Aļechinu, Floru, Reševski, Tartakoveru, Fainu, Keresu u. c.) Latvijas šachists Petrovs, ierindodamies pirmajā vietā, to gan dalot ar Reševski un Floru, iekļuva lielmeistaru pakāpē, kas ir ļoti augsts kvalificējums. Tāpat 1936. gadā panākdami Eiropas meistara nosaukumu, mūsu basketbolisti daudz laba bija darijuši Latvijas propagandas labā. Un šogad, Berlīnes starptautiskās sacensībās, mūsu basketbolisti atkal izcīnija pirmo vietu, saviļņodami visu Eiropas sporta pasauli. Šogad daudz laba Latvijai šajā ziņā darijuši arī mūsu futbolisti, panākdami spīdošus rezultatus savā Eiropas braucienā (2:1) zaudējumu pret slaveno Austrijas izlases vienību, kas tūdaļ pievērsa visu valstu sportistu uzmanību mums. Vēl labāk mums klājies valstu meistarības sacīkstēs, kur cīņās ar Čekoslovakiju, Rumāniju, Poliju, Zviedriju (šīm pazīstamām labā futbola zemēm), tāpat arī ar mūsu kaimiņiem — Igauniju un Lietuvu, Latvija nav zaudējusi nevienu spēli, bet panākusi tikai uzvaras vai neizšķirtus rezultatus.

Lauksaimnieku labā.

Atzīmēsim tikai svarīgāko, ko lauksaimnieku labā pagājušā mēnesī darijušas valdība, Lauksaimniecības kamera u. c. organizacijas.

1. Saskaņā ar Zemkopības ministrijas rīkojumu, izstrādāti noteikumi par dārzāju, cukurbiešu un lopbarības sakņaugu sēklu audzēšanu un sēklu uzpirkšanas un pārdošanas kārtību iekšzemē. Akc. sab. Latvijas centralais sēklu eksports organizējis lietu tā, lai saražoto sēklu pietiktu Latvijas patēriņam. Sabiedrība slēdz ar piemērotām saimniecībām sēklaudzēšanas līgumus un izsniedz selekcionētu sēklas materialu. Turpmāk šo sēklu pārdošanai varēs audzēt tikai tie lauksaimnieki, kam būs līgums. Arī sēklu tirgotāji turpmāk sēklas varēs iepirkt tikai akc. sab. «Latvijas centralais sēklu eksports». Ar to būs garantēta laba un izmeklēta sēkla lauksaimniekiem, kuriem bieži bija jāņem slikts sēklas materials, un nevienam nekas nedraudēja, ja viņš lauksaimniekam pārdevis sliktu sēklu. Turpmāk paredzēts sods līdz 1000 ls, ja noteikumus neievēros.

2. Lauksaimn. kameras zvejniecības sekcijas sēdē pieņemtais nākošā gada plans paredz pastiprināt zivju dīķu ražu celšanu, kādā nolūkā jākopj vecie dīķi, un ierīkojami jauni, kur ir labvēlīgs dabīgais pamats. Kamera izsniegs mazuļus, dīķsaimniecības planus un sniegs arī padomus. Piem. zandartu audzēšana dīķos dotu labus ienākumus, jo šīs zivs cena ir augsta, tāpat foreļu audzēšana. Te būtu iespējams arī eksports. Pagaidām dīķsaimniecības visā valstī aizņem 4.300 ha (Kurzemē vien 3400, Zemgalē 670, Vidzemē 160 un Latgalē 50 ha). Būtu dibinamas zivkopības sekcijas pie lauksaimniecības biedrībām.

3. A/S «Aldaris» šoruden no lauksaimniekiem sāka iepirkt ābolus sulas spiešanai. Nāk. gadā iepirks arī citus augļus un ogas. Ar to dota iespēja dārzkopjiem piegriezt lielāku uzmanību saviem dārziem un pamudināt lauksaimniekus iekopt dārzus, kuri var būt nopietns ienākumu avots, jo «Aldara» pasākums šoruden ābolu cenas pacēla krietni augstāk, nekā pirms tam tās bija.

4. Zemes ierīcības departaments izstrādājis Liepājas apriņķa Nīcas pagasta Mēķes ezera līdzenuma nosusināšanas projektu. Tas aptver Pērkones, Nīcas un Rucavas pagastus ar 850 saimniecībām. Projekts nāks par labu visām 850 saimniecībām, paceļot viņu ražību un atvieglojot strādāšanu laukos, kā arī zinamā mērā pavairojot apstrādājamās zemes platību.

5. Pēc valsts saldētavas datiem š. g. septembrī pienotavas ražojušas eksportam un iesūtijušas piensaimniecības ražojumu kontrolei 2.804.769 kg eksportsviesta, kas ir par 562.711 kg vai 25,10% vairāk nekā pag. gada septembrī. Izvedumi uz ārzemēm pag. gad septembrī šogad pārsniedz pat par 47,07%. Visa šī gada pirmos 9. mēnešos eksportsviesta ražots 20.555.821 kg, par 4,3 milj. kg vai 26,49% vairāk, nekā tajā pašā laikā 1937. gadā. Tas ir visai ievērojams panākums.

6. Lauksaimniecības kameras zemkopības, lopkopības un kulturtechnikas sekciju sēdē kameras priekšsēdētājs Dzērve uzsvēra, ka laukstrādnieku jautājums nākotnē kļūšot vēl asāks, kādēļ jāveicina lauksaimniecības mechanizacija un jāpievēršas tām kulturām, kas prasa mazāk darba. Cukurbietes prasa 120 darba dienu uz ha, pļavas tikai 6 un tīrumu ganības tikai 2. Jādomā par zālāju kultivēšanu. Runājot par mechanizaciju, Zemkopības ministrija domā, piem., par kulšanas darbu atvieglošanu ar salmu krāvējiem u. c. Vairs no ārzemēm nebūs jāieved kartupeļu racēji, zirgu grābekļi, arkli, ecēšas, salmu krāvēji, kultivatori, šķīvju ecēšas traktoriem un salmu ārdītājiem, bet vēl ievedīs ap 300 traktoru, 300 kūlīšu sējēju u. c. Paceļams arī siena pļaujmašīnu skaits. Šīs mašinas var lietot 90.000 saimniecības, bet lietojušas tikai 48.000. Ja visas lietotu pļaujmašinas, tad siena laikā varētu ietaupīt ap 100.000 strādnieku.

7. Strauji šogad auguši lauksaimnieku ienākumi. Labības birojs līdz š. g. 1. oktobrim uzpircis 55.897 to labības par 11.355.000 latiem pret 51.569 to par 9.509.000 ls 1937. gadā un 19.328 to par 2.856.000 ls 1936. gadā. Spirta dedzinātavām līdz 1. oktobrim nodotas 568 to kartupeļu par 23.000 ls, tāpat uzpirktas sēklas 766 to par 1.638.000 ls pret 439 to par 567.000 ls 1937. gadā. Linu iepirkumi auguši no 2.422 līdz 4.507 to, vērtībā no 2.682.000 uz 5.213.000 ls. Par labību, kartupeļiem, sēklām, liniem, ādām un vilnu šogad lauksaimnieki saņēmuši 20,9 milj. latu, bet 1937. g. — 17 milj. ls. Tāpat par bekonu: š. g. 9 mēnešos mājlopu tirgos atvestas 212.218 cūkas pret 169.211 pag. gadā tajā pašā laikā.

Kas darīts strādnieku labā.

Līdztekus saimnieciskai dzīvei augošu tendenci uzrāda arī dati par slimo kasēm, jo patlaban 32 slimo kasēs ir 205.596 dalībnieki un 124.158 viņu ģimenes locekļi, vai kopā 330.754 slimo kasēs apdrošināti pilsoņi, pie kam pēdējā gada laikā slimo kasu dalībnieku skaits audzis par 18.597 un 8.862 ģimenes locekļiem. Starpbiroja bilance tekošā gadā pieauga par 1.296.741 latu, sasniegdama jau 2.988.475 latus, un pirmo reiz starpbiroja darbība devusi prāvāku peļņu — 347.451 latu, kāda suma aiziet atpakaļ slimo kasēm, proporcionali iemaksātām dalības naudām. Tā tad agrāko laiku prāvo nepārtraukto zaudējumu vietā, tagad manama peļņa. Tāpat plaši organizēta palīdzība bērniem, sevišķi trūcīgām daudzbērnu ģimenēm, kurām izsniedz produktus — pienu, cukuru, sviestu u. c., kā arī pabalstus naudā. Laukstrādnieku ģimenes piemaksas jau saņem 7000 ģimeņu ar 10.000 bērniem, ikkatru mēnesi apm. 43.000 latu. Līdz šim laukstrādnieku ģimenes saņēma par katru bērnu 4—5 latus mēnesī, bet pavisam kopā ne vairāk par 23 latiem, ja arī būtu 5, 6 vai vairāk bērnu. Ierosināts priekšlikums šo noteikumu atcelt, lai turpmāk katrs bērns saņemtu savu pabalstu.

Strādnieku labierīcībām un viņu panākumiem jāpieskaita arī strādnieku atpūtas namu izbūves tīkls. Ķemeros 2, Jūrmalā 1, Siguldā 1, Jaunogrē 1, Saulkrastos 1 un uz Baltezera krasta 1 atpūtas nams, kas dod iespēju lielākam nogurušo strādnieku vai viņu bērnu skaitam ļaut atpūsties un atkopt savu veselību. Pie tam visas šādas labierīcības ar katru gadu aug un top pilnīgākas. Tas viss ir panākts tautas vienotā darbā, kad visi domā par visiem, kad valsts vadība domā par visu iedzīvotāju grupu vajadzību apmierināšanu. Asā naida stāvoklī, kādā valsts un strādnieki bija iegrūsti pirms 15. maija, nekad nebūtu bijis iespējams sasniegt tādus panākumus, kādus savā aktivā tagad var skaitīt Latvijas strādnieki. Tādēļ viņi arī patiesi ir sauguši ar visu tautu vienā vienībā un nebūt vairs neiedomājas sevi pret visiem citiem savas tautas locekļiem kaujas stāvoklī, kā partiju laikos strādniekus audzināja. Tagad, savus svētkus svinot, kā, piemēram, pag. svētdienā Liepājā, Daugavpilī un Valmierā, strādnieki savu ceļu vispirms nolemj uz Brāļu kapiem, pateikties tiem, kuru upurēšanās un idealisms deva brīvo, neatkarīgo Latviju, kur arī strādniekiem ir cilvēcīga dzīve, kur viņu tiesības un viņu dzīves vajadzības ir valsts vadītāju rūpju un darba priekšmets, tāpat, kā visu citu zemes iedzīvotāju vajadzības un vēlēšanās.

ĀRZEMES UN ĀRPOLITIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

Latvijas divdesmitā pastāvēšanas gadā metīsim īsu un ātru skatu uz mūsu valsts ieguvumiem un sasniegumiem diplomatijas laukā.

Jau tais laikos, kad gandrīz visa mūsu zeme atradās vācu okupacijas varas rokās, nacionalā padome sūtija uz Rietumeiropas, t. i. sabiedroto valstu galvas pilsētām Z. A. Meierovicu, aizstāvēt tur latvju tautas brīvības un neatkarības centienus. Kad pienāca pamiera diena, t. i. 1918. g. 11. novembris, tad minētā ceļojuma rezultatā sabiedrotie atzina topošo Latviju «de fakto». Par mūsu zemi un tautu rietumos zināja gaužam maz. Kā miera konferencē, tā arī Londonas un Parizes politisko partiju klubos un ministru kabinetos intriģēja adm. Kolčaka, ģen. Deņikina u. c. balto krievu pārstāvji, kas joprojām karsti sapņoja par savas «lielās, nedalamās Krievijas» atjaunošanu un pretojās ar visu sparu jauno valstu gribai pēc brīvības, neatkarības un patstāvības. Neraugoties uz to, Meirovicam u. c. Baltijas valstu delegatiem tomēr izdevās ieinteresēt mūsu tautu gaitām Eiropas toreizējos liktenlēmējus un saņemt atbalstu latvju varonīgajiem brīvības cīnītājiem.

Neatkarības cīņām sekmīgi izbeidzoties, Latvija noslēdza mierlīgumus ar Vāciju 1920. g. 15. julijā, un ar Padomju Savienību tā paša gada 11. augustā. Ciešā sadarbībā ar Ministru Prezidentu K. Ulmani, Meierovics turpināja nostiprināt Latvijas starptautisko stāvokli. Viņa vadošā doma bija panākt plašākas Baltijas valstu savienības nodibināšanos, kādēļ šinī sakarībā 1920. g. 4. janvarī Helsinkos notika pirmā politiskā konference, kur dalību ņēma Somijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Polijas pārstāvji. Līdzīga sanāksme darbojās augusta mēn. Bulduros, bet toreizējie notikumi starptautiskā dzīvē deva dažu minēto valstu politikai citu virzienu un neatļāva piepildīt aprādīto domu par Baltijas savienības izveidošanu.

Katra valsts noslēdzās sevī un centās izkopt savas attiecības ar tuvajiem un tālajiem kaimiņiem. Tā, 1921. g. 26. janvarī Latvija panāca «de jure» atzīšanu no lielvalstu puses, bet 1922. g. 22. septembrī viņu uzņēma Tautu Savienības saimē. Līdz ar to mūsu diplomatijas vadība stājās pie saimniecisko u. c. līgumu noslēgšanas ar ārvalstīm. 1923. g. 1. novembris iezīmēja svarīgu posmu Baltijas valstu turpmākās sadzīves ceļā, kad realizējās politiskās savienības pakts starp Latviju un Igauniju. Šis līgums vēlāk noderēja par pamatu Latvijas, Lietuvas un Igaunijas antantei, kuru izdevās nodibināt tikai 1934. g. 12. septembrī. Triju valstu ārlietu ministru kārtējās konferences, kas ikgadus notiekas Rīgā, Kauņā un Tallinā, panākušas Baltijas valstu ārpolitikas saskaņošanu un viņu sadarbības padziļināšanu un paplašināšanu visās sadzīves nozarēs. Šī antante tagad kļuvusi Austrumeiropā par ievērojamu miera stiprināšanas faktoru, ar kuru rēķinas nevien Ženēva, bet arī valstis, kas atrodas ārpus Tautu Savienības. Pēdīgi, 1936. g. rudenī, Latvija tika uz trim gadiem ievēlēta Tautu Savienības padomē, un mūsu ārlietu ministrs V. Munters vadija, kā priekšsēdētājs, šīs padomes 101. sesiju.

Ar visām ārvalstīm mums pastāv labas un teicamas attiecības, kuras nav apēnojuši nekādi strīdi un saspīlējumi. Latvijas starptautiskās pozicijas sevišķi uzlabojušās sākot ar 1934. g. 15. maiju, kad mūsu valsts vadību savās rokās ņēmis viens saimnieks un kompetents Vadonis.

*

Starptautisko dzīvi visu oktobra mēnesi pavadijusi septembra dramatiskās krizes liktenīgā zīme. Neraugoties uz to, ka parlamenti Anglijā un Francijā piekrituši Čemberlena un Daladjē rīcībai Minchenē un samierinājušies ar Čechoslovakijas upuri, kas novērsis karu un katastrofu Eiropā, sabiedriskā doma minētās valstīs arvien vēl turpina asi un dzēlīgi kritizēt Minchenes bilances «ieguvumu un zaudējumu kontu». Šī kritika pieņēma jo skarbu toni pēc tam, kad valsts kanclers Hitlers kādā runā, kuru tas turēja 9. oktobrī Sārbrikenā, uzsvēra, ka Vācijai ar jaunu sparu un spēku jāturpinot nostiprināt savu rietumu robežu, un ka viņas bruņošanās programa nedrīkstot ne mirkli apstāties vai sašaurināties. Šie vārdi atstāja «aukstas dušas» iespaidu Londonā un Parīzē, kuru parlamentos atskanēja atbilde — «Arī mēs bruņosimies tikpat strauji un neatlaidīgi!»

Tā tad, no sengaidītās nomierināšanās un bruņošanās drudža izbeigšanas, Eiropa vēl atrodas visai tālu.

No angļu un franču valstsvīru vaļsirdīgās atzīšanās un viņu atklātajām runām paliek iespaids, ka neraugoties uz saimniecisko un finansialo spēku, kāds atrodas šo valstu rīcībā, viņu aizsardzību sistemās diemžēl vēl jūtami lieli trūkumi un robi. Daži politiķi pat noiet līdz pesimismam un apgalvo, ka karš ar Vāciju būtu pārsteidzis Franciju un Angliju pilnīgi nesagatavotas līdzīgam «pasākumam», kādēļ tagad esot jāpieliekot visas iespējamās pūles, lai turpmāk šāds stāvoklis neatkārtotos. Anglijā jau paceļas balsis par obligatoriskās karaklausības ievešanu un par stipras sauszemes armijas izveidošanu. Tomēr minētā kritika un viņas dzēlīgums nav satricinājis Čemberlena stāvokli, kas joprojām ir stabils un stiprs. Premjers gan izdarijis dažas pārmaiņas sava kabineta sastāvā, bet tās nav tik svarīgas, kas liecinātu par kaut kāda jauna kursa un virziena iestāšanos Lielbritanijas politiskā dzīvē.

Daudz sarežģītāks un grūtāks stāvoklis vērojams Francijā, kuras politisko partiju dzīvei Minchenes dienas nesušas visai dziļas un tālejošas pārgrozības. Jau tagad noteikti runā, ka turienes kreisajai «tautas frontei» esot situsi pēdējā stunda. Lieta tā, ka visnesaudzīgāki kritizē un uzbrūk Daladjē politikai komunisti, kamēr socialisti vēl cenšas ieturēt puslīdz mērenu un daudz maz lietišķu toni. Vienu brīdi pat gāja runa par parlamenta atlaišanu un jaunu vēlēšanu izsludināšanu. Lielās radikalsocialistu partijas kongress, kas oktobra vidū notikās Marseļā, atklāti izteicās, ka turpmākā sadarbība ar komunistiem vairs neesot iespējama un ka valdībai jāmeklējot citu partiju atbalsti savā rīcībā un likumdošanā. Neraugoties uz šādu gribu atbrīvoties no galējo marksistu ietekmēm, Daladjē tomēr vēl svārstas un vilcinas ar noteiktiem soļiem, acīmredzot nebūdams drošs par citu grupu uzticību, gadijumā, ja komunisti un socialisti tiktu izmesti «ārpus valdības bloka». Vārdu sakot, Parīzes politiskā dzīvē vēl trūkst skaidrības, kādu ceļu Francijai būs lemts uzsākt tuvākā nākotnē.

*

Čechoslovakijas «apcirpšana» turpinājās visu mēnesi. 9. oktobrī no amata atkāpās republikas prezidents Dr. E. Benešs, kas drīz pēc tam atstāja Čechoslovakiju, lai apmestos uz dzīvi ārzemēs. Prezidenta demisijai sekoja arī pārmaiņas ģen. Sirovija kabinetā, kā arī autonomo valdību nodibināšanās Slovakijā un Karpatorutenijā, kurām ar Čechiju tagad ir kopēja ārlietu, kara un finansu vadība. Arī citas pārgrozības iezīmējušas Čechoslovakijas dzīvi, piem. marksistisko partiju likvidēšanās, pretžīdu kustības pieaugšana, vēsums iepretim Francijai un Anglijai, kā arī vēlēšanās jo ciešāki sadarboties ar Vāciju un Italiju.

Pēc tam, kad Vācija un Polija bija ieņēmušas savus apgabalus, pienāca kārtā Ungārijas prasību ipildīšanai. Pirmās sarunas, kuras veda Slovakijas ministru prezidents Tiso ar Ungārijas ārlietu ministru Kanju, nedeva nekādus panākumus un rezultatus, jo ungāru prasības Prāga ieskatija par pilnīgi nepieņemamām. Savu pretenziju pārspīlējumā Budapestas prese gāja pat tik tālu, ka pastāvēja uz Karpatorutenijas pievienošanu Ungarijai, lai tādā kārtā radītu kopēju robežu ar Poliju. Līdz ar to pie Ungārijas-Čechoslovakijas robežas un pat Karpatorutenijas iekšienē vairojās visdažādākie terora akti un uzbrukumi čechu žandarmerijai, amatpersonām un iestādēm.

Kā teikts, ungāru-slovaku divpusīgās sarunas tika pārtrauktas, bet šai abu kaimiņu strīdū bija vērojams, ka Vācija atbalsta Čechoslovakijas pretestību, kurpretim Polija un Italija — kairina un iedrošina Ungārijas teritorialo apetiti. Mēneša vidū Polijas ārlietu ministrs plkv. Beks pat devās uz Rumāniju, kādēļ rietumu presē klīda visdažādās baumas par šī brauciena nolūkiem un rezultatiem. Vieni apgalvoja, ka minētai vizitei neesot sakara

ar ungāru-čechu strīdu, kurpretim citi zināja apgalvot, ka Polija gribot ieinteresēt rumāņus Karpatorutenijas sadalīšanā. Lai nu kā, bet stāvoklis Viduseiropā atkal kļuva stipri kritisks un sasprindzināts, līdz beidzot Ungārija un Čechoslovakija vienojās par savu robežu strīdu nodošanu Vācijas un Italijas izšķiršanai, sakarā ar ko vācu ārlietu ministrs fon Ribentrops mēneša beigās devās uz Romu, kur abas valstis, savstarpēji piekāpjoties, nospraudušas kopējo liniju, kādu tās apņēmušās ieturēt ungāru-čechu konflikta lietā.

Tad nu 2. novembrī Vīnē notikās Vācijas, Italijas, Čechoslovakijas un Ungārijas ārlietu ministru konference, kas izpildija un apmierināja ungāru prasības līdz 90 procentiem, piešķirot tiem ap 12 tūkst. kv. km. lielu teritoriju, kuras iedzīvotāju skaits sniedzoties līdz 1 miljonam, t. i. 600 tūkst. ungaru, 350 tūkst. slovaku, ruteņu un 50 tūkst. vāciešu. Aprādītais lēmums, protams, modinājis dziļu sašutumu Čechoslovakijā, kā arī stipru nemieru Parīzē un Londonā, kuras prese uzsver, ka vāci un itaļi tagad kļuvuši par Eiropas arbitriem un likteņu lēmējiem...

Viens no Minchenes konferences pozitiviem rezultatiem ir uzlabošanās Francijas-Italijas un Anglijas-Italijas attiecībās. Francija jau nozīmējusi savu vēstnieku, kas Romā akreditēsies pie «Italijas karaļa un Etiopijas ķeizara». Tad, itaļi jau atsaukuši kādu 10 tūkst. savu karotāju no Spānijas cīņu laukiem, pēc kam Anglijas parlaments ratificēja angļu - itaļu izlīgumu, kuru, kā zinams, parakstija šī gada 16. aprilī. Tā tad, cerams, ka visā drīzumā jauni miera un sadarbības vēji sāks pūst Vidusjūras piekrastē un tās ūdeņos.

*

Dibinātas bažas pēdējā laikā modināja Lietuvas valdībai vāciešu asā un izaicinošā izturēšanās Klaipēdas apgabalā. Mēneša beigās atklāja sesiju turienes seimelis, kura vairākums noskaņots pret lietuviešiem un pretojās, ka Lietuvas iekšējās aizsardzības likums tiek attiecināts arī uz Klaipēdas apgabalu. Uz ielām jau notikās vairākas vācu demonstracijas, un arī pašā seimelī atskanēja viņu pārstāvju naidīgās runas pret Lietuvu. Kauņas valdība tomēr centusies darīt visu iespējamo, lai panāktu kaislību nomierināšanu un lai izrādītu sapratīgu pretimnākšanu vācu prasībām.

Nesenie kara draudi Viduseiropā, kā arī patreizējā starptautiskā stāvokļa nenoteiktība un nervozums, liek daudzām valstīm noteikti deklarēt un precizēt savu viedokli ārpolitikas jautājumos. Tā Igaunija un Lietuva oficialos paziņojumos darijušas zinamu savu neitralitates gribu, ko cenšas ieturēt arī Latvija. Oktobra mēn. beigās Tallinā sanāca uz apspriedi triju Baltijas valstu eksperti, lai saskaņotu un iztirzātu kopēju neitralitates likumu, kāds stātos spēkā Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

Mēneša sākumā uz Zviedriju devās mūsu finansu ministrs A. Valdmanis, kuram bijušas apspriedes ar zviedru saimniecisko aprindu pārstāvjiem.

*

Arābu nemieru un terora kustība Palestīnā pēdējā laikā pieņēma visai bīstamas un draudošas formas, kas spieda angļus ķerties pie enerģiskiem pretsoļiem. Tā, Jeruzalemē, Haifā u. c. pilsētās angļi izdarija radikalu tīrīšanu, mēģinādami panākt ar militariem paņēmieniem nemiernieku organizaciju izskaušanu un likvidēšanu, lai pēc tam varētu stāties pie Palestīnas turpmākās sadzīves un pārvaldes statuta izstrādāšanas. Kā laikraksti vēsta, tad šīs sodekspedicijas darbs Jeruzalemē ir nobeigts un «svētā pilsēta» atkal atguvusi savu miera seju. Par pārējām pilsētām tas vēl nav sakams, jo no turienes arvienu vēl atskan varas un cīņu troksnis.

Karš un liesmas plosas ar nepieredzētu niknumu un mežonību Ķīnā, graudams un postīdams milzīgas pilsētas, uz kurām lepojās visas Tālo Austrumu tautas. Oktobra sākumā japāņi izsēdināja Kantonas apkārtnes krastos lielāku karaspēku, kas pēc straujām kustībām sasniedza minēto pilsētu 22. oktobrī. Ķīnieši atkāpās no Kantonas, atstādami to liesmu jūras varā un postā. Tikpat drausmīgs un traģisks liktenis piemeklēja pēc dažām dienām arī Hankovu. Ķīnieši pārcēluši tagad savu pārvaldes centru uz Čunkingu un apgalvo, ka cīņa ar iebrucējiem vēl neesot galā un ka aprādīto pilsētu atstāšana notikusies aiz stratēģiskiem apsvērumiem, nolūkā ievilināt japāņus pēc iespējas dziļāk plašās Ķīnas iekšienē.

M A N A M Ā J A

Informacija un ierosinājumi

Par ko lauksaimniekiem jādomā novembrī un decembrī.

Laukstrādnieku darba līgumiem izbeidzoties, ieteicams lauksaimniekiem paturēt vasaras strādniekus arī pa ziemu. Ja labi pārliksiet, darba lauku sētā nekad netrūks.

Jau tagad jāizstrādā nākošā gada saimniekošanas plans, apsverot pagājušā darba kļūdas un panākumus.

Saimniekošanas planā rūpīgi jāapsver jautājums par darba roku samazināšanas iespējām. Tas iespējams, pārkārtojot augu seku, jo atkarībā no audzējamām kulturām mainas arī vajadzīgais darba spēks. Mašīnu iegāde un labierīcības arī dod iespēju taupīt darba rokas, tamdēļ veiciet priekšdarbus, lai vairāk mašinas varētu pielietot savā saimniecībā. Ja negribiet piedzīvot vilšanos ar strādniekiem nākotnē, jau tagad saistiet savā saimniecībā laukstrādniekus — ģimenes cilvēkus. Te vispirms jādomā par ģimenes laukstrādnieku dzīvokļu izbūvi, ceļot jaunas laukstrādnieku ģimenes mājiņas vai pārbūvējot telpas esošās dzīvojamās ēkās. Laukstrādnieku dzīvokļu izbūvei valdība izsniedz aizdevumus un pabalstus. Aprunājieties šai jautājumā ar rajona būvtechniķi.

Ģimenes laukstrādnieku skaits tagad strauji aug, jo valdības gādība par viņiem liela. Strādnieki, kas pirmo reizi līgst par deputata strādniekiem, var saņemt caur Latvijas Lauksaimniecības kameru bezprocent. aizdevumu inventara iegādei līdz Ls 300,—, no kādas sumas pēc gada nodzīvošanas vienā saimniecībā par katru apgādājamo ģimenes locekli dzēš Ls 25,—. Visi ģimenes gada laukstrādnieki var saņemt caur vietējo pagasta valdi ģimenes piemaksas par katru pirmo un otro bērnu Ls 4,— mēnesī, bet par nākošiem bērniem Ls 5,— mēnesī, bet kopsumā ne vairāk par Ls 23,— mēnesī.

Ģimenes laukstrādnieki, kas saņem ģimenes piemaksas, ieskaitīti slimo kasēs. Ja uz vietām trūkst ģimenes laukstrādnieku, pieprasiet tos laikus Latvijas Lauksaimniecības kameras darba birojos.

Saimniekošanas planā rūpīgi apsveriet jautājumu par pietiekoša daudzuma labas lopbarības ražošanu ziemai un vasarai. Jādomā par labu ganību iekārtošanu un iežogošanu aplokos. Paredzams, ka 1939. g. vairs neatļaus līgt par ganiem pieaugušus ārzemju strādniekus. Piena ražošanas pašizmaksas salētināšanai jāražo labs siens un āboliņš, rēķinot uz govslopu dienā 10—12 kg. Lopbarībā daļa sakņaugu jāatvieto ar kartupeļiem un skābbarību.

Jau laikus pieteiciet kulturtechniķiem meliorējamās zemes platības un rūpejieties ziemas ceļā apgādāt drenu materialus nākamam gadam. Tīriet laukus no akmeņiem un pļavās un ganībās izcērtiet krūmus, novāciet akmeņus un ciņus.

Neaizmirstiet laikus pieprasīt mežniecībās būvmaterialus. Sagatavojiet malku un žagarus visam gadam.

Jāuzmana sakņaugu pārziemošana. Iestājoties salam sakņaugu stirpas laukos labi nosedzamas. Pagrabos temperaturai jābūt +2—4° C.

Lopi jāēdina pēc pārrauga uzstādītām normām. Rūpīgi aprēķiniet saimniecībā esošos barības daudzumus, lai barības pietiktu līdz pavasarim.

Lopu mitekļi jānodrošina pret aukstumu. Jāapsedz ūdens vadi, lai ziemā tie neaizsaltu. Jāuzmana grūsno govju atnešanās. Govis katru dienu jātīra.

Lopiem jādod fosforskābais barības kaļķis un vāramā sāls.

Aitas nevar turēt vienās telpās kopā ar govslopiem, jo šīs telpas ir par siltām. Aitu kūtīs temperatura nedrīkst būt augstāka par 8—10° C. Salam iestājoties cūku kūtis jāapsilda. Jāsāk apgaismot vistu kūtis, lai celtu vistu dējību. Tagad olu cenas jau paaugstinātas.

Zirgi jāapkaļ ar ziemas pakaviem. Apgādājiet lopiem melasi. Melases cenas skat. iepriekšējā «Aizsarga» num. Jāaizsargā augļu dārzos jaunie kociņi pret zaķiem, apsienot tos ar skujām, niedrām vai laikrakstu papiriem. Zivju dīķiem pārklājoties ar ledu, jānoregulē ūdens caurtece.

Rudens un ziemas vakari jāizlieto zināšanu papildināšani. Laikus jāpasūta žurnali un laikraksti. Jāapmeklē priekšlasijumi un kursi. Jālasa grāmatas. Jārīko vakarēšana.

Karaspēka vajadzībām iepērkamo ražojumu cenas.

No š. g. 1. oktobra līdz 1939. g. 1. aprilim, iepērkot ražojumus tieši no lauksaimniekiem - ražotājiem vai viņu kooperativiem un kooperativu centralām organizacijām maksās šādas cenas: par kaltētiem cigoriņiem Ls 40,— kvintalā. Svaigu pasterizētu pienu Ls 16,— kvintalā, nepasterizētu Ls 15,— kvintalā Rīgas, Daugavgrīvas, Bolderājas un Liepājas garnizonos, bet par pienu pārējos garnizonos Ls 1,— kvintalā mazāk.

Olu cenas.

Par pilnīgi svaigām olām, ko Latvijas piensaimnieku centralā savienība iepērk no ražotājiem eksportam laikā no 1. novembra līdz 31. decembrim maksās Ls 1,80 kilogramā.

Atlīdzība par mutes un nagu sērgas nogalinātiem mājkustoņiem.

Ar mutes vai nagu sērgu saslimušo vai aizdomīgo saslimšanā mājkustoņu piespiedu nokaušanas gadijumā, valdība izmaksā atlīdzību, ievērojot sugas un ražības vērtību, pieturoties pie pastāvošām tirgus cenām, bet nepārsniedzot par govslopu Ls 300,—, par cūku Ls 100,—, par aitu Ls 100,— un par kazu Ls 50,—. J. Ķ.

Agr. J. Ķeņģis

Darba roku jautājums lauksaimniecībā

Ar katru gadu darba roku jautājums laukos paliek smagāks. Vietējie laukstrādnieki aizplūst darbos ārpus lauksaimniecības. Laikā no 1935. g. līdz 1937. g. katru gadu atstājuši laukus ap 10.000 vietējo laukstrādnieku, to skaitā ap 1200 ģimenes strādnieku. Arī darba spējīgākie ģimenes locekļi meklē darbu citur un mājās paliek vecākie. Darba roku trūkumu mazināšanai laukos mēs ievedam ārzemju laukstrādniekus. Agrāk strādniekus dabūjām no Igaunijas, Lietuvas un Polijas, bet tagad vienīgi no Polijas. Tas viss rada zinamu nedrošību saimniekošanā.

Mūsu pašu zemē atrodas vēl lielas darba spēka rezerves. Te pirmā vietā jāmin sīksaimniecības, kurās daudz nepilnīgi nodarbinātu cilvēku.

Uz 100 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes valstī ir šāds strādājošo skaits:

Saimniecībās līdz	1 ha	— 384
„	1— 2 „	— 131
„	2— 5 „	— 66
„	5— 10 „	— 37
„	10— 15 „	— 26
„	15— 20 „	— 21
„	20— 30 „	— 17
„	30— 50 „	— 14
„	50—100 „	— 11
„	pāri 100 „	— 9

Saimniecībās skaitas 43.563 nestrādājošie ģimenes locekļi un 81.953 uz laiku nodarbinātie vecumā no 15—65 gadiem. Puse no nestrādājošiem ģimenes locekļiem dzīvo saimniecībās līdz 1 ha platības. Pateicoties nepilnīgi izmantotām darba rokām, tautas ienākums no lauksaimniecības uz 1 strādājošo ir vēl ļoti zems, sevišķi Latgalē. Uz jautājumu sīksaimniecību iemītniekiem, kamdēļ viņi neiet strādāt ārpus savas saimniecības, tie atbild — neiešu priekš citiem vergot. Šo nepareizo uzskatu pāraudzināšanai stāv priekšā liels darbs. Daudz te var līdzēt aizsargi, kuriem jo tuvs sakars ar tautu. Latgalē sīksaimniecību īpašnieki nīkuļo. Tiem gan ir pāris govju, bet tās dod tik maz piena, ka nepietiek pašu uzturam. Tura 2—3 cūkas, kādas 5—10 vistas. Viss gada ieņēmums bieži nepārsniedz Ls 300,—. Vai šie sīksaimnieki nerīkotos pareizāki, ja iznomātu savas saimniecības kaimiņiem un paši izbrauktu darbā par deputatu strādniekiem? Tur būtu nodrošināts darbs un maize. Un atkal te jākonstatē parādība, ka bieži sīksaimnieki negrib braukt par deputatu strādniekiem, jo uzskata par kauna lietu no saimnieka palikt par strādnieku. Te atkal nepieciešama uzskatu pārveidošana par darbu un tā nozīmi. Daudz izmantojamu darba roku ir vēl pilsētās un ciemos. Ar pareizu darba roku sadalijumu dažāda lieluma saimniecībās jau ir iespējams iztikt bez ārzemju laukstrādniekiem. Ja vēl talkā ņem darba roku sadalīšanas iespējas visās ražošanas nozarēs, tad stāvoklis vēl uzlabojas.

Tomēr praktiskā dzīvē augšminēto uzskatu dēļ tik viegli un ātri jautājums nav nokārtojams.

Tamdēļ jāmeklē arī citi ceļi, kas dotu iespēju taupīt darba rokas.

Skaitļi rāda, kā mūsu valstī uz 100 ha lauksaimniecībā izmantojamas zemes nodarbina ap 22 strādājošo vecumā no 15—65 gadiem, tai pašā laikā Dānijā ap 15 strādājošo, t. i. par ⅓ mazāk. Dānijas lauksaimniecības ražotspējas ir daudz augstākas par mūsu. Tā, 1937. gadā Dānija izvedusi uz ārzemēm 153.000.000 kg sviesta, bet Latvija 19.211.000 kg, t. i. kādas 7 reizes mazāk. Dānija izvedusi bekona 183.000.000 kg un bez tam vēl 169.000 dzīvas cūkas, Latvija kopā 1.900.000 kg cūkgaļas. Dānijas olu eksports 81.000.000 gab. gadā, Latvijas — 23.500.000 gab. Dānija ikgadus bez tam eksportē 268.000 galvas liellopu, galvenā kārtā gaļas.

Kamdēļ mums vajadzīgs vairāk darba spēka, kā Dānijā, galvenā kārtā izskaidrojams ar vājo lauksaimniecības mechanizaciju. Mums nepieciešams daudz sezonas laukstrādnieku ražas novākšanai, kas rada pie tam vēl nevēlamus darbu sastrēgumus. Ražas novākšanas mašinu skaits tuvākos gados jādubulto. Lai plašāki varētu pielietot lauksaimniecības mašinas, ir jāveic daudz priekšdarbu. Daudzās saimniecībās laukos ir vēl daudz akmeņu, kas traucē mašinu darbu. Lielākā daļa pļavas vēl jāpļauj ar izkaptīm, jo tās nekultivētas, aizaugušas krūmiem, pārklātas akmeņiem un ciņiem.

Vislielākus un ātrākus darba roku ietaupijumus dotu pļavu kultivēšana. Reizē ar to būtu nokārtots sāpīgais lopbarības jautājums, kas traucē piena izslaukumu celšanu un ražošanas pašizmaksu samazināšanu. Nedrīkst aizmirst arī ganību kultivēšanu un iežogošanu aplokos. Tagad lopu ganīšanai lauksaimnieki izmanto, spriežot pēc noslēgtiem darba līgumiem ap 2500 ārzemju laukstrādniekus. Šis skaits faktiski ir daudz lielāks.

Paklausot Valsts Prezidenta K. Ulmaņa aicinājumam atstāt vasaras strādniekus arī pa ziemu, viņi varēs veikt daudzus priekšdarbus pļavu un ganību kultivēšanai un lauku iztīrīšanai no akmeņiem, kas dos iespēju plašāki pielietot ražas novākšanas mašinas. Ar šo domu jāaprod visiem lauksaimniekiem un nekavējoties jāķeras pie darba, lai nākotne nenestu smagus zaudējumus.

Lauksaimnieku rīcībā ir vēl citi līdzekļi darba roku mazināšanai. Te jāmin, ka ar saimniekošanas pārkārtojumiem var gūt jūtamus rezultatus.

Visvairāk cilvēka darba roku prasa sakņaugu apkopšana — ap 105 cilvēka darba dienas uz ha, cukurbietes pat līdz 145 dienas, kartupeļi jau prasa mazāk — ap 62 dienas, ziemāju labības — ap 22 dienas, vasarājs ap 17 dienas, āboliņa novākšana 7 dienas, siena novākšana 5,5 dienas, bet ganības tikai 2,5 dienas uz ha.

Šie skaitļi apstiprina teikto. Vai nebūtu pareizi saimniecībām ar nekultivētām pļavām un ganībām laukos ierīkot vairāk zāļāju un atlikušo zemi labāki kopjot un mēslojot celt ražas, pie tam nesamazinot kopražas. Pakāpeniski izvedot pļavu un ganību kultivēšanu, nākotnē sējumu platības laukos, nepavairojot cilvēka darba roku daudzumu, varētu atkal pavairot, kas stipri celtu mūsu lauksaimniecības ražotspējas. Daļu pļavu un ganību vairāk zemju varētu apmežot. Šis ceļš nodrošinātu arī lopkopību ar labāku lopbarību un celtos piena izslaukumi. Daļa sakņaugu lopbarībā atvietojami ar kartupeļiem un skābbarību.

Bez minētā, ikvienam lauksaimniekam jārūpējas, lai vairotos darba roku skaits laukos. Te pirmā vietā jāmin ģimenes laukstrādnieku turēšana, kas dos strādājošo pieaugumu. Tamdēļ laukstrādnieku dzīvokļu izbūvei jāveltī sevišķi liela uzmanība. Valdība jo plaši atbalsta strādnieku dzīvokļu izbūvi ar

aizdevumiem un pabalstiem. Nav jābaidas, ka jaunuzceltos dzīvokļos nevarēs atrast iemītniekus. Pateicoties valdības gādībai par ģimenes laukstrādniekiem, kuri tagad saņem aizdevumus dzīves uzsākšanai, ģimenes piemaksas, ārstēšanos un atbalstu slimo kasē, to skaits strauji aug. Šogad bija vērojama parādība, ka tikai ar lielām grūtībām LLK darba biroji varēja novietot darbā visus deputatu strādniekus.

Valdības atbalsts šai virzienā arvien paplašinas un ikviena lauksaimnieka pienākums darīt visu iespējamo, lai saistītu laukos vairāk ģimenes laukstrādniekus un arī savas ģimenes locekļus.

Daudz darba vēl stāv priekšā darba ražības celšanā. Mums ir strādnieces, kas nevar izslaukt uz reizi vairāk par 3—4 govīm. Tai pašā laikā laba strādniece izslauc 2—3 reizes vairāk govju. Tas pats sakams par citiem darbiem. Premijas un akorda darbi ceļ darba ražību.

Daudz veltīga laika saimniecībās patērē pie sagatavošanās darbu uzsākšanas. Te liela nozīme strādnieka darba apzinīguma ieaudzināšanai. Šai virzienā paredzēts izvest laukstrādnieku kvalificēšanu pēc darba spējām. Dzīves un darba apstākļus laukos nevar jūtami uzlabot pie zemas darba ražības. Darba sekcijām un laukstrādnieku apakšsekcijām šai virzienā veicams liels un paliekošs darbs. No šī īsā pārskata redzams, cik sarežģīta ir darba spēka jautājuma kārtošana, jo šeit darīšana ar pašu cilvēku.

Valdība ir darijusi ļoti daudz. Pieliksim arī mēs katrs roku savā vietā, lai ātrāki piepildītos Valsts Prezidenta K. Ulmaņa aicinājums, lai būtu p a š u z e m e i — p a š u a r ā j i.

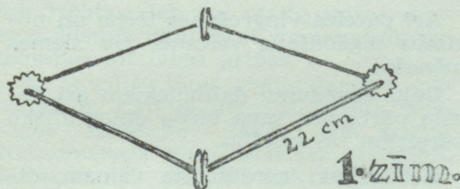
Anna Puriņa

Latvisko Ziemassvētku rotājumi

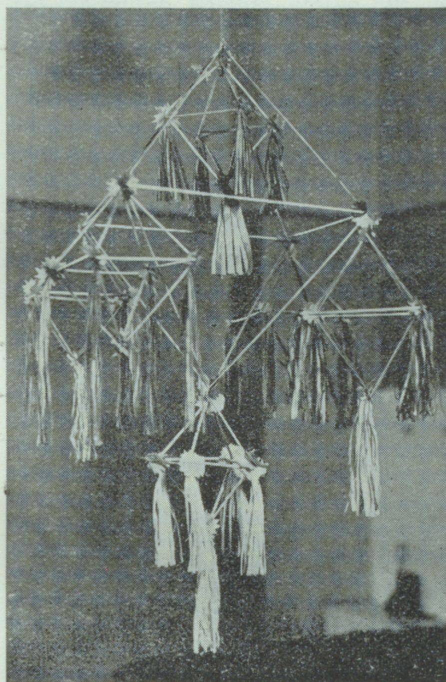
Kad rudens bagātības iemiesotājs Mārtiņš godam saņemts un pavadīts, latviešu sētās sāk posties lielākiem svētkiem gadskārtā — dižajiem Ziemassvētkiem. Ikvienos svētkos latvietis savu māju izdaiļo īpatnējiem rotājumiem un pušķiem, tā jo zīmīgi izceļot katru svētku īpatnības un nozīmi.

Gaišajiem Ziemassvētkiem latvieša bagātā izdoma tos ir izveidojusi jo dažādus un greznus. Galvenie Ziemassvētku rotājumi ir dažāda lieluma puzuri, saulītes un važiņas jeb valgi. Šo rotājumu gatavošana, sevišķi puzuru un saulīšu, prasa diezgan daudz laika un darba un tādēļ to gatavošanu sāk jau laikus pirms svētkiem. Darbu veic sievietes garajos rudens un ziemas vakaros un te nu lielu lielie palīgi ir bērni un pusaudži. Cik liela nozīme Ziemassvētku rotājumiem piešķirta senāk, norāda tas, ka to gatavošanai saimnieces atbrīvojušas kalpones no parastajiem darbiem pat vairākas nedēļas pirms svētkiem.

Puzuri ir sarežģītākie rotājumi. Tos gatavo no salmiem (dažreiz arī niedrām) un krāsainiem papiriem. Katrs puzuris sastāv no 6 atsevišķām daļām — sešiem maziem puzuriem jeb sešiem astoņplākšņiem. Katra atsevišķā puzura daļa tiek pagatavota no 12 vienāda garuma salmiem. Vispirms 4 vienāda garuma salmus saver kvadratā, reizē ar to katrā kvadrata stūrī iever krāsainas papīra zvaigznītes (skat.

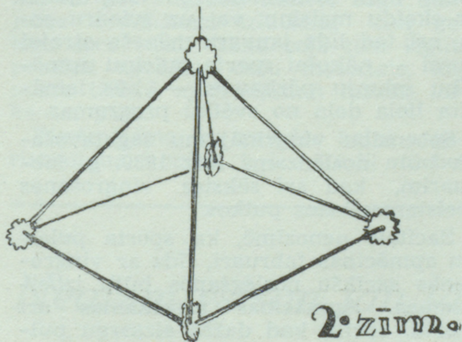

1. zīm.) Šo kvadratu pieņem kā puzura atsevišķās daļas centru. Uz augšu no šīs vidus daļas veido ar 4 salmu palīdzību 4 trīsstūrus, kuru augšējie gali savienoti (skat. 2. zīm.) un noslēgti ar papīra zvaigznītēm. Līdzīgus trīsstūrus veido no vidus uz leju. Viss šis veidojums kopā dod vienu veselu atsevišķo puzura daļu — astoņplāksni (skat. 3. zīm.). Pirmo puzura daļu gatavo daudz lielāku par pārējām. Piecus mazākos astoņplākšņus pievieno pa vienam pirmajam četros stūros un apakšā. Visos puzura apakšējos stūros iesien sagrieztas papira bārkstis,

Ziemassvētku puzuris.

krāsainas lupatiņas vai ēveļu skaidas. Ja puzuri vēlas sevišķi greznu, tad lielākajā puzura astoņplākšņa vidū iekar vēl vienu vai vairākus mazus un tikpat daudz piekar apakšā. Gatavos pu-

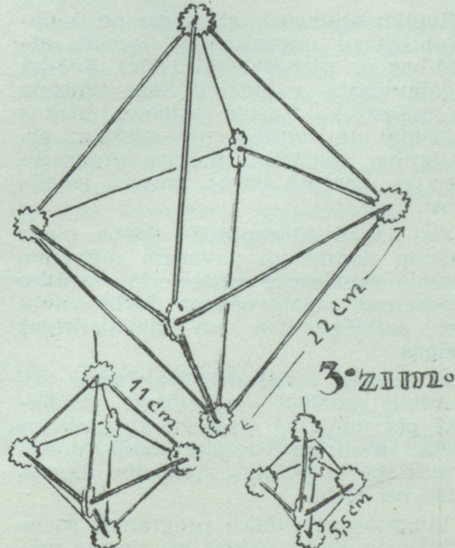

zurus pakar pie griestiem diegā vai zirga sarī (skat. foto attēlu).

Saulītes gatavo no salmiem un krāsainiem papiriem. Ņem lielāku kartupeli (arī kāli) un izver tam cauri garāku diegu, aiz kura to vēlāk, kad saulīte gatava, pakar pie griestiem. Kartupelim visapkārt ar sērkociņu, nagliņu vai resnu stiepuli sadur vienu pie otra caurumiņus. Šais caurumiņos stingri iesprauž vienāda garuma (25—40 cm) salmus, kuriem izkultas vārpas galā. Uz katru salmu uzvērtas krāsainas papira zvaigznītes vai saulītes. Jo ciešāki vienu pie otra salmiņus sasprauž kartupelī, jo kuplāka un apaļāka izskatas saulīte. Sevišķi greznas saulītes iegūst, ja tām uz katru salmiņu saver labi daudz papira zvaigznītes un saulītes, atstājot starp tām apm. pirkstu platas starpas.

Papirus atsevišķām saulitēm (tāpat arī puzuriem var ņemt vienā krāsā. bet var arī jaukt vairākas saderīgas krāsas kopā, piem.: zaļu ar oranžu, dzeltenu ar zilu u. c. Saulītes tāpat kā puzurus kar pie griestiem grodos diegos, tādēļ pie mazākā gaisa saviļņojuma tie kustas un griežas. Šīs, gandrīz nerimstošās griestu rotājumu kustības, piedod svētku telpai pasakainu vieglumu.

Starp saulītēm un puzuriem tiek izvilktas visādos virzienos tā sauktās salmu važiņas, jeb valgi. Važiņas gatavo no salmiem. Salmus sagriež 4—5 cm garos posmiņos un saver uz diega pārmaiņus ar krāsainu papiru saulītēm un zvaigznītēm. Ar važiņām rotā ne tikai griestus, bet arī telpas sienas.

J. Malovka,
15. Liepājas a. p. f. a. instruktors

Ierosinājumi aizsargu vingrošanas svētku programas sagatavošanā

Šajās dienās noslēdzās fiziskās audzināšanas kursi visos aizsargu pulkos. Šo kursu, tāpat kā iepriekšējo apmācības programā bija sacensību vingrinājumi un deju demonstrējumi Latvijas aizsargu vingrošanas svētkiem 1939. g.

Kursanti — sporta pulciņu vadītāji un vadītājas, pulcēdamies kursos, iedziļinādamies vingrošanas sacīkšu un svētku demonstrējumu saturā, uzrādija lielu izpratni un centību, piesavinādamies daudzveidīgo svētku programu.

Nav šaubu, sporta pulciņu vadītāji un vadītājas, atgriezdamies savos sporta pulciņos, stāsies pie svētku programas sagatavošanas, vingrošanas sacensību grupu apmācībām.

Tagad iesāktais darbs turpinās visos sporta pulciņos, jo ikviens aizsargu sporta pulciņš grib piedalīties lielajos vingrošanas svētkos nākošā gada vasarā.

Sagatavojamie svētki būs turpinājums tam darbam, ko Aizsargu organizacija uzsāka 1937. g. ar lielajiem aizsargu vingrošanas un deju svētkiem Rīgā.

1939. g. aizsargu vingrošanas svētki kā ar dalībnieku skaitu, tā programu tālu pārsniegs visu iepriekšējos svētkos redzēto. Droši var teikt, ka gatavojamiem svētkiem līdzīgi svētki nav bijuši visā mūsu valsts pastāvēšanas laikā. Lauku un pilsētas sporta pulciņos organizētie aizsargu sportisti un sportistes pirmo reizi tik lielā skaitā rādīs sava darba rezultatus.

Vingrošanas svētku sagatavošanas darbs ikvienam aizsargu sporta pulciņa dalībniekam-cei uzliek lielu pienākumu.

Svētku sekmes ir atkarīgas no ikviena aizsargu organizacijas locekļa atbildības un pienākuma sajūtas. Svētku sagatavošanai vajadzīga liela sajūsma un mīlestība. Sporta pulciņos, blakus sajūsmai un centībai nepieciešama arī pacietība, apmācību pareiza organizēšana — daramā darba pareizs iedalijums.

Jau tagad jānosprauž darba plans katram ziemas un pavasara mēnesim, katrai sanāksmes reizei, lai svētku programas sagatavošanas darbs ritētu bez sastrēgumiem un nevajadzīgas steigas.

Šī mēneša sanāksmēs pulcinami visi vienības sportisti - sportistes. Sanāksmē pārrunājama aizsargu vingrošanas svētku programas sagatavošana, noteicamas sporta pulciņu apmācību dienas, laiks un vieta.

Vingrošanas svētku programas sagatavošanas darbs rudens un ziemas mēnešos iespējams vai vienīgi telpās. Tālab daudziem sporta pulciņiem šoruden, vairāk kā jebkad būs jāpieliek pūles atrast piemērotas telpas savām ziemas nodarbībām. Kur lielākas telpas kopējām apmācībām nevar atrast, vai lielāku telpu lietošana iespējama reti, tur sporta pulciņu dalībnieki-ces būtu sadalami vairāk grupās, pa 3—8 dalībnieku katrā. Maza grupa arī nelielā telpā ar labām sekmēm varēs sagatavot lielu daļu svētku programas.

Sadalot sportistus-stes sīkākās grupās, ziemas apmācības nebūs jāpārtrauc lielāku telpu trūkuma dēļ.

Grupās apmācītiem sportistiem-stēm sava vai vairāku pulciņu kopējās sanāksmēs nereti atliks vienīgi salīdzināt paveikto darbu un nolīdzināt ieviesušās kļūdas.

Sporta pulciņa vadītājam mazo grupu apmācībās varēs piepalīdzēt arī grupas vadītājs vai vadītāja.

Kā visa sporta pulciņa kopīgām, tā savrupējo grupu apmācībām svētku programa sadalama vairāk daļās, katru daļu iemācoties noteiktā laika posmā.

Ziemas posma darba planu, resp. programu katrai apmācības reizei var sastādīt, sadalot visu svētku uzvedumu, sacensību programu vairāk daļās. Piem. ķermeņa vingrojums, vingrojums ar skaidu maisiņu, vingrojums uz sola aptver 23 dziesmas - izdarības. Šīm klāt būtu jāpieskaita obligatais sacensību vingrojums uz sola un lēcieni pāri šķēršļiem.

Sadalot programu vienmērīgi vairāk sanāksmēm, jācenšas, iemācoties jaunu daļu, jau iemācīto atkārtot, sasniegumu uzlabot. Piem. ja vienā apmācībā izdosies sporta pulciņa dalībniekiem iemācīt tikai divas daļas (dziesmiņas) no obligatoriskā vingrojuma, vienu daļu (dziesmiņu) no vingrojuma ar skaidu maisiņu, vai uz zviedru sola, arī tad līdz janvara mēneša otrajai pusei — nākošai sporta pulciņu apmācību sekmju pārbaudei — būs iemācīta liela daļa no svētku programas.

Sacensību vingrinājumu sagatavošana būtu noslēdzama līdz 1939. g. februarim, kad arī sāksies vingrošanas meistarsacīkstes pulkos.

Sacītais nenozīmē, ka sporta pulciņu apmācības fabruarī, līdz ar vingrošanas sacīkšu noslēgšanos būtu izbeidzamas. Apmācības turpinamas arī martā, aprilī, kad dažos aizsargu pulkos vēl notiks vingrošanas sacensības un sāksies kopmēģinājumi.

Reizē ar svētku vingrošanas programas sagatavošanu apmācamas arī dejas: «Ritenītis», «Jautrā vija», «Eņģelītis» un «Garais dancis».

Svētku programa — vingrojumi, dejas noder arī kā teicams materials uzvedumiem vienību sarīkojumos. Demonstrējumos var izvēlēties arī programas nelielu daļu, — auguma vingrojumu, vingrošanu ar skaidu maisiņu, uz zviedru sola, lēkšanu pāri šķērslim (diviem dalībniekiem), vai dejas.

Vingrināšanos volejbola spēlē daudziem pulciņiem būs jāpārnes uz pavasara posmu, kad sporta pulciņu dalībniekiem būs atkal iespēja pulcēties ārpus telpām — sporta laukumos.

Sporta pulciņa vadītājam tagad, vairāk kā citkārt būtu jāpārdomā katras apmācības stundas saturs. Svētku programas sagatavošanu jācenšas veikt viegli, nepiespiesti, izvairoties pārvērst apmācības par nogurdinošu, apnīkstošu «dresuru».

Svētku programas sagatavošanai aizsargu sporta pulciņos 1938/39. g. ziemas mēnešos būtu gan veltama sanāksmju lielākā daļa, taču blakus tai būtu jāturpina, kaut arī ierobežotā veidā, citas ziemas periodā iespējamās nodarbības: slēpošana, slidošana, sporta spēles u. c.

Reizē ar darba plana noteikšanu, jāorganizē nepieciešamo vingrošanas rīku — zviedru sola un skaidu maisiņu pagatavošana vai iegādāšana. Tāpat lēkšanas vingrojumu izpildīšanai derētu palielāks siena maiss, v. c.

Zviedru sola apraksti un zīmējumi atrodami «Rokas grāmatā aizsargu fiziskai audzināšanai un sportam», 35. lpp.

Skaidu maisiņa attēli un pagatavošanas apraksts atrodams š. g. maija (5.) «Aizsargs» žurnalā.

Arī pareiza vingrošanas tērpa un nozīmju sagādāšana veicama jau ziemas mēnešos.

Deju uzvedumu dalībniekiem arī derētu pārbaudīt savu tērpu etnografisko pareizību un pilnību.

Nebūs lieki norādīt, ka vienam, otram sporta pulciņa dalībniekam jau laikus būtu izprasami atvaļinājumi vai jāparedz atbrīvošanās no darba pienākumiem laikā no 1939. g. 14.—18. junijam.

Rakstā minētie ierosinājumi neizsmeļ visas iespējas.

Daudz sporta pulciņi arī bez šāda veida ierosinājumiem veiks svētku programas sagatavošanu.

Taču daudziem sporta pulciņiem savas dalības raksturs būs ievērojami jāpārkārto, jāpielāgojas intensivākam darba ritmam, tiem tad arī varbūt minētie ierosinājumi noderēs.

Būvēsim smailītes

3.

Izgatavojot planu Latvijas ūdeņiem ideali piemērotas smailītes konstruešanai, tika prātā paturēti šādi galvenie principi: smailītei jābūt pietiekoši vieglai, lai divi cilvēki to varētu viegli nest, bet arī pietiekoši izturīgai, lai varētu uzsākt visgrūtākos braucienus, arī pa jūru. Tai jābūt tik lielai, lai varētu turēt vismaz 250 kg kravu, neiegrimstot pārāk dziļi. Reizē ar to jāpilda prasība, lai smailīte būtu tik plata un ērta, ka, airēšanu netraucējot un neapgrūtinot, vajadzības gadijumā naktī, laivā varētu arī pārgulēt — viens ērti, bet divi pārāk neieplešoties. Viens no galvenajiem nodomiem konstruktoram bija, ka smailītei jābūt arī ar labām zēģelēšanas spējām, jātur kurss un jābūt tikpat viegli un veikli pa un pret vēju vadamai kā mazai jachtai. Beidzot — smailītes būvē bija jāatrod gluži jauni ceļi pašā būvēšanā un materialu pielietošanā, lai smailītes mūžs pie labas kopšanas būtu vismaz 10 vai vairāk gadu, tā būtu droša, stabila un tomēr viegla.

Visu to cenšoties panākt, bija jāizšķiras, ievērojot arī izmaksas jautājumu, par stabilas smailītes būvi ar pieliekamu mastu un ķīli. Tās garuma un platuma attiecība paturēta 1:7, tā tad slaika forma, brangas (šķērsribas) aprēķinātas tā, lai pie minimalās ūdens berzes un ūdens apskalotā laukuma tomēr būtu pietiekoši liels tilpums braucējiem un bagažai, klaja augstums izvēlēts drusku lielāks kā parastajiem tipiem, lai sasniegtu labākas zēģelēšanas spējas un materials izvēlēts tā, lai pie sapratīgas būves un pieturoties planiem, visas smailītes pašizmaksa nepārsniegtu aptuveni 90—100 ls. Tiem, kam lielākā daļa būvei vajadzīgo koku pašiem iegūstama, šī suma samazinātos pat līdz 60 latiem, neieskaitot buras.

Iekams vēl nav noorganizēta smailīšu būve un katram tā jābūvē par sevi, paša zināšanām un rīcībā esošajiem rīkiem, domājam, ka liels palīgs būs nepieciešamo materialu un darba rīku saraksts, kuru apsverot, tāpat kā savas spējas un līdzekļus, lai izšķiras, **vai mēģināt** iegūt brīnišķīgo braucamrīku, kas līdzinas un dažā ziņā pat pārspēj desmitus tūkstošus latu maksājošas jachtas, jeb vai atstāj mūsu skaistos ūdeņus tikai tiem, kam vairāk uzņēmības un labas gribas.

Ar smailīšu būvē pielietojamiem materialiem Latvija atrodas izcilus izdevīgos apstākļos. Mūsu sila priede, Rietumeiropā visai iecienīts materials, kuras izcilās īpašības tiek augstu vērtētas. Osis, sīkstais ozols, iesarkanā vīksna, lokanais vītols un vieglā apse tieši kā radīta vieglo laivu būvei. Zilziedainais linu stiebriņš dod izturīgu buru audeklu un sēklas — vērtīgo linu eļļu. Mūsu fabrikās gatavotais aviacijas finiers ieguvis tādu slavu, ka to apskauž visi mūsu kaimiņi. Mūsu piena ražojums kazeins kopā ar kaļķiem dod tā saucamo aukstlīmi, kuras pielietošana un izmantošanas iespējas dažiem vēl gatavā ķīniešu ābece. Apsveriet visu to un jums būs jāatzīst, ka Latvija īstā paradize smailīšu būvētājam nevien ar saviem ūdeņiem un nākotnē radamo Ķeguma ezeru, kur visiem ūdens sporta cienītājiem atvērsies vēl neredzētas iespējas, bet arī ar izdevīgo un lēto materialu bagātību.

Diemžēl līdz šim kokrūpnieki piegriezuši pārāk mazu vērību smailīšu būvei vajadzīgo standartizēto kokmaterialu sagatavošanai, jo līdz šim pēc tiem arī trūcis pieprasijuma. Nav mums arī izstrādāta smailītes normaltipa, kas tikpat labi izpildītu savu uzdevumu garākā turisma braucienā, kā īsā atpūtas izbraukumā, apvienojot pie tam arī pieņemamas zēģelēšanas īpašības.

Lielākos centros daudz maz piemērots, dabūjams arī apēvelēts materials, bet visumā stāvoklis tāds, ka pilnīgi derīgu materiālu izmēru ziņā grūti atrast un par šāda stāvokļa novēršanu turpmāk centīsimies parūpēties, lai katrs smailītes būvētājs atrastu saviem nodomiem atbilstošu pusfabrikatu, kas aiztaupīs lieko fiziskā spēka patēriņu un dārgo laiku.

Kam tuvumā pieietams meža materials uz celma, ieteicams jau laikus noskatīt labi slaidu, bezzarainu priedi, jaunāku osi vai ozolu, vīksnu, apsi bez iepuvušiem zariem un serdes. Salam un ziemas ceļiem iestājoties nolaist šos kokus un pievest gateram, kurš īsā laikā tos pārvērtīs dažāda biezuma dēļos un plankās. Kas ieinteresējis par smailītes būvi savus draugus un biedrus, lai laikus aprunājas ar tiem un lai vairāki metas kopā. Tā daudz vieglāk būs izmantot un iegādāt visus nepieciešamos darba rīkus un arī materialu sagatavošana un izmantošana iznāks labāka un lētāka. No vienas slaidas priedes pietiek materiala varbūt veselām 10 smailītēm, nerunājot nemaz par oša vai ozola bluķi, no kura atliks sevišķi izturīgo vai cieto daļu būvei 40—50 smailītēm.

Lai vērtīgo koksni lietderīgi izmantotu, ieteicams apaļos kokus zāģēt tā, ka gatera zāģi tiktu iestādīti sekoši, rēķinot no malas uz serdi: ārējie dēļi — pus collu katrā pusē. Blakus tiem ik pa vienam $^3/_4$ collu, tādā pat kārtā ik pa vienam 1 collu un vidū vai nu 2 vai 2 un ½ collu. Ja zāģētavā nav zeimera, tad koki uz gatera apzāģējami divas reizes: pirmo reizi iestādot tikai 4 zāģus, kuri nogrieztu no koka bez diviem nomaļiem arī divus ½ collīgus vai $^3/_4$ collu dēļus. Otrā paņēmienā apzāģētie koki padodami atpakaļ un pēc augstāki minēto zāģu dalijuma iestādīšanas izlaižami caur gateru otru reizi. Tādā ceļā tiek iegūts paraleli apzāģēts dēļu materials, kas prasa tālākā apstrādāšanā mazāk laika un pūļu.

Piezīmējams, ka priedes baļķi atgarinami uz 3 asīm, t. i. — 6,40 m, bet ozols, osis, vīksna, vītols un apse var būt arī īsāki, jo no viņiem gatavojamas sīkākas daļas, kuru garums ļoti dažāds un dažādi kombinējams. Pats par sevi saprotams, ka sazāģētais materials pareizi jānokrauj, lai tas neizliektos un vienmērīgi izžūtu. To sasniedz uz zemes līmeniski noliekot pamata kokus, kuriem šķērsām pāri ar mazākais 2 collu atstarpēm noliek līdztekus žāvējamos dēļus. Starp atsevišķām kārtām liek vienāda biezuma laktas. Pavasarim iestājoties, ieteicams dēļu galus, lai tie neplaisātu, vai nu apsmērēt ar eļļas krāsu, vai pienaglot laktiņas, kas galus aizsargā no tiešā saules iespaida. Dēļi nekādā gadijumā nedrīkst plaisāt un tam piegriežama ļoti liela vērība.

Darba rīki.

Laukos dažam labam, kas nodomājis būvēt smailīti, jau atradīsies lielākā daļa nepieciešamo darba rīku un katrā ziņā būs arī telpas, kur darbu veikt. Sliktāk tas pilsētās. Tomēr katrs ar labu gribu un patiešām nelieliem līdzekļiem arvien atradīs iespēju iegādāties nepieciešamākos darba rīkus, kuru kopvērtība svārstīsies pie patreizējām cenām ap 30 latu. Katrā ziņā — daļa rīku jāpērk nebūs. Pa diviem draugiem kopā varbūt būs jānopērk vairs tikai dažas vīles vai kāds kalts, bet viens skaidrs — bez piemērotiem un labiem rīkiem smailītes būve tāpat kā katrs pēc plana strādājams koka darbs, nebūs iespējama.

Vēlami un nepieciešami būtu šādi darba rīki un palīgierīces: 1) Galdnieka zāģis koka statnī. 2) Rokas zāģis (fuksis). 3) Lapotnes zāģis ar rupjākiem zāģīšiem — (finieru zāģis). 4) Ēvele, tā sauktā «skrubene». 5) Pucēvele. 6) Divi kalti — puscollu un collu plati. 7) Rokas āmurs — ap 0,5 kg smags. 8) Kniedējamais āmurs — 0,1 kg. 9) Maza rokas urbjamā mašīna ar urbjiem 2, 3, 4, 5 mm. 10) Sviķurbis ar dažiem centra urbjiem. 11) Gremdētājs kniedēm un skrūvju galvām. 12) Parastās galdnieku knaibles. 13) Daži skrūvgrieži. 14) Vīles kokam ar rupju un smalku cirtumu. 15) 8—10 galdnieku skrūvspīles. 16) Tecila vai smilšakmens galoda. 17) Eļļas akmens ēveļu un kaltu asmeņu novilkšanai. 18) Koka leņķis.

Jāuzsver, ka smailītes būvē skrūvspīles pilnīgi nepieciešamas un bez tām iztikt pie līmēšanas nekādi nevar. Te vēlreiz atkārtojam, ka smailīšu būvei uz laukiem būtu organizējami pulciņi. Visiem kopā iegādājoties kaut vai divus instrumentu komplektus vai patapinot tos no skolu darbnīcām, būves izmaksa ievērojami samazināsies.

(Turpinājums sekos.)

Neaizmirsīsim jau laikus atjaunot
«Aizsarga» 1939. gada abonementu!

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Partija Nr. 79.

Spēlēta «Aizsarga» tālsacīkšu IV grupā.

Baltie: J. Sležis, Rucavā. Melnie: J. Kalniņš, Aizkrauklē.

Evansa gambits.

1) e2—e4, e7—e5 2) Zg1—f3, Zb8—c6 3) Lf1—c4, Lf8—c5 4) b2—b4 (pēdējā laikā šis gājiens, ar kuru baltie atdod bandinieku spēles attīstības veicināšanai, partiju praksē reti sastopams). 4) ... Lc5×b4 5) c2—c3, Lb4—e7 (solīds turpinājums. Melnie atdod iegūto bandinieku, paturot pietiekoši labu spēli. Ar 5) ... Lb4—a5 6) d4!, d6! 7) o—o, Lb6! 8) La3, e×d4 melnie var bandinieku paturēt, bet viņiem jāiztur stiprs spiediens. Arī Laskera turpinājums 6)...e×d4 7) o—o, Lb6 ir labs). 6) d2—d4, Zc6—a5 7) Zf3×e5, Za5×c4 8) Ze5×c4, d7—d5! 9) e4×d5, Dd8×d5 10) Zc4—e3, Dd5—e4 11) Zb1—d2? (stipra stratēģiska kļūda. Baltiem vajadzēja iepriekš spēlēt 11) De2, lai nepielaistu melno Dd3, un tad Zd2, vai tūlīt 11) o—o ar sekojošo Te1). 11) ... De4—d3 12) Lc1—b2, Lc8—e6 13) c3—c4, Zg8—f6 14) d4—d5, o—o—o! (nepatīkams pārsteigums. Ja baltie tagad turpinātu 15) d5×e6, tad sekotu Le7—b4 16) Lc1, Ze4, atgūstot figuru, ar labu spēli melnajiem) 15) Dd1—b3, Le6—f5 16) Ze3×f5, Dd3×f5 17) o—o, Le7—c5 18) Ta1—b1, Td8—d6! (melnie aizsargājas priekšzīmīgi. Uz 19) L×f6 tagad sekotu vispirms Td6—b6) 19) Db3—b5, Zc6—d7! 20) Lb2×g7 (riskanti), Td6—b6 21) Db5—a4 (ievērību še pelnīja ideja, atdot dāmu pret diviem laidņiem, bet rādās, ka tādā gadījumā pēc f7—f6 laidnis h8 netiek labi laukā). 21) ... Tb6×b1 22) Zd2×b1, Th8—g8 (šis gājiens ir melniem liktenīgs, jo noved tos neizbēgama mata stāvoklī). 23) Lg7—a1, Df5—f3 24) g2—g3, Tg8×g3+ 25) h2×g3, Df3×g3+ 26) Kg1—h1, Dg3—h3+ 27) Kh1—g1, Lc5—d6 28) Tf1—d1 (arī 28) f2—f4 partiju neglāba, jo sekotu 28) ... Lc5+29) Tf2, Dg3+ 30)Kh1, L×f2 ar nenovēršamu matu) 28) ... Ld6—h2+ 29) Kg1—h1, Lh2—g3+ 30) Kh1—g1, Dh3—h2+ 31) Kg1—f1, Dh2×f2 mats.

Partija Nr. 80.

Spēlēta vispasaules šacha savienības tālpartiju sacīkstē, 21. grupā.

Baltie: P. Keress, Tartu. Melnie: M. Izigeti, Budapeštā.

1) d2—d4, d7—d5 2) c2—c4, c7—c6 3) Zg1—f3, Zg8—f6 4) Zb1—c3, d5×c4 5) a2—a4, Lc8—f5 6) Zf3—e5 (Kapablankas gājiens, ko arī izmēģināja Aļechina-Eives sacīkstē). 6) ... Zb8—d7 7) Ze5×c4, Dd8—c7 8) Lc1—g5 (praksē ievests no Igaunijas lielmeistara Keresa) 8) ... Zf6—e4 (uz tūlītēju 8) ... e7—e5 melnie dabūtu dubultbandinieku uz f6) 9) Lg5—h4, e7—e5 10) f2—f3, Lf5—e6! (daudz labāk par 10) ... Z×c3 11) b×c3, b5 12) e4, Le6 13) Ze3) 11) e2—e3, Ze4—d6! 12) Zc4×e5, Zd7×e5 13) d4×e5, Zd6 — f5 14) Lh4 — f2, Dc7 × e5 15) f3 — f4, De5 — a5 16) Lf1 — e2, Ta8 — d8 17) Dd1—c1, Lf8—b4 18) o—o, o—o 19) g2—g4 (baltiem ir uzbrukums karaļa spārnā, bet melniem spēcīga pretspēle dāmas flangā). 19) ... Zf5—d6 20) Dc1—c2 (ja 20) f5, tad Lc4; bet ja Za2, tad Ze4. Ar teksta gājienu baltie atdod bandinieku, lai gūtu uzbrukumu, no kura tomēr nekas neiznāk) 20) ... Le6—c4 21) e3—e4, Lb4×c3 22) b2×c3, Lc4×e2 23) Dc2×e2, Da5×c3 24) Tf1—c1, (uz 24) L×a7 sekotu Dc4!) 24) ... Dc3—a5 25) e4—e5, Tf8—e8 26) Tc1—c5, Da5—b4 27) De2—c2 (ar šo gājienu draud 28) Tb1, bet melnie ziedo zirdziņu d6, iegūstot 4 bandiniekus un spēcīgu galotni). 27) ... Db4×f4 28) e5×d6, Df4×g4+ 29) Kg1—f1, Td8×d6 30) Tc5—c3, Te8—d8 31) Ta1—e1, Td6—d1 32) Tc3—g3, Td1×e1+ 33) Lf2×e1, Dg4—d1 34) Dc2—b2, g7—g6 35) Tg3—e3 (35) D×b7 nav iespējams, Te8 dēļ). 35) ... Dd1—d5 36) Db2—e5, Dd5×e5 37) Te3×e5, Td8—d7. Baltie padevās, jo laidnis pret 4 bandiniekiem ir bezspēcīgs.

Partija Nr. 81.

Par ievērojami apdāvinātu tālpartiju spēlētāju izrādās mūsu tālsacīkšu IV grupas dalībnieks J. Kalniņš (Aizkraukles piensaimn. sabiedrībā). Viņa šoreiz iespiestās divas partijas dod spilgtu liecību par viņa saprātīgo spēli.

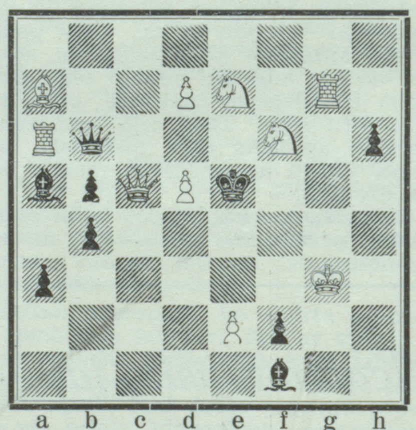
Baltie: J. Kalniņš, Aizkrauklē. Melnie: M. Nīgals, Skrīveros.

Franču atklātne.

1) e2—e4, e7—e6 2) d2—d4, d7—d5 3) Zb1—c3, Lf8—b4 4) Lf1—d3, (vērā ņemams gājiens šinī vietā), c7—c5 5) Lc1—d2, c5×d4 6) Zc3—b5, Lb4×d2+ 7) Dd1×d2, Zb8—c6 (uz 7) ... d5×e4 varētu sekot 8) L×e4, Zf6 9) Lf3 un ja tagad e6—e5, tad 10) Db4, Za6! 11) Da3 ar sarežģītu spēli). 8) e4×d5, e6×d5 9) Dd2—f4! Dd8—e7+ 10) Zg1—e2, Zc6—e5 (citādi abi draudi Zc7+ un Zd6+ nav novēršami) 11) o—o—o! a7—a6 12) Ze2×d4!. (baltie atdod figuru, lai paturētu uzbrukumu). 12) ... g7—g5 (ar ideju atbrīvot lauciņu g7 melnam karalim vai melnai dāmai) 13) Df4—g3, a6×b5 14) Ld3×b5+, Ke8—f8 15) Td1—e1, f7—f6 16) Kc1—b1, De7—g7 17) Th1—f1! g5—g4 (labāk būtu tūliņ Zg8—e7) 18) Dg3—c3, Zg8—e7 19) f2—f4, Ze5—g6 (ar 19) ... g4×f3 e. p. baltie būtu vēl varējuši ilgāk turēties) 20) f4—f5, Zg6—h4 (melniem nav cita gājiena, jo uz Zg6—e5? sekotu nepatīkami 21) Te1×e5! f6×e5 22) f5—f6, Dg5 23) f6×e7+, Kf8—g7 24) Zf5+, L×f5 25) D×e5+, Kg6 26) e7—e8 D+ u. t. t.) 21) Dc3—c5, h7—h5 22) Dc5—d6! Dg7—f7 23) Tf1—f2 (draudot Tfe2) 23) ... Zh4×f5 24) Tf2×f5. Melnie padevās. Baltie uzbrukumu izveduši aši un priekšzīmīgi.

Uzdevums Nr. 51.

N. Viestura (3. un 4. godalga L. Š. P. biedr. ātrturnīrā).

Baltie: Kg3; Dc5; Tg7 un a6; La7; Zf6 un e7. B. d7, d5 e2 (10).

Melnie: Ke5; Db6; Lf1 un a5; Ba3, b4, b5, f2 h6 (9).

Mats divos gājienos.

Šacha ziņas.

Lai celtu Latvijas valsts komandas spēles stiprumu cīņai ar ārzemēm, Latv. šacha savienība rīko koptreniņus mūsu meistariem un stiprākiem spēlētājiem. Treniņi notiks reizi nedēļā, laikā no š. g. 31. oktobra līdz 1939. g. 1. junijam. Uzaicināti piedalīties: 1) T. Apšenieks, 2) T. Bergs, 3) M. Feigins, 4) E. Krūmiņš, 5) L. Dreibergs, 6) L. Endzelins, 7) Dr. V. Hāzenfuss, 8) A. Koblencs, 9) T. Melngailis, 10) V. Mežgailis, 11) Meiers, 12) K. Ozols un 13) A. Strautmanis.

Ļoti rosīga šacha dzīve valda arī karavīru un aizsargu aprindās un armijas sporta kluba šacha sekcija attīsta lielu aktivitati. Nesen izcīnītā ātrspēles turnīrā uzvarēja dižkareivis N. Engličevs ar 11 p., kam seko L. Endzelins un kar. L. Dreibergs ar 10,5, kar. T. Melngailis un K. Ozols ar ik 7,5 p. Stiprākie karavīri - šachisti šobrīd ir Klungsts, Būne, Augulis, Ķelpe, Briedis, Zemītis, Strauss, Veidemanis, Ozols, Melngailis, Mežgailis, Dreibergs, Stabiņš, Bredenfelds un Engaličevs.

Latvijas šacha biedrība — Tallinas šacha klubs 20½ : 13½. 29. un 30. oktobrī Rīgā pirmo reiz sacentās Rīgas un Tallinas spēcīgākās šacha biedrības. Katrai ir tuvu pie 100 biedru. Svarīgākie individualie sasniegumi: F. Apšenieks ½ — J. Tūrns 1½, T. Bergs 2 — F. Villards 0, L. Endzelīns 1 — L. Sepps 1, L. Dreibergs 1 — T. Sappbergs 1, N. Elisons 1½ — E. Lahts ½ M. Brakmanis 1½ — L. Laurine 1½, G. Meiers 1½ — H. Israels 1½, M. Lauberte 1½ — M. Orava (Igaunijas meistare) ½.

Holandes radiosavienība rīko lielu **starptautisku turniru,** kurš notiks dažādās Holandes pilsētās. Turnīrā piedalas šādi visspēcīgākie pasaules meistari: Aļechins, Eive, Kapablanka, Keress, Reševskis, Fains, Botvinniks un Flors.

HUMORS

Ačuks

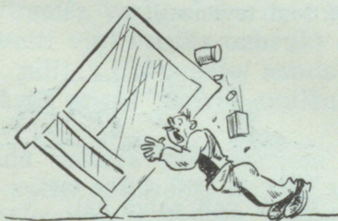
Goda dienā

Brīvprātīgi bildes zīmējis E. Rirdans.

Ja gaidama kāda svinīga diena, kā tad top posts, tīrīts un pušķots! Ziediem un zaļumiem tad apvij un rotā durvis, liek ziedus galdā un rūpējas par to, lai visur būtu gaišs un tīrs. Tāpat rīkojas arī tad, kad gaidami svētki. Kā tad visi skrien, tekā, mēž un rīkojas! Vispārējā svētku trauksmē tad katram ir kaut kas jādara.

«Tak, nestāvi, mīļais cilvēk, kā bomis!» sieva, garām skriedama, uzsauc vīram. «Tagad visiem jākustas — nav vaļas stāvēt.»

«Dari, dari...» vīrs noņurd. «Bet ko lai es īpaši daru?»

«Ja nav cita — parausti kač skapi no viena kakta otrā,» sieva pamāca veco sliņķi.

Tāpat mums jātekā, jāpošas un jāsaņem diena, kad Latvijai būs pilni divdesmit gadu. Tanī dienā, kad ielās plīvos karogi, būs greznoti nami un vakarā uzplauks gaismas puķes, tad ikvienam mums būs svētku sajūsma sirdīs. Ar lepnumu katrs noraudzīsies brašajos Tēvzemes sargos un nodomās: tie ir mūsu zēni; mūsu aizstāvji.

Un tāpat tie, kas valda tramīgos zirgus, tie arī mūsu pašu zēni; tāpat mūsu pašu ir sidrabotie putni gaisā.

Jūs jau zinat, kāda sajūta tad ir katram. Pašam arī gribas palepoties brūtes priekšā, sak: es arī reiz šitā pat...

«Ko — šitā pat?» brūte nesapratīs.

«Nu... gāju parādē.»

«Ko — vai tiešām? August, un tu man nestāsti nekā!?»

«Jā, kad es tev saku! Es viens pats visiem pa priekšu. Citi nemaz līdz netika.»

«Nu, un vai dabūji ar kaut ko par to?»

«Dabūju gan.»

«Ko tad?»

«Trīs dienas aresta par to, ka esot izskrējis no rindas.»

Nodimd saluta šāvieni. Nobijies zvirbulis izskrien no pažobeles un sabrēc sievai: «Siev, siev — ķer bērnus padusē un skaiti peršiņas pa zvirbuliski — nupat pastardiena klāt.»

Bet latvieša cilvēkam pēc šāviena paliek droši ap sirdi, sak: o, ja mums tādi ieroči ir, tad nav ko bīties!

Tagad mēs droši varam celties valsts svētku rītā un gudrot, kādu kaklasaiti siet priekšā.

Zilo? Zaļo? Brūno? Nē, zilo nevar, tad tūliņ degunam tāds savāds tonis. E, sies raibo, tad būs pašā griezienā!

Tra-ta-ta-ta, — skan muzika.

«Vai tu, Bucīt, zaldatos esi kaut ko varonīgu izdarijis?» brūte interesējas.

«Oja — esmu gan. Es, saproti, karadienestā milzīgs šiška biju. Man bija pieši, zobens un visādas siksnas. Pašam savs lielgabals lai bija.»

«Vai tu kāvies ar esi?»

«Kā ne — esmu gan. Vienreiz Vērmanes tas ir — Ložmetēju kalnā visu dienu plēsos...»

Gados vecāki vīri arī nododas atmiņām.

«Vo, astoņdesmit devītā gadā, kad es Ņižņigorodā pie lielā pumpja uz parādi biju — vo, tā tik bija parāde. Seši bundzinieki divas dienas un divas naktis lēja kā ūdeni. Man bija prontē jāstāv un pašam ķeizaram acīs jāskatās.

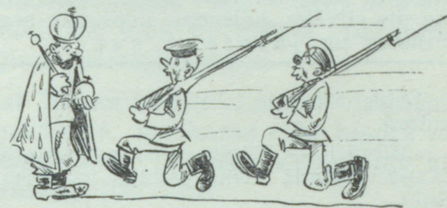

Todien visu dienu ar sešdesmit collu lielgabaliem vien šāva un man bija mazākiem lielgabaliem ar plaukstu jātur stobra gals ciet.»

«Kāpēc tā?»

«Ačkis, prasa kā dulls! Bet ja nu stobrs pagriežas pret ķeizaru un nelaikā izšauj, ko tad? Kur ta' tad jaunu ķeizaru ķersi? Tā manta vis pa zemi nemētājas.»

«Jā, jā... Bet kad es savā laikā Pliskavā bataļona ģivizijā dienēju, mums parādes laikā bija skriešus jāskrien ķeizaram garām.»

«Kāpēc tā?»

«Lai ķeizars neredz, ka mums bikses cauras.»

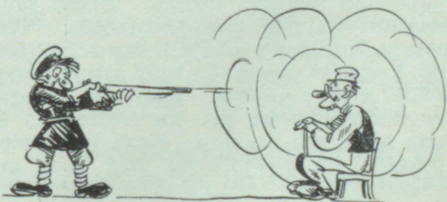
Un valsts svētku vakarā, staigādams pa gaišajām un ļaužu pārpildītajām ielām, cilvēks jūtas tik silti un labi, ka ne izturēt vairs.

Arī tālu laukos būs svētku izjūta. Tur gan nebūs ne ļaužu drūzmas ielās, ne lielgabalu dunoņas, tikai ugunssārti augstākās vietās un lauku miers, taču arī tādos apstākļos var izjust svētku prieku.

Saies divi vai vairāki kopā, apstaigās zaļojošos rudzu laukus un atcerēsies...

Kas viss nav noticis šajos garos gados! Kādas vētras, kādas nedienas nav vēlušās pār Latviju.

Vispirms atnāca vāci, pārstaigāja zemi, tad nāca vīri, kas draudēja vai

katru dēstīt pie sienas, tad nāca atkal Bermonta bandas, un visiem tiem latvietis bija spiests stāties pretim.

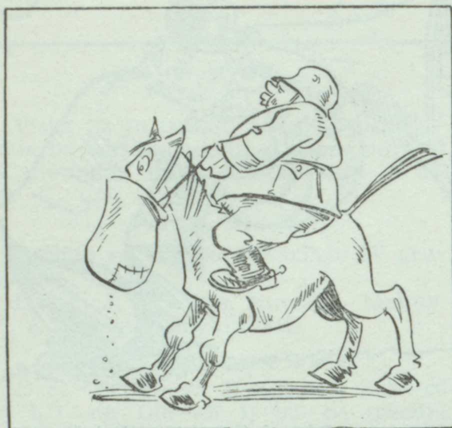
Paši mēs it labi atceramies tos laikus, kad mums nebija gandrīz lāga bozes pie rokas. Tad nāca vīri kopā gan kažociņos, vieglos svārkos, gan vestēs tērpušies; kājās visiem bija dažādi kurpnieku mākslas ražojumi — pastalas, zābaki un kurpes. Dažam bija pat tādas koktupeles, kā liellaivas kājās.

«Ja cilvēkam šitāds impetalijums kājās,» liellaivu īpašnieks apgalvoja, «tad viņš visur var justies drošs.»

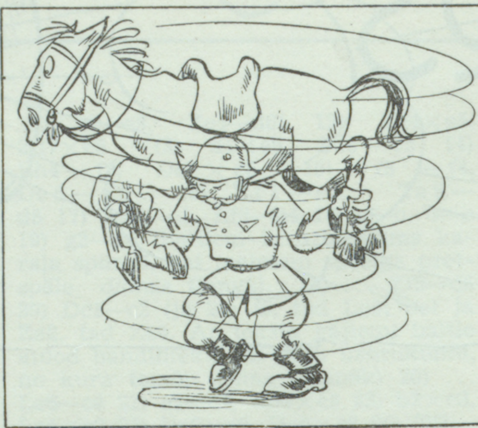
Toreiz vada komandierim bija lielas pūles, kamēr viņš dabūja savu gvardiju kārtībā.

«Mierā!!»

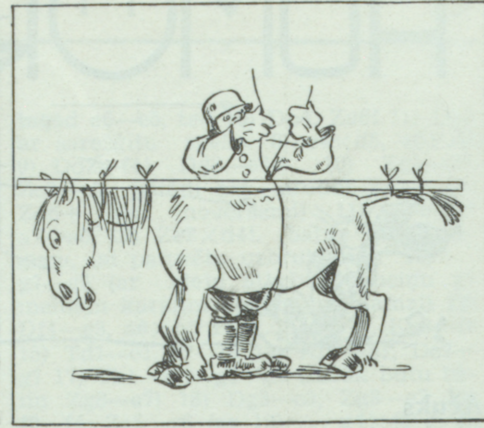
E. Rirdans Jāšanas un zirgu iejādes rokas grāmata ilustracijās

59. lpp. Ar barošanu un darba higienu jāattīsta viņu spēki, jāpieradina pie cilvēka, kalšanas, kopšanas, seglošanas un jātnieka svara.

144. lpp. Ja zirgs atsakas doties uz priekšu, tad viņš uz vietas jāgriež riņķī.

131. lpp. Zirgam jābūt taisnam tāpēc, ka viņam nāksies stāvēt ierindā...

Labi. Skaisti. Ja jau mierā, tad mierā.

«Mierā!! — Kāpēc visi nav mierā? Kapēc ierindā viens pagājis uz priekšu?»

«Piedodiet — pagājis uz priekšu gan nav neviens! Tās ir Vijgrieža kājas. Viņš virs zābakiem uzāvis pastalas, tāpēc kājas iznākušas stipri garākas.»

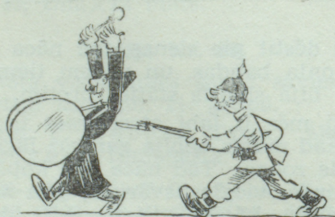
«Bet kāpēc viens atmuguriski izlīdis no ierindas?»

«Arī izlīdis nav neviens. Tas ir Puplakšu Reinis ar savu maizes kuli. Viņš saka, ka bez ēšanas neesot nekāda kaušanās. Iekod — viņš saka — daudz vai maz, tūliņ cita dūša.»

Apjautājieties pie tiem, kas brida Kurzemes, Vidzemes un Latgales purvus un sniegus, vai tie kāds ilgi prātoja, ko darīt — iet vai nē uz priekšu?

«Kas ir, tas ir: lieta jāņem nopietni,» viņi teica. «Sados vienam, sados otram, saņems kādus piecus vai sešus ģeneraļus gūstā — cauri būs tā lieta.»

Nebija viens naidnieks atgaiņāts, kad jau uzmācās otrs. Nebija tikuši ar to galā, kad uzklupa trešais. Tagad savu degunu Latvijā bāza Bermonts. Tas, jāsaka, plaša vēriena cilvēks bija. Savā karjeras sākumā viņš sita bungas kādā krievu pulkā. Viņš sita bungas ar trešo ātrumu, par ko feldfebelis šo sita ar pirmo ātrumu. Kara laikā viņš paspēja kā pirmais no visa sava or-

ķestra iekrist vācu gūstā, kur koncentracijas nometnē tas ieguva kņaza titulu un burlacīgas domas galvā. Bet kad Latvijā tam smalki nolauza degunu, tad nabags skrēja ātrāk par kamieli no šejienes.

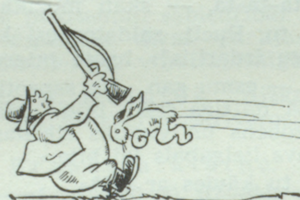
Iestājās mierīgāki laiki. Varēja sākt domāt par dzīves atjaunošanu. Maz pamazām pacēlās ēkas, sāka zaļot tīrumi un tagad, iejūtoties lielo svētku noskaņojumā un staigājot gaišajās ielās, mēs ar lepnu apziņu un drošības sajūtu varam izsaukties:

Sveicināti savā goda dienā!

Ludvigs Šanteklers

Mednieku dziesma

Nikni zvēri mežā mīt,
Vai, kam viņi virsū krīt!
Ja nav patronu ko šaut,
Tad tik atliek bēgt un bļaut.

Varens zaķis virsū nāk,
Lai nu katrs bēg ko māk:
Krūtīs tāds ar galvu drāž,
Milzi pat no kājām gāž.
Staltais briedis kājām sper,
Katrs gatavs, kam tik ķer —
Sūnas tāds ar ragiem ar,
Egli izgāzt šitāds var.

Medņu gailis liels un smags,
Stilbos ķeras tā kā traks;
Pāršķeļ biksēm stilbu — šņaks!
Tam uz kaušanos ir nags.
Āpsis, skat, no alas lien,
Medniekam tad virsū skrien,
Zābakam rauj zoli nost,
Gatavs ikrus pušu kost.

Tad tu palieci vai mēms —
Meža vepris nāk kā ķēms;
Noputojies kviec un rukst,
Dusmās sirds tam klaudzot pukst.
Stirnu buks kāds satramdīts,
Nāk kā viesuļa šurp dzīts,
Ja tas tev pa pieri grauj,
Tūdaļ žagi tevi rauj.

Vilks ar asti gaisu maļ,
Kā ar vāli galvā kaļ;
Mēle sarkana tam kvēl,
Vīru apēst nav tam žēl.

Seskis naski rokās kož,
Pats vēl nejēdzīgi ož:
Tādam mazam trāpīt grūt,
Viņa skaisto ādu gūt.

Vārnu tēviņš ķērc kā spoks,
Ar to karot ar' nav joks;
Tas ir gatavs acis knābt,
Cepuri no galvas grābt.
Nikni zvēri mežā mīt,
Vai, kam viņi virsū krīt!
Ja nav patronu ko šaut,
Tad tik atliek bēgt un bļaut.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Mārtiņš Jonainis

Sirmais virsaitis

Teika.

Rīgā, tagadējā Vienības laukumā, bija reiz liels un varens kalns, ko sauca par Kubes kalnu. Uz kalna stāvēja stalta virsaiša pils.

Tā bija viena no stiprākām pilīm. Negaisa laikā melni mākoņi tinās ap sargtorņu galiem un sarkani zibeņi laizija karavīru sejas. Pils virsaiti tas tomēr nebaidija: viņš zināja savas pils izturību.

Lejā, Daugavas malā, cits citam pieglaudās zvejnieku un tirgoņu ciemi. Visu šo ciemu ļaudis sauca virsaiti palīgā, kad no jūras puses ielīgoja Daugavā sveši laupītāju kuģi. Atbraucēji tad aši pazuda dzelmē, virsaiša karavīru smago šķēpu triekti, bet kuģos virsaitis salika savus ļaudis un devās tālos laimīgos sirojumos.

Kaimiņu virsaiši apskauda Kubes virsaiša varu, slavu un mantu. Bet velti viņi centās uzbrukt stiprajai pilij. Uzbrucēju asinis tad kā sārta migla garoja smilšu kāpās.

Kādā vakarā pils vārtiem pienāca svešs ceļinieks, tērpies savādās tālu zemju drēbēs. Viņš lūdzās naktsmājas un gribēja runāt ar pašu virsaiti.

Tie bija savādi vārdi, ko svešinieks teica. Virsaitis ilgi nevarēja tiem ierādīt vietu savā sirmajā galvā.

— Vai tu, virsait', esi padomājis, — runāja svešinieks — cik daudz tu sāpju nodarijis pasaulē? No katras zemes pēdas brēc uz tevi nokauto karavīru asinis. Tūkstošiem sievu mirkst asarās, jo tu nomaitāji viņu vīrus. Tūkstoši mazu, vāju bērniņu lād tevi, jo tu aizrāvi kapā viņu tēvus. Ieklausies vien — kā zemes un ūdeņi vaida!

Vēl ilgi tā runāja svešinieks. Un jo vairāk virsaitis klausijās, jo skaidrāk viņam likās atskanam smagi vaidi no visām pusēm. Asinis un asaras, likās, lāsoja tepat jau uz pilstelpu sienām.

— Tad teic jel, ko man darīt? — apmulsis vaicāja virsaitis.

— Pamet visu, kas tev ir, pamet pili, pamet mantu, pamet virsaiša godu! Topi kā ikviens no tiem daudzajiem brāļiem, kas man ir, un eji pasaulē mācīt ļaudīm mieru!

Svešais ceļinieks atvadijās un aizgāja, bet virsaitis palika pilī smagu domu pilns.

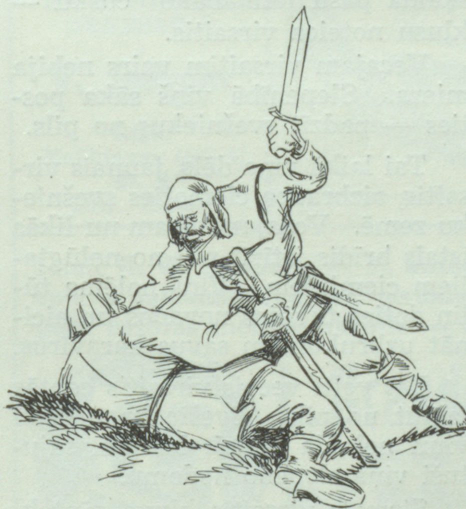
Viņš pasauca savu dēlu — stipru, skaistu puisi.

— Redzi, dēls, esmu jau vecs, bet daudzas domas vēl palikušas galvā neizdomātas līdz galam. Iešu kādu laiciņu vientulībā paklejot pasaulē. Palieci tu pilī, turi visu kārtībā. Tikai netaisi naidu, nesāci karus!

Abi apkampās un atvadijās. Drīzi jau klajumu vēji nožāvēja vecā virsaiša atvadu asaras.

Viņš ilgi gāja. Gāja un domāja. Un ausīs viņam skanēja smagi tumši vaidi.

Bet kad naktī viņš apgulās ceļa malā, viņu piepēši sagrāba rupjas, plēsonīgas rokas.

— Vecais atdodi visu, kas tev ir! — laupītāji šņāca.

Virsaitis strauji izrāvās uzbrucēju kampieniem, pacēla smago ozolrungu gaisā un posās jau zvelt, kad nejauši viņš atcerējās svešā ceļinieka mācību. Runga ļengani nokrita zemē.

— Varu jūs veikt... Bet negribu darīt sāpes... Ņemiet, ko kārojāt un ejiet savu ceļu! — viņš sacija laupītājiem.

— Jocīgs vecis! — tie pasmējās, uzmeklēja viņa naudas maisiņu, pakampa līdz arī maizes kuli un pazuda mežā.

Bet virsaitis atgulās sūnās, pieglauda sirmo galvu mētrainam cinītim un lūkojās zvaigznēs, kas it kā sidrabaini ziedi mirgoja zilajos debesu laukos. Un viņam bija tik labi, tik labi, ka nebija uzbrucējiem nodarijis sāpju.

Nākamā rītā sirmam virsaitim pieteicās netīkams ceļa biedrs — izsalkums. Vēders iegaudojās kā sasapņojies suns.

No krūmiem izsoļoja briedis. Aši virsaitis savicināja rungu.

— Tas tik būs cepetis! — viņš pasmējās.

Bet piepeši briedis apstājās, paskatijās vecajā vīrā un pakustināja savu ragu žuburus it kā sveicienam.

— Nemet rungu man! — ierunājās briedis. — Mani migā gaida briežumāte ar diviem mazulīšiem. Viņi visi nobeigsies bada mokās, ja nepārnesīšu tiem ēdamo.

Runga palika nemesta.

— Nedarīšu ne tev, ne viņiem sāpes — klusi sacija sirmais virsaitis un aizgriezās prom. Un ne pret vienu zvēru vairs nepacēlās viņa runga. Viņš zināja, ka visi tie jūt sāpes un visus apraudās vai nu mazuļi vai citi savējie.

Bet vēders nikni smējās par vecā vīra skumjām un vēl uzstājīgāk prasija sev ēdamo. Velti sirmais virsaitis centās ieraudzīt ko tādu, kas neciestu sāpes, pametot ierasto vietu gaišajā Dieva pasaulē.

— Nestāvi tik ilgi te! — dūca mazs kukainītis. — Tu redzi, cik smagi man zem tavas kājas. Ej tālāk!

— Ej tālāk, ej tālāk! — sāka zuzēt sīkas zālītes un ziediņi. — Mēs smokam nost bez gaisa un bez saules zem tavām pēdām. Mēs lūstam pušu negantās sāpēs.

Virsaitis iemaldijās biezā mežā, kur vēsas ēnas tīņājas ap kokiem

un tīkami glāstija vecā vīra sasvīdušo pieri.

Viņš pamanija zaķēnu, kas mazā saulainā laukumiņā grauza sulīgu lapu čemuru. Piepēši no krūmiem izšāvās lapsas smailais purns un nākamā mirklī jau zaķēns ķepurojās uzbrucēja zobos. Lapsa tikko posās pazust krūmos, kad straujā lēcienā tai uzklupa vilks un iecirta zobus skaistajā kažokā. Bet arī vilka prieki bija īsi: šķēps, ko metusi stingra roka, nodrebēdams ieurbās zvēra krūtīs, un no krūmiem steidza laukā smaidīgs medinieks.

Reibonis iesitās vecājam vīram asinīs.

Strauji viņš metās uz mediju-mu, krampjaini sakampa drebošos pirkstos zaķēnu un, pacēlis pie lūpām, kāri sūca vēl siltās asinis.

— Prom, ko tu te? Pazūdi! — rupji viņu pagrūda svešais medinieks un izrāva mazo zvērēnu no rokām.

Tad sirmais vīrietis strauji izvilka šķēpu no vilka krūtīm un ietrieca to svešajam sirdī...

*

Saule bija aizvedusi aiz tālajiem siliem jau daudz gaišu dienu, kad beidzot sirmais virsaitis atgriezās savā pilī. Viņa drēbes bija noskrandušas, seja vienās rētās, bet acīs dega savādas liesmiņas un pleci līka zem smagas nastas svara. — Negribēju tukšā nākt atpakaļ — viņš stāstija dēlam. — Uzbruku naktī kādai laupītāju migai.

Bet dēlam bija pašam daudz ko stāstīt. — Redzi, tēt', aiziedams tu mani pamāciji — neturēt naidu, necelt karus. Un labi gan, ka klausiju. Tagad man vesels pulks stipru, varenu draugu — svešu zemju bruņinieki. Citi tos negribēja laist ne tuvumā, bet es atļāvu, lai dzīvo pilī, cik ilgi patīk. Viņi jau drīz te, Daugavas malā, celšot paši savu pili — tādu, kādu mēs vēl neesot ne redzējuši.

Svešie bruņinieki bija dēlam daudz jaunumu stāstijuši un samācijuši. Viņš ilgi jūsmoja par gudrajiem ciemiņiem.

Gan vecajam virsaitim sakāpa tumšas aizdomas galvā, bet bija jau par vēlu. Svešie dzīvoja pilī kā savās mājās un ņirdzīgi smiekli nošalca visapkārt, ja viņš mēģināja parādīt savas saimnieka tiesības.

Bet virsaiša dēls bija kā dīvainas burvības apmāts. Viss viņam likās labi, ko darija svešie. Un savu paša tēvu viņš sāka pamazām saukāt par vecu muļķi.

Bruņinieki devās sirojumos Daugavas novados un atgriezās ar bagātu laupījumu. Asiņu peļķes un degošas mājas palika visur aiz viņiem. Sāpes kā baigas ēnas ložņāja ļaudīs.

Kādā dienā pilī atkal ieradās savādais svešais ceļinieks, kas reiz bija sirmajam virsaitim mācijis — nedarīt sāpes nevienam un nožēlot savas vainas. Bruņinieki apsveica viņu kā savējo. Līksmi viņš dzīroja viņiem līdzi pie galda un svētija viņu zobenus, kad bruņinieki devās laupītāju gaitās.

— Saki, svešais, gudrais vīrs, kā tu vari runāt divās mēlēs? Tu slavini mieru, bet dodi savu svētību naida cēlājiem — brīnijās sirklusu noteica virsaitis.

Bet svešais nemaz nelikās apmulsis.

— Mēs apkaujam un aplaupam tikai tos, kas turas pretī mums un mūsu skaistajai miera mācībai — viņš izskaidroja.

— Viltīga tava galva, viltīga tava valoda, bet laba runga sašķaida pašu lunkanāko čūsku — klusu noteica virsaitis.

Vecajam virsaitim vairs nebija miera. Slepenībā viņš sāka posties — padzīt svešniekus no pils.

Tai laikā viņa dēls, jaunais virsaitis, aizbrauca ciemoties svešnieku zemē. Vecajam vīram nu likās īstais brīdis iztīrīt pili no nelūgtajiem ciemiņiem. Viņš nolēma tūliņ doties tuvējos novados un aicināt uzbrukumam savus karavīrus.

Bet velti vecais virsaitis centās izkļūt no pils. Svešie bruņinieki viņu nelaida laukā, laikam, sajutuši viņa slepeno nodomu.

Sirmais virsaitis kļuva gūsteknis savā paša pilī!

Negants niknums iedegās viņā un dusmās sarkana iekvēlojās grumbainā seja.

Un tad viņa galvā pazibēja jauna doma — ņodedzināt pili! Lai sadeg ugunī visi svešnieki!

Aizdegtu, sveķainu pagali rokā viņš tumšā naktī steidzās pils ejās.

Bet svešnieki bija slepeni vērojuši visas viņa gaitas. Klusu tie zagās arī tonakt aiz viņa, un tikko liesmu mēles sāka laizīt pils sienas — bruņotu vīru bars sagrāba veco virsaiti.

Tai pašā naktī bruņinieki lēma viņam sodu — nāvi liesmu sārtā.

Bet vēl sārtā vecais virsaitis cieti turēja rokā sveķaino pagali.

— Vēl un vēl es nākšu, līdz es izsvilināšu jūs un visas jūsu migas! Un miera nebūs man, līdz pazudīs šis kalns līdz ar svešnieku varu! — sirmais virsaitis izgrūda lāstu, pazuzdams liesmās.

Gadi gāja. Svešnieki pieveica visas vietējās ciltis. Bet dīvains ugunsposts arvien kampa viņu migas. Un ļaudis tad atcerējās sirmā virsaiša lāstus... Daži teicās redzējuši tumšās naktīs arī viņu pašu klīstam Rīgas ielās — liesmainu pagali rokā.

Svešnieku vara tagad izirusi. Sen norakts arī Kubes pilskalns. Un sirmais virsaitis vairs nestaigā liesmainu dusmu pagali rokā.

Kā plaši vaļā vāzta delna saulē mirgo Vienības laukums un ēnas velti tiecas apkampt to.

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. **Izdevējs: Aizsargu štabs, »ŽURNALS AIZSARGS«.**

Grāmatspiestuves A-S. «ROTA» Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40 14212

Saules mīkla Nr. 18

(V. B.)

No zinamas vietas lasot uz labo, pa stariem, katru otro burtu — veltijums Latvijai. Piezīme: otrajā lasijumā jāpārlec sākuma burts.

Maģisks krusts Nr. 17. atrisinājums.

		M	S	S		
		ā	a	t		
M	ā	r	t	i	ņ	š
S	a	t	u	r	n	s
S	t	i	r	n	a	s
		ņ	n	a		
		š	s	s		

Bailīgs.

— Savas dzejas es atļauju publicēt tikai pēc savas nāves!

— Cik jūs esat bailīgs!

Restoranā.

— Viesmīl, skataties, zupā gadijusies poga! Sakiet, ko tas nozīmē?

— Es nu gan neesmu gaišreģis, bet droši vien tam būs kāds sakars ar nemieriem Spānijā, vai arī pēdējiem notikumiem Tālajos austrumos.

«Pamācība.»

— Mans dēls, mums visiem ir jāstrādā, — tēvs pamāca dēlu. — Darbs ir nepieciešams, darbs ir veselīgs, darbs dod dzīves prieku. Bez tam, darbs ir vienīgais ceļš, kā tikt pie labklājības, lai no darba varētu pavisam atteikties.

Cirkū.

— Saki, tēt, vai tas ir tas pats zilonis, kuru taisa no mušas?

«Nelabojamie».

— Eh, ja mums tagad būtu par abiem kopā tā naudiņa, ko esam krogos atstājuši!

— Jā, kas tā tagad būtu par pamatīgu iedzeršanu!

Pat divas.

— Te tev nu bija! Saņēma mani un ietupināja...

— Ko? Vai tad tev nebija pases?

— Kā nu nē! Pat divas bija!

Jaunā cepure.

— Mīļā Almiņ, kas tad ar tevi ir noticis!? Kāpēc tev plāksteris uz auss?

— Plāksteris? Tā taču mana jaunā cepure!

Akciju sabiedrība

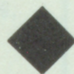
A. S. Maikapar

Rīgā

Akc. sab.

„Latvijas koks"

Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 1

Latvijas hipoteku bankas

ķīlu zīmes gadā nes 6% augļu

un tās ir nodrošinātas ar pirmām obligacijām uz nekustamu mantu pilsētās un ciemos un ar VALSTS GARANTIJU.

Jūsu papirosus uzlabo

Merkuri

čaulites

ar Havana vati

8 Godalgas

A. Jaunzems

RĪGĀ

Kr. Barona ielā 21.

TIRDZN.-RŪPNIEC. AKC. SAB.

«RAPIDS»

Rīgā, Zigfr. Meierovica bulv. 18.

AUTOBENZINS — LATOLS
PETROLEJA — EĻĻAS

«B. A. Paeglis un biedri»

Rīgā, Laimdotas ielā Nr. 17—1.
Tālrunis: 37156, 51438.

Uzņemos dažādus **štauvēšanas darbus,** kā: **izkraut un iekraut, un arī citus arteļa darbus.**

Gruntsgabali

neapbūvēti, dažādā lielumā, **Meža parkā** un **Čiekurkalnā** pārdodami

AKC. SAB.
RĪGAS BŪVBIEDRĪBA **Rīgā, Brīvības ielā Nr. 31.**
Tālr. 96586.

RADIO RŪPNIECĪBA

A. APSĪTIS un

F. ŽUKOVSKIS

Rīgā, Tirgoņu ielā 18.
Tālr. 32195.

Iemesls.

— Katrā zemē ļaudis mēdz savādāki sasveicināties. Tā, piem., Grenlandē lapi, kad sastopas, berzējas deguniem.
— To viņi dara tādēļ, ka viņiem deguni nosaluši! Tur esot ļoti auksts.

Ieraduma spēks.

— Kāpēc tu atteicies precēt skolotājas jaunkundzi?
— Tāpēc, ka reiz nokavēju satikšanos un viņa pieprasija, lai nākošo dienu es atnesu savu vecāku rakstisku paskaidrojumu par kavēšanās iemesliem.

Hierokļa zobgalības.

Vientiesis aizzīmogoja savu vīna trauku. Bet kalpotājs izurba traukam apakšā caurumu un zaga vīnu. Vientiesis brīnijās, ka vīns ejot mazumā, kaut gan zīmogs esot vesels. Kāds pazīstams viņam teica:
— Palūko, vai no apakšas netiek ņemts!
— Muļķi, — vientiesis atbildēja, — vai tu neredzi, ka viņš ir nokritis no augšas un nevis no apakšas!

Nepareizi sapratis.

— Dziļa elpošana iznīcina bakterijas, — ārsts paskaidro pacientam.
— Labi, ārsta kungs, bet kā lai es pavēlu viņām dziļi elpot?

AKC. SAB. **«GENTLEMAN»**

Plašākā izvēle dāmu un kungu mēteļos, kostimos un apģērbos. Pasūtijumu nodaļa. — Kažokādu darbnīca. Manufakturas, modes preču, apavu un cepuru nodaļas.

Kaļķu ielā Nr. 22-24. PAŠA TEKSTILFABRIKA Zasulaukā, L. Kandavas ielā 41-a.

K-S. **BRUNO FROBEENS**

Lieltirgotava

Rīgā, Grēcinieku ielā 6.
Automat. tālruņa centrale 3518.

Piedāvā no krājuma:
DROGAS, ĶIMIKALIJAS, PĀRSIENAMOS LĪDZEKĻUS.

Dzensiksnas

gatera un ripzāģi. Lodīšu gultnes. Automobiļu un motocikletu riepas.

Oskars Pētersons, Rīgā

13. janvara ielā Nr. 1.
Tālr. 24487.

Kaļķu ielā Nr. 10.
Tālr. 22409.

VILNAS DRĒBJU FABRIKA

«BOSTON»

Īpašnieks **R. ALTERMANIS.**

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 73.
Tālr.: kant. 91184, 91291.

Telegr.: BOSTON, Rīgā.

ZEĶU FABRIKA

«STAR»

NOLIKTAVA **Grēcinieku ielā 4.**
Tālr. 28706.

Zasulauka Kokvilnas

Vērptuves un Austuves Sabiedrība

Rīgā, Šampētera ielā Nr. 1.
Tālr.: 41391, 41290.

Lielākā izvēlē

«SVETLANA»

triko veļa un zeķes

(«Br. Svetlanovu» fabrikas ražojumi).
Cenas lētas un noteiktas.

SPECIALVEIKALI:

Brīvības ielā Nr. 14.
Šķūņu ielā Nr. 12-14.
Tērbatas ielā Nr. 65.

Augstcienībā
firma «TRIKOSVITA» E. DRIPE.

V. Eikerts, Rijs un b-dri

Rīgā, Aldaru ielā Nr. 1—3.

AĢENTURA UN KOMISIJA.

TĀLRUŅI:
Direkcija 22571;
Dzelzs un metala nod. 20665.
Mašinu un techn. nod. 30660.
Tekstilnod. 23511.
Manufakturas nod. 23886.
Kolonial nod. 20665.

O. GERVAŠS

ELEGANTI KUNGU UN DĀMU APĢĒRBI

Kaļķu ielā Nr. 28, I stāvā.
Tālr. 21638.

Kr. Barona ielā Nr. 28-a.
Tālr. 23526.

KOKA UN MISIŅA

pūšamie instrumenti

no pirmklasīgām fabrikām, augstākā labumā, kā arī latv. meistardarbā **mandolinas, bandžo, ģitares un bungas.**
Lielākā izvēlē par mērenām cenām.

Firmā Edgars Rode

Šķūņu ielā Nr. 15.

AKCIJU SABIEDRĪBA

«Juglas Manufaktura»

Dib. 1911. g.
Ražo un pārdod strap citu pazīstamos diedziņus

„Bezdelīga"

FABRIKA:
Mārkalna ielā Nr. 1-10.
Tālr.: 51146, 51147.

PILS. KANTORIS:
Kaļķu ielā Nr. 1, dz. 9.
Tālr.: 20918, 21846.

STUD. ARCH. - BŪVUZŅĒMĒJS

AUG. ĀBOLTIŅŠ

Rīgā, Artilerijas ielā 13, dz. 22.
IZPILDA: būvdarbus un projektus apzinīgi un lēti.

ĶIMISKĀ FABRIKA

«ALKALI» A. S.

Ganību dambī Nr. 31.
Tālr.: 93797, 97165.

A. Arensteins

MATU SPRAUDĪŠU un BIŽUTERI DARBNĪCA

Rīgā, Pasta ielā 5.
Tālr. 25574.

J. BALTIŅŠ

Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 80.
Tālr. 20079.

GARAŽU DARBNĪCA.
AUTO - MOTO REMONTI.

H. BĒRZIŅŠ

Jumāras ielā 3.

MAIZES CEPTUVE

P. BIERNIS

Rīgā, Rēveles ielā Nr. 96. Tālr. 92328.
Maize visās šķirnēs.
VAIRUMĀ. MAZUMĀ.

METALA GULTAS
Lielā izvēlē no fabrikas

M. Baruchsons

Ģertrūdes ielā Nr. 44.
Tālr. 26681.

DRĒBNIECĪBA

A. Barinbaums

Rīgā, Lāčplēša ielā 11.
Tālr. 26612.

PAPIRU FABRIKA

Ed. Brūns & Biedri

Akc. Sab.

Z. Meierovica bulv. 18.

APAVU VIRSU TAISĪTĀJS

A. BUDINS

Rīgā, Latgales ielā 76.

Pārpratis.

Malciņš iereibis ierodas pie ārsta.
— Alkohola dēļ es diagnozi jums šodien uzstādīt nevaru, — saka ārsts.
— Tas nekas, — vienaldzīgi atbild Miestiņš, — es atnākšu citreiz, kad jūs būsiet skaidrā.

Priekšrocība.

Piekstiņš, bēgdams no saniknota bulļa:
— Vai tad tiešām tas nešpetnais nezina, ka esmu veģetārietis?

Sapinies.

— Ko jūs darītu, Sprukstiņ, ja jums būtu jāsniedz pirmā palīdzība cilvēkam ar nosaldētām kājām?
— Es vispirms viņas berztu ar sniegu.
— Labi. Bet ja nu tas būtu gadijies vasarā?...

Neticība.

— Ārsta kungs, es gan jūs aicināju, bet man jāatzīstas, ka es neticu jūsu ārstēšanas metodēm.
— Tas neko nenozīmē. Arī pie slima teļa ataicinātais veterinarārsts neprasa teļam, vai tas tam tic, vai nē, bet tas vienkārši ņem un izārstē to.

Lekcijā.

Profesors izskaidro attālumus starp zemi un planetām:
— ... un ja nu Stiebriņa jaunkundze atrastos uz šīs planetas, bet ne šeit mūsu vidū, tad tas gaisa skūpsts, ko tai pašreiz sūta students Sprukstiņš, aizniegtu to tikai pēc 300 gadiem.

Nepiemērots padoms.

— Labākais līdzeklis pret bezmiegu, ir skaitīt līdz 1000.
— Bet kā lai to pasaku savam trīs mēnešus vecajam dēlam?

«Sliņķi».

— Kad mēs ejam gulēt, tad Jaunzēlandes iedzīvotāji ceļas augšā.
— Vai, kādi sliņķi!

Chaims Chaits

Rīgā, Akmeņu ielā 20.
Tālr. 43595.

Zelta, sudraba un vara amalgamas no ķim. laboratorijas

«CHEMIDENTA»

ir augstākā šķira.
Dabūjamas visās dental-noliktavās.

DRĒBNIEKS

R. CIRLIŅŠ

Audēju ielā Nr. 11, dz. 2.
Tālr. 23397.
Pasūtijumi tiek pieņemti uz visādiem moderniem kungu apģērbiem.

DĀMU KONFEKCIJA

«DAMA»

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 10.
Tālr. 23761.

I LATVIJAS MECHANISKĀ CEĻOŠANAS PIEDERUMU FABRIKA

«ELASTIK»

Mārstaļu ielā Nr. 21.
Tālr. 20867.

MECHANISKA DARBNĪCA

«G. R. EPINGERS»

Mechaniska darbnīca. — Metallietuve.
Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 17.
Tālr. 22684.

ĀDU SOMIŅAS
pašu ražojumi. Ādas portfeļi, naudas maki, veļa, cimdi, zeķes, lietussargi u. t. t.

B. Fogelmans

Rīgā, Aspazijas bulv. Nr. 2.
Tālr. 20248.

KONDITOREJA un AUGĻU TIRGOTAVA

P. GAZANČI

Rīgā, Rēveles ielā 81.
Tālr. 94517.

JĀNIS GULBIS

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 12.
Tālr. 3534.
Elektrība — Radio aparati — Elektr. armaturas — Instalacijas.

A. HEISELIS

Rīgā, Aspazijas bulv. Nr. 7. Tālr. 20562
Dib. 1877. g.
Elegantas dāmu somiņas, portfeļi, mugursomas. Ceļošanas piederumi.

BŪVKOKU, GALDNIEKU MATERIALU UN MALKAS TIRGOTAVA

H. HELŠTEINS

Rīgā, Nameiša bulv. Nr. 5.
Tālr. 42781.

BŪVKOKU, GALDN. MATERIALU un MALKAS TIRGOTAVA

V. HENKINS

Zasulaukā, Kalnciema ielā 78. Tālr. 42809. Tālr. pr. dz. 42955. Tramvajs Nr. 8. Autobuss Nr. 30.

TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

«A. Jedvabņik»

Mechaniska darbnīca un autogeniska metinātava

K. GRĪNBERGS

Rīgā, Aizsargu ielā 79. Tālr. 92131.

Latvijas Aptiekaru Iepirkšanas Sabiedrība

M. Kalēju ielā Nr. 20.

AUGSTĀKĀ LABUMA

«CONTINENTAL»

Auto-, aero- un motocikletu riepas «N. S. U.» — motocikleti. Mašinas un darba rīki dabūjami pie firmas

«TECHNO - AĢENTURA»

E. CHRISTS

Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 1.
Tālr. 22532.

Slēpes **un slēpju piederumi** vienmēr **lielā izvēlē,** karavīriem un aizsargu organizacijām rabats

Izgl. Min. Mācības līdzekļu nodaļā

Rīgā, Kr. Barona ielā 4.

Alberts Grābens

ĶIMIKALIJAS

Rīgā, Kalpaka bulv. Nr. 9.
Tālr. 22424.

ELEKTRISKĀS APGAISMOŠANAS ARMATURAS

Perls un Marienfelds

Kaļķu ielā Nr. 12.
Marijas ielā Nr. 28.

Pauls Pilps

AĢENTURA

Rīgā, L. Zirgu ielā Nr. 1.
Tālr. 22832.

A./S.

Jēkabs Martinsons

DZELZS UN TĒRAUDA PREČU TIRGOTAVA

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 9-11.

AKCIJU SABIEDRĪBA

«A. LIPPERT»

velosipedu fabrika

Pārdošanas vietas: **Rīgā,** L. Smilšu ielā 23/25. **Liepājā,** Graudu ielā 45. **Daugavpilī,** 3. janvara ielā 55. **Ventspilī,** Vadoņa ielā 19. **Tukumā,** Zigfr. Meierovica ielā 3. **Valmierā,** Rīgas ielā 5. **Kuldīgā,** Liepājas ielā 25. **Aizputē,** Atmodas ielā 13.

Vairumā. **Mazumā.**

AKCIJU SABIEDRĪBA

«Ķieģeļi un Kūdra»

piedāvā no savām fabrikām — agrākām: A. Frišmaņa, Annes muižā, pie Jelgavas; M. V. Ņesterova, Kviešos, Kalnciemā; Ch. Ķergalvja, Putniņās, Kalnciemā; G. Zūra mant., Liellapās, Valguntē, — **baltos mašinu ķieģeļus, markas KK, sarkanos rokas un mašinu ķieģeļus.**

Tuvākas ziņas **Rīgā, Aspazijas bulv. 8, dz. 1;** tālr. 33566 un 33905.

FIRMA

Richters

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 32.
Tālr. 96632.
Marijas ielā Nr. 17.
Tālr. 27694.
Brīvības ielā Nr. 29.

KOLONIAL,
AUGĻI,
DELIKATESES

Pieņem pasūtijumus nosūtīšanai uz S. P. R. S.

Ir 3 lietas, kas bojā mutes skaistumu:

1) **ZOBU AKMENS.**
2) **NEGLĪTA ZOBU KRĀSA.**
3) **NEPATĪKAMA MUTES SMAKA.**

Šīs 3 kaites ātri un pilnīgi nekaitīgi novērš CHLORODONTA zobu pasta, mutes ūdens, zobu sukas.

Chlorodonts

«CHR. HAFFELBERG»
Rīgā. L. Jaunielā Nr. 13.
Tālr. 34497. Dib. 1877. g.
Mākslas adresu mapes un albumi, rakstammapes un viesu grāmatas. Grāmatu iesējumi katrā veidā.
1. Latv. daiļamatn. izst. zelta med. Rīgā, 1937.

Gutmana Himmelhocha
mantinieku
Ogres Kokslīpētava un Papes fabrika
Ogrē, Lielvārdes ielā 26.
Tālr. 250.

Creme Mouson

AKC. SAB. «BRĀĻI HOZIASSONI»
RĪGĀ.

KOLONIALPREČU LIELTIRGOTAVA
J. V. Judelsons
Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 32.
Tālrunis 20863.

M. B. KAZACKIS
MANUFAKTURAS LIELTIRGOTAVA
Rīgā, Kr. Barona ielā 20-22.
Mazumā un vairumā.
Lielnoliktava tikai vairumā
Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 12.

Puķu salons «Iris»
O. KLEINERS UN B-DRI
Piedāvā modernas līgavu buķetes, kā arī citus puķu sakopojumus.
Elīzabetes ielā Nr. 51. Tālr. 28057.

Apavu un smalkādu izstrādājumu rūpnīca **Pēteris Karols**
Rīgā, L. Nometņu ielā 36.
Tālr. 43125.
Pieņem pasūtījumus modernu, elegantu un izturīgu apavu gatavošanai.
Augsta kvalitate. * Pašražotāja cenas.

AUTO TRANSPORTS
JĀNIS ĶEIZERS
Rīgā, Matīsa ielā Nr. 119-3.
Tālr. 92386.

Roberts Klepers
Rīgā, Jumaras ielā Nr. 16. Tālr. 26368.
Auto un Aviacijas radiatoru rūpniecība
Visu metallu autogeniska sametināšana
Dibin. 1924. g.
Godalgots ar sudraba medaļi. 1932. g.

MAIZNĪCA
M. KNOSPE
Rīgā.

Pie mums otrādi.

— Kāpēc jūs tik izbrīnējušies skataties uz manu izkārto veļu? Vai pie jums dara citādi?
— Jā, pie mums veļu vispirms izmazgā, un pēc tam tikai žāvē.

Pārskatīšanās.
— Kaimiņ, es nupat ievēroju, ka jūs esiet izrakuši slepenu eju uz manu pagrabu un velkiet prom manas ogles.
— Šausmas, kāda pārskatīšanās: es taču domāju, ka nejauši esmu uzracis ogļu slāni.

Divi ātrumi.
— Padomā tikai, Arnold! Nākotnē satiksme starp Ameriku un Eiropu ilgšot tikai dažas stundas.
— Tas ir taisni tik daudz, cik tev vajadzīgs priekš sağērbšanās.

Labs palīgs.
— Pēterīt, ar ko tas izskaidrojams, kad pēdējā laikā tu sāc pareizi atrisināt savus uzdevumus?
— Mans tētis aizbraucis komandējumā, skolotāja kungs.

Nekas sevišķs.
Kāpostiņš ieradies koncertā. Kad uzstājas slavenais dziedonis, viņa otrā puse čukst:
— Paklausies, mīļais, cik lieliski dzied šis tenors.
— Es tur nekā sevišķa neatrodu. Ja man būtu tāda balss, es tāpat dziedātu.

Manufakturas preču tirgotava
H. KOCIŅŠ un K. KRASTIŅŠ
Īpašnieks K. KRASTIŅŠ.
Rīgā, Kr. Barona ielā 32. Tālr. 27940.
Bagātīgā izvēlē: Zīda, vilnas un kokvilnas audumi.

DRĒBNIECĪBA
G. KOZBA
Rīgā, tālr. 31827.

M. Kreše
Rīgā, Elizabetes ielā 69.
Tel. 31518.
Representative
Columbia Ribbon & Carbon
Mfg. Co. Ltd., London.

FILCA, VATES UN PLATMAĻU FABRIKA
ED. KRŪMIŅŠ
Rīgā, Kr. Barona ielā 59.

Aukstlīmi «TENCIT» galdniecībai, «TENCIT-SPECIAL» aviacijai un tapešu līmi «TENKAS», kā arī rīsu STĒRĶELES ražo
«W. KYMMEL» ķim. fabrika
Lāčplēša ielā 83.

Kluga un Ervalds
Īpašnieks K. KLUGA
TRAUKU UN LAMPU TIRGOTAVA
Rīgā, Tērbatas ielā 14. Tālr. 26257.
Nodaļa: Kr. Barona ielā 7/9. Tālr. 23101.

Aģentura «L A T A N I L» AUGUSTS KALNIŅŠ un B-DRI. — Firmas I. G. Farbenindustrie Aktiengesellschaft pārstāvniecība, Rīgā, 15. maija lauk. 3.
Tālruņi: Krāsas — 23419. Foto 30403. Valde 22465.

ROKDARBU VEIKALS
E. LAPAINIS
Kr. Barona ielā 33-35. Tālr. 98797.
Lielā izvēlē dažādi gatavi un zīmēti rokdarbi un rokdarbu piederumi. Pagatavo helera un kurbela darbus.

TŪKU NOLIKTAVA
«LATBRIT»
Īpašn. CH. GASELS,
Rīgā, Valņu ielā Nr. 23-25.
Tālr. 33863.

A. Z. Levinsons
Rīgā, Marijas ielā 53 (Stabu ielas stūrī). Tālr. 96531.
Plašā izvēlē adamās dzijas, trikotažas un adītas preces.

M. Ločmelis
Elektrības piederumu un apgaismošanas ķermeņu veikals un darbnīca
Brīvības ielā 28, tālr. 27039.
VEF RADIO APARATI
Brīvības gatvē 21, tālr. 97190

PARĪZES KONDITOREJA
«A la Marquise»
Smalkākie cepumi. Saldumi. Ledus. Salon de thé.
Rīgā, Brīvības ielā 11.
Tālr.: 34536, 32797.

RĪGAS VILNAS VĒRPTUVE
«MERINO»
Austuve, vērptuve, apretura, krāsotava un mechaniska adītava, Rīgā, Artilerijas ielā 47. Tālr. 92132, 91209, 97052. Vilnas un zīda audumi.

Laikrakstu un papirosu kiosks
K. Kuğenieks
A. Briāna un Miera ielu stūrī.

ADĪTAVA UN TRIKOTAŽU VEIKALS
N. Lichmanis
Brīvības ielā Nr. 16. Tālr. 26226.

GLĪTI UN IZTURĪGI

ĀDAS APAVI

A|S Varonis,

RĪGĀ:
Brīvības ielā Nr. 147.
Marijas ielā Nr. 11.
Tērbatas ielā Nr. 52.
Kalķu ielā Nr. 36.

AKC. SAB.

«JOCKEY CLUB»

Rīgā, Brīvības bulv. Nr. 2-4.
Tālr. 23239.

Tirdzniecības un rūpniecības Akc. Sab.

«Kurzemes Manufaktura»

AUSTUVE, VĒRPTUVE, KRĀSOTAVA, APRETURA, VATE.
Tālruņi: 1) direkcija 42676; 2) kantoris 41953; 3) fabrika 41680; 4) pils. kantoris 26264.

Rīgā — Torņakalns,
Brīvzemnieka ielā Nr. 26-28.

FIRMA

«P. LIEPA»

MAŠINU UN ARMATURU FABRIKA
Rīgā, Alkšņu ielā 2. Tālr. 94768.

Specialitate: Tvaika un ūdens armaturas.

Rīgas krāj - aizdevu sabiedrība,

dib. 1888. g.

Rīgā, m. Kalēju ielā 10-12.

Tālruņi: darbvedis 25007
operaciju zāle 22461
tālsatiksmei 29473

DAMU DRĒBNIEKS

M. CELMIŅŠ

Rīgā, Miera ielā 15, dz. 22.

ALUMINIJA UN METALA PREČU FABRIKA

«METAL-ŠTAMP»

Z. Sapugo un M. Šomers.
Rīgā, Slokas ielā 55, tālr.: 39220, 39277

Aluminija trauki. Aluminija karotes. Misiņa ievārijumu katli un bļodas. Dzelzs skārda cepešpannas. Tērauda naži un dakšiņas. Nerūsējoši naži un dakšiņas. Vējlukturi «Tauriņš». Lampu daļas.

BRĀĻI MIDEGI

Rīgā, Brīvības ielā 75.
Tālr. 92068.

DROGAS, KRĀSAS, ĶIMIKALIJAS, PARFIMERIJAS u. SAIMNIECĪBAS PIEDERUMI.

FINIERU UN KOKRŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

«PRIMA»

Rīgā, Būru ielā Nr. 15.

S. RABINOVIČS un E. ŠNEIDERS

KONTO GRĀMATU UN ALBUMU FABRIKA
Grāmatu sietuve. Linijēšanas iestāde. Papira noliktava un visāda papira izstrādāšana. — Vairumā.

Rīgā, Akas ielā Nr. 5-7.
Tālruņi:
Kantorim 96906, 96835;
Kabin. 96636.

ADĪTAS PRECES

R. DUBOVICKIS

Rīgā, Smilšu ielā 12,14, dz. 4.
Tālrunis 33970.

E. HINCES

POLIGRAFISKO IESTĀŽU RAŽOJUMU VEIKALS

Rīgā, Baznīcas ielā Nr. 8.
Tālr. 30448.

GRĀMATAS — ŽURNALI.

A. STEGERS un K. URBANS

katlu un rezervuaru darbi. Dzelzs konstrucijas. Benzina, petrolejas, eļļas un naftas tvertnes.

Rīgā, Ganību dambī Nr. 31.
Tālrunis 92573.

Iļģeciema aptieka

M. VILLARETS

Rīgā, Daugavgrīvas ielā 46-a.
Tālr. 39206.

Zviedru masažas un veselības vingrošanas skola

Dib. Dr. med. J. BRENSONS
Īpašniece - vadītāja
ārste E. MELCERS - BRENSONS.
Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 64.

Jaunā Torņakalna aptieka

Rīgā, Vienības gatvē Nr. 27.
Tālr. 41230.

NĒSĀJIET

«BERLETT»

PLATMALES

DĀMU un KUNGU APĢĒRBI, VEĻAS un APAVU TIRGOTAVA

«ERIKA»

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 80,
«Kazino» mājā, tālr. 92559.

BARANKU CEPTUVE

Z. HAIMOVIČS

Ģertrūdes ielā Nr. 133.
Tālr. 25569.

DESU RŪPNIECĪBA

«Oskars Hartvigs»,

RĪGĀ

Rūpniecība un veikals: Brīvības ielā 118, tālr. 92743. Galvenais veikals: M. Kalēju ielā Nr. 22. Tālrunis 22782.

F. Jaksch & Co

dib. 1841 g. Rigā. Rātslaukumā

J. KADIĶA

DAMU UN KUNGU APĢĒRBU MODES SALONS

Rīgā, Brīvības bulv. 1. Tālr. 20130.

Dažādas dzijas mašinām un rokdarb.

R. KADIŠĒVIČS

Rīgā, Kungu ielā 11. Tālr. 22639. Specials veikals dzijām, aužamiem diedziņiem un dažādām trikotažu precēm — vairumā un mazumā.

PAGATAVOJU visādus kungu **uzvalkus** pēc jaunākiem modes paraugiem. IZĪRĒJU **modernas frakas** un **smokingu uzvalkus.**

DRĒBN. MSTR. **E. KĻAVIŅŠ**

Valdemāra ielā 16, ieeja no Dzirnavu ielas. Tālr. 33039.

AUTOMOBIĻU REMONTU DARBN.

J. KROLLE

Rīgā, Elīzabetes ielā 2-a, tālr. 27443.

Izpilda visus AUTO remontu darbus.

KONDITOREJA

J. KALNIŅŠ

Rīgā, Elīzabetes un Valdemāra ielu stūrī. Tālr. 33223.

A. KAGANS

APĢĒRBU VEIKALS

Rīgā, Marijas ielā 10-b. Tālr. 27045.

Latvijas pensionaru biedrība

Rīgā, Tirgoņu ielā 22, dz. 2.
M. Jaunavu ielā 1.
Plkst. 10—2. Tālrunis 23283.

BRĀĻI LURJE

LINI UN LINSĒKLAS

Rīgā, Jura Alunāna ielā 3, dz. 10.

APVIENOTA FINIERU FABRIKA

«LATFIN»

L. Š. Jofe, Z. Šēfers un Ko.

Rīgā, Daugavgrīvas ielā 23-a
Tālr.: 42124, 42114, 42182.

PAKKASTU UN KOKU APSTRĀDĀŠANAS FABRIKA

K-S «LATKAST»

Biķernieku ielā Nr. 17.
Tālr.: 91934, 21281.

MANUFAKT. TIRDZN. AKC. SAB.

B. Livšics & b-dri

S. ZALGALERA austuves pārstāvniec.

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 8.
Tālr. 22851.

D. M. MICHELSONS

Dib. 1888. g.
Rīgā, Rūpniecības ielā Nr. 42.
Tālr.: 31530, 28088.

FINIERU FABRIKA

M. MILLERES

ĢIMNAZIJA MEITENĒM un **PAMATSKOLA zēniem un meitenēm.**

Brīvības ielā 67/69.
Tālr. 92474.

«MODERN»

KARTONAŽU FABRIKA

Rīgā, Aizsargu ielā 11.
Tālr. 91183.

BŪVUZŅĒMĒJS

Augusts Riekstiņš

Feniksa ielā Nr. 2—1.
Tālr. 51576.

F-a «G. RITOVS»

Dzirnavu ielā Nr. 88.

Piedāvā no noliktavas: **dažād. sūkņus, caurules, gumijas šļūtenes, zāģus u. c. techn. pied.**

«John Rücker & Co.»

R Ī G Ā

ĀDU TIRGOTAVA

I. RABINOVIČS

Rīgā, Kungu ielā 24.
Tālr. 24847.

R. SĪPOLS

APAVU RŪPNIECĪBA

Rīgā, Peldu ielā 25.

J. Steinveiss & Ko.

Kantoris:
Rīgā, Jura Alunāna ielā 3.
Tālr. 22567, 25623.

MANUFAKTURAS PREČU TIRGOTAVA

Georgs Šeibers

Dib. 1858. g.
Rīgā, Šķūņu ielā 9. Tālrunis 22060.

ELEGANTI APĢĒRBI

gatavi un uz pasūtijumu

Kārlis Štifts

Rīgā, Brīvības ielā 3. Tālr. 27114.

CHRISTIAN SEELIG Dib. 1830. g.
Kantoris un galven. veikals Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 9. Tālr. 20081, 23366.
Gumijas preces, pārsienamais materiāls, laboratoriju-slimnieku kopšanas un tualetes piederumi.
Vairumā. Mazumā.

J. TIMOFEJEVA

GALDNIECĪBA

Rīgā, Altonavas ielā 69.
Tālr. 41334.

DĀMU FRIZĒTAVA

«R. URBANS»

Īpšņ. R. URBAN.
Rīgā, Brīvības ielā Nr. 19.
Tālr. 33002.

TRIKOTAŽU UN ZEĶU FABRIKA

Akc. Sab. «UNITAS»

Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 9-11.
Tālr. 22879.

Paziņojam, ka esam saņēmuši dažādus specialus **LOGU AIZSEGUS aptumšošanas vajadzībām pret gaisa uzbrukumiem.** Krājumā un uz pasūtijumu dažādos lielumos.

L. VEINBERGS,
Brīvības ielā 29. Tālr. 96587.

Kungu un dāmu cepuru veikals un darbnīca **D. ZALMANSONS**
Rīgā, Marijas ielā 4-a. Tālr. 30740.
Lielā izvēlē: **platmales un cepures,** kā arī **formas cepures.** Pasūtijumi tiek izpildīti ātri un apzinīgi pašu darbnīcā.
Vairumā. Mazumā.

RADIO, visi **muzikas instrumenti, velosipedi, šujmašinas, elektriskie un saimniecības piederumi**

VALKĀ	RĪGĀ
E. ZUTIS	**O. ZUTIS**
Raiņa ielā 36.	**Elīzabetes ielā 87.**

ĀTRA APAVU IZLABOŠANA

KĀRLIS LIEKNIS

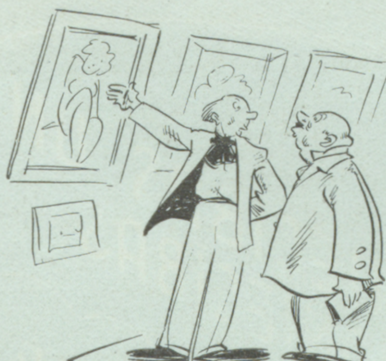
Rīgā, 1. Kalēju ielā 54.

KAŽOKU VEIKALS

f-a «Ch. Livensons»

Rīgā, Grēcinieku ielā 8. Tālr. 23018.

Izstādē.

— Šī glezna — viena no labākām, kāda man ir padevusies. Bet, neskatoties uz to, es esmu ar mieru jums viņu pārdot par pusi no kataloga cenas.
— Labi! Bet cik tad maksā katalogs?

Aizņemtais.

— Kā tu pavadi brīvos vakarus?
— Tādu man pavisam nav!
— Vai tad tu vienmēr raujies ar darbiem?
— Nē, bet es eju jau septiņos gulēt.

Brīnišķi.

— Cik brīnišķi, ka esmu pirmā meitene, ko jūs mīlat!
— Jā, dārgā!
— Un cik brīnišķi, ka jūs pats tam ticat!

Laipnība.

— Kas ir vislaipnākie cilvēki?
— Fotografi!
— ...?...
— Pie viņiem katru laipni uzņems.

Muzikals suns.

— Suns, ko es no jums nopirku, padara mani traku. Viņš no rīta līdz vakaram riebīgi kauc!
— Neko darīt! Par pieciem latiem nevar dabūt suni, kas dziedātu kā Karūzo!

Draugu starpā.

T i l t i ņ š: — Nu, draugs, kā tu jūties savā jaunā laulībā?
M i l t i ņ š: — Lieliski! Es palieku katru dienu jaunāks! Es jau smēķēju slepeni, kā reiz zēna dienās!

TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

LATVIJAS KOKVILNA

RĪGĀ

PIEDĀVĀ BAGĀTĪGĀ IZVĒLĒ: Valsts karogus, dažādus sesonas audumus, galvas lakatiņus, priekšautus, inletu, dvieļus, galdautus, gultas drānas, flaneļus, telšu audumus, kā arī impregnētus un krāsotus brezentus.

VAIRUMĀ:
Lielnoliktavā — **Rīgā, Jēkaba ielā Nr. 16.**
Tālr.: 26393 un 21290.

MAZUMĀ: visos manufakturas veikalos.

MAKSĀ 50 SANT.

J. Ozola uzņ.

Rudens rīts.